

„Sunt astăzi un miliard de oameni cu nume de creștin, dar creștinătatea aceasta e moartă. În mijlocul ei toate faptele credinței sunt false, din pricina nenumăratelor vicii, comodități și compromisuri.”

*Ioan Ianolide,
Profețiile unui deținut, 1985*

De același autor (ultima ediție): *Jurnalul convertirii* (Editura Areopag, 2020), *Duhovnicul. Rugăciunea. Postul* (Editura Areopag, 2020), *Prietenul nostru, Sfântul Vasile de la Ostrog – Izbăvitorul de frică* (Editura Areopag, 2020), *Tinerii și sexualitatea – Între iubire și păcat* (Editura Areopag, 2020), *Doctorul de povești* (Editura Areopag, 2020), *Despre înfruntarea bolii* (Editura Areopag, 2020), *Despre divorț* (Editura Areopag, 2020), *Patericul pe înțelesul copiilor* (Editura Areopag, 2020), *Patericul mirrenilor. Pilde pentru secolul XXI* (Editura Areopag, 2020), *Cartea nunții* (Editura Areopag, 2019), *Cel mai scump cadou de Crăciun* (Editura Offline Times, 2019), *Despre înfruntarea necazurilor* (Editura Areopag, 2018), *Despre avort. Motive, traume, consecințe* (Editura Areopag, 2018), *Vlahiia – Puterea iubirii* (Editura Areopag, 2017), *Cum să ne creștem copiii* (Editura Areopag, 2017), *Mâncăți sănătos – Sfaturile elefantului Sunny și ale prietenilor săi* (Editura Offline Times, 2015), *Povești religioase – Povestea icoanei mele* (Editura Areopag, 2014), *Palatul poveștilor* (Editura Areopag, 2012), *Drumul cuvintelor* (Editura Egumenița, 2009), *Zorii apocalipsei* (Editura Egumenița, 2008), *Fetele apostaziei – Dărâmarea idolilor* (Editura Agnos, 2008), *Underground – Rebelii generației NU* (Editura Agnos, 2007), *Tinerii și sexualitatea – Repere pentru mileniul III* (Editura Egumenița, 2007), *Despre reîncarnare și invazia extraterestră* (Editura Egumenița, 2006), *Despre horoscop, cutremure și ghicirea viitorului* (Editura Lucman, 2006), *Tinerii și sexualitatea – Întrebări și răspunsuri* (Editura Lucman, 2006), *Tinerii și sexualitatea – Păcate noi, păcate vechi* (Editura Egumenița, 2005), *Despre înaintemergătorii Antihristului* (Editura Cartea Ortodoxă, 2004), *Mângâiere pentru bolnavi* (Editura Egumenița, 2004).

Contact: danionvasile@yahoo.com

Imagine grafică copertă: **Cristian Bandi**, „Asumare”

© Pentru ediția de față, Editura Areopag
ISBN 978-606-9678-10-7

Danion Vasile

Acuzatul 1988

Ediția a doua, revizuită și adăugită

Editura Areopag
București, 2020

*Unde-s nebunii, unde ni-s nebunii?
E, Doamne, lumea plină de cumiști,
E plin pământul de martiri și sfinți
Atinși de filoxera-nțelepciunii.*

*Tăcută-i gloata de-nțelepți ca sfinxul
În fața lumii și-a nemărginirii
Și-ascultător de rânduiala firii,
Ca un plăvan în jug trudește insul.*

*Scâncesc cumiștii-n chingile durerii
Și, sângerând din răni adânci blândețe,
Lângă neveste mor de bătrânețe,
Necutezând să tragă spada vrerii. (...)*

*O! Doamne, Doamne, unde-s Don Quijoții?
E lumea plină de-alde Sancho Panza
Ce nu-ndrăznesc să mânuiască lanza,
Ci scutieri cumiști se vor cu toții.*

*Unde-s nebunii? Unde-s Machedonii
Să tragă spada și să taie nodul?
Tânjește după glorie norodul
Și nu-s Cezari să-l treacă Rubiconii...*

*Sloboade, Doamne,-n lume nebunia,
S-o răvășească și să o răstoarne,
Ca un berbec să ia pământu-n coarne
Și-acestui veac să-i surpe temelia!*

Demostene Andronescu, „Unde-s nebunii?”

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VASILE, DANION

Acuzatul 1988 / Danion Vasile. - Ed. a 2-a, reviz. și adăug.. - București : Areopag, 2020

ISBN 978-606-9678-10-7

821.135.1

În loc de prolog

Ochii încă nu mi s-au obișnuit cu lumina. Deși procesul a început, prefer să țin ochii închiși. Îl simt lângă mine pe Hristos, Îl simt foarte aproape de mine și de asta parcă nici nu îmi vine să deschid ochii. Cât de repede a trecut timpul. „O mie de ani înaintea ochilor Tai sunt ca ziua de ieri, care a trecut”, cum zice Psalmistul... De când a început totul până acum parcă au trecut doar câteva săptămâni, câteva zile. Simt o stare de sărbătoare, o stare de bucurie greu de descris. Mă simt ca după primirea Sfintei Împărtășanii. Parcă aș fi nebun...

Îmi aduc aminte de visul pe care l-am avut în perioada în care l-am cunoscut pe părintele Maxim. Visul se împlinește, după atâta vreme. În vis, în publicul de la proces erau Ecaterina și părintele Maxim. Acum, părintele și Ecaterina au trecut la Domnul, dar îi simt ca și cum m-ar privi de undeva de sus. Deschid ochii. Încet, încet, privirea mi se limpezește. Am o senzație de tresărire, de deja-vu. Parcă am mai fost odată aici. Sala asta seamănă izbitor cu sala din vis. Dar eu mă simțeam exact ca în acel vis încă de dinainte de a deschide ochii și de a privi sala. Parcă îmi vine să mă ciupest, să mă conving că e adevărat. Mă uit în sus, dar nu văd niciun înger. În rest, totul e ca în vis. Ciudat, straniu...

În vis toate mi se întâmplau repede, procesul, condamnarea, moartea... Aici, parcă totul ar sta nemișcat, așteptând să mă dumiresc. Așteptând să iau bagheta și să încep să dirijez. E concertul vieții mele...

TESTAMENTUL SFINŢILOR ÎNCHISORILOR

9 august 1988

Iubita mea, încep astăzi să scriu acest jurnal, şi îmi doresc din tot sufletul să ajung în braţele tale înainte de a-l umple cu cuvintele mele. Încep să scriu încercând să îmi fac curaj, să îmi spun că totul va trece repede. Simt nevoia să vorbesc cu cineva, simt nevoia nu a unui umăr pe care să pot plânge, ci a unui prieten care să înţeleagă prin ce trec. Dar, pentru că Radu a plecat aseară din Bucureşti la Sovata, să aibă grijă de tatăl lui, care e tot mai bolnav, m-am gândit să încep un jurnal; un jurnal care să conţină frământările mele, despre care nu vreau să îţi vorbesc la telefon, ca să nu te întristez. Voi putea scrie şi despre momentele mele de apăsare şi singurătate, despre care nu vreau să pomenesc nimic în scrisorile pe care ţi le voi trimite. Privind caietul gol, mi-am dat seama că pot să scriu nu pe orizontala caietului, ci pe verticala lui. Pe care am transformat-o în orizontală. Tocmai pentru că aşa arăt că de mine depinde cum fac lucrurile. Pot să le fac cum le făceam de obicei, sau pot să le fac altfel. Vreau ca aceste zile fără tine să fie pentru mine un cuptor al schimbării. Vreau să renunţ la fumat. Vreau să încep să fac sport, ca să mai dau jos din

burtă, să nu mai am șuncuțe de care să mă apuci. Dar, mai mult decât atât, vreau să primesc cât mai repede pașaportul.

Aseară ți-am scris prima scrisoare, cea pe care ți-am expediat-o azi dimineață. Am fost, însă, artificial. Nu am putut să îți spun că ieri a fost cea mai neagră zi din viața mea. Ar fi trebuit să mă bucur că ai reușit să emigrezi, că ai plecat spre libertate. Dar, știind cât mă iubești, îmi dau seama cât de greu îți este și îți va fi fără mine. Și asta mă termină. Mai ții minte noaptea în care, la un an după ce ne-am căsătorit, ai fost internată pentru că aveai Salmonella? Mi-a fost groaznic să intru în casă, casa mi se părea străină, pustie... A fost o noapte de coșmar. Dar cum vor fi zilele sau poate chiar săptămânile fără tine? Și ale tale cum vor fi fără mine?

Când am venit de la gară, casa nu părea pustie, ci era pustie. De-a dreptul pustie. Parcă blocul se contorsionase, se strânsese să mă sufoc. Mă simțeam ca într-o carceră. Prima noastră despărțire de durată... Nu pot înțelege de ce nu mi-au dat și mie pașaportul când l-ai primit pe al tău. Așa ne-au spus inițial, că, dacă va fi să plecăm, vom pleca împreună. Oare am procedat bine când am acceptat să pleci tu mai întâi și să mă aștepți acolo? Poate că am greșit că te-am lăsat să pleci singură.

Te iubesc, Ecaterina mea, te iubesc... Abia aștept să te iau în brațe și să pun fruntea pe pieptul tău. Acolo o să fiu mai acasă decât acasă. Azi a fost prima aniversare din viața mea fără tort. E și prima aniversare fără tine, de când ne-am cunoscut, așa că nu am avut stare să sărbătoresc cu alții. 30 de ani... După alți treizeci, voi fi bătrân...

Seara am încercat să mă plimb, dar mă simțeam ca un pușcăriaș. Cât de mult îmi place să merg în parc cu tine... Și cât de aiurea e să merg singur. M-am întors acasă ca să încep acest jurnal. Scriu și am senzația că fiecare cuvânt ajunge la tine. Simt iubirea pe care ți-o port ca un cadou pe care pot să îl trimit neîncetat spre tine. Credeam că iubirea pe care ți-o port îmi va da putere să rabd mai ușor despărțirea noastră. Mă vait, da, dar nu o voi face nici în scrisorile pe care ți le voi trimite, nici la telefon, ca să nu te întristez.

Deasupra mesei de scris am lipit pe perete poza mea preferată de la nunta noastră. Mi se pare că fotografia a surprins în acea clipă tot ce ai tu mai al tău. Mă uit la fotografie, închid ochii și parcă mă întorc în timp. Și tu ești lângă mine.

Te rog, spune-mi că nu mai e mult și voi obține pașaportul pentru Germania. Spune-mi că mai e puțin și vin la tine.

10 august

Azi a fost pentru mine o zi de sărbătoare. Am cunoscut un om ca o sărbătoare. De fapt, îl știam pe părintele Maxim Olteanu de când eram în liceu, de când ne-am mutat în Drumul Taberei, dar azi am stat pentru prima dată de vorbă cu el. E un om ca un înger. Știu, sună a loc comun, dar pentru mine așa este. E un om din alt aluat, din altă lume. Parcă ar exista două specii de oameni: noi, cei obișnuiți, și cei ca el. În câteva minute am simțit că, lângă el, am ajuns la un liman. Am ajuns undeva unde e bine, e liniște. Omul ăsta a suferit zece ani în pușcăriile comuniste, dar pare mai sănătos și mai echilibrat decât toți

oamenii pe care i-am cunoscut în viața mea. Așteptam liftul când a intrat în bloc. Eu intrasem în bloc trist, gândindu-mă că iar voi intra în apartamentul gol, că iarăși voi suferi din pricina lipsei tale. Mă gândeam că cine știe cât va mai dura până ce voi putea ajunge la tine. După ce ne-am salutat, m-a privit drept în ochi și mi-a spus: „Grijile te îmbolnăvesc, alungă viața din tine”. „Așa este, dar cum să scap de griji?” „E mult de vorbit despre asta. Când ai timp, vino la apartamentul 43, să stăm de vorbă.” A fost atât de binevoitor, încât, în câteva minute, băteam la ușa lui.

Stă la un verișor al lui, la domnul Cotescu. De fapt, stă aici doar când vine în București, la medic sau cu alte treburi. Acum problemele de sănătate i s-au agravat. El a fost călugăr în tinerețea lui, apoi a fost aruncat în închisoare de comuniști. După aia a lucrat mulți ani pe șantier. A vrut să se întoarcă la mănăstire, dar nu l-au primit, ca să nu aibă probleme din cauza lui. De câțiva ani, a găsit un pustnic care trăiește aproape de o mănăstire, părintele Hrisostom, și acela l-a primit lângă el. Trăiesc din hrana pe care le-o trimite starețul și din ce le aduc puținii oameni care știu de bordeiul în care trăiesc. Viața lor e ca a pustnicilor din vechime. La bordei e multă umezeală, iar părintele are probleme cu sănătatea. Vine din când în când în București, pentru tratament.

Omul acesta mă atrage ca un magnet. Are în el o liniște molipsitoare. Ochii lui albaștri răspândesc o pace care nu este din această lume. Părintele îmi dă multă nădejde, îmi aduce pace în suflet. Îl simt ca pe un înger pe care mi l-a trimis Dumnezeu în aceste momente. În preajma lui, în suflet îmi revine credința pe care o aveam în copilărie, că Dumnezeu ne poartă de grijă în fiecare zi, în fiecare clipă.

Mi-a spus să îmi pun nădejdea în Dumnezeu, că nimic nu e mai mare decât puterea lui. Chiar dacă, aparent, în zilele noastre biruie răul, de fapt e vorba de o biruință temporară. Dar binele și adevărul vor birui.

Părintele Maxim mi-a povestit despre o minune care a avut loc cu doi ani în urmă, la Mănăstirea Neamț, în Moldova. Într-o zi, pietrele din pavaj, de lângă biserica mănăstirii, s-au ridicat cu o palmă. Deși alea avea un strat gros de beton, fiind placată cu pietre de râu. Nu știau care este cauza problemei. Când au făcut săpături, au găsit la un metru și jumătate sub pământ osemintele unui sfânt necunoscut. Moaștele miroseau frumos, așa că le-au spălat și le-au pus într-o lădiță. Au început să vină în pelerinaj oamenii din zonă, ca să se închine la sfintele moaște. În groapă au pus lumânări. Când au aflat tovarășii de la partid, au cerut să se astupe groapa. Au vrut să confişte moaștele, dar le-a luat cineva, nu se știe pe unde mai sunt. Oricum, Dumnezeu l-a scos pe sfânt la lumină. Dumnezeu a biruit legile firii. O întâmplare ca asta face praf o sută de lecții de ateism științific.

Ziua de azi a intersectat viața mea de până acum cu un cerc mare, cu cercul vieții spirituale, de care m-am îndepărtat după ce Ecaterina a pierdut sarcina. Părintele, fără să îmi spună multe teorii, m-a convins prin modul în care trăiește, în care se mișcă, prin modul în care ascultă cuvintele mele. Senzația că părintele e din altă lume e izbitoare. Dar nu e ca și cum părintele ar veni de pe altă planetă, nu, ci e ca și cum părintele ar veni din trecutul meu, ca și cum el trăiește viața pe care eu am încetat sau am refuzat să o mai trăiesc, viața aproape de Dumnezeu.

Unde sunt grijile mele? Au fost înlocuite de un sentiment de încredere că Dumnezeu nu mă va părăsi. „Dumnezeu nu are pe nimeni de pierdut”, repeta părintele. Grijă mea legată de obținerea pașaportului a trecut momentan pe locul doi. Acum cel mai important lucru este să învăț să Îl ascult pe Dumnezeu. Dumnezeu mi-a lipsit și am dat vina pe El. Acum Îi simt lipsa și vreau să Se întoarcă la mine cât mai repede.

11 august

Înainte să îți scriu, am ascultat la Europa liberă Phoenix, „Mugur de fluier”. Mi-am adus aminte cum i-am ascultat la Căminul Flacăra. Mi-am adus aminte cum, atunci când am aflat de plecarea lor peste graniță, ți-am promis că, într-o zi, vom pleca și noi după ei. Că îi vom asculta din nou. Vezi ce profet bun sunt? Abia aștept să mergem din nou la concertele lor.

Înainte să plece, Radu mi-a împrumutat „Minima moralia”, ultima carte a lui Andrei Pleșu. A cumpărat-o la pachet cu două cărți insipide, care cine știe de când mucegăiau prin librărie, că nu le cumpăra nimeni. Nu se putea cumpăra separat. Mă apuc azi să o citesc. E scurtă, dar o voi citi cu încetinitorul, ca să mă bucur cât mai mult de ea. Îmi e atât de greu fără tine, că nici cititul nu cred că mă poate pune pe picioare.

Azi am fumat puțin. Dacă tot nu mă las, măcar să micșorez numărul de țigări.

12 august

M-am bucurat mult că m-ai sunat aseară. Așteptam ca un copil telefonul tău. Mă bucur că ai ajuns cu bine la Helmuth. Am simțit emoția din vocea ta. Ești, ca de obicei, optimistă. Mi-ai transmis și mie speranța că în câteva zile voi reuși să primesc pașaportul. Ce norocos sunt că m-am căsătorit cu o săsoaică! Altfel, cum aș fi putut emigra din România? Vezi, eu m-am căsătorit cu tine din interes. Nu îmi place nici cum arăți, nici cum ești, îmi place doar că ești pașaportul meu spre libertate. Glumesc... Vreau să fii lângă mine, să te tachinez, să îți spun că a doua mea nevastă va fi mai dotată decât tine... Vreau să fac glume proaste, glume de șantier, și să te bosumfli, dar numai să fii lângă mine. Cât de drag îmi e să te tachinez, să mă răsfăț, să mă alint... Dar deocamdată nu prea am cum.

Am fost azi la premiera filmului „Osânditul”, regizat de Constantin. E, de departe, cel mai bun scenariu scris de Ștefănescu. Filmul are câteva secvențe care m-au impresionat, chiar dacă face propagandă comunistă. Pe fundal e o poveste de dragoste sensibilă.

Există în film o secvență palpitantă: personajul principal, Sandu Roaită, vrea să salveze nouă ilegaliști arestați de poliția antonesciană. Intră cu un tovarăș în sediul poliției și, în timp ce celălalt veghează cu arma în mână ca polițiștii să nu iasă din camera în care se aflau, Sandu Roaită merge să îi elibereze pe deținuții care erau legați în lanțuri.

Nu cred că au avut comuniștii în toată istoria lor un astfel de erou, altfel i-ar fi ridicat osanale și l-ar fi pus în manualele de istorie. Mai rămâne să aflăm cum comuniștii au luptat în primul război mondial, sau că au făcut Unirea... Totuși, o mare parte din public va fi se-

dușă de actorul care îl interpretează pe Sandu Roaită, de acest Alain Delon român care a jucat impecabil...

Dar, există un mare dar... Trebuie ca eu să subtitrez acest film, care va fi trimis la Oscar. Se zice că Ceaușescu însuși a luat decizia trimerii lui la Oscar, că l-a văzut înainte de premieră, la o proiecție privată. Ar fi zis că e unul dintre cele mai reușite filme românești. Eu nu îmi dau seama în ce măsură ar putea fi apreciat acolo. Noi am trimis filme care mi se par mai bune, vezi „Ciuleandra” sau „Mihai Viteazul”, dar americanii nu le-au premiat, nu au ajuns nici măcar pe lista scurtă cu propunerile pentru *Cel mai bun film străin*. De asta nici anul trecut și nici anul ăsta nu s-a mai trimis nimic la Oscar. Bănuiesc însă că, la cât de bine e realizat „Osânditul”, va avea succes în tot spațiul comunist.

Am citit în ultimul număr al revistei „Cinema” cuvintele lui Gopo despre film, spuse la o ședință a partidului comunist în 1968: „Filmul este un front ideologic pentru orice timp. Atunci când un film al nostru câștigă este o victorie a ideologiei noastre”. Cuvintele sunt la fel de actuale și după 20 de ani. Dar asta mă face să regret că am subtitrat ultimele două filme pe care le-am trimis la Oscar, „Ciuleandra” și „Noi, cei din linia întâi”. Pentru că acum trebuie să subtitrez și „Osânditul”.

Am o mare problemă cu subtitrarea filmului „Osânditul”. Nu știu cum o voi face, pentru că acest film deformează istoria recentă, o schimonosește. Parcă l-ar fi făcut tot Sergiu Nicolaescu. Ilegaliștii comuniști sunt prezentați ca eroi ai neamului românesc. Ei s-au

luptat și au reușit să răstoarne jugul burgheziei și au murit apărând idealuri mărețe. A face această subtitrare înseamnă a pune umărul la promovarea acestei aberații.

E o chestie banală, aparent neimportantă, această subtitrare. Dacă nu traduc eu, traduce altul. Evident, un traducător nepriceput poate sufoca, într-o anumită măsură, câteva replici dintr-un film. Dar nu contează că altul ar traduce mai prost sau mai bine decât mine, contează că mie mi s-a încredințat această sarcină și nu am cum să o refuz. Dacă o refuz, cred că ăștia sunt în stare să nu îmi mai dea pașaportul.

Nu am cu ce cine să vorbesc despre problema mea. Radu e plecat. Dintre colegii de la birou, nu știu care ar avea curajul unui atitudini anticomuniste fățișe. În octombrie 1956, după invazia sovietică în Ungaria, un laborant, Boris Ursati, le-a cerut colegilor să condamne invazia. A zis că românii sunt lași că nu se scoală și ei. Colegii au vrut să îl bată și să îl alunge din laborator. Și-a dat demisia în câteva zile. Știu asta de la nepotul lui. Dacă eu aș îndrăzni să vorbesc deschis împotriva filmului, la fel ar sări și unii dintre colegi pe mine. Și nu pentru că ei cred sincer în comunism, nu, ci pentru că au fost dresați să sancționeze orice abatere de la linia de partid.

După premieră, Ștefănescu a fost elogiat în fel și chip. Dar părea absent. Omul ăsta nu știe să se bucure de succes. Era ca un învins, nu ca un învingător. Parcă ar fi avut o dramă în familie. Se purta de parcă nu era mulțumit de film. Poate i s-a făcut și lui scârbă de reclama făcută comunismului. Sau poate că motivul stării lui de spirit, total neadecvată momentului, era altul.

Constantin m-a dus la el și ne-a făcut cunoștință. I-a spus că voi subtitra filmul pentru a fi trimis la premiile Oscar. Ștefănescu s-a uitat la mine și mi-a spus:

„Pentru că am scris scenariul, ar fi fost bine să fac tot eu și subtitrarea în limba engleză. Dar am refuzat să învăț engleza. E limba dușmanului. E limba imperialismului american. A învăța engleza înseamnă a te pregăti să fii manipulat de ideologia, de cărțile și de filmele lor. Singura limbă străină pe care am învățat-o, și încă foarte bine, e limba rusă. Am subtitrat deja filmul în rusă. Sper să fie bine primit la ruși. Oricum, e bine că faci subtitrarea în engleză. Avem și acolo câțiva simpatizanți, care vor aprecia mesajul meu. M-am interesat și am aflat că rușii au luat Oscarul de trei ori. Că rușii au luat și pentru «Război și pace», făcut de Serghei Bodnarciuc, în 1968, au luat și pentru coproducția «Dersu Uzala», făcută de Akira Kurosawa, în 1975. Au luat și pentru «Moscova nu crede în lacrimi», în 1980... Au luat Oscarul pentru cel mai bun film străin până și ungurii, pentru «Mefisto», în 1981. Chiar dacă rușii fac filme mai bune decât noi, poate că îl vom lua și noi măcar o dată. Te aștept miercurea viitoare la mine, să stăm de vorbă. Să bem în cinstea acestui film al meu.”

Mi s-a părut o invitație rece, forțată, Ștefănescu voia să ascundă starea în care se afla, dar nu reușea. Mi-a dat cartea lui de vizită. I-am răspuns, formal, că voi veni, și am plecat. Cred că Ștefănescu e mai interesat să aibă cu cine să bea decât să se întâlnească cu mine. Îi place să bea. Anul trecut a ajuns la spital în comă alcoolică. Dar nu s-a lăsat de băutură, deși medicii i-au spus că are ficatul terminat. O să mă duc la el, nu am ce face. A auzit și Con-

stantin că am acceptat invitația, și, dacă află că nu mă duc, ar putea înțelege că am ceva împotriva filmului.

Am vrut să rup ultimele pagini pe care le-am scris în acest jurnal, ca să fiu sigur că nu le va citi și altcineva. Dar e bine ca jurnalul să fie martorul frământărilor mele și prietenul meu. Dacă mă cenzurez, dacă nu sunt sincer nici măcar aici, nu știu cum voi rezista. Trebuie să găsesc o soluție cu subtitrarea, dar nu am nici cea mai mică idee ce aș putea face ca să nu trec peste conștiința mea.

Am fumat toată seara, de nervi. S-a ales praful de schimbarea mea. O să mă las de fumat după ce ajung lângă tine. Până atunci, mi-e imposibil.

15 august

Azi era ziua de nume a mamei. Anii au trecut, dar tot nu m-am obișnuit cu gândul că boala a luat-o de lângă noi. Dacă era măcar ea lângă mine acum, aș fi avut cu cine vorbi legat de problema cu subtitrarea.

Azi am stat două ore la coadă la carne. La puțin timp după ce m-am așezat la coadă, un bătrân din spatele meu, auzind cum cineva se plângea că era coada lungă și nu știam dacă va ajunge carnea până ne vine rândul, a zis cu reproș: „Comentați, comentați, că dacă nu era Ceaușescu, țara era la pământ. Industrie zero, locuințe zero, locuri de muncă zero. Mai e puțin și ne plătim datoriile externe, apoi o să ne fie mai bine.”

A intervenit un alt bătrân: „Vorbiți aiurea. Cunosce un om care lucrează la minister, pe probleme financiare. Mi-a explicat cum e cu datoriile externe. S-au împrumutat bani mulți, care au fost folosiți aiurea. S-au băgat bani în întreprinderi falimentare, din motive politice și sociale. Au fost trimise situații false celor de la Fondul Monetar Internațional, ceea ce a scăzut încrederea lor în statul român. După criza petrolieră din 1973, România a continuat să sprijine industrii mari consumatoare de curent, ceea ce ne-a făcut să importăm curent electric. Am importat și multe materii prime. Din păcate, s-a investit prea puțin în cercetare, domeniu de care depindea reînnoirea tehnologică. În România se folosește tehnică pe care cei din Occident o consideră total depășită. Faptul că datoria internațională se va termina de plătit înainte de termen nu ne aduce niciun câștig financiar, tot ce a făcut Fondul Monetar Internațional a fost să nu ne dea penalități pentru aceasta. Nu vedem în ce țară trăim? E țara în care se rezistă numai cu pile, cu șpagă, cu minciună și furtișag. Țara în care, cum se zice, «legea este o barieră peste care sar leii, pe sub care trec câinii și la care se opresc boii...», nu? Asta e țara pe care o vreți pentru copiii și nepoții voștri? Bucurați-vă, tovarăși. Tot înainte! Că înainte era mai bine!”

Primul bătrân a început să comenteze că astea sunt lozinci imperialiste, că alții, în alte țări, o duc mai greu decât o ducem noi. Cel de-al doilea bătrân nu a insistat, că nu avea chef de ceartă. Discuția s-a stins de la sine. După aproape două ore, chiar înainte să iau carne, m-am uitat în spate, să îi spun că apreciez curajul lui de a spune lucrurilor pe nume. Dar nu mai era la coadă. Am încremenit. M-am gândit că l-a arestat securitatea și că totul s-a întâmplat în tăcere. Că nimeni nu a avut curajul unei reacții. Știam că securitatea are

ochi și urechi peste tot, dar nu credeam că e chiar așa. La coadă s-au spus de atâtea ori bancuri politice, la coadă am auzit de atâtea ori nemulțumirile oamenilor legate de lipsa cărnii, a uleiului, a apei calde, a curentului electric. Dar până azi nu am văzut să fie arestat nimeni. După câteva secunde, l-am văzut pe bătrân la telefonul public de lângă noi. Mă speriasem degeaba.

Mă surprinde faptul că Ceaușescu ne-a presat să ne plătim datoriile externe mai repede decât trebuia, fără să avem niciun câștig. Eu credeam că ne-au mai scăzut din dobânzi. Era și culmea să plătim alte noi dobânzi pentru că terminăm de plătit înainte de termen. Dacă totul merge conform planului, la anul terminăm de plătit datoriile externe. Normal ar fi ca după aceea lucrurile să meargă mai bine în România. Deși îmi e teamă că Ceaușescu va găsi unde să redirecționeze banii noștri. Cine știe ce idei megalomane va mai avea. *Casa poporului* e doar un început. Ceaușescu se joacă cu arhitectura Bucureștiului cum joacă alții la casele de pariuri. Cu cât va avea mai mulți bani la dispoziție, cu atât vor crește șansele de a iniția noi proiecte monstruoase. Se va lăuda la televizor că vom fi prima țară din lume care își plătește datoria externă, că așa se pare că va fi. Dar, cu ce preț? Ce ne poate da în schimb pentru anii de sărăcie și de foame? Orele petrecute la cozi interminabile, orele petrecute fără curent electric, fără apă la robinet, cine le-a numărat? Mulțimile de clădiri dărâmate, Mănăstirile Cotroceni și Văcărești și celelalte, bisericile mutate, ca să își împlinească visele lui strălucite, nu apasă mai greu decât tot binele pe care l-a făcut? Ce să mai vorbim, Ceaușescu plătește o datorie pe care tot el a făcut-o, în numele nostru, și banii folosiți

i-a investit fără cap. S-au îmbogățit toți nomenclaturiștii, și-au tras vile peste tot, la munte și la mare, în timp ce oamenii obișnuiți n-au ce mânca.

Și se zice: „Vai, dar Ceaușescu e dezinformat. Nu e vina lui că trecem prin așa ceva.” Dar, dacă era așa de luminat și de înțelept, oare s-ar fi înconjurat de clica asta de politrucii trepăduși, care ne conduc țara? Oare cât o să ne furăm singuri căciula?

17 august

Vinerea trecută credeam că sunt pe vârful valului de mâhnire. Dar, nu, azi a fost și mai rău. Am fost acasă la Ștefănescu. Prima parte a întâlnirii a fost banală. Mă miram de ce nu e hipnotizat de propriul succes. Până la urmă am înțeles. Am ciocnit, am tot ciocnit, și el s-a îmbătat. Am dat să plec, dar a insistat să rămân, ca să sărbătorim împreună succesul filmului. M-a întrebat dacă m-am apucat de traducere. S-a mirat când i-am spus că nu, că mai întâi trebuie să termin o altă subtitrare. Aș fi vrut să îi spun că filmul lui mi-a produs o stare de greață, de lehamite, dar aș fi declanșat un semnal de alarmă: „Cine nu e cu noi e împotriva noastră”.

Față de scenariul lui precedent, în care totul era artificial, aici Ștefănescu a dat tot ce a avut mai bun. Mi-a fost ciudă că unii trăiesc religia oportunismului cu atâta evlavie.

Ca să fac conversație, încercând să prelungesc puțin vizita, l-am întrebat cum i-a venit ideea scrierii acestui scenariu. Mă așteptam la orice, numai la răspunsul lui nu. Pentru că

se amețise deja de băutură, mi-a răspuns, bătându-se cu mâna în piept, ca și cum ar fi făcut o faptă mare de vitejie: „O să îți spun un secret. I-am lovit pe anticomuniști cu armele lor... Am lovit în baricada lui Goma, în baricada nebunului de Calciu-Dumitreasa, cu armele anticomuniștilor. Înțelegi? Nu e genial?”

Nu înțelegeam la ce se referă. Mi-a explicat: „Am făcut ceva similar cu ce a făcut Titus Popovici în filmul «Actorul și sălbaticii». El a luat ultima parte din biografia lui Constantin Tănase și a mutat-o în perioada interbelică. În realitate, înainte de a muri, Tănase făcea scenete împotriva rușilor, fiind conștient că poate fi pedepsit pentru gesturile lui necugetate. Dar Titus Popovici a mutat toată povestea pe vremea legionarilor, așa că Tănase, de fapt Caratase, cum i s-a modificat numele în film, moare ucis de legionari. Am preluat rețeta de succes a lui Titus Popovici, am modificat un roman, de ficțiune însă, nu biografic, și am mutat acțiunea cu câțiva ani mai devreme.”

„Ce roman? Nu știu despre ce vorbiți...”

Ochii îi sticleau de mândrie și de răzbunare.

„Nici nu ai de unde ști. Dar, pentru că tu vei subtitra filmul, meriți să îți spun un secret. După eșecul ultimului meu scenariu, nu am mai putut scrie nimic, vreme de trei ani. «Ești mediocru, mediocru, mediocru...» Numai asta auzeam de la toți. Asta m-a paralizat, nu mai puteam să scriu nimic, mă gândeam să renunț de tot la scris. Până când, într-o seară, fratele meu, care lucrează la «băieții cu ochi albaștri», a venit acasă cu două manuscrise pe care le confiscase de la un dușman al poporului, de la un moș împuțit. Moșul fu-

sese deținut politic și ignorase interdicția de a-și părăsi orașul, că după eliberare avea domiciliu obligatoriu. Venise în București cu două manuscrite. Unul era cu literatură de propagandă politică anticomunistă, conținea doar slogane aberante. Dar al doilea era un roman de ficțiune, care are în centru faptele de vitejie ale unui partizan imaginar din rezistența anticomunistă din Făgăraș, Petru Gruiu. Scria la început că, deși personajul e imaginar, reprezintă un simbol al partizanilor care au murit luptând cu eroism pentru binele neamului românesc.

Nu știu dacă tu ai auzit, dar după 1948 în România au fost mai multe focare de luptă împotriva comunismului. Bine că s-a ales praful de toate. M-am apucat să citesc cu atenție povestea partizanului. Moșul nu era lipsit de talent, iar povestea născocită de el e chiar palpitantă. Ar fi vrut ticăloșii să aibă în realitate astfel de eroi. Și atunci mi-a venit ideea să transform cartea lui într-un scenariu de film despre un erou comunist. L-am rugat pe frațele meu să mă lase să fac o copie a manuscrisului, iar el mi-a spus că pot, că oricum moșul a murit de inimă când i-a confiscat manuscritele.

Am recitit cu atenție povestea moșului și, cu gândul la «Actorul și sălbaticii», am început să o rescriu. În loc să fie partizan anticomunist, eroul principal a fost metamorfozat într-un muncitor comunist, care activa în ilegalitate. Am mutat acțiunea romanului cu opt ani mai devreme și am schimbat taberele. Am început să scriu, zi și noapte, la scenariu. Mă atrăgea ca un magnet ideea de a-i lovi pe dușmanii poporului cu armele lor. Ce putea face moșul cu cărțile lui? Poate că voia să le trimită în străinătate, să le tipărească cine știe unde. Adică să lupte împotriva noastră. Iată că acum lupt eu împotriva moșului și a dușmani-

lor partidului. Toată viața am făcut alergie la plagiat, am considerat că plagiatul e semnul incompetenței, al lipsei de valoare. Dar acum am vrut să plagiez ficțiunea moșului cât mai eficient, doar i-am mutat acțiunea în timp. Personajul principal nu mai e partizan, e ilegalist comunist. Eroii neamului nu apără țara de comuniști, ci sunt tocmai cei care răspândesc ideile comuniste cu prețul vieții lor.

De fapt, comunismul a ajuns la putere după ce primii ilegaliști au suferit în temnițele regaliste și antonesciene. Noi am biruit prin suferință, nu partizanii, cărora le putrezesc oasele prin munți, prin închisori și prin lagăre. Partidul comunist român a fost înființat încă din 1921, cu șase ani înaintea Mișcării Legionare. Așa că noi am suferit mai mult decât legionarii. Noi am suferit pe nedrept, în numele unor idealuri glorioase, ei au suferit pentru crimele și terorismul lor. Filmele lui Nicolaescu sunt cea mai bună dovadă în acest sens.

Nu e plagiat ce am făcut eu, ci e un gest de justiție, de răzbunare. Că, dacă ar fi rămas țara plină de moși ca acesta, comunismul ar fi fost în primejdie. Eu am luat textul moșului și l-am întors în favoarea noastră. Povestea de dragoste a rămas intactă, nu aveam ce să modific la ea. Eu am luat arma moșului și am întors-o împotriva lui și a camarazilor lui. Tot ce era fascinant și palpitant în poveste am păstrat, trecând toate ideile pozitive de partea baricadei noastre.

Am mutat povestea înaintea celui de-al doilea război mondial, când comunismul era în ilegalitate. Comuniștii au devenit din vânători, cum erau în roman, vânați. În rest, am avut obsesia de a plagia cât mai fidel, cât de mult am putut, romanul moșului. A trebuit să

fac abstracție de pasajele în care era vorba de Dumnezeu, de rugăciune, de mers la biserică, de popi și de toate tâmpeniile lor. Am introdus însă scena în care apare preotul turnător, care e omul poliției, scenă care nu apărea în manuscris. Preoții sunt niște nenorociți, și era prea frumoasă scena cu preotul turnător ca să nu o introduc în film. În rest, intervențiile mele nu sunt nici multe și nici importante.

Nu cred că îți dai seama cât de tare vor imperialiștii să distrugă comunismul. Mi-a arătat fratele meu o publicație din 1986, apărută în Anglia, se numește «Sunday Times». Acolo scrie despre schimbările pe care le vor capitaliștii occidentali în țările comuniste. Scrie și că tovarășul Ceaușescu ar putea fi înlocuit de Ion Iliescu, care acum e căzut în dizgrație. Adică, ei nu numai că nu au curajul de a recunoaște cât de bun e comunismul, dar mai și inventează povești nemuritoare cu înlocuirea președintelui nostru. Dacă această posibilitate ar fi fost reală, atunci securitatea l-ar fi arestat imediat pe Iliescu și l-ar fi băgat la închisoare. Dar, așa, Iliescu a fost lăsat să pozeze ca dizident. Oricum, e clar că Occidentul vrea să distrugă comunismul, așa că fiecare dintre noi este dator să îl apere. De aceea, după ce am citit manuscrisul despre partizan, când a prins putere în inima mea focul răzbunării, nu m-am mai putut opri din scris...”

„Focul răzbunării? Dar ce vă determină să vreți atât de tare să vă răzbunați pe partizani?”, l-am întrebat. „Eu nu știu multe despre ei, dar bănuiesc că ați avut un motiv special pentru care ați adaptat povestea moșului...”

„Există un motiv, un mare motiv, cum să nu existe... Tatăl meu a luptat împotriva partizanilor din Munții Făgăraș, fiind ofițer de securitate. În timpul luptei cu niște partizani conduși de unul, Ogoranu, tatăl meu a fost rănit. Rana nu părea gravă, dar până a ajuns la doctor s-a infectat. Tatăl meu a murit, eu sunt orfan de tată de la șapte ani. Din cauza partizanilor ăștia împuțiti eu am rămas fără tată. Și din copilărie am vrut să mă răzbun pe ei. Abia acum mi s-a dat această șansă. De altfel, tocmai moartea tatălui meu l-a convins pe fratele meu să ajungă să lucreze unde lucrează... Fratele meu știe totul despre rezistența din Făgăraș, mi-a spus că n-a existat niciun Petru Gruiu. Și nici vreun partizan cu alt nume în rezistența din munți, care să fi făcut totuși faptele descrise în carte.

Pur și simplu moșul a vrut să exagereze prin cartea sa importanța și amploarea grupărilor de rezistență anticomunistă. Moșul a inventat un erou de legendă, ceea ce mi-a ridicat mingea la fileu. Am preluat eu acest erou imaginar și am făcut legenda lui cunoscută. Oricum, romanul moșului e la securitate, nu va mai fi tipărit niciodată.”

„Îmi puteți arăta și mie copia manuscrisului? Aș fi tare curios să citesc romanul.”

„Nu o mai am, am aruncat-o după ce am terminat de scris scenariul. Eu acum ar trebui să caut mormântul moșului și să mă piș pe el, așa, ca mulțumire că m-a ajutat să devin celebru... Mama lor de bandiți...”

„Dar îmi puteți spune măcar cum îl chema pe moș?”

„Îl chema... Dar, ce contează cum îl chema? Era un dușman al poporului. Numele lui nu trebuie amintit.”

Ștefănescu se simțea iscodit. Brusc, văzând că damigeana cu vin se terminase, și-a dat seama că băuse cam mult. A avut atunci un moment de luciditate și mi-a spus, cu o voce amenințătoare: „Să nu mă faci să regret că m-a luat gura pe dinainte. Doar fratele meu știe povestea reală a scrierii scenariului. Pentru mine, scenariul era o revenire în lumea scrisului, după trei ani de depresii și de timp pierdut. Aveam nevoie de această revenire ca de aer. Dar îmi e teamă că, dacă se va afla că povestea nu e inventată de mine, ci de altul, atunci totul s-ar putea întoarce împotriva mea. Înțelegi? Inițial, mă gândeam că, din moment ce moșul a murit când fratele meu i-a confiscat manuscrisele, eu sunt liber să plagiez romanul lui. Am fost ca un drogat. Nu mi-am dat seama că poate a mai citit cineva romanul moșului. Sau poate că, pur și simplu, mai există și alte copii ale lui. Poate că, mai devreme sau mai târziu, adevărul va ieși la iveală. Atunci, de tot demersul meu s-ar alege praful. Adică, totul s-ar întoarce nu doar împotriva mea, ci împotriva noastră... Crezi că m-ar înțelege cineva? Crezi că ar conta atunci scopul pentru care am plagiat povestea? Scopul scuză mijloacele, dar, dacă scopul nu e atins, decât pentru o vreme, atunci mijloacele se întorc împotriva celui care le-a folosit. Lucrul acesta l-am înțeles abia în timpul premierei, spre sfârșit... Exact când era împușcat Sandu Roaită. Mi se părea că, atunci când strigă «vom învinge...», cel care strigă nu e comunist ilegalist, ci e partizan... Toată noaptea de după premieră am visat, iar și iar, secvența de la sfârșitul filmului. Deși replica aceasta nu apărea în roman, era creația mea... În roman, partizantul murea ars de viu, dar mi s-a părut că e mai eroic ca Sandu Roaită să fie condamnat la moarte și împușcat. Parcă eram în fața condamnatului și îl vedeam cum, cu ultimele puteri, strigă că vor învinge... Striga că ei vor

învinge, nu noi, înțelegi? De ce nu am pus în scenariu mai multe momente de-ale noastre? Trebuia să apară o grevă, trebuia să apară o secvență cu secera și ciocanul, cu steaguri roșii... În afara faptului că am schimbat numele și am mutat acțiunea înaintea celui de-al doilea război mondial, se poate spune că eu am făcut un film despre un partizan. Ar fi de ajuns să mai aibă cineva o copie a manuscrisului moșului ca să înceapă zvonurile. Știi ce repede merge gura lumii, nu? Atunci, s-ar alege praful de toată răzbunarea mea. Ar fi chiar invers, ar fi răzbunarea moșului pe mine, că i-am plagiat romanul, înțelegi?”

A schimbat subiectul discuției brusc.

„Ți se pare corect că există un singur premiu pentru filmele străine? Adică, poate că anul acesta «Osânditul» ar trebui să fie premiat pentru imagine, sau pentru cel mai bun rol principal masculin, sau pentru muzică... Dar, nu, va câștiga un singur film străin, fără să se țină seama de categorii. Eu cred că și aici se vede mâna mafioților americani. Ți se pare corect? «Ben Hur» a luat unsprezece premii, «Marry Poppins» a luat cinci premii. Tot așa, «Nașul» sau «Războiul stelelor» au luat multe, iar pentru noi... nu există decât o șansă? Toate celelalte țări în afară de America participăm la o singură secțiune?”

Nu a așteptat răspunsul meu. A încheiat discuția brusc și destul de nepoliticos. M-a rugat să plec, spunându-mi că l-a luat durerea de cap de la prea multă băutură. Am plecat acasă mai mâhnit decât venisem. Eu trebuie nu doar să subtitrez un film de propagandă comunistă, ci trebuie să mă fac părtaș unei blasfemii – pentru că blasfemie este demersul lui Ștefănescu de înlocuire a victimelor cu călăii lor.

Cred că după ce am ajuns acasă am fumat cel mai mult din toată viața mea. Dacă mă îmbolnăvesc de plămâni pentru că nu m-am lăsat de fumat, ar trebui ca medicamentele să mi le deconteze Ștefănescu.

Cât de greu e să nu ai cu cine să vorbești. Am stat să scriu în jurnal, ca să mă descarc sufletește. Nu am reușit. Mi-a amortit mâna dreaptă de la scris, dar degeaba. Am tensiune mare. Și nu mi-e somn deloc.

18 august

Nu știam că te poți molipsi de coșmaruri. Aseară nu puteam dormi, așa că am început să citesc scenariul filmului „Osânditul”. Am înțeles de ce mi se părea că Ștefănescu s-a autodepășit cu acest scenariu. Pentru că e doar un plagiat. Parcă citeam manuscrisul bătrânului partizan. Nu era greu să îmi dau seama în ce locuri a intervenit Ștefănescu. Răzbunarea lui e chiar diabolică. A furat, pur și simplu, textul bătrânului.

Am adormit spre dimineață. Am visat și eu visul lui Ștefănescu. Doar că, în visul meu, eram împreună cu el în fața condamnatului la moarte și îl vedeam împreună cum își dă duhul. Și în coșmarul meu condamnatul nu era Sandu Roaită, ci era partizanul Petru Gru-iu, ucis de securitatea comunistă. Ne privea cu ochii grei, plini de reproș. Și murea strigându-și biruința.

De fapt, biruința partizanilor nu a existat. Comunismul e în plină putere. Chiar dacă Gorbaciov dă semnale că în Rusia situația se schimbă încet-încet, vom avea poate și noi un comunism mai uman, mai acceptabil, dar tot comunism. Iar eu pun umărul la sufocarea istoriei reale.

Nu vreau să subtitrez acest film. M-am gândit să invoc tot felul de motive și să renunț la asta. Dar, dacă află Ștefănescu că am renunțat, e în stare să vorbească cu fratele lui și să îmi facă probleme. S-ar putea să nu mai obțin pașaportul și să nu mai pot pleca la Ecaterina.

Ani de zile am încercat să trăiesc fără compromisuri, deși trăim în epoca de aur a compromisurilor. Până acum am încercat să fac slalom printre compromisuri și am reușit destul de bine. Dar acum târgul e simplu: ori subtitrez filmul și plec din țară, ori renunț la subtitrare și risc să nu mai plec.

Iubita mea, încă nu știu dacă aceste pagini de jurnal vor mai ajunge la tine sau vor ajunge la gunoi. Dar așa vrea să mă înțelegi. Nu vreau să îmi fie rușine când voi da ochii cu tine... Ieri am încercat să îmi spun că e vorba doar de un compromis mic, că toți facem compromisuri și că Dumnezeu, dacă există, nu are cum să nu mă înțeleagă. După ce l-am visat pe partizan privindu-mă în ochi, nu mai am curajul de a justifica compromisul. Dacă ar trebui să plătesc cu o mână renunțarea la subtitrare, poate că mi-aș da-o imediat. Dar pe tine nu pot să te pierd. Nu am dreptul să te pierd.

Sunt plin de mâhnire... Mă apasă incertitudinea. Nu am cum să aleg. Nu am ce să fac. Poate că voi subtitra filmul. Dar cum voi scăpa de muștrările de conștiință? Și cum voi da ochii cu tine?

Mai am puțin și termin de citit *Minima moralia*. În capitolul „Minimalism etic”, Pleșu scrie: „Statistic vorbind, deriva morală de fiecare zi nu constă într-o acumulare dementă de «păcate strigătoare la cer». Nu omuciderea, asuprirea pruncilor și sodomia sunt materia primă a eticului cotidian; iar când se pot totuși semnala, acestea sunt de o radicalitate, de o evidență care desfid orice teoretizare. Păcatele «strigătoare la cer» tind chiar, adesea, să se înscrie mai curând în sfera patologicului decât în cea a «vinii» morale obișnuite. (...) Acesta e teritoriul revelator al eticului: somnolența diurnă, cumințenia irespirabilă a atitudinii, cenușiul valorilor. Pe scurt, placiditatea etică a omului mediocru. Privit de la distanță, el nu comite nimic grav: acesta e tocmai păcatul lui de moarte, cel care îl scutește de atacul comunității și de tresărirea conștiinței proprii. Caracterizat mai mult prin ceea ce omite decât prin faptul comis, liniștit în expresivitatea sa, invulnerabil din perspectiva «marii» morale, căci, repetăm, el nu face nimic care să fie brutal reprobabil, omul mediocru e depozitarul cel mai perfid al mizeriei morale. Și el există în fiecare din noi, sustrăgându-se oricărui proces prin tocmai crasa lui banalitate. Marea vinovăție morală, dezastrul moral par aproape paradiziace pe lângă viguroasa anestezie morală a omului mediocru. Păcatul lui nu e că spune mari minciuni, ci că nu evită cea mai evitabilă minciună; nu că amână marele gest de autenticitate, ci că nu face nici măcar gestică minimei decențe. Acest «nici măcar» e problema centrală, culpa capitală a «minimalismului» etic. El circumscrie incapacitatea

comună de a rezolva nu dilema morală de proporții monumentale, ci «strictul necesar» al moralității. Marcat de această incapacitate, omul se face vinovat nu atât pentru răul la care e constrâns (de împrejurări aspre, spaime necontrolate și altele asemenea), ci pentru răul la care consimte neconstrâns, la care ar putea, deci, fără riscuri, să nu consimtă. Nu să facă imposibilul i s-ar cere, ci să facă puținul care stă în puterile sale. Și puținul acesta rămâne nefăcut, în virtutea unei inerții care infectează, ca o otravă reziduală, atmosfera morală din jur.”

Sunt într-un tot de acord cu faptul că mediocritatea e sufocantă, că, dacă nu erau în România atâția oameni pitici la suflet, ci dacă erau voinici care să fugă de minciună și de compromis, am trăi într-o lume respirabilă. Mă sufocă această mediocritate, dar mă simt între ciocan și nicovală. Oare unde m-ar poziționa pe mine Pleșu acum? În ce constă în cazul meu minima decență, să refuz să subtitrez filmul? Sau poate mai degrabă eu intru la categoria „împrejurărilor aspre” care mă constrâng să acționez peste voința mea... Mi-e greu să fiu arbitru în propriul meci.

19 august

Aseară nu puteam să dorm, că mă tot gândeam la Ștefănescu și la filmul lui, așa că, după ce am terminat de citit „Minima moralia”, am căutat în bibliotecă o altă carte, ca să mă ia somnul. Am găsit Biblia bunicii. Am început să citesc Noul Testament. Bunica mi-a

spus că, atunci când voi începe să citesc Biblia, nu trebuie să o iau de la început, ci să încep cu partea a doua. Că e mai clară și ușor de înțeles.

De citit, am citit destul de mult. Îmi e greu totuși să cred tot ce scrie acolo. Mi-au revenit în suflet nedumeririle pe care le aveam după nuntă, în perioada în care Ecaterina a insistat să mergem la biserică. Cum a putut Iisus să înmulțească pâinile și peștii? Cum a putut să vindece orbii? Când eram mic, mă întrebam cum a putut să fie Iona înghițit de acel pește uriaș și să fie scuipat după trei zile, viu și nevătămat. M-am întrebat de multe ori în ultimii ani: câte lucruri sunt adevărate în Scriptură și câte sunt povești? Și cum a putut credința creștină să răstoarne imperiul roman? Cum au putut apostolii să moară pentru aceste povești? Sau, poate că nu sunt povești... E clar că, în timpul prigoanelor și după prigoane, Biserica a biruit păgânismul. Dar oare cum l-a biruit? Prin ce? Și, dacă Biblia ar avea dreptate, dacă acesta ar fi adevărul, de ce azi lucrurile sunt așa cum sunt? Cum a biruit materialismul credința creștină? Cum s-au lăsat creștinii amăgiți de materialism și ateism și au ajuns să se lepede de credința lor?

Aș vrea să cred din toată inima mea, aș vrea să găsesc în credință puterea de a trăi cum vrea Dumnezeu, așa cum crede părintele Maxim, dar în inima mea credința e amestecată cu îndoiala, cu necredința. Aș putea să accept că lumea e făcută de Dumnezeu. Mi se pare și mai greu să crezi și să spui că totul e făcut la întâmplare, când există atâta ordine în univers. Dar unde e Dumnezeu azi? De ce a făcut Dumnezeu o lume în care există atâta rău, atâta suferință? De ce i-a lăsat Dumnezeu pe comuniști să pună mâna pe țara noastră și pe alte țări? De ce nu a stat împotriva lor, cum a stat împotriva egiptenilor pe vremea lui

Moise? L-am rugat pe Dumnezeu să mă ajute să găsesc o soluție pentru a ieși din impasul în care mă aflu, dar nimic. Parcă m-am rugat la pereți. Dacă Dumnezeu există și știe tot, chiar și ce scriu acum, de ce mă lasă fără răspuns? De ce nu are milă de mine?

Observ o legătură atât de slabă între ceea ce citesc în Faptele Apostolilor despre Biserica primară și Biserica de astăzi, că am impresia că ar fi vorba de două Biserici diferite, care au în comun doar același nume. Ca și cum ai spune frișcă la înghețată. Seamănă oarecum cu înghețata, dar numai înghețată nu e.

Îmi aduc aminte de perioada în care s-a botezat Ecaterina, înainte de a ne căsători. Chiar dacă părinții ei sunt atei, faptul că la naștere i-au pus numele Sfintei Ecaterina a impulsionat-o să citească viața acesteia. Impresionată de ce a citit, la botez a cerut să păstreze numele acestei sfinte. A vrut să începem să mergem la biserică, duminică, și, de dragul ei, mergeam. Dar, după ce a pierdut sarcina, toată legătura ei cu Dumnezeu s-a rupt. Dacă Dumnezeu există, de ce îngăduie ca unii copii să nu vadă lumina soarelui? Sau alții să se nască cu tot felul de malformații?

Pe Ecaterina a lovit-o puternic pierderea sarcinii. Cum să înțelegi că Dumnezeu te iubește când treci prin așa ceva? Sau cum să înțelegi că Dumnezeu te iubește când ești victima unui viol? Sau când mori în lagărele naziste? Sau când faci cancer sau o altă boală incurabilă?

Pentru mine, faptul că Ecaterina a pierdut sarcina a fost doar un pretext pentru a nu mai juca teatru. Citisem deja o mulțime de cărți religioase, scrise într-un limbaj arhaic sau

greu de înțeles, sperând că voi înțelege ce rost are să ne pierdem diminețile de duminică mergând la slujbă. Până atunci mergeam la biserică pentru ea, doar pentru că voia ea. Am mai mers o vreme, singur, sperând că, dacă va veni din nou cu mine, îi va fi mai ușor să depășească trauma provocată de pierderea sarcinii. Nu a vrut să mai vină. Cum aș putea să îi explic acum că refuz să subtitrez filmul? Cum ar putea să înțeleagă o decizie care, pentru mine, ține de conștiință și de faptul că există, poate, un Dumnezeu care vede totul și care vrea să alegem binele și să evităm compromisul? Nu știu.

20 august

M-am dus, din nou, la părintele Maxim. Eram curios cum o să mi se pară la a doua discuție. Uneori, unii oameni îți creează o impresie deosebită, dar, când îi vezi a doua oară, îți dai seama că, de fapt, impresia aceea bună nu li se datora lor, ci era consecința unor factori externi care au manipulat într-un fel percepția ta – de la starea vremii până la întâmplările mărunte din ziua respectivă.

Părintele Maxim mi s-a părut la fel ca data trecută, un om ieșit din poveste. Nu știu cum poate fi atât de senin, cum poate avea atâta liniște. Poate că pustnicul lângă care trăiește l-a ajutat să fie așa, să trăiască așa. Sau poate că anii de închisoare l-au ajutat să fie atât de aproape de Dumnezeu, nu știu. Dar e un om în prezența căruia nu te mai saturești să stai.

I-am vorbit despre problema mea, dar nu a știut ce să îmi spună, decât că se va ruga ca Dumnezeu să mă lumineze să iau hotărârea cea bună. „Dacă v-aș spune să faceți tradu-

cerea, doar ca să plecați la soția dumneavoastră, v-aș pune pe suflet o povară grea. Că ați ajunge acolo, dar nu ați putea să vă bucurați din tot sufletul, pentru că vă va apăsa prețul compromisului. Dacă v-aș spune să nu faceți traducerea, ar însemna să vă urc pe o cruce, să vă pun în spate o altă povară, pe care nu știu dacă o veți putea duce. Cred însă că Dumnezeu nu vă va părăsi. El nu ne lasă niciodată fără soluții. Mai devreme sau mai târziu, vă va arăta ce trebuie să faceți. Atunci va depinde de dumneavoastră dacă Îl veți asculta sau nu. Dar, până atunci, trebuie să ne rugăm să aflați care este voia lui. Rugăciunea este foarte importantă.”

L-am rugat să îmi povestească viața lui, dar a refuzat. „E mai bine să îți vorbesc despre rugăciune, a spus. Trecutul meu nu te poate ajuta, poate fi cel mult ca un roman cu unele capitole frumoase, cu altele interesante, dar atât. Tu acum ai nevoie să afli cât mai multe lucruri despre rugăciune”.

Putea să îmi vorbească despre orice, cuvintele sale aveau parcă puterea de a-mi liniști sufletul. După ce am plecat de la el, am regretat totuși că părintele evită parcă să îmi spună ce să fac. Aș fi vrut să îmi dea o soluție, după cum îl lumina Dumnezeu, pentru că aveam în suflet puterea să îl ascult.

Mă simt ca și cum aș avea mâna ruptă și ar trebui să mă operez. Dar, în loc ca doctorul să mă opereze la mână, îmi spune că, dacă nu mă operează mai întâi de apendicită mor, că am făcut complicații.

Când părintele îmi vorbea despre rugăciune, îl ascultam cu nesaț, chiar dacă punea parcă problema mea în paranteze. Nu cred că o făcea intenționat.

„Singurul lucru care contează în viață este în ce măsură faptele noastre ne apropie sau ne despart de mântuire. Înainte de a ști ce alegere să faci, trebuie să înveți criteriile după care trebuie să faci această alegere. Nu există criteriu mai important decât voia lui Dumnezeu. Uneori, am simțit această voie clar. Dumnezeu ne vorbește în diferite moduri, ori prin alți oameni, ori prin întâmplările din viața noastră, ori direct în inimă. Dar, de multe ori ne este greu să știm ce vrea Dumnezeu de la noi. Și atunci putem ori să facem abstracție de voia Sa, ori să ne luptăm să o cunoaștem. Această luptă e, de fapt, prima etapă în facerea voii lui Dumnezeu. Tocmai de asta e și grea, de multe ori, pentru că este importantă. Sunt chiar situații în care această etapă e mai importantă decât toate celelalte, pentru că, după ce ai cunoscut care e voia lui Dumnezeu, atunci restul detaliilor se lămuresc parcă de la sine.”

Părintele Maxim e ca un antrenor la care o fată merge să învețe gimnastica, iar el îi recomandă să se apuce de balet. Eu vreau să învăț gimnastică, vreau o soluție clară, dar nu imposibilă, iar părintele îmi spune că e mai bine să învăț baletul, adică să cunosc viața spirituală.

Mai am câteva zile și trebuie să mă apuc de lucru la traducere. Clepsidra mai are nisip doar pentru puțină vreme. Părintele Maxim spune lucruri frumoase, dar nu văd cum se leagă de decizia pe care trebuie să o iau. Am în față o alegere importantă. Ori fac subtitra-

rea și voi avea o povară pe conștiință toată viața, ori nu o fac și atunci risc să nu îmi mai văd soția. Niciuna dintre aceste variante nu mă mulțumește. Cum m-ar putea ajuta rugăciunea? Mă poate ajuta să văd cu alți ochi aceste variante și să mă decid asupra uneia dintre ele. E simplu, nu există a treia cale.

Nu îi înțeleg pe fanaticii care, orice problemă îți apare în viață, îți recomandă să te duci în pelerinaje la sfinți, la Sfânta Paraschiva sau în altă parte, sau să faci patruzeci de paraclise către Maica Domnului, că toate se vor rezolva. Ce să se rezolve? Am doar două variante și niciuna nu îmi convine. Și, până la urmă, alegerea mea nu o să fie tot ceva subiectiv? O să mi se pară că o variantă este mai bună decât alta și o voi alege. Dar, dacă totuși nu voi ști ce să aleg? Sau de unde știu că nu voi regreta amarnic alegerea făcută? Vreau să fug din propria mea viață, vreau să evadesc din închisoarea acestei alegeri. Nu pot alege între două rele... De multe ori îmi repet că nu e nicio problemă să fac compromisul, că doar alții au făcut compromisuri și mai mari, că doar Dumnezeu nu e absurd, că înțelege că vreau să îmi văd soția. Dar, în adâncul inimii mele, ceva îmi spune că Dumnezeu nu e Dumnezeul compromisurilor. Că Hristos a fost răstignit tocmai de iubitorii de compromisuri din vremea lui, de farisei și de oamenii fățarnici. Dar El a murit pe cruce tocmai ca să ne arate o cale a vieții fără minciună și fără compromisuri.

L-am rugat pe părintele Maxim să se roage pentru tatăl lui Radu. Cred că rugăciunile părintelui îl vor ajuta ori să se vindece, ori să moară mai repede, ca să nu se mai chinuie.

21 august

Azi, fiind duminică, am fost de dimineață la biserică. Acolo am avut o stare de liniște sufletească greu de descris. Nu am mai fost la nicio liturghie de câțiva ani, iar la cele la care mergeam cu Ecaterina mă plictiseam teribil. Din când în când, mai auzeam lucruri frumoase la predică, dar atât. Azi am avut senzația că m-am întors în copilăria mea, când mergeam la slujbă în satul bunicii. Am vorbit cu unul dintre preoți despre problema mea. Părintele mi-a vorbit de parcă era funcționar al statului, nu slujitor al Bisericii.

„Ce poți face în situația asta? Nu poți face nimic. Faci subtitrarea și gata. Ca la injecție. Zici: «Au» și trece. Asta e lumea în care trăim, ăsta e secolul XX. Biserica a înțeles că nu mai poate sta împotriva curentului, așa că a ales să pactizeze cu puterea lumească. Să îți spun o întâmplare sau pildă, că nici eu nu știu ce e. Se zice că, atunci când soldații ruși au venit într-un sat, au intrat cu armele în biserică în timpul slujbei și au spus că îi vor omorî pe toți cei care nu se leapădă de credința în Dumnezeu. Speriați, unii au ieșit din biserică imediat. Apoi, soldații i-au spus preotului să continue slujba, că și ei sunt creștini, dar au vrut să se roage doar împreună cu oamenii care cred cu adevărat în Dumnezeu, nu cu oameni care doar mimează credința. Eu înțeleg această întâmplare exact invers de cum mi s-a povestit. Cel care mi-a spus-o voia să arate cât de mare a fost credința celor care au rămas în biserică, fiind gata să plătească cu propriile vieți pentru credința lor. Eu însă văd contrariul. Văd că unii au ieșit din biserică, pentru că nu voiau să moară și nu erau gata să moară. Tu crezi că istoria Bisericii e doar cu mucenici și eroi? Nu. Un istoric, Eusebiu de Cezareea, zice că unii au avut curajul de a mărturisi credința creștină, dar alții s-au lepădat

de Hristos cu miile, de lașitate sau frică. Despre astfel de amănunte nu ne place să vorbim. Ne place să vorbim despre fecioarele care au fost păzite de Dumnezeu în chip minunat, atunci când păgânii au vrut să le batjocorească, dar despre cele batjocorite nu zicem nimic. De parcă nu ar exista. Nici de cele care fiind violate au rămas însărcinate și au născut, nici de cele care au fost ucise după ce au fost batjocorite. Avem tendința să fim triumfaști, să prezentăm totul roz, dar trecutul nu a fost așa.

În secolele opt-nouă a fost o prigoană împotriva icoanelor și împotriva celor care cinsteau icoanele. De unde au apărut ierarhii și preoții prigonitori ai icoanelor? Nu au apărut de niciunde, erau păstori ai Bisericii, rânduiți de Dumnezeu, cum am zice.

Uită-te la cazul Calciu. De ce a fost caterisit? Pentru că a deschis gura împotriva dărâ-mării bisericilor. Dacă nu îl cateriseau, Biserica poate că suferea și mai tare. Nu partidul l-a caterisit, ci consistoriul bisericesc. Adică, Biserica. Biserica a înțeles pericolul reprezentat de un extremist cum e Calciu și s-a debarasat de el igienic și brutal, dar eficient. Să facă acum pe viteazul în America, că aici nu i-a mers. Nu i-a urmat nimeni exemplul.

Biserica nu a fost și nici nu e plină doar de eroi... Așa că de ce să faci tu pe grozavul? Ce, vrei să nu îți mai vezi nevasta niciodată? Ce rost are să sacrifici întâlnirea cu ea? Filmul o să fie oricum subtitrat și trimis la Oscar. Vrei să fii mucenic pentru un film? Vezi-ți de viața ta. Crezi că Dumnezeu îți cere altceva? Uită-te la bisericile din Albania, cum au fost distruse sau închise și cum s-a ales praful de ele. La noi nu a fost așa. Biserica a rezistat. Au făcut câțiva pe eroii, crezându-se mari sfinți din Sinaxare, și au putrezit prin pușcării sau la

Canal. Dar majoritatea au înțeles că trebuie să accepte stăpânirile, că de la Dumnezeu sunt. Așa spune chiar Sfânta Scriptură, așa a vorbit Dumnezeu prin glasul Sfântului Apostol Pavel. Asta e stăpânirea, acesta e curentul, noi ne supunem. Dacă nu ne supunem, suferim. Dacă Hristos S-ar fi ridicat împotriva romanilor, dacă spunea că e nedreaptă stăpânirea romană păgână în Țara Sfântă, crezi că mai avea timp să facă minuni? L-ar fi condamnat la moarte imediat, ca pe Baraba. Nu ar mai fi apucat să facă minuni, că ar fi murit mai devreme. Lasă prostiile și vezi-ți de viața ta. Până la urmă, *Osânditul* e unul dintre cele mai reușite filme românești, nu? Mie mi-a plăcut. Crezi că regizorul sau actorii au avut muștrări de conștiință când au lucrat la film? Nu, fiecare și-a făcut datoria, așa că trebuie să ți-o faci și tu...”

Am simțit că am pierdut toată liniștea pe care o avusesem la liturghie. Am simțit că preotul mi-a furat ceva, ceea ce promisem de la Dumnezeu. Am plecat de la biserică cu sufletul mai greu decât venisem. Decât cu așa preoți, mai bine lipsă. Oare cum va fi peste cincizeci de ani? Oare vor mai exista biserici? Cred că partidul le va închide sau le va distruge, încet-încet. Sau poate se vor închide de la sine. Ce putere să îți dea mersul la biserică, dacă totul se face cum vrea partidul? O armată ai cărei conducători pactizează cu dușmanul va fi pulberată. Cum să reziste Biserica?

Am avut atâta liniște la slujbă, cum nu am mai avut de multă vreme. Mi-am adus aminte cum era când mergeam cu bunica la spovedanie, înainte de Paști și de Crăciun. Și popa ăsta a strănutat în liniștea mea. Se zice să nu judeci preoții, să faci ce zice popa, nu ce face popa. Dar, dacă popa zice ce nu trebuie, cum să mai reziste Biserica? Oricum, îmi e

greu să cred că o biserică în care atât de mulți preoți consideră preoția doar ca pe o meserie obișnuită, ca pe o vacă de muls, va mai supraviețui mulți ani. Mi se pare că Biserica e sinucigașă, păstrând astfel de slujitori. Ia o otravă lentă, dar sigură.

22 august

Am vorbit azi mai mult cu părintele Maxim. A venit el la mine. Parcă l-a trimis Dumnezeu ca să mă facă să uit discuția de ieri cu preotul. Părintele Maxim parcă ar avea curent electric, parcă ar avea o energie care îl umple în timp ce vorbește despre Dumnezeu. În prezența lui, aproape toate îndoielile mele legate de credință dispar.

Când a venit, mi-am luat o hârtie și un pix, pentru că voiam să notez cât mai multe dintre lucrurile pe care mi le va spune, ca să nu le uit. Să le pot prelua în jurnal. Mi-a părut rău după discuția trecută când am constatat că, deși auzisem multe lucruri interesante, nu am reușit să țin minte decât o parte din ele. Aș fi vrut să pot nota mai multe în caietul meu.

Părintele preferă să vorbim la mine, pentru că domnul Cotescu, chiar dacă e de treabă, e totuși membru de partid și nu suportă discuțiile pe teme religioase. Îl găzduiește pe părintele doar pentru că sunt rude, dar nu înțelege nimic despre viața creștină.

Am încercat iar să îl trag pe părinte de limbă, să îmi vorbească despre experiența lui în lagăre și închisori. El a fost arestat pentru că a ajutat cu alimente familiile unor oameni care erau condamnați de comuniști pentru că se opuseseră colectivizării. Când s-a aflat

despre faptele lui de milostenie, acest ajutor, considerat periculos de către comuniști, a fost pedepsit cu multă dărnicie, fiind acuzat că e dușman al partidului, deși el nu se implicase în niciun fel în politică. Nu făcuse decât politica Evangheliei, ajutându-i pe cei lipsiți cu hrana care prisosea la mănăstirea unde viețuia, fără să se gândească că pentru asta putea ajunge în temniță. Dar părintele econom, văzând că părintele Maxim tot pleacă cu mâncare din mănăstire, l-a turnat autorităților. Deși părintele Maxim avea binecuvântarea părintelui stareț pentru milosteniile pe care le făcea. Milostenii în urma cărora a pățimit ani grei de temniță.

Părintele mi-a vorbit puțin despre suferințele sale, dar mi-a vorbit mult despre noii mărturisitori. Urmându-i lui Marx, Lenin a spus că religia este opiu pentru popor. Și acest opiu au vrut să îl distrugă comuniștii. Pentru a construi omul nou, omul comunist, trebuia ca reperele omului vechi să fie modificate. Iar religia era cel mai important reper. Dacă l-ai rupt pe om de Dumnezeu, de credință, de biserică, îl poți reeduca cum vrei.

Au existat două forme de rezistență în fața comunismului, una spirituală și alta politică. Prima a născut sfinți, a doua a născut eroi ai neamului. Dar, în temnițe și prigoane, chiar și unii dintre acești eroi ai neamului, urmași ai haiducilor din vechime, au urcat la un alt nivel lupta lor împotriva răului, ajungând să se lupte cu puterile întinericului. Așa că au ajuns și ei sfinți, pentru pătimirile, rugăciunile și nevoințele lor. Când au ieșit din închisori, unii dintre ei au vrut să își închine viața Domnului, alegând calea monahală, dar foarte puțini au fost primiți în mănăstiri. Atunci, au ales să trăiască în lume ca în mănăstire.

Părintele Maxim a vrut să se întoarcă la mănăstirea sa, dar nu i s-a dat voie. Fostul econom ajunsese stareț și nu voia să mai aibă de-a face cu părintele Maxim.

Părintele mi-a vorbit despre importanța alegerii căii crucii. Spunea că generația sfinților închisorilor a mers pe o cale a suferinței asumate. Un părinte, Ioan Negruțiu, a avut un vis în care L-a văzut pe Hristos răstignit pe crucea de pe Golgota. Lângă El, crucile tâlharilor erau goale. L-a întrebat pe Hristos dacă se poate sui și el pe una dintre ele, iar Hristos i-a răspuns că oricine vrea să ajungă la El poate sta pe orice cruce. Când s-a trezit, și-a dat seama că urma să fie arestat, așa că se gândea să își strângă lucrurile, încercând să fugă. Dar nu a reușit. Dumnezeu l-a chemat pe calea jertfei. Părintele Ioan Negruțiu a ajuns să iubească pătimirea atât de mult, încât, atunci când patriarhul Justinian Marina s-a oferit să intervină pentru el în fața autorităților comuniste, ca să îl elibereze de la Canal, părintele a refuzat, spunând că preferă să rămână închis, ca să întărească în credință alți deținuți.

Un alt deținut, Nicolae Popescu, care trecuse prin bătăi și anchete grele, L-a visat pe Hristos venind în celulă cu crucea sa. În vis, deținutul simțea pe umerii săi greutatea acelei cruci și tremura din pricina greutății ei. Când s-a trezit, a văzut că în somn transpirase atât de tare, încât salteaua pe care dormise era udă. Dar sufletul lui era plin de bucurie, pentru că înțelesese că era pe drumul cel bun, pe calea cea îngustă și cu chinuri de care se vorbește în Evanghelii. Același deținut, care a stat multă vreme și într-un lagăr aflat dincolo de Cerul Polar, cerea des în rugăciune ajutorul Maicii Domnului. Într-o după-masă, a avut o vedenie. A văzut cum un abur alb ieșea din ușa celulei și a luat formă omenească. Era Maica

Domnului, care l-a binecuvântat pe cap, de trei ori, luminându-i fața cu o lumină din ce în ce mai puternică. Când a întrebat-o cine este, Maica Domnului i-a răspuns: „Pe cine ai chemat să vină, a venit!” Și apoi a dispărut.

Sfinții închisorilor L-au chemat lângă ei pe Hristos, și El a venit. Au chemat-o pe Maica Domnului, și ea a venit. La mine de ce nu vin? De ce nu mă ajută și pe mine? Poate pentru că mă rog prea puțin.

Dumnezeu a făcut minuni mari în lagăre și închisori. Într-un an, la Canal, i-au pus pe deținuți să taie stuf de sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi. Afară era ger și deținuții au fost puși să intre în apa rece, ca să taie stuful. Dacă nu intrau, i-ar fi împușcat. Un preot, Ilie Lăcătușu, le-a cerut deținuților să intre în apă și să taie stuful, ca să își salveze viețile. Au intrat. După puțin timp, afară a început să se încălzească. A ieșit soarele și s-a făcut cald, spre mirarea paznicilor, care vedeau cum Dumnezeu a salvat viețile deținuților. Ar fi fost normal ca aceștia să se îmbolnăvească, poate chiar să și moară, după ce intraseră în apa aceea înghețată. Dar Dumnezeu i-a păzit, rușinându-i pe prigonitorii lor.

O dovadă că Dumnezeu nu ne încearcă peste puteri se găsește în viața unui părinte pe nume Teofil Brașoveanu. Acesta a fost ucenic al unui părinte cu viață sfântă, Antonie Munteanu de la Schitul Peștera Ialomicioarei. Părintele Teofil a trecut și el prin temnițele comuniste. La un moment dat, trebuia să descarce un vagon de cărămizi și afară era foarte frig. Părintele a avut un moment de slăbiciune, a cedat psihic, așa că i-a spus militarului care îl păzea că va încerca să fugă, dar l-a rugat să nu îl împuște în picioare, cum trăsese în alt

deținut, ci să îl împuște mortal. Impresionat de cererea lui, soldatul i-a spus: „Roagă-te.” În acel moment părintele Teofil și-a adus aminte de puterea rugăciunii și a început să se roage. Cum a început să spună rugăciunea lui Iisus, a luat în mâini două cărămizi, ca să continue munca, și a simțit că se încălziseră. A putut să ridice chiar și opt cărămizi, lucrând mai departe ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Asta pentru că un soldat, care trebuia să îl păzească, i-a adus aminte de rugăciune.

Vrând să înțeleg că viețile și morțile dreptilor sunt în mâna Domnului, părintele Maxim mi-a vorbit despre moartea lui Ion Balamace. El a fost cumnatul lui Gogu Puiu, capul grupului „Haiducii Dobrogei”, principalul grup de rezistență anticomunistă din Dobrogea. Gogu Puiu a murit în timpul unui atac al securității. Ion Balamace o înfiase pe Zoe, fiica lui Gogu Puiu. Despre Gogu Puiu auzisem de la părintele Maxim, care îmi spusese că acesta avusese o fiică care a trăit prima parte a vieții ei în închisoare, pentru că mama ei, deținută politic, nu voia să o dea la orfelinat. Deși securitatea comunistă o presa să facă asta.

Pe când trăia cu familia în Cadrilater, înainte ca acesta să fie cedat Bulgariei și înainte de a se refugia la Constanța, Ion Balamace a visat că s-a dus la Maica Domnului și a rugat-o să meargă cu el la Hristos, ca să afle câți ani va trăi. Avea în mână o coală de cerere. Iisus a zâmbit, i-a luat coala de cerere din mână și a scris 75. De fiecare dată când Ion Balamace povestea că va trăi șaptezeci și cinci de ani, cei care îl auzeau râdeau în hohote.

A ajuns în temnițele comuniste, unde a făcut zece ani de închisoare, dar nu i-a fost teamă, pentru că știa el de la Hristos că va trăi 75 de ani. A ieșit cam pe la 60 de ani din

închisoare. În anul în care împlinea 75 de ani, a făcut hemoragie meningeă. Doctorița care l-a consultat i-a greșit diagnosticul, a spus că are neoplasm pulmonar și nu a vrut să cheme salvarea. L-au ținut acasă mai multe zile. Era ca o legumă. Până la urmă l-au dus la spital. După două zile era bine. I-a povestit lui Zoe că avusese un alt vis, în care o rugase din nou pe Maica Domnului să meargă cu el la Hristos. Maica Domnului i-a ascultat rugăciunea. El a văzut multă lume stând la coadă ca să vorbească cu Hristos. Când i-a venit rândul, i-a spus Mântuitorului: „Doamne, nu e normal ca eu să mor la 75 de ani. Tu ai spus că o să trăiesc 75 de ani, dar, gândește-Te, eu 10 ani nu i-am trăit, că am fost în închisoare. Și atunci Iisus i-a luat cererea din mână, a tăiat 75 și a scris 80. La 80 de ani, după ce a făcut o operație grea, i-au adus preotul să îl spovedească, înainte de moarte. El a zis: „Nu acum, părinte, după două săptămâni.” Și a murit fix după două săptămâni.

Sunt greu de crezut astfel de întâmplări, dar chipul părintelui Maxim e pentru mine o dovadă că ceea ce îmi spune e adevărat. Nu știu ce rost ar avea să mă mintă. Nu îmi vine să cred cât m-am schimbat. Nu cu multă vreme în urmă, consideram astfel de întâmplări povești de adormit copiii. Nu aș fi putut să le cred. Hristos, Care acceptă să prelungească viața unui om într-un astfel de mod, mă surprinde din ce în ce mai mult.

Întâlnirile cu părintele mă fac să uit pentru puțin timp de problema cu subtitrarea. Dar sunt conștient că doar pun lucrurile în paranteze. Părintele nu îmi spune ce să fac. Poate că, dacă mi-ar spune, nu l-aș asculta. Mi-e teamă că, fiind un fin cunoscător al sufletului omenesc, a citit în sufletul meu că nu am stofă de martir. Și de asta nici nu are rost să

îmi dea o soluție. El se întoarce pentru o perioadă de timp la bordeiul lui, că a terminat cu analizele.

M-am tot întrebat zilele astea ce consecințe aş trage dacă aş refuza să subtitrez filmul. Refuzul meu ar fi interpretat ca un afront adus partidului și conducătorului său suprem. Și aproape sigur s-ar ajunge la un proces, iar apoi m-ar arunca la închisoare. Pentru câți ani? Oare aş rezista?

Nu cred totuși că trebuie și că merită să îmi sacrific viața pentru un film. Mi-aș sacrifica viața pentru tine, Ecaterina, poate și pentru idealuri înalte, dar nu pentru ceva atât de banal. Cum ar fi să nu te mai văd niciodată? Dacă Dumnezeu există, oare asta vrea, distrugerea familiei noastre? Nu, nu poate să vrea asta.

Mă năpădesc amintirile. Cum ne-am întâlnit, cum ne-am îndrăgostit unul de altul. De la an la an, am crescut această iubire ca pe un copil. Număr zilele de când ai plecat, mai bine zis de când am plecat eu însumi din propria-mi viață. Trăiesc clipe în care viața fără tine, departe de tine, e o viață străină mie. Iar așteptarea mă torturează. Cine știe cât va mai dura până mi se va elibera pașaportul? Sau cine știe ce mai poate interveni și poate că nu voi mai reuși să plec din țară?

23 august

Azi am fost cu câțiva colegi să vedem parada. Doar e sărbătoarea „revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă”, așa că trebuie să ne arătăm mușchii. De la an la an îmi e din ce în ce mai greu să asist la acest circ. Și totul numai ca să ne fie mândru conducătorul. Iar noi să ne bucurăm că toate sunt bune în marea noastră țară.

Dacă nu ar fi fost obligație de serviciu, nu aș fi mers. A fost consemn, să vină să privească parada toți membrii de partid. De multe ori am regretat că am intrat în partid, că nu am avut curajul să stau deoparte, dar acum mai mult ca niciodată. Practic, toți suntem responsabili pentru ce se întâmplă în țara asta. Dăm vina pe conducători, dăm vina pe ghinion, dăm vina pe soartă, dar, de fapt, noi ne modelăm viitorul. Alegem să ducem o viață de șobolani, să ne pierdem personalitatea, să renunțăm la personalitate, pentru a accepta să fim manipulați. Noi îi dăm putere partidului. Partidul e ca împăratul gol, din povestea lui Andersen. Dar nimeni nu are curajul să îi spună că e gol. Puterea partidului e formată din picăturile noastre de lașitate.

Românii o duc greu, dar, cu cât le e mai greu, cu atât sunt mai supuși, mai fricoși, mai lipsiți de atitudine. Iubesc România, dar tocmai pentru că o iubesc vreau să plec din ea. Rămânând aici, mă transform într-un semiom. La mare, în fiecare an mă uimesc fețele senine ale turiștilor străini. Deosebirea se face de la distanță, încă dinainte de a le auzi limba. Se face după față. Se face după chip. Străinii sunt vii, noi, nu. Noi ne lăsăm virusați, ne lăsăm

otrăviți de doctrina comunistă și murim în timp ce trăim. Ar trebui să fugă toți românii din țară. Să rămână țara goală, ca o formă de protest. Și, abia după ce s-ar schimba regimul, ar trebui să ne întoarcem toți.

Aseară am mai citit din Noul Testament. Am ajuns la Epistolele lui Pavel. Pe cât de exagerate mi se par pe alocuri Evangheliile, pe atât de firești mi se par aceste scrisori, adresate grupurilor creștine din diferite părți ale lumii. Mă gândesc la tiparul omului nou, conceput de comuniști, și îl compar cu tiparul omului nou despre care vorbește Pavel. Față de acesta, omul comunist pare o caricatură, o monedă falsă. Nu găsesc aproape nimic exagerat în Epistole, îmi pare rău că le citesc abia acum. Cred că mi-ar fi prins bine să le fi citit cu ani în urmă. Când mergeam la biserică cu Ecaterina, Apostolul îl citea un cântăreț care se lălăia atât de mult, că îți era greu să urmărești ce spune. Iar noi de cele mai multe ori ajungeam la slujbă abia după Evanghelie, așa că nu am apucat să descopăr frumusețea epistolelor lui Pavel.

Nu m-am gândit niciodată că idealul omului ar putea fi sfințenia. Sfințenia mi se părea ceva de poveste, ceva imposibil de atins, pe când scrisorile lui Pavel mi se par un manual de obținere a sfințeniei. „Cum să faci din inima ta o biserică vie?” – acesta ar trebui să fie titlul lor. Pavel vorbește în libertate tot așa cum vorbește în lanțuri. E același. Sau poate că e mai leu, mai Pavel, în lanțuri. Îl are pe Dumnezeu mai aproape de el în suferință.

Eu toată viața am încercat să fug de suferință, dar nu am reușit. Cu cât am fugit mai mult, cu atât parcă m-am întâlnit mai des cu ea. Pavel e prieten cu suferința, suferința îi e profesor și prieten. Suferința nu îl sperie, ci îl face mai liber.

„Fiți oameni liberi, dar nu folosiți libertatea ca și acoperământ al răutății.” Noi folosim libertatea pentru a ne satisface dorințele, poftele, pentru a face ce vrem noi. Pavel și creștinii înțeleg libertatea ca pe un dar al lui Dumnezeu. Pentru ei, libertatea fără Dumnezeu e o povară.

Pentru mine, libertatea e să plec la soția mea. Dar, dacă voi ajunge acolo cu prețul unui compromis, voi fi liber? Și dacă viața în Germania nu e așa cum mi-am imaginat-o? Vom pleca mai departe, poate spre America. Dar dacă nici America nu e așa cum mi-o imaginez? Unde am putea pleca?

Eu simt în sufletul meu un gol, un mare gol, de ani de zile. Poate că, dacă I-aș face loc în inima mea lui Dumnezeu, ar fi altfel.

25 august

Vreau să șterg cu un burete seara de astăzi din viața mea. Nu am putere să scriu nimic. Îmi vine să beau, să beau, să beau.

Azi a fost ziua Simonei. Mă invitase de câteva zile la aniversare. M-am dus la ea, fiind convins că o să fie o petrecere normală. Dar soțul ei era plecat într-o delegație, în alt oraș,

iar Simona era singură. Mi-a spus că avea o migrenă, că îi anunțase pe ceilalți invitați să nu mai vină, dar că eu nu răspunsesem la telefon.

Era mai bine să plec imediat, dar eram prea mâhnit. Mă gândisem toată ziua că în curând va trebui să mă apuc să lucrez la subtitrare și speram că aniversarea Simonei mă va mai liniști puțin.

Am început să stăm de vorbă. Nu după multă vreme, Simona a adus tortul și a deschis șampania. Mie îmi place șampania, dar niciodată nu am băut atât de multă. Dintr-o vorbă în alta, Simona a început să se plângă de soțul ei, care e violent cu ea. M-am simțit vinovat. Dacă nu o păraseam, dacă mă căsătoream cu ea, nu mai ajungea să se mărite cu el. Simona mă privea ca și cum încă mai eram împreună. Parcă ștersese cu buretele despărțirea noastră...

Oricum, nu trebuia să ajungem unde am ajuns. Am venit acasă cu taxiul cu sufletul vraște. Vreau să beau, să beau, să uit tot. M-am trădat pe mine. Am trădat-o pe Ecaterina. Nu mai înțeleg nimic...

Eram gata să fac un pas spre Dumnezeu, și mă așteptam ca și El să facă un pas spre mine. Dar, în loc de asta, m-a lăsat să cad.

Nu pot să vorbesc despre asta cu Ecaterina. Nu m-ar înțelege. Nu are cum să mă înțeleagă. Nu mă înțeleg nici eu. Și totul s-a terminat brusc. Când a sunat telefonul, m-am speriat, m-am gândit că poate e Ecaterina. Dar Ecaterina nu avea de ce să mă sune la Simona. Totuși, telefonul mi-a trezit conștiința. Era soțul ei. O fi cum o fi, dar e soțul ei. Iar eu sunt

soțul Ecaterinei. De ce nu a sunat mai repede telefonul? Poate că ne-am fi oprit la timp... Nu e nimic de completat. M-am trădat și nu știu cum să repar lucrurile. Dacă aș fi în locul Ecaterinei, nu cred că m-aș ierta niciodată.

Când am intrat în blocul Simonei am văzut un om cu mințile rătăcite. Stătea în holul blocului în pijamale și papuci și bolborosea numai el știe ce. M-a surprins privirea lui pierdută. Văzând că mă uit la el cu atenție, m-a întrebat: „Deci, există Dumnezeu?” Apoi a bolborosit în continuare. Simona mi-a spus că a fost profesor de matematică care, cu doi ani în urmă, când avea cam 45 de ani, a propus ca la școală să se predea și noțiuni de religie. Noaptea l-au arestat, spunându-i soției sale că a înnebunit. După două săptămâni, a revenit acasă, dar era alt om. Albise. Se pare că a fost internat la psihiatrie și a fost torturat până a înnebunit.

Ar fi trebuit ca, după ce l-am văzut, să înțeleg ceva. Normal era ca întâlnirea cu el să fi fost pentru mine un vaccin care să mă imunizeze la farmecul Simonei. Nu a fost așa. Sunt un om slab, mult mai slab decât îmi imaginam.

26 august

Când veneam de la serviciu, am văzut cum tramvaiul a călcat o femeie. Roțile i-au tăiat capul, care se rostogolea ca o minge. M-am uitat la capul acela, care nu avea nicio legătură cu viața. Părea de plastic. Cu câteva clipe mai devreme, femeia aceea trăia. Moartea i-a venit, la propriu, ca un fulger. Eu când voi muri, oare? Aș vrea să știu asta din timp, dar îmi

dau seama că moartea vine când vrea ea, nu când o aștept eu. Văzând capul femeii rostogolindu-se, mi s-a făcut frică. Când am ajuns acasă nu am mai putut mânca, așa că m-am apucat să citesc din epistolele lui Pavel. Citind, mi-a trecut frica. Dumnezeu îl iubește pe om. Am stat să mă gândesc cât de mult cred eu în Dumnezeul Bisericii, în Dumnezeul Noului Testament, și cât de mult cred în altceva. Am prieteni care spun că ei cred într-o forță impersonală, prin care s-a făcut lumea. Forță căreia îi poți spune Dumnezeu, dar care nu are conștiință de sine, e doar un fluviu de energie. Am vorbit chiar zilele trecute cu un doctor care face yoga și care tot așa crede, într-o entitate energetică supranaturală, dar care nu este persoană.

Nu înțeleg bine cum e treaba cu Sfânta Treime, că e un Dumnezeu, nu sunt trei dumnezei, dar sunt trei persoane. Că Hristos e Fiul lui Dumnezeu, dar nu e mai mic decât Dumnezeu Tatăl. Că Biserica zice că Duhul Sfânt purcede de la Tatăl, iar apusenii zic că purcede și de la Fiul. Și fiecare zice că are dreptate. Eu nu știu de unde purcede Duhul Sfânt, dar în biserică am simțit liniștea și pacea pe care o dă El. Vreau să simt din nou această pace și să scap de furtuna din sufletul meu.

Eu înclin să cred că Dumnezeu există. Că El a făcut cerul, pământul, lumea. Că El vrea să ajungem la El, în rai, sau în ce o fi dincolo. Dar nu înțeleg cum e treaba cu iertarea. Oare chiar așa simplu o fi, să mergi la preot să te spovedești și, gata, se iartă tot? Eu aș merge să mă spovedesc mai ales pentru ce am făcut cu Simona. Aș face orice ca să scap de mizeria care mi-a rămas în suflet. Simt că am murdărit căsnicia mea, că am murdărit iubirea pe care i-o port Ecaterinei. Azi, la telefon, mi-a fost foarte greu să îi ascund Ecaterinei

frământările mele. Mai ales că ea plângea, pentru că mi-a spus că va trebui să mergă la doctor. Are o problemă de care nu voia să știu nimic, dar azi a biruit-o slăbiciunea și mi-a zis. Nu voia să rostească cuvântul cancer. Dacă aș putea, aș blestema cancerul, să dispară pentru totdeauna. Sper totuși că Ecaterina s-a speriat degeaba. Mai bine zis, mă încurajez spunându-mi că nu e nimic grav. Dar în câteva zile voi afla verdictul doctorului... Doamne, dacă ești, ajut-o pe Ecaterina.

Încerc să trec peste eșecul discuției de duminica trecută cu preotul. Poate că nu toți preoții sunt așa. Poate că mai sunt și preoți care cred cu adevărat în Dumnezeu.

27 august

M-a sunat Ștefănescu și mi-a cerut să trec urgent pe la el. M-am dus, ce era să fac. M-a întrebat despre ce anume am vorbit la prima mea vizită. Îi era teamă ca nu cumva să îmi fi vorbit despre plagiat. „Domnule Ștefănescu, eu țin minte doar că, la plecare, damigeana era goală. Am ajuns acasă abia ținându-mi echilibrul. Și dumneavoastră vreți să vă spun acum ce am discutat atunci? Din moment ce și dumneavoastră ați uitat, eu de ce aș fi ținut minte? Că doar am băut cot la cot. Noi atunci doar am sărbătorit, nu contează ce am discutat...” M-a crezut, s-a liniștit. Nu mai era Ștefănescu de la vizita precedentă. Nu mai era nici Ștefănescu de la premiera filmului. Ceva l-a făcut să creadă că secretul lui va rămâne secret.

Ca să fiu și mai convingător, l-am întrebat cum i-a venit ideea de a scrie un scenariu atât de mișcător. A început să se laude, spunând că a muncit la el multă vreme, că e a nu știu

câta variantă, că l-a tot îmbunătățit, dar că efortul a meritat. Era foarte mândru. Nu știu cum și-a liniștit temerile, dar a făcut-o cu succes. Cert e că acum Ștefănescu se idolatrizează. E narcisismul întruchipat. Are exact starea în care mă așteptam să fie la premieră și nu a fost. Faptul că acum se laudă cu „Osânditul”, în loc să îl mustre conștiința nu doar pentru că a plagiat, ci pentru că a deturnat textul inițial, mă întristează din ce în ce mai tare.

28 august

Am simțit nevoia să merg la Mihai, să vedem un film la video. Mi-a pus o comedie englească, nu am fost atent la titlul ei. În unele locuri, traducerea era total nepotrivită. Eram obișnuit cu chestii gen: „Du-te dracului” în loc de „Fuck you”, erau de înțeles, într-un fel. Dar, dacă la o comedie pierzi jocurile de cuvinte, iese aiurea rău. O traducere sau o subtitrare proastă pot schimba, parțial, un film. O traducere sau o subtitrare nepotrivită pot rata chiar un film. Adică, în loc să râzi când e de râs, faci flotări logice, că nu înțelegi replicile respective. Și la fel e și în celelalte tipuri de filme, nu doar în comedii.

Nu știu cine e tipa asta care traduce atâtea filme, dar traduce pe bandă rulantă, și de asta face atâtea boacâne. Dar aș prefera de o mie de ori să fiu în locul ei și să fac greșeli traducând filme americane sau englezești, decât să fac subtitrarea „Osânditului” fără greșeli.

Am început să lucrez la subtitrare, dar îmi merge greu. E o tortură pentru mine această traducere, dar simt că nu am ce face. Trebuie să ajung la Ecaterina, trebuie să o rog să mă ierte că am trădat iubirea pe care i-o purtam. Încă nu îmi vine să cred ce am făcut. Caut

o explicație logică și nu găsesc. Da, băusem șampanie, dar asta nu justifică comportamentul meu. Poate că Simona a premeditat totul, dar nu pot da vina doar pe ea. E și vina mea...

29 august

Aseară m-am rugat mult înainte să mă culc. Am simțit nevoia să Îl rog pe Dumnezeu să mă ierte pentru ce am făcut cu Simona. Deși eram obosit, rugăciunea m-a odihnit. Parcă îmi dădea putere. Am simțit în inima mea că Dumnezeu m-a iertat. Oare așa simplu se obține iertarea? Nu știu ce să cred. Nu știu cum îi voi spune Ecaterinei... Oricum, pe viitor voi fi mult mai atent, ca să nu fac și alte boacănă. Îmi ajunge asta. Simt încă o apăsare pe suflet, dar parcă îmi e mai ușor decât înainte.

Am fost să îmi cumpăr pantofi. Am vrut să amân cât mai mult acest lucru, pentru că îmi era drag să merg cu pantofii crem pe care mi i-a luat Ecaterina de la Brașov de ziua mea, acum doi ani. I-am tot dus la reparat, dar acum s-au rupt prea tare și cizmarul a spus că nu le mai poate face nimic.

Simt nevoia să fii cât mai prezentă lângă mine. Mă agăț de orice ca să simt că ești lângă mine. Oare cum o să fie când unul din noi va muri? Despărțirea asta a noastră, care e temporară, mă face să mă gândesc la moarte. Oare moartea ne va despărți sau nu?

Nu vreau să ne despartă moartea. Vreau ca și după moarte să rămânem tot împreună. Când eram mic, în satul bunicii, a spus odată preotul la înmormântarea unei rude că, după

moarte, soții care ajung în rai sunt în continuare într-o legătură strânsă. Nu ca pe lumea asta, ci în alt fel. Însă moartea nu oprește iubirea dintre ei. Mi-am dorit ca atunci când voi crește mare să cunosc și eu o iubire care să fie mai puternică decât moartea. Mai puternică decât a prinților și a prințeselor din povești.

Te iubesc atât de mult... Dar nu știu cum e cu mântuirea. Biserica îți dă o grămadă de interdicții, aia e păcat, aia e păcat, că nici nu știu dacă vom ajunge în rai. Am încercat să mă las de fumat după ce ai plecat, dar nu am reușit. Nici nu are rost să mai încerc încă o dată, până nu ajung la tine. Totuși, nu cred că Dumnezeu e absurd și vânează păcatele oamenilor. Cred că e altfel, nu știu cum. Altfel, nu s-ar mântui nimeni. Scriu despre mântuire și poate că lucrurile astea ți se par stranii. Nu ți-a plăcut niciodată să vorbim despre moarte. Dar, dacă aș muri, cu siguranță că ți-ai schimba modul în care vezi moartea.

Pantofii de la tine s-au stricat, dușul s-a stricat, radioul s-a stricat. Parcă totul se strică de când ai plecat. De atunci, văd cu alți ochi astfel de lucruri. Ele sunt trecătoare și refuz să cred că și noi suntem trecători. Nu, cred că suntem făcuți cu un rost, că Dumnezeu nu ne-a făcut doar ca să dispărem, ca să ne ofilim ca niște flori.

Parcă și pantofii și tot ce se strică îmi vorbesc despre moarte. Îmi vorbesc despre faptul că noi nu suntem făcuți doar pentru lumea asta.

Până acum, bătrânețea mă speria. Dar, acum îmi dau seama că bătrânețea e doar o etapă stabilită de Dumnezeu înainte de moarte, tocmai pentru ca omul să trăiască altfel. Cât de urâtă și de rea pare bătrânețea, poate că e așa tocmai pentru a ne pregăti pentru alt-

ceva. Pentru că, altfel, dacă am fi sănătoși și frumoși până murim, atunci ce motive am avea să ne gândim la o altă viață, la o altă lume?

2 septembrie

Aseară, înainte să îți răspund la scrisoare, m-am plimbat singur prin parcul Herăstrău. Parcul mi s-a părut prieten, mi s-a părut apropiat sufletului meu. Mi-a stârnit o mulțime de amintiri. Parcul acesta e martor al vieții mele. Cred că și când eram bebeluș mă aduceau ai mei în acest parc. Mi-am adus aminte cum am învățat să merg pe bicicletă, să joc fotbal. Mi-am adus aminte de ieșirile din liceu, de primele iubiri... Tocmai pentru că locuiam departe de el, fiecare plimbare mi se părea ceva extraordinar. Mi-am adus aminte și de prima noastră întâlnire. Parcul acesta ne-a fost prieten, ne-a fost refugiu. Îmi venea să îi reproșez că e atât de tăcut.

Mă gândesc că, dacă aș fi în locul tău acum, m-aș întreba dacă parcul a trezit și amintirile din facultate legate de Simona. Dacă citești aceste rânduri, înseamnă că știi deja ce s-a întâmplat la ziua ei. Și îți spun că nu, că sunt doar al tău. Că pentru mine nu există amintiri legate de Simona. Sau, dacă au revenit câteva după ziua ei, am încercat să le uit. M-aș bucura să mă înțelegi și să mă crezi. A fost doar un accident. Dar, mă întreb, cum ar fi să ajung în Germania și să îmi povestești și tu de vreun accident al tău? Sau chiar de mai multe? Refuz să mă gândesc la așa ceva. M-am rugat de mai multe ori lui Dumnezeu să mă

ierate și parcă îmi simt sufletul mai ușor. Te rog să mă ierți și tu și să înțelegi de ce nu am putut să îți vorbesc despre asta la telefon sau în scrisori.

Voiam să îți scriu pe o bancă, dar lumina felinarului nu era destul de puternică. Ți-am scris când m-am întors acasă. Sunt zile în care, după ce îți scriu o scrisoare, nu mai simt nevoia să scriu nimic în acest jurnal. Dar în altele vreau să scriu. Așa e și acum. Îmi pare bine că m-am plimbat. Te-am ținut tot timpul de mână, atât de strâns, că nu ți-am mai dat drumul până acum. Te iubesc, floarea mea...

4 septembrie

La Mulți Ani! Azi sunt cinci ani de la căsătorie... E prima noastră aniversare care a început departe de brațele tale. Departe de pieptul și de coapsele tale.

De dimineață m-am dus la gară și m-am suit în tren. M-am dus la Sinaia, unde am reluat drumul pe care l-am făcut în săptămâna noastră de miere. Încercam să îmi aduc aminte de locurile în care am făcut poze, de locurile prin care am trecut ținându-te de mână. Totdeauna am iubit muntele, dar azi mi s-a părut străin. Urcam pe el, încercând să te regăsesc, dar, cu cât mergeam mai mult, cu atât mi se părea că ești mai departe.

De la Cota 2000 am luat-o spre Sfinx. Când am ajuns la el, am stat să mă odihnesc puțin, în umbra lui. Apoi am coborât cu telecabina spre Bușteni și am luat trenul de întoarcere. Trenul a întârziat trei ore. Eram sigur că o să întârzie, dar nu mă așteptam să vină

chiar atât de greu. De când eram în armată nu am mai așteptat atât de mult un tren. Merg trenurile ca economia țării.

Am ajuns în București târziu și nu am mai prins autobuzul spre casă. Am luat un taxi. Am regretat că azi au circulat doar mașinile cu număr par. Mai bine amânam plecarea pe duminică viitoare și mergeam cu Dăciuța. Încercam să îmi alung nervii imaginându-mi că, după ce voi ajunge la tine, ne vom lua o mașină bună, iar acolo nu vom avea nici rație de benzină și nici obligația de a sta pe loc din două în două duminici.

Nu mă simt obosit deloc, o să mai citesc din Noul Testament. Am început ultimul capitol, Apocalipsa. Sfârșitul lumii e descris cu lux de amănunte. Oare chiar așa o să fie?

10 septembrie

E noapte. Tocmai am văzut un film cu arte marțiale pe bulgari, la „Studio X”. Scenele de luptă erau bine realizate. Dar abia la sfârșitul filmului mi-am dat seama care erau personajele pozitive și care erau cele negative. Neînțelegând nimic nici din limba chineză și nici din subtitrarea în limba bulgară, m-am mulțumit să văd cum două familii dușmane se tot luptă, se tot luptă, fără să știu cine are dreptate. Abia la sfârșit m-am lămurit deși, dacă sfârșitul ar fi fost altfel, în egală măsură cei buni puteau fi cei din tabăra adversă.

Cred că un film de calitate e unul în care înțelegi și fără sonor și fără subtitrare care sunt personajele pozitive și care sunt cele negative. E absurd, aproape absurd să aștepti

sfârșitul filmului ca să afli acest lucru! Lăsând la o parte scenele de luptă, filmul a fost slab. Am pierdut timpul la televizor, mai bine aș fi citit ceva.

12 septembrie

Am fost ieri la un meci de fotbal, Rapidul cu Steaua. Aproape tot meciul a condus Steaua. Primul gol, în minutul 3. Al doilea gol, în minutul 42. Al treilea gol, în minutul 70. Îmi venea să plec acasă de supărare. Dar, în minutul 72, era 3 la 1. În câteva minute, Rapidul a egalat. Și, în al doilea minut de prelungiri, Rapidul a bătut cu 4-3. Galeria noastră jubila.

Cred că, dacă e adevărată cartea Apocalipsei, așa va fi și la sfârșitul lumii. Antihristul cu ai lui or să aibă impresia că i-au biruit pe creștini, că victoria e a lor, dar la urmă o să apară Hristos și se termină totul.

Pentru mine, meciul de ieri nu a fost obișnuit. Ziua de ieri rămâne importantă. Mai importantă decât bucuria victoriei a fost lecția pe care mi-a dat-o acest meci. Că nu trebuie să cedezi în fața încercărilor, oricât ar fi de grele. Viața mi-a dat multe goluri, i-am dat și eu câteva, dar meciul nu s-a terminat. Uneori închid ochii și încerc să îmi imaginez că perioada prin care trec acum e încheiată de mult, că problema cu subtitrarea s-a rezolvat – nu știu cum, dar s-a rezolvat – și viața a mers înainte. Încerc să trăiesc pentru câteva clipe în viitor și am o stare de liniște. Dar, brusc, ceva mă trezește la realitate.

Faptul că trebuie să fac subtitrarea asta mi se pare blestemul vieții mele. Nu sunt superstițios, nu cred în farmece și blesteme, dar iată că parcă sunt blestemat. Și nu știu cum aş putea dezlega acest blestem.

Acest jurnal conține lucruri prea periculoase pentru a încerca să îl scot din țară. Dacă mi l-ar găsi la vamă, aş încurca-o. Și, ce folos ar fi să citească Ecaterina despre Simona și aniversarea ei?

Venind azi de la serviciu, am trecut prin Piața Romană, vrând să mă duc la librăria de la Coloane. Deodată, s-a oprit circulația, cum se face de obicei când trece coloana oficială. Am privit cu atenție spre mașina prezidențială, să îl văd pe Ceaușescu. Am văzut clar că, în afară de șofer, în mașină mai erau doar doi câini mari. Atât. Ceaușescu nu era acolo. Mi s-a părut dureros. Să oprești circulația ca să treacă doi câini. Adică, în România, există câini mai importanți decât oamenii. Asta spune multe.

14 septembrie

Sunt tată! Telefonul Ecaterinei m-a făcut să amuțesc de bucurie. Parcă mi-a șters cu buretele toate frământările și îngrijorările. Nu îmi vine să cred... Ce bine că s-a dus la doctor... Eu încercam să îmi fur singur căciula, nu voiam să mă gândesc că poate are cancer. Ce cancer... A crezut că dereglările ei hormonale din ultimele luni veneau de la boală și nici măcar nu s-a gândit la sarcină. Dacă mi-ar fi spus mie, poate că aş fi bănuir că e vorba de sarcină. Deși, după câte probleme de sănătate a avut până acum, după avortul pe care l-a

făcut, după sarcina pierdută, după complicațiile ulterioare, doctorii i-au spus că nu va mai face copii. Dar uite că nu se întâmplă totdeauna cum zic doctorii. Poate că Dumnezeu a avut grijă de noi. Nu mai speram că vom avea copii. Dacă aş fi ştiut că e însărcinată, nu cred că aş fi lăsat-o să plece din țară fără mine.

Acum e clar că trebuie să fac subtitrarea. Cred că sarcina Ecaterinei e tocmai răspunsul pe care îl aşteptam de la Dumnezeu. Poate că Dumnezeu îmi arată că trebuie să fac un compromis mic, dar necesar. Cu ani în urmă, când încercam să mai facem un copil, dar nu reuşeam, Ecaterina mi-a spus că, dacă vom avea un băiat, îi vom pune numele Oscar, de la Oscar Wilde. Am acceptat, pentru că eu sunt prințul ei fericit. Dacă va naște un băiat, acesta va purta nu doar numele lui Oscar Wilde, ci și numele celui mai mare festival de film din lume. Sau poate că și numele festivalului vine tot de la numele scriitorului? Că invers, nu se poate, din moment ce Oscar Wilde a murit pe la 1900.

16 septembrie

Ieri la serviciu a venit Dogaru la mine. „Ai mare grijă ce faci, că de două săptămâni s-a pensionat Cristea, care verifica subtitrările în engleză. A venit în locul lui nepotul nu ştii cui, unul de care se zice că a făcut facultatea de litere numai pe pile și pe şpăgi. Nu e bun de nimic, nu te poți baza pe el. Ai grijă să faci totul cum trebuie, că deşteptul acesta va viza subtitrarea ta fără să o corecteze. Poate chiar și fără să o citească. Că nici dacă o citește nu cred că înțelege mare lucru din ea.”

I-am spus că o voi preda în curând, că mai am doar câteva corecturi. Dar nu vreau să o termin și să o predau. Dacă o fac, simt că va muri ceva din mine.

M-a sunat Radu de la țară. Tatăl lui e din ce în ce mai rău. A dat șpagă la doctori de s-a săturat, dar tot nu a primit un tratament care să îl pună pe picioare. A tot sperat în ajutorul doctorilor, dar acum, când după atâta vreme sănătatea nu i s-a ameliorat, l-a biruit deznădejdea. Tatăl lui se ținea bine până când au început demolările în cartierul în care locuia. A făcut un șoc atunci, a început să aibă probleme de inimă. Soția lui a făcut un accident vascular cerebral și a murit, când a aflat că locuința lor va fi demolată. Cât sânge, câtă durere și câte lacrimi au fost plătite pentru noile blocuri ridicate pentru a satisface capriciile lui Ceaușescu? Radu mi-a povestit că un țăran de lângă Sovata a fost arestat pentru că nu declarase că vaca lui fătase. Țăranul încercase să crească vițelul pe ascuns. Când l-a tăiat, a fost turnat de șeful de la CAP și a fost arestat. Asta în condițiile în care șeful fură cât poate, oamenii lui fură cât pot, iar cel care crește un vițel trebuie pedepsit.

Andrei a încercat să emigreze ilegal, să plece spre Germania prin Serbia. Mi-a spus mama lui că l-au arestat, l-au bătut până l-au umplut de sânge. I-au spart maxilarul. Urmează să fie judecat, împreună cu alți doi colegi de facultate, arestați odată cu el.

Fiecare știre de acest gen mă face să îmi doresc să scap cât mai repede din acest iad.

17 septembrie

Am avut azi treabă în zona Pieței Unirii și am văzut din nou de aproape Casa Poporului. Lucrează la ea la foc continuu de patru ani. E un simbol totalitar apăsător. Fiecare casă are ethosul ei, fiecare clădire are ethosul ei. Casa Poporului e o clădire care îi va transforma pe cei care vor lucra sau vor sta acolo, printr-un discurs continuu, rece, dur, pe care urechea nu îl va putea auzi, dar care va modela sufletele. La câte clădiri importante s-au dăruit sau s-au mutat pentru ea, era de așteptat să fie ceva impresionant. Dar e impresionant doar prin monstruozitate, prin volum. Bucureștenii de azi îl percep ca pe un intrus, ca pe un cal troian, care vrea să ne convingă de puterea poporului, care a pus umărul la ridicarea acestui colos, dar care de fapt ne convinge de puterea dictaturii. E ca o floare de plastic, umflată cu o pompă pneumatică. Dar copiii de azi, care vor crește cu ea, cei care nu au cunoscut Bucureștiul de dinainte, care nu știu povestea muncitorilor morți și a clădirilor dăruite, cum îl vor percepe? Poate că presa și televiziunea îi vor dresa să fie mândri că sunt bucureșteni, că sunt contemporanii unei asemenea minuni arhitectonice. Va fi dorința oamenilor din provincie să vină și să vadă cu ochii lor acest mausoleu de piatră, să vină și să se închine la templul comunismului românesc.

Ajuns acasă, m-am uitat pe o culegere de poezii patriotice. Am vrut să fac haz de ne-
caz. Am fost străbătut de fiori de greață când am dat de „Mândria cea mare” a lui Mihai Beniuc:

„Mândria de-a rosti Partid

Aşa de simplu cum bei apă
Cum dai copilului din blid,
Cum intri-n şut, ori mergi la sapă;
Mândria de-a rosti Partid
Cu sentimentu-n piept al forţei
De purtător, prin veac, al torţei,
Către podişul însorit
Al omeneshii fericiri,
Cu pâine, vin şi trandafiri
În lumea noastră muncitoare;
Mândria de-a rosti Partid
Cu dragoste, fără-ngâmfare,
Este mândria cea mai mare.
Şi dacă tu, muncind, înalţi
Temei de vatră să rămână
În lume pentru ceilalţi
Ce după tine or să vină,
Mândria mare-ţi este dată
Şi ție pentru viaţa toată.”

Poezia aceasta mi-a produs un șoc. Am înțeles că, de fapt, comunismul nu se mulțumește să se lupte cu Biserica, ci vrea să se substituie Bisericii. Adică să fie noua biserică. Profeții ei sunt Lenin, Stalin, Gheorghe Gheorghiu Dej. Martirii ei sunt ilegalistii, acești eroi anonimi care și-au dat viața pentru răspândirea crezului comunist. Cum e personajul din filmul „Osânditul”. Am înțeles acum că e nevoie de astfel de filme de propagandă, ca substituția să fie totală. Omul nou e cel care s-a lăsat reeducat de valorile comuniste, care s-a convertit de la vechiul mod de gândire, cu valori, tradiții, repere, la noul mod de gândire, în care partidul, „Biserica Epocii de Aur”, gândește în locul nostru, ne învață când avem voie să gândim, ce să gândim, cât să gândim.

Patria noastră socialistă devine, treptat, raiul pe pământ, pentru care Casa Poporului va fi Templul poporului român. Nu mai avem nevoie de Dumnezeu, nu mai avem nevoie de sfinți, îl avem pe Ceaușescu, Izbăvitorul nostru din întunericul superstițiilor și al credinței. Ceaușescu, cel care dăruiește bisericile și niciun for ceresc nu pare a-i sta împotrivă. Ceaușescu e noul mântuitor al Epocii de Aur. O mulțime de poezii arată asta. O mulțime de poezii ne presează să credem asta.

„Chiar cei ce văd în negru și lucrurile bune
N-au cum să nege faptul, de cel mai mare preț,
Că însăși libertatea de a gândi și-a spune
Ne-a dat-o Ceaușescu, bărbatul îndrăzneț”

Asta ne zice Păunescu în „Omul țării”. Dar oare crede ce zice? Dacă aveam această libertate, de ce a fost condamnat la închisoare Gheorghe Ursu pentru jurnalul său? De ce a fost trimis în închisoare, în loc să fie lăsat în pace, cu opiniile sale?

Sistemul comunist promovează prostituția intelectuală. Nu mai ai curajul să spui ce gândești, ci spui doar ce trebuie să gândești. Trepădușii care scriu poezii de idolatrizare a partidului și a eroului său ar trebui să fie condamnați să le asculte la nesfârșit.

Mă sufoc în această lume comunistă. Abia aștept să plec de aici... M-am săturat de raiul comunist, în care trebuie să aplauzi la comandă și să fii recunoscător că trăiești în condiții inumane.

Va scrie cineva o istorie reală a vieții cotidiene în Epoca de Aur? Cu ore petrecute fără curent electric, la lumina lumânării, cu apă caldă dată cu porția, cu căzi în care se spală mai întâi copiii și apoi părinții în aceeași apă? Cu căzile pline de apă rece, că nu știi când se oprește din nou apa? Cu pereții plini de mucegai iarna? Cu sugari care nu au lapte praf, cu femei care nu găsesc vată, cu bătrâni care nu își găsesc medicamentele? Cu atâția oameni care stau la cozi interminabile la butelii de gaz? Cu atâtea cozi la carne, la unt sau la alte produse?

Ce rai e acesta, când cei care vor să fugă peste graniță sunt arestați sau împușcați? Și asta, poate, din milă, ca să nu ajungă în iadul capitalist...

Mi se pare că, până să luăm decizia de a evada din acest rai, eram ca broaștele aruncate în apa pusă la fiert. Încetul cu încetul, apa se încălzea, dar nu eram conștienți că ni se

apropie moartea. De când am luat decizia emigrării, văd totul cu alți ochi, mult mai clar. Văd că am fost aruncați într-un vas cu apă clocotită și fac tot ce pot ca să ies cât mai repede din el.

Trebuie să văd ce voi face cu acest jurnal. Îmi e prieten, dar trebuie să îl distrug. Aș putea avea de suferit dacă ajunge, cine știe cum, în mâinile paznicilor raiului comunist.

19 septembrie

Părintele Maxim a revenit în București. A trecut iar pe la mine. Măine dimineață se va interna în spital, că trebuie să facă o operație grea. Nu știam că are cancer. Data trecută venise în București pentru probleme de sănătate mai vechi, dar doctorii au constatat că are cancer. Au vrut să îl opereze de atunci, dar l-au prevenit că operația are șanse mici de reușită. Așa că s-a întors la bordeiul lui, ca să se pregătească sufletește pentru operație. S-a spovedit și s-a împărtășit. Nu vreau să mă gândesc la asta, nu vreau să mă gândesc că voi rămâne fără el.

După ce m-am întors de la serviciu, am stat iar la discuții până seara târziu. Mi-am notat și azi ideile mai importante pe care mi le-a spus, ca să le copiez în jurnal.

Cel mai tare mă impresionează că părintele trăiește într-o cu totul altă lume. Îl doare faptul că nu a fost vrednic să moară în închisoare, să fie mucenic. În adâncul inimii lui, și-a dorit mucenicia, dar zice că nu a fost vrednic de ea. Dar viața pe care a dus-o atâta vreme în

bordeiul din pădure nu a fost o viață de mucenic? Doar că a fost mucenie de bunăvoie și de lungă durată...

Părintele consideră că Dumnezeu i-a dat cancerul tocmai pentru a-i da un sfârșit mucenicesc. Adică nu numai că nu cârtește că are cancer, ci vede în boala sa un semn, consideră că boala lui e rânduită de Dumnezeu.

Oare cum ar fi să cred și eu că încercarea aceasta prin care trec ar fi rânduită de Dumnezeu cu un scop? Dar, care ar putea fi scopul? Nu pot să răspund la această întrebare.

Dintre toți cei pe care i-a cunoscut în închisori, cel mai mult l-a impresionat un basarabean, pe nume Valeriu Gafencu. Acesta a făcut parte din Frățiile de Cruce, un fel de asociație care pregătea tinerii să intre în Mișcarea Legionară. Dar în Frățiile de Cruce nu se făcea politică, doar se învăța iubirea de neam și de Dumnezeu. După ce mareșalul Antonescu i-a gonit pe legionari de la putere, în anul 1941, sub pretextul rebeliunii legionare, i-a aruncat în închisori. A condamnat nu doar legionari, ci și membri ai Frățiilor de cruce, care mai apoi au fost condamnați din nou de comuniști.

La primul proces al lui Gafencu au venit ca martori ai apărării câțiva profesori universitari, care au spus că va fi o pierdere pentru țară întemnițarea unui tânăr cu o minte atât de strălucită. Avea doar 20 de ani, dar fusese condamnat la 25 de ani de închisoare. A pătimit în mai multe închisori și a trecut la Domnul la închisoarea de la Târgu Ocna, în anul 1952, pe 18 februarie. Din cauza regimului de detenție, se îmbolnăvise. Făcuse TBC pulmonar, osos și ganglionar. Când a primit medicamente ca să se trateze, le-a dăruit unui pastor

evreu, cu care avusese multe discuții contradictorii pe tema credinței. Pastorul s-a vindecat, iar Gafencu a murit, sacrificându-se pentru a-i salva viața, ca un mucenic de bunăvoie. Acest pastor a reușit să iasă mai apoi din închisoare și să plece în America, unde a vorbit în fața senatului american despre închișiți comunistă din România.

Gafencu avea multe daruri de la Dumnezeu, era un sfânt. Când a fost operat de apendicită, anestezia nu și-a făcut efectul, iar el a răbdat chinuri mucenicești rugându-se. Știa multe lucruri pe care nu avea cum să le cunoască. Și-a profetizat cu mai mult de două săptămâni înainte ziua morții, cerând să i se pregătească o lumânare și o cămașă albă pentru înmormântare. Ce om poate să își cunoască de dinainte ziua morții? Când a murit, un alt deținut l-a visat urcând la cer pe un tron luminos. Dumnezeu l-a primit între sfinții Săi.

În ultima parte a vieții, o lumină nepământească îi lumina fața. Până și gardienii erau impresionați de liniștea chipului său. La moartea lui Gafencu, cel mai dur dintre gardieni a plecat din secție, pentru a lăsa să i se facă o slujbă de înmormântare.

Mă uitam la părintele Maxim și mă întrebam: oare cât a marcat întâlnirea cu Gafencu viața sa? Cea mai impresionantă mărturie despre acest sfânt al închisorilor părintele Maxim a auzit-o din gura unui alt deținut, pe care l-a cunoscut tot la Târgu Ocna, Octavian Anastasescu. Acesta ajunsese în închisoare pentru că, deși se considera socialist, observa cum comuniștii trădaseră idealurile „luminoase” ale socialismului. Anastasescu se implica-se în activități subversive ca o formă de protest față de regim.

Anastasescu a trăit multe minuni lângă Valeriu. Într-un an, de Paști, când Valeriu zăcea în pat, l-a pus pe Anastasescu să îi spună ce vede pe geam. Atunci, privind de la distanță în pupilele lui Anastasescu, Gafencu a început să povestească ce vedea acela. Din punct de vedere științific, e imposibil ca, stând într-un pat și uitându-te la un om care privește pe geam, să poți vedea ce vede acela afară.

Gafencu vedea de multe ori lucruri care se întâmplau în afara celulei. Cea mai mare minune trăită de Anastasescu cu Gafencu a fost următoarea: Gafencu îi învăța pe deținuți să spună rugăciunea lui Iisus, era pentru ei un fel de dascăl spiritual laic. Rugăciunea lui Iisus e o rugăciune scurtă, „Doamne, Iisuse, Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul”. Prin ea, mintea se curățește de gândurile păcătoase și, după multe repetări, intră în inimă. Nu am înțeles cum e treaba asta, dar nici nu l-am întrerupt pe părinte din povestirea lui.

Anastasescu nu reușea să se roage tot timpul. Că cei care progresează în rugăciunea asta se roagă ziua și noaptea, fără încetare. Mergând la Gafencu, Anastasescu i-a zis: „Valeriu, nu mă pot ruga neîncetat. Mintea îmi zboară, îmi obosește”. Și atunci, Gafencu i-a profețit: „Va veni o zi în viața ta când inima ta va cânta singură rugăciunea lui Iisus”.

După o vreme, Anastasescu a aflat că urma să intre la reeducare, la niște chinuri speciale. Speriat, s-a dus la Gafencu și i-a zis: „Valeriu, mâine intru la reeducare”. Gafencu i-a spus: „Nu, tu mâine o să fii liber”. Anastasescu a crezut că Gafencu delira, din cauza bolii,

așa că i-a repetat: „Valeriu, eu mâine intru la reeducare”. Gafencu a insistat: „Nu, tu mâine o să fii liber”.

Anastasescu a mai vorbit cu un coleg de temniță, îngrijorat că Gafencu delira, și i-a reprodus cuvintele auzite. „Dacă așa a zis Valeriu, așa va fi”, a spus acela, știind că Gafencu avea multe daruri spirituale. A doua zi, Anastasescu a fost eliberat, după cum profetise Gafencu, spre surprinderea gardienilor care voiau să îl bage la reeducare.

După câteva luni de la eliberare, Anastasescu a ajuns la o nouă anchetă. Când a început ancheta, Anastasescu s-a simțit înconjurat de o sferă luminoasă, în care simțea un miros nepământesc. Simțea acolo prezența lui Valeriu Gafencu. Inima lui cânta rugăciunea lui Iisus. El auzea cum inima lui repeta, pe rând, cuvintele rugăciunii. Minunea cea mare este că auzea că anchetatorii îl întrebau ceva, dar nu știa ce, pentru că era atent la rugăciune. Le și răspundea ceva, dar nu înțelegea ce.

La sfârșitul anchetei, care a durat vreo trei-patru ore, lumina a dispărut, totul a revenit la normal, iar unul din anchetatori i-a spus că, dacă ar fi o mie de oameni ca el în România, s-ar alege praful de comunism. Și toate astea s-au întâmplat pentru rugăciunile lui Gafencu. Înainte de a muri, Gafencu a văzut-o pe Maica Domnului în celulă, îmbrăcată în alb, reală. Ea i-a spus că este iubirea lui și să nu se îndoiască de faptul că biruința va fi a lui Hristos, care a sfințit închisoarea pentru vremurile care vor veni.

Cât aș vrea să pot merge la Gafencu și să îi spun: „Valeriu, trebuie să fac compromisul cu filmul...”, iar el să îmi spună: „Nu, nu trebuie”. Și să mă învețe ce să fac. Dar Gafencu

este în cer și nu îmi vorbește. Nici părintele Maxim nu îmi dă soluții. El spune doar că ei au refuzat compromisurile, alegând să plătească cu prețul vieții pentru curajul lor. Și Dumnezeu i-a răsplătit peste măsură.

M-a impresionat credința unei femei, Aspazia Oțel, care a fost aruncată într-o pivniță întunecoasă. Avea la mâini niște cătușe care, dacă încercai să-ți miști mâinile, se strângeau și mai tare în jurul încheieturilor. Femeia a văzut acolo ceva ce credea că sunt șomoioage de paie, dar, când ochii i s-au obișnuit cu semiîntunericul, și-a dat seama că erau șobolani. Un șobolan mare s-a apropiat de ea. Atunci, femeia a strigat către Dumnezeu. A fost un strigăt ca o rugăciune. Și atunci a învăluit-o o lumină nepământească. O lumină care i-a dat putere. După câteva zile, la o anchetă, femeia încerca să ascundă ceva, nevrând să răspundă sincer la unele întrebări. Anchetatorul a dat cu piciorul în scaunul pe care stătea deținuta și scaunul a alunecat pe podea ca pe gheață, din pricina loviturii. Mirat, anchetatorul a constatat cu voce tare că deținuta nici măcar nu clipise în momentul loviturii. Atunci, deținuta însăși și-a dat seama câtă liniște primise în suflet de la lumina dumnezeiască.

Doar Dumnezeu putea să îi întărească pe cei din temnițe să biruie torturile, frigul, foamea. Un alt deținut, Mircea Vulcănescu, mare om de cultură, a fost aruncat împreună cu alți deținuți într-o celulă în care era foarte frig. Atunci, el s-a pus jos pe ciment, făcând din trupul său un pat, pentru ca pe el să se așeze un deținut tânăr. Ca urmare a acestei jertfe, a murit bolnav. Înainte de moarte, le-a spus celor închiși împreună cu el: „Să nu ne răzbunați!” Aceasta e iubirea adevărată față de dușmani, aceasta e iubirea pe care o cere Hristos.

În închisori, unii deținuți au urcat pe culmile sfințeniei, rugându-se pentru prigonitorii lor. Un părinte care a stat mulți ani în închisori, Vasile Pătrașcu, s-a rugat lui Dumnezeu pentru prigonitorii săi, ca aceștia să primească zile din zilele lui, dacă le va fi de folos. Cum să vrei să îți scurteze Dumnezeu viața, pentru a o prelungi pe a vrăjmașilor tăi? Îmi e greu să înțeleg asta.

Dumnezeu le-a dăruit multe virtuți noilor mucenici și mărturisitori pentru că au pățit pentru El. Unul dintre cei mai cunoscuți sfinți din închisori a fost starețul Daniil de la Rarău, un mare cărturar creștin. Prin anii '50, s-a dus la un alt părinte cu viață sfântă, care mai trăiește încă, Ioan Iovan, și i-a cerut să îi dea câțiva călugări pentru schitul de la Rarău, unde voia să ridice o catedrală. Pe părinți voia să îi trimită la studii.

Părintele Ioan i-a spus atunci profetic: „Părinte Daniil, nu îți dau călugări pentru Rarău, că tu nu o să ridici nicio catedrală acolo. Tu o să ridici catedrală în închisoare, din osemintele tale”. Părintele Daniil s-a supărat și a plecat nemulțumit, necrezând profeția părintelui Ioan și neînțelegându-i refuzul. Dar, după vreo zece ani, a murit ca martir în temnița de la Aiud, după torturi foarte grele. Într-o iarnă, părintele Daniil a fost pedepsit și aruncat împreună cu un medic într-o celulă în care era foarte frig. Părintele Daniil s-a întins pe jos, cu mâinile întinse în formă de cruce, și i-a cerut medicului să se așeze pe el, cu fața în sus, pentru a putea rezista la frigul din celulă. I-a mai cerut să spună rugăciunea lui Iisus. Când părintele Daniil a început să spună și el rugăciunea, cu voce tare, medicul a văzut o lumină puternică cum intră în celulă. Au stat opt zile fără apă, fără mâncare, în frig, dar timpul a

trecut repede, pentru că i-a acoperit harul lui Dumnezeu. Când au intrat torționarii, au constatat că trupul părintelui Daniil era fierbinte.

Părintele fusese închis pentru că organizase la Mănăstirea Antim un grup care se ocupa cu rugăciunea lui Iisus. Grupul se numea *Rugul Aprins*. Din grup făceau parte preoți, călugări și mireni care încercau o formă de rezistență spirituală în fața asaltului ateismului. Un anchetator i-a spus odată: „Ai vrut să dai foc comunismului cu Rugul tău aprins.”

Părintele Maxim crede că, într-un fel, părintele Daniil chiar a dat foc comunismului, pentru că rugăciunea lui Iisus e o formă puternică de rezistență împotriva ateismului. Chiar dacă e o formă de rezistență tăcută și nu poate fi înțeleasă decât de cei care o practică, totuși demonii se tem de puterea ei. Părintele Maxim ar vrea să îmi vorbească odată o zi întreagă numai despre cum se spune rugăciunea lui Iisus. Aștept cu nerăbdare. Chiar dacă e o rugăciune simplă, care pare chiar banală, dacă o spui cu răbdare urci pe scara sfințeniei.

La plecare, i-am cerut să se roage lui Dumnezeu ca Ecaterina să nască cu bine, să nu aibă probleme și cu această sarcină. Mi-a spus că se va ruga.

20 septembrie

La serviciu mi s-a comunicat iarăși că e nevoie să predau traducerea până cel târziu poimâine. Mi-a spus și Geta că subtitrarea trebuie să fie impecabilă, că nu o mai verifică ni-

meni, că omul pe care l-au angajat în locul lui Cristea nu știe aproape deloc engleză. A fost angajat pe pile și nu e bun de nimic. Traducerea e gata, trebuie doar să mă apuc să o bat la mașină. Am să aleg compromisul, nu am puterea celeilalte alegeri.

Când am venit de la serviciu, am trecut pe la spital, să îl văd pe părintele Maxim. Nu știe dacă îl vor mai opera sau nu, se pare că boala e prea avansată ca să mai poată fi operat. I-am spus că poimăine e pentru mine ziua cea neagră.

A schimbat subiectul și a început să îmi povestească iarăși despre sfinții închisorilor și despre cum a lucrat Dumnezeu în închisorile comuniste. Parcă era o poveste. Spunea lucruri incredibile. De fiecare dată când a fost chemat, Dumnezeu le-a venit în ajutor.

Chiar dacă uneori părea că Dumnezeu întârzie, chiar dacă părea că nu ascultă rugăciunile, până la urmă venea. De fapt, venea la momentul potrivit, nici mai devreme, nici mai târziu. La mine de ce nu a venit până acum? Când o să vină, după ce predau traducerea?

M-a impresionat în mod deosebit cazul părintelui Calciu. Îmi pare rău că nu am avut ceva la mine să notez toate lucrurile pe care le-a spus părintele, dar am încercat să rețin cât mai multe dintre ele. Eu auzisem de predicile pe care le-a ținut părintele Calciu după ce Ceaușescu a dărâmat Biserica Enei. Am văzut eu însumi cum se dărâma Biserica Enei și mă așteptam la un protest masiv. Așa că m-am bucurat când am auzit de cele șapte cuvinte ținute de Calciu în anul 1978. Știam că a avut inimă de leu. Dar nu știam că prin anii '50, în închisoarea de la Pitești, el a avut momente de cădere. Acolo a avut loc un experiment dia-

bolic. Forțați de gardieni, deținuții ajungeau să îi tortureze pe alți deținuți. Calciu, care pe vremea aceea nu era încă preot, ajunsese colaborator al unuia pe nume Țurcanu, care conducea procesul de spălare a creierelor. Părintele Maxim nu știe exact ce a făcut Calciu în perioada reeducării, dar știe că pentru comportamentul său a fost poreclit de ceilalți deținuți „îngerul căzut cu ochi albaștri”. Ajungând în culmea deznădejdiei, Calciu a luat chiar hotărârea să se sinucidă. Ba chiar i-a scris unui alt deținut, pe o bucată de săpun, să se sinucidă împreună cu el. Numai Dumnezeu l-a scăpat și l-a ridicat. Atunci când a avut loc procesul fenomenului Pitești, Calciu trebuia să dea vina pe deținuții legionari, spunând că aceștia se torturaseră între ei din proprie inițiativă, a ajuns să îi acuze pe comuniști. Calciu a întors procesul de la Pitești, deși știa că putea plăti cu viața pentru curajul său.

Povestea lui Calciu e pentru mine ca o minune. Mi-a vorbit până acum părintele Maxim despre multe minuni, dar cel mai mult m-a izbit cazul Calciu. Adică cele șapte predici celebre pe care le-a ținut, cele șapte cuvinte către tineri, au fost spuse de un om pe care torturile l-au îngenuncheat. Cum a putut Calciu să riște să ajungă din nou în închisoare? E nebunie curată ce a făcut. Nu are nicio logică. Dacă la Pitești ar fi rezistat ca un erou, atunci ar fi fost normal să se mai ridice încă o dată în apărarea adevărului. Dar, după ce prima oară a cedat, cum a putut să se ridice împotriva comuniștilor, știind că poate fi îngenuncheat din nou? Ba chiar prin mijloace moderne, mai eficiente?

Calciu ori e nebun, ori este sfânt în viață. Cum ai putea să te întorci acolo unde ai fost lovit, zdrobit, îngenuncheat, când puteai să îți ții gura și să nu pățești nimic? Dar iată că

acum părintele Calciu e în America. E liber în America. A fost liber și aici, liber și în închisoare, și a plecat în libertate altfel decât o voi face eu.

Părintele Maxim crede despre comunism că, pentru jertfa sfinților din închisori, va cădea. Nu doar el crede asta, au fost mai mulți cei care și-au încurajat frații de temniță să reziste, spunându-le că vor fi eliberați și că fiara roșie va cădea. Și nu spuneau asta doar ca să îi amăgească, să le dea puțin curaj pentru a birui deznădejdea și deprimarea. Nu. Doar și Maica Domnului i-a spus lui Valeriu Gafencu că biruința va fi a lui Hristos. Dar oare când va avea loc această biruință? Părintele mai crede că, după căderea comunismului, va urma o perioadă de înflorire a credinței creștine. Au fost mai multe profeții, și în țara noastră, dar și în Rusia, legate de asta. Dumnezeu le-a descoperit unor sfinți și cuvioși că, după căderea comunismului, va veni perioada de răspândire a credinței creștine. Dar și la noi și în Rusia s-a profetit că, după o vreme de libertate, va veni o nouă prigoană, care va fi mult mai grea.

Părintele Maxim nu m-a muștrat când i-am comunicat decizia mea de a preda subtitrarea. Mi-a spus doar că Dumnezeu ne dă libertatea de a ne pocăi pentru greșelile noastre. Iar uneori ne arată și cum putem să le reparăm. E clar că el ar fi vrut să am puterea de a nu preda traducerea. Dar nu o am. După ce termin de bătut subtitrarea la mașină, mă duc să mă culc. Mă doare tare capul și abia aștept să ajung în pat.

Bine măcar că în curând se întoarce Radu în București. Cu ajutorul lui Dumnezeu, spre surprinderea medicilor, tatăl lui și-a revenit și nu mai are nevoie de îngrijire.

21 septembrie

Părintele Maxim a murit. Toată noaptea m-am frământat, îmi era gândul numai la el și la boala lui. Simțeam că trebuie să îl văd urgent, așa că, de dimineață, am fugit la spital, înainte de a ajunge la birou să predau subtitrarea. Părintele respira greoi. Credeam că nu mă va mai recunoaște. M-am înșelat. Chiar dacă era slăbit, ochii îi erau luminoși.

M-a întrebat dacă purtam cruce la gât. Nu purtam. El și-a scos crucea lui și mi-a spus să o pun la gâtul meu. E o cruce mică, dar frumos sculptată. Părintele vorbea cu mare greutate: „Asta nu e crucea mea de la călugărie. Pe aia mi-au călcat-o în picioare și mi-au sfărâmat-o la o anchetă. Pe asta am primit-o de la părintele Hrisostom, lângă care am trăit în pădure. Vreau să o păstrezi tu, și să o ții ca binecuvântare, ca semn că Dumnezeu ne-a intersectat viețile.”

Simțeam că trăiesc cele mai importante clipe din viața mea. Simțeam că parcă iese o putere din el și intră în mine. Îmi aduc aminte că am auzit într-o predică faptul că, înainte ca Sfântul Ilie să se ridice la cer, ucenicul lui s-a rugat ca Duhul care era în Sfântul Ilie să vină îndoit peste el. Și Dumnezeu i-a primit rugăciunea. Așa simțeam și eu, deși nu cerusem nimic. Dar cred că părintele Maxim s-a rugat pentru mine, pentru că simțeam că trăiesc o minune. Nu pot descrie în cuvinte ce simțeam. Nu am mai simțit niciodată și nici nu cred că voi mai simți vreodată.

Pe măsură ce vorbea, părintele parcă prindea puteri. A început să îmi vorbească despre momentele de cumpănă din viața lui. De cele mai multe ori, a ales să facă voia lui Dum-

nezeu. A avut și momente în care a greșit și îi pare rău pentru ele. Dar greșelile părintelui mi se par infime. El se pocăia pentru lucruri care par banale. La prima noastră discuție, părintele Maxim a făcut referire și la un sfânt care toată viața s-a pocăit pentru că în copilărie furase niște smochine. Cam așa era și părintele Maxim. Un suflet foarte curat.

Azi mi-a vorbit, pentru prima dată, despre cât de mult a fost chinuit pentru Hristos. Într-o anchetă i-au spart craniul, lovindu-l cu capul de colțul unei mese. De atunci, aude foarte prost cu urechea stângă. I-au călcat pe burtă până i s-au rupt praporii și pe partea stângă, și pe partea dreaptă. A primit un pumn în gură de i-au sărit câțiva dinți. A fost ținut în întuneric, fără hrană și fără apă. O vreme a trăit într-o celulă în care nu era fereastră și intra doar puțin aer când deschideau vizeta.

Când a început să îmi vorbească despre pătimirile sale, degetele de la mâini au început să își schimbe culoarea. Auzisem că așa se întâmplă cu oamenii care mor. Cu ultimele puteri, mi-a mai spus: „Când să plec spre spital, părintele Hrisostom mi-a spus un cuvânt: «Cine moare înainte de a muri nu va mai muri când va muri». Așa este. Pentru cel care moare lumii și patimilor din timpul vieții, moartea va fi o nuntă, va fi cea mai frumoasă sărbătoare. Trebuie să ne luptăm cu patimile și să murim înainte de a muri. Acesta e cel mai important lucru pe care ar trebui să îl învețe copiii creștini de la părinții lor. Asta ar trebui să fie o predică mută, neîncetată, de zi cu zi. Trebuie să mergem pe calea învierii cât încă suntem în viață. Oricât ar fi de greu, prin orice necazuri sau prigoane vom trece, ni-meni să nu ne rupă de Hristos. Purtând crucea asta la gât, să mergi pe calea învierii. Să te rogi neîncetat, oricât de greu ți-ar fi. Să te rogi cât mai mult timp. Să te rogi tot timpul.

Acesta este singurul meu sfat pentru tine. Nu îți las decât o cruce și un mod de viață. Un mod de viață care duce la înviere. Cheamă în rugăciune numele lui Hristos în mintea și în inima ta și vei primi puterea de a birui orice ispită și orice compromis. Văd că puterile mă lasă. Mă duc la Hristos și la frații mei, care mă așteaptă în cer.” Și-a închis ochii, ca și cum ar fi adormit.

De fapt, nici nu mi-am dat seama că murise. Moartea i-a fost liniștită, așa cum i-au fost și ultimii ani ai vieții. Am să țin minte toată viața testamentul nescris al părintelui Maxim. Că trebuie să mergem pe calea învierii. Acesta e, de fapt, testamentul sfinților închisorilor. Că trebuie să mergem pe calea sfințeniei, pe calea spre cer, oricât de grele ar fi condițiile în care trăim.

Am văzut murind un sfânt. Nu m-am grăbit să anunț asistenta, am simțit nevoia să rămân acolo, să mă rog pentru el în liniște. Când părintele a murit, salonul de spital s-a umplut de un miros plăcut, nepământesc. Aș fi vrut să îmi confirme cineva că nu mi se părase, dar colegul de cameră al părintelui era dus la operație. Așa a vrut poate Dumnezeu, să fiu singurul martor al adormirii părintelui.

Ceea ce am văzut pe fața lui după moarte e greu de descris în cuvinte. Când părintele vorbea despre Hristos, fața lui se îmbujora puțin, avea niște trăsături foarte luminoase. Același lucru s-a întâmplat și după ce a murit. Încetul cu încetul, fața lui a început să se schimbe. Se îmbujorase. Era ca atunci când trăia și când vorbea despre Hristos. Părintele semăna cu un sfânt din icoane.

Cu toate că suferise mult pe patul de spital, cu toate că, deși avusese dureri groaznice, refuzase să ia calmante, acest om a murit la fel de firesc cum adoarme seara un om obișnuit.

Eu nu am primit doar o cruce de la părintele Maxim, am primit o chemare: aceea de a-L sluji pe Hristos în toată viața mea, până la sfârșitul zilelor mele.

Cine l-a trimis pe părintele Maxim în viața mea? Dumnezeu. Cine m-a trimis în dimineața aceasta la spital? Dumnezeu. De ce l-a trimis Dumnezeu pe părinte în viața mea? Doar ca să am muștrări de conștiință pentru un compromis inevitabil?

Nu. Am văzut cum a murit părintele. Am văzut un om biruind moartea. Părintele mi-a vorbit prin moartea lui mai mult decât prin sfaturile sale. Îl simt pe părintele Maxim ca pe al doilea tată al meu, ca pe o mamă a mea. Părintele Maxim m-a învățat că viața adevărată este lângă Dumnezeu. Este departe de compromisuri, de minciună. Când mi-am dat seama că a murit, m-am rugat pentru el, în gând, stând lângă trupul lui. Dar m-am rugat și către el, i-am cerut să nu mă părăsească, ci să aibă grijă de mine și în continuare. L-am rugat să îmi fie călăuză pe calea mântuirii. I-am spus că nu voi mai preda nicio subtitrare. Filmul „Osânditul” este, într-un fel, și despre părintele Maxim. El este un partizan al spiritului, al duhului, dar este și erou al neamului pentru pătimirile sale. Și nu am dreptul să trec de partea celor care îi batjocoresc pe eroii neamului.

Astăzi nu a murit doar părintele Maxim, a murit și ceva din mine. A murit frica de moarte, frica de suferință. Am văzut un om care murise înainte de a muri și care a vrut să

îmi lase și mie această învățătură. Nu pot să o uit, nu trebuie să o uit, mi s-a înfipt ca un cuțit în suflet.

Ecaterina mea, te iubesc mai mult ca niciodată. Am să fac tot ce pot pentru a ajunge la tine cât mai repede. Dar nu pot să vin cu prețul batjocoririi memoriei eroilor neamului. Aș muri eu însumi dacă aș face asta. Aș fi un viu mort. În timp ce părintele Maxim este un mort de la care prind și eu viață. Pentru că în el trăiește Hristos, Cel ce este Viața cea adevărată.

Am sunat la serviciu și le-am spus că îmi e rău, că nu pot ieși din casă. Dar nu pot amâna prea mult predarea subtitrării, trebuie să găsesc o soluție.

22 septembrie, ora 1:00

Ecaterina mea, e prima oară când îți scriu atât de târziu. M-am trezit puțin după miezul nopții, după un vis tulburător, în care de data aceasta am fost din nou martor la ultima scenă din filmul „Osânditul”. Și de data aceasta, cel care murea nu era comunistul Sandu Roaită, ci partizanul Petru Gruiu. Da, l-am visat, iarăși, pe partizan murind. De data aceasta, lângă mine nu mai era Ștefănescu, ci părintele Maxim. Strigătul ultim al lui Petru Gruiu: „Vom învinge!” nu mai era însoțit de priviri aspre. Dimpotrivă. Se uita la noi ca la niște prieteni, ca la niște cunoscuți. Nu mai simțeam că vor învinge ei, eroii, cei viteji, iar noi, cei care acceptăm compromisurile, vom fi biruiți. Nu, ci simțeam că, prin biruința partizanului, am fost și eu dezlegat de lanțurile minciunii. Am simțit că voi învinge și eu.

Visul nu a fost un coșmar, ci dimpotrivă. A fost un vis care mi-a dat putere. Când m-am trezit, mi-au venit în minte și alte secvențe din film. Doar că, deși imaginile erau cele din film, replicile personajelor erau schimbate. Și atunci am înțeles ce am de făcut.

Ecaterina, nu știi dacă pot să îți explic clar care este soluția pe care am găsit-o. Sunt prea încordat ca să fiu atent la detalii, de asta te rog ca, dacă acest jurnal va ajunge la tine înaintea mea – pentru că se poate ca eu să ajung după mulți ani sau chiar niciodată – să înțelegi de ce m-au arestat. Să înțelegi pentru ce mi-am riscat libertatea.

Fii foarte atentă, te rog. Imaginează-ți că ai văzut un film polițist în care numele criminalului apare menționat într-o singură replică, la sfârșitul filmului; că nu există nicio secvență cu crima propriu-zisă și că ai tot așteptat până la sfârșit, cu sufletul la gură, să afli cine era criminalul. Dacă în replica aia numele criminalului ar fi înlocuit cu al altui personaj, tot filmul s-ar schimba. Nu-i așa? Adică, de exemplu, criminalul nu mai e primul soț al femeii, ci tatăl ei. Sau poștașul. Sau vecinul de vis-a-vis. Ai vedea cu alți ochi tot filmul, nu-i așa?

Pot exista filme în care, dacă schimbi o replică sau mai multe, ai schimbat de fapt toată povestea. Aici e cheia: subtitrarea mea poate recupera povestea „Osânditului”. Adică poate să îl facă dintr-un film despre un comunist ilegalist un film despre un partizan. Cei din juriul de la Oscar nu cunosc limba română – și asta e șansa filmului. Ei nu o să își dea seama că subtitrarea nu respectă integral dialogurile. M-am uitat cu atenție pe scenariul lui

Ștefănescu și nu mi-a venit să cred cât de puține replici trebuie să modific pentru a întoarce povestea așa cum a fost în realitate.

Mi-ar fi fost imposibil, evident, să mut acțiunea cu o sută de ani în urmă, în timpul războiului din 1877, de exemplu. Hainele erau atunci altele, ar fi fost nevoie de alte decoruri. Dar eu nu trebuie să schimb decât cu opt ani perioada în care se desfășoară acțiunea, din 1941 în 1949. Eroul principal nu mai e comunistul urmărit de poliție, ci e partizanul urmărit de trupele de securitate. Manifestele aruncate nu sunt manifeste comuniste, ci anticomuniste. Singurul loc din film în care apare secera și ciocanul e tocmai pe manifeste. Asta e o șansă, că dacă apărea pe un steag sau mai multe nu aveam ce face. Dar, așa, când personajul principal citește pe manifest, abia poți citi în română ce apare acolo, că secvența durează foarte puțin. Simbolul comunist e aproape invizibil.

Totul se leagă, într-un mod aproape neverosimil. Vrând să îi lovească pe partizani cu armele lor, Ștefănescu a plagiat fidel manuscrisul bătrânului, fără să adauge în film secvențe tipic comuniste. A adăugat doar o secvență cu un preot turnător. Dar și partizanii au avut turnătorii lor, scena respectivă nu pot să o metamorfozez.

Aproape toată propaganda comunistă din film stă doar în dialoguri, nu în acțiune. De aceea, este destul de ușor ca prin modificarea subtitrării să întorc povestea așa cum a fost. Dacă modific doar câteva replici, mutând acțiunea după cel de-al doilea război mondial, am readus lucrurile la normal. Filmul se schimbă astfel complet, devine un film despre un partizan urmărit de securitate. Povestea de dragoste rămâne aceeași, nu trebuie nimic

schimbat la ea. Replicile modificate se leagă atât de firesc de restul replicilor inițiale, încât s-ar putea face un film istoric pornind de la noile dialoguri.

Ștefănescu a fost sincer când mi-a spus că scenariul lui urmează fidel textul bătrânului partizan. Pur și simplu, el doar a mutat acțiunea în timp, nu a mai făcut nimic altceva. Iar eu am reparat lucrurile, am readus povestea pe făgașul inițial.

Pentru că nu înțelege limba română, publicului străin, american sau din alte țări, îi e aproape imposibil să își dea seama când are loc acțiunea. Fără subtitrare, dacă nu înțelegi limba română, nu ai cum să îți dai seama dacă oamenii în uniforme sunt polițiști din 1941 sau securiști din 1949.

Acum înțeleg de ce era Ștefănescu atât de palid la premieră. Și-a dat seama că, dacă se află de plagiatul lui, atunci filmul „Osânditul” ar putea fi văzut din altă perspectivă, cu alte lentile. Dacă ai ști că scenariul e o adaptare a unei povești despre un partizan anticomunist, tot ce e bun în el, regia, jocul actorilor etc., totul poate trece de partea cealaltă a baricadei. Așa s-a întâmplat cu filmul „Actorul și sălbaticii”, pe care Ștefănescu l-a avut ca reper. Pentru mulți, chiar dacă în film personajele negative erau legionarii, filmul a fost o parabolă împotriva dictaturii. Nu cred că Titus Popovici a fost conștient de acest efect de buimerang când a scris scenariul. Dar multă lume știa că Tănase a murit după venirea rușilor, nu că ar fi fost omorât de legionari. Practic, Titus Popovici a mutat cu câțiva ani povestea reală a lui Constantin Tănase, pentru a face un film de succes. E clar că a reușit, iar Toma Caragiu a avut cel mai bun rol din viața lui. Dacă ar fi trebuit să subtitrez „Actorul și sălba-

ticii” nu o puteam scoate la capăt. Există multe secvențe pe care nu le puteam muta după venirea rușilor. Unul din ele e salutul legionar, pe care nicio subtitrare nu îl putea metamorfoza într-un salut comunist.

Nu îmi vine să cred. Rugăciunile părintelui Maxim pentru mine m-au ajutat. Inima mea a luat foc. Foc a luat și inima lui Ștefănescu atunci când a citit manuscrisul bătrânului, dar era un foc rece, răzbunător, murdar.

Focul din inima mea e foc al dreptății lui Dumnezeu.

Nu îmi e teamă. Voi modifica subtitrarea. Prea s-au potrivit lucrurile bine. Din moment ce nimeni nu va mai verifica subtitrarea, sunt șanse ca filmul să ajungă la Oscar ca un film istoric, nu ca un film de propagandă.

Dacă se află de asta înainte să plec din țară, voi fi aruncat în închisoare. Se va alege praful de încercarea mea. Dar sunt în fața unui puzzle și aproape toate piesele se așază cum trebuie.

Mă apuc imediat de lucru. Trebuie să bat din nou la mașină toată subtitrarea. Dacă inițial făcusem o traducere mediocră, stângace, care să umbrească puțin filmul, acum voi face o traducere cât mai adecvată scopului meu.

Nu simt frică și nici tensiune. Dumnezeu îmi dă o stare de liniște, dar și de putere. Nu îmi e frică de moarte, nu îmi e frică de securitate, nu îmi e frică de nimic. Îmi e frică doar de minciuni, răutate, compromisuri. Mă uit în sufletul meu și mă simt ca și cum aș fi fost

botezat astăzi. Sfinții închisorilor m-au ajutat. Doamne, nu mă lăsa! Vezi cât de slab sunt. Ajută-mă să fac ce e bine, ajută-mă să nu greșesc. Ajută-mă, Doamne, nu mă lăsa.

22 septembrie, ora 19.30

Am predat subtitrarea. După ce am predat-o, brusc mi s-a făcut frică. Îmi venea să o cer înapoi. În mintea mea apăreau gânduri care îmi spuneau că am făcut o greșeală de neiertat. Mă gândeam că securitatea, care îl urmărește poate și azi pe părintele Maxim, a ascultat și discuțiile noastre, prin microfoane puse în pereți, cum se zice că pune securitatea peste tot, ca să aibă situația sub control. Cum am putut să risc să nu mai ajung la Ecaterina și la copilul nostru? Frica a apărut brusc, m-a luat amețeala, simțeam că mă prăbușesc. Am fugit la toaletă, să îmi dau cu apă pe față înainte ca alții să își dea seama că ceva e în neregulă cu mine. Pe geamul de la baie se vedea Biserica Sfântul Ilie din apropiere. Mă uitam la crucea de pe ea, cu sufletul plin de durere. Mi-am făcut semnul sfintei cruci. Nu avea cine să mă vadă. Mâinile îmi tremurau ușor, iar urechile îmi țiuiau. Am început să mă rog, în gând, și ușor-ușor m-am liniștit. A fost cea mai mare frică pe care am simțit-o în viața mea. Am trăit în copilărie o frică aproape la fel de intensă, când am intrat pe furiș într-o casă părăsită din satul bunicii. Mă jucam cu prietenii mei de-a v-ați ascunselea. Am căzut pe scările dinspre pivniță și mi-am rupt piciorul. Eram singur, cu puțină lumină, strigam și nu mă auzea nimeni. Acum era lumină, eram între oameni, dar frica mă făcea să mă

simt mai singur decât în pivniță. Dumnezeu mi-a răspuns la rugăciune imediat. Parcă aş fi apăsat pe un buton. Parcă abia aştepta să mă rog, ca să îmi întindă mâna sa.

Sunt într-o stare de emoție maximă. Sunt ca împăratul care cu jumătate de față râde, iar cu cealaltă plânge. Sunt ca într-un film în care aştept cu nerăbdare sfârșitul. Oare va scăpa personajul pozitiv? De data aceasta, joc în filmul vieții mele.

Nu știu ce să fac cu acest jurnal. Nu trebuie să îl găsească securiștii, dacă vor veni să îmi facă percheziție. Dacă se află că am schimbat subtitrarea înainte să plec din țară, vor veni să mă aresteze și aproape sigur vor face percheziție în apartament. Jurnalul trebuie dus undeva, cât mai repede. Nu vreau să îl arunc, vreau să îl ascund. Trebuie să încerc să îl trimit Ecaterinei, ca să știe prin ce trec.

Ecaterina, îmi doresc foarte mult să ajung la voi. Mă frământ că, dacă voi fi arestat, nu o să îmi văd copilul niciodată. Cine știe ce minciuni ți se vor spune despre mine. Cine știe ce minciuni va inventa securitatea ca să ascundă dispariția mea.

E important ca, mai devreme sau mai târziu, să aflați adevărul despre mine. Dacă voi fi arestat, acest jurnal trebuie să ajungă la tine. Cred că îți dai seama că, dacă ți-aș fi spus ceva despre modificarea subtitrării, la telefon sau în vreo scrisoare, ai fi putut avea un șoc care să îți afecteze starea de sănătate. Dacă ți-aș fi vorbit la telefon, poate că telefonul este ascultat și s-ar fi aflat ce am făcut. Dacă ți-aș fi scris, poate că scrisoarea ar fi fost citită și de cine nu trebuia și iarăși îmi făceam singur rău. Șansele de arestare ar fi crescut.

Bătăi puternice m-au întrerupt de la scrisul în jurnal. Primul gând a fost că au venit deja să mă aresteze. Nu știam ce să fac mai întâi, așa că am ascuns jurnalul în brațul de la fotoliu. Mă gândeam ce haine ar trebui să iau cu mine dacă mă arestează. Eram ca paralizat. Minte nu mă asculta, așa că am deschis ușa cu întârziere. Erau însă vecinii de jos, că-rora le curge apă pe tavanul din baie. Am văzut că e ud și un perete din baia noastră. Apa vine de mai sus. Vecinii au plecat la administrator, ca să rezolve problema.

Într-un fel, mă bucur că am avut parte de această încurcătură. A fost un fel de prim contact cu taurul în arenă. Am văzut cum neliniștea încerca să îmi sufoce inima.

Acest jurnal conține lecția de viață pe care poate că nu voi mai apuca să o dau copilului nostru. E o vorbă: „Ce faci, te face...” Ceea ce facem ne modelează viețile. Dacă accep-tăm în viețile noastre compromisul, minciuna, răul, ne molipsim de ele. Singura soluție este să luăm atitudine. Of, cât îmi doresc ca acest jurnal să ajungă la voi. Dar e prea riscant să îl aduc chiar eu. O să încerc să îl las cuiva, la înmormântarea părintelui Maxim. O să caut un om de încredere, care îl va putea trimite peste graniță fără riscuri.

Ecaterina, aș vrea ca tot ce nu ți-am spus în cuvinte să îți pot spune prin această jertfă pe care o fac. Cred în libertate, cred în adevăr, cred în Dumnezeu.

Cred că, dacă toți închidem gura și vedem cum comunismul se întinde ca o lepră, fără să facem nimic, suntem responsabili. Sper că, la un moment dat, mă vei înțelege. Poate că și eu sunt un mic osândit. Dar asta mă face liber, mai liber ca niciodată. Pentru că mă simt osândit la libertate.

23 septembrie

M-am bucurat că ai reușit să mă suni aseară. M-am bucurat că pruncul se dezvoltă bine. Eu am o explicație pentru starea ta tensionată din ultimele zile. Cred că legătura noastră e puternică și la distanță. Cred că tu ai simțit, într-un fel, starea mea, ai simțit lucrurile pe care încerc să ți le ascund.

Constantin mi-a spus că „Osânditul” va fi trimis în curând la Oscar. Cei de la partid sunt foarte încrezători că filmul are mari șanse să ajungă pe lista scurtă a celor mai bune filme străine. Se pare că nu s-a mai uitat nimeni la subtitrare. Cel care trebuia să o verifice s-a bazat pe priceperea mea și a girat-o fără să fie conștient de posibilele consecințe.

Începe cursa filmului spre Oscar. Și, în același timp, sper să începă și drumul meu spre Ecaterina și spre pruncul nostru. Am senzația, stranie, de martor al propriei mele vieți. Trăiesc ca într-un vis. Normal era să fiu agitat, stresat, speriat. Dar mă simt acoperit de puterea și de harul lui Dumnezeu și al Maicii Domnului. Părintele Maxim citea, în fiecare zi, paraclisul Maicii Domnului, o rugăciune lungă către Maica Domnului. Am început să îl citesc și eu. Prima parte o fac dimineața, când mă scol. A doua o fac seara, fără grabă.

O simt pe Maica Domnului ca pe ocrotitoarea mea. A făcut multe minuni, cu tot felul de oameni, și așa o rog să facă și cu mine. Să mă aducă sănătos la voi. Îmi e foarte dor de voi, dar mai ales de Oscar. M-aș bucura să fie băiat. Ce nume frumos i-ai ales... Sper să găsești și un nume de fată la fel de frumos, dacă totuși nu e băiat.

Vreau să îi scriu o scrisoare, chiar dacă o primește înainte de a se naște. Dacă o să fiu arestat și nu veți mai afla nimic despre mine ani de zile, atunci poate că voi fi mort când îi vei citi rândurile care urmează. Nu te supăra, nu sunt prăpăstios, nu pun răul înainte. Dar există, realmente, probabilitatea ca eu să nu îl văd niciodată. Ca și posibilitatea ca aceste rânduri ale mele să nu ajungă niciodată la voi. Dar asta nu mă împiedică să sper și să scriu. Dar, dacă eu nu voi mai putea ajunge la voi, să îi citești aceste rânduri când va crește suficient pentru a le înțelege.

Puiul meu,

Chiar dacă vor mai trece ani de zile până când vei ști să citești, îți scriu acum: Tati te iubește! Tati te iubește! Tati te iubește!

Îți scriu din România și nu știu cine va ajunge mai întâi la tine, eu sau rândurile mele. Și nu știu nici măcar dacă eu voi ajunge la tine. De asta vreau să îți scriu.

Cred că vei fi un copil frumos și cuminte. Urât nu ai cum să fii. Cuminte trebuie să fii, ca să o bucuri pe mama și să mă bucuri și pe mine. Aș vrea să fiu lângă tine, să vorbesc cu tine, să mă joc cu tine. Dar, acum, nu pot face asta. Am alte lucruri de făcut aici. Când o să mai crești, o să înțelegi. Te rog să o asculți pe mama. Dacă o vei asculta, va fi bine și pentru tine, și pentru ea.

Îți scriu acum, pentru că nu știu dacă ne vom vedea vreodată. Mi-am dorit și îmi doresc mult să te văd, să vă văd, dar nu știu dacă această dorință mi se va împlini. Dacă

mama ți-a spus că am murit deja, poate că așa și este. Dar, ce este moartea? E prea devreme pentru tine ca să înțelegi asta. De fapt, nici oamenii mari nu înțeleg ce este moartea. Când mingea s-a spart, o arunci. Când un pahar s-a spart, îl arunci. Când o sticlă s-a spart, o arunci. Dar, când moare un om, trupul lui e pus în mormânt. Ca o sămânță care va învia la sfârșitul lumii. Asta înseamnă că viața lui continuă în altă parte.

Viața nu e numai ce vezi, ce auzi, ce simți. Viața e mai mult decât atât. Să știi că viața noastră nu a apărut la întâmplare. Omul este făcut de Dumnezeu, de Cel care a făcut cerul, pământul, întreaga lume. Omul este făcut pentru a trăi o bucurie fără sfârșit, după ce viața pe pământ i se termină. Dacă am murit, să știi că am ajuns să trăiesc această bucurie. Și să știi că sunt, în același timp, alături de tine și de voi.

Singurul meu regret este că nu am putut să fiu alături de tine și de mama ta, să te văd crescând, să vă înconjur cu iubirea mea.

Dar, poate că sunt în viață și, peste ani și ani, până la urmă ne vom reîntâlni.

Vreau să fii un copil bun, să o ascuți pe mama ta și să încerci să îl cunoști pe Dumnezeu. Când o să crești, o să înțelegi că eu am ales să fac unele lucruri și, din această cauză, oamenii răi m-au aruncat la închisoare. Dar vreau să știi că mie nu mi-a fost frică de ei. Am crezut că oamenii buni trebuie să se lupte cu răul, oricât le-ar fi de greu. Am făcut-o și pentru tine și pentru mama ta și pentru toți cei dragi. Aș vrea să crești ca un copil de erou, ca un erou, și să nu lași lumea asta să te molipsească de lucrurile ei rele.

Vreau să crești frumos, ca o floare. Și să nu uiți că tatăl tău te-a iubit și te iubește. Indiferent unde se află...

Ecaterina, îmi e greu să închei scrisoarea către copilul nostru. I-am scris cu mult drag. Rugăciunea mă face să îl simt aproape. La fel e și cu tine. Când mă rog, mi se pare că ești lângă mine, că este de ajuns să deschid ochii și să te ating.

Din zi în zi mă simt mai aproape de Dumnezeu. Prin El, mă simt mai aproape și de voi. Parcă distanțele se micșorează.

Mă gândesc că poate voi fi arestat și nu vei mai ști nimic despre mine. Mi se pare că, din cauza groazei, ieri nu ți-am explicat destul de clar cum subtitrarea mea poate recupera filmul. Încerc să îți mai explic o dată.

Acum două săptămâni ți-am scris că am văzut la televizor un film cu arte marțiale. Abia la sfârșitul filmului am înțeles care era tabăra bună. Dacă aș fi înțeles dialogurile sau subtitrarea, bănuiesc că m-aș fi lămurit imediat. Dar, dacă cineva ar fi schimbat replicile și implicit subtitrarea, ar fi schimbat modul de înțelegere a acțiunii filmului. Încerc să fac ideea și mai simplă: dacă vezi un film despre o mare bătălie dintr-o țară îndepărtată, să zicem din China, înțelegi și fără subtitrare cine sunt personajele pozitive - din jocul actorilor, din poveste, din muzică etc. Imaginează-ți cum învinge clanul Ming clanul Go, într-o mare bătălie din secolul al șaptelea, să zicem. Dar poate că în secolul al șaselea a mai avut loc o altă bătălie între aceste clanuri și atunci clanul Go a învins clanul Ming. Istoria e uneori greu de

înțeles. În orice conflict, fiecare prezintă adevărul după cum vrea, sau după cum l-a înțeles și trăit. De asta, dacă la filmul respectiv ai schimba numele personajelor și secolul în care a avut loc acțiunea, poți prezenta povestea ca având loc cu un secol mai devreme. Până la urmă, e vorba de un palat, de niște atacatori și de niște apărători ai palatului. Cine a avut dreptate în acest conflict? Unii istorici vor spune că un clan, alții că celălalt. Poate că spectatorii din China vor putea recunoaște despre ce perioadă e vorba și fără să audă replicile. Cu ajutorul elementelor vizuale legate de îmbrăcăminte, arhitectură etc. Dar aceste amănunte sunt aproape imposibil de identificat de un spectator european sau american.

Nu există multe filme în care să poți întoarce o poveste doar schimbând câteva replici. Ar fi interesant ca la un cenaclu de literatură să se proiecteze un film, vorbit într-o limbă asiatică, iar tinerele condeie să scrie subtitrări cât mai interesante. Fără să înțeleagă, evident, niciun cuvânt din limba respectivă. S-ar putea chiar ca cea mai interesantă subtitrare să semene cel mai puțin cu povestea inițială din film. Dar, ce ar conta?

Ștefănescu ar fi putut introduce în scenariul filmului „Osânditul” o mulțime de secvențe pe care nu le-aș fi putut deturna prin niciun fel de subtitrare. De exemplu, putea introduce o secvență în care muncitorii de la Căile ferate fac grevă, la care vin toți cu steaguri roșii, cu secera și ciocanul. O astfel de secvență nu poate fi deturnată. Chiar dacă filmul ar fi fost alb-negru, secera și ciocanul arată un simbol comunist de necontestat. Dar, culmea, în orbirea lui, Ștefănescu a scris un scenariu în care a adăugat foarte puține lucruri la manuscrisul bătrânului partizan. A făcut, fără să vrea, un scenariu care poate spune povestea unui partizan.

24 septembrie, dimineața

Prin părintele Maxim am descoperit o nouă lume. Mi-a fost greu să nu îți scriu despre el în scrisori, să nu îți vorbesc despre el la telefon. Jurnalul e singurul loc în care ți-am putut vorbi despre el. Poate că rândurile mele par artificiale. Poate că nu înțelegi despre ce vorbesc. Nu, nu este așa. Îmi pare rău că am înțeles atât de târziu cât de importantă este credința în viața omului. Sper să înțelegi și tu asta, mai devreme sau mai târziu. Sper să ai puterea să vindec rana provocată de sarcina pierdută și să îți aduci aminte de perioada în care ne rugam împreună în fiecare dimineață și seară. Dacă voi ajunge cu bine la voi, o să îți vorbesc mai mult despre asta.

Consider acum că blestemul vieții mele, cea mai mare încurcătură a vieții mele, cel mai mare ghinion, faptul că a trebuit să subtitrez „Osânditul”, a fost de fapt șansa vieții mele. Dumnezeu mi-a vorbit prin această încercare. Poate că El mi-a vorbit de multe ori, dar abia acum am avut puterea să Îl aud. Acum nu știu cum se va termina această încercare, nu știu nici măcar dacă acest jurnal va ajunge vreodată la tine. Dar știu că acum am putut auzi chemarea lui Dumnezeu. Dacă nu era încercarea aceasta, poate că duceam viața obișnuită din ultima vreme, așteptând să plec din țară. Dar am înțeles că există ceva și mai important decât emigrarea, și anume să Îl cunosc pe Dumnezeu. Nu să Îl văd cu ochii pă-mânțești, ci să Îl cunosc cu inima. Asta nu mă face să îmi fie mai puțin dor de voi, nu. Doar mă face să înțeleg totul altfel. Iubirea pe care ți-am purtat-o și pe care ți-o port trebuie să continue în veșnicie. Mă doare că am și greșit față de tine, Ecaterina, și există câteva lu-

cruri pe care nu am avut curajul să ți le aștern în scris sau să ți le spun la telefon. Dar aceste greșeli mi se par înfime față de iubirea pe care ți-o port.

De multe ori ți-am spus că eu nu cred că iubirea adevărată se poate termina când moare unul dintre soți. Că simțeam că iubirea pe care ți-o port nu se poate ofili. Acum înțeleg că iubirea adevărată vine de la Dumnezeu și că El vrea ca iubirea să biruie moartea. Dar nu toate iubirile biruiesc moartea. Ci doar cele adevărate.

Cu cât sunt mai aproape de Dumnezeu, cu atât te iubesc mai mult. Cu atât descopăr că în inima mea e loc pentru și mai multă iubire.

Știi ce face filmul „Osânditul” atât de impresionant? Povestea de fundal, povestea de iubire dintre partizan și soția lui. Nu mai pot spune „dintre ilegalist și soția lui”, pentru că, de când am schimbat subtitrarea, văd filmul cu alți ochi. Eu simt că te iubesc cu aceeași iubire cu care Petru Gruiu își iubea soția. Eu nu cred că, dacă voi fi arestat de securitate și închis, am să te iubesc mai puțin. Eu nu cred că, dacă voi fi ucis, am să te iubesc mai puțin.

Poate că te gândești că am rămas același visător iremediabil, același idealist, care nu înțelege că trăim într-o lume plină de răutate. Lupta împotriva comunismului nu e doar o luptă ideologică. Este, în primul rând, o luptă spirituală. În această luptă eu am un rol nesemnificativ, dar am totuși un rol. Toți avem, de fapt, un rol, mai mic sau mai mare, indiferent dacă îl conștientizăm sau nu. Dacă fiecare dintre cei care vor să cadă comunismul ar face ce trebuie, comunismul ar cădea repede. Din păcate, foarte puțini vor să înțeleagă lucrurile din punct de vedere spiritual. Pentru mulți, comunismul e ceva rău doar pentru că

nu au ce cumpăra din magazine, că stau la coadă la carne și rămân fără curent seara. Dar, dacă li s-ar da carne și curent, dacă li s-ar da mai multe emisiuni la televizor, dacă li s-ar da posibilitatea să călătorească fără opreliști în străinătate, atunci comunismul ar fi foarte bun.

Eu am făcut un lucru foarte simplu. Am refuzat să subtitrez un film de propagandă comunistă. Asta nu mă face erou, dar e tot ce am știut să fac. Poate că mâine, dacă voi fi torturat ca cei de la Pitești, am să regret decizia mea. Dar cred că aş fi regretat și mai amarnic dacă aş fi pus umărul la succesul internațional al filmului prin subtitrarea mea.

Of, Ecaterina, dacă ai ști cât de mult îmi doresc să mă înțelegi... Ți-aș repeta asta de o mie de ori. Dacă mă vor aresta mâine, vreau să știi că nu regret deloc gestul meu. Nu îl regret și aş vrea să înțelegi și tu de ce l-am făcut.

De azi înainte am să încerc să mă raportez altfel la întâlnirea cu tine și cu pruncul nostru. Dacă Dumnezeu va rândui să primesc pașaportul, am să sar în sus de fericire. Dar, dacă nu îl voi primi, am să rezist, cât mă va întări Dumnezeu. Și cred că mă va întări. Nu vreau să cedez în închisoare din cauza frigului sau a altor lipsuri. Nu, vreau să rezist.

Nu cred că o să mă omoare comuniștii. Nici pe părintele Calciu nu l-au omorât. Dar, dacă m-ar omorî, ceea ce este puțin probabil, dar nu exclus, să știi că nu am murit degeaba. Comunismul o să cadă până la urmă, așa cum spune și părintele Maxim și cum au spus și alții dintre sfinții închisorilor. Iar când o să cadă, să știi că nu am murit degeaba, să știi că

am murit punând umărul meu slab și neputincios la asta. O să știi, nu-i așa? Și o să fii mândră de mine.

Vreau să mă spovedesc cât mai curând. Mi-a recomandat părintele Maxim un preot bun, părintele Vasile Fărcaș, care a fost închis împreună cu el. Chiar dacă biserica la care slujește e destul de departe de apartamentul nostru, merită să ajung la el și să vorbesc cu el despre toate problemele mele. Părintele Maxim mi-a spus că e de mare folos să mă spovedesc. Noi oare de ce nu ne spovedeam în perioada în care mergeam duminica la biserică? Știu că nici tu nu voiai, nici eu nu voiam. Nu credeam că Dumnezeu chiar iartă păcatele prin spovedanie. Și ne era teamă să nu dăm de un duhovnic aspru, neînțelegător, care să ne certe pentru căderile noastre. Acum, să fie părintele Vasile și aspru, și neînțelegător, eu tot vreau să mă spovedesc.

Simt că mă aflu la o răscruce, nu la un capăt de drum. Mi se pare că Dumnezeu, cu care m-am certat atâția ani, după moartea mamei mele, și cu care m-am certat din nou, după ce ai pierdut sarcina, a găsit calea de a ajunge la inima mea.

Poate că, cu toate certurile mele cu El, Îl căutam fără să îmi dau seama. El a umplut golul din inima mea. Și asta mă face să văd toată viața altfel. Mi-a dat un sens, mi-a dat un rost și m-a învățat să vă iubesc și mai mult.

Mă pregătesc să merg la Mănăstirea Cernica, la înmormântarea părintelui Maxim. Am să iau jurnalul cu mine. Voi găsi acolo un creștin care ori să îl ascundă până am să plec spre voi, ori să îl trimită spre tine. Ceea ce ar fi mult mai dificil, dar nu imposibil.

Nu îți spun niciun cuvânt de încheiere. Vreau să îți vorbesc de acum mai mult prin rugăciunile pe care le voi face pentru tine și pentru voi...

24 septembrie, seara

Din cauza emoției, am plecat la înmormântare în grabă, fără să iau jurnalul la mine. Am uitat acasă geanta în care îl pusesem. Așa că pot scrie cum a fost astăzi. Am vorbit cu Danion, un tânăr pe care l-am cunoscut la spital la părintele, și care a spus că va avea el grijă ca jurnalul să ajungă la Ecaterina. O să i-l dau peste o săptămână, la biserica unde slujește părintele Vasile Fărcaș. Nu știu cum am putut uita jurnalul acasă. Dar eram atât de trist că merg la înmormântarea părintelui, că nu m-am mai putut gândi la altceva.

Mă așteptam să fie multă lume la înmormântare, dar nu a fost. Doar puține persoane. Părintele ceruse să fie totul cât mai simplu, să nu se facă vâlvă. Așa că, în afara unui preot din Mănăstirea Cernica, a mai slujit doar părintele Hrisostom Enescu, ucenicul părintelui Maxim, și părintele Vasile Fărcaș. Afară era frig, cerul era înnorat, dar atmosfera nu era deloc mohorâtă, așa cum m-am așteptat. Parcă nici nu era slujbă de înmormântare.

Părintele Hrisostom a ținut un cuvânt de înmormântare scurt, dar, din cauza lacrimilor, nu am putut fi atent la ce a zis. Am reținut o singură idee. În primele secole ale Bisericii, pelicanul era considerat simbol al lui Hristos. Pentru că se credea pe atunci că pelicanul își mușcă pieptul pentru a-și hrăni puii cu propria carne. Așa și Hristos ne hrănește pe noi cu trupul și sângele Său. Părintele Hrisostom spunea că și părintele Maxim a fost un

pelican duhovnicesc, un pelican care și-ar fi dat și viața pentru cei care aveau nevoie de ajutorul lui. A, și a mai spus că părintele Maxim, care este un nou mărturisitor al lui Hristos, a fost un urmaș al Sfântului Maxim Mărturisitorul, căruia i-a primit numele când s-a călugărit. Și că fiecare dintre noi ar trebui să trăim astfel încât să primim ajutorul sfinților cărora le purtăm numele de la botez.

După predică, părintele Hrisostom l-a întrebat pe Danion dacă eram și eu la înmormântare și, după ce m-a salutat, m-a întrebat dacă nu vreau să duc eu până la groapă crucea părintelui.

E prima oară în viața mea când am dus crucea unui mort. Purtam crucea părintelui Maxim la gât, iar în brațe duceam crucea lui. Voi ține minte acel drum, care a durat puține minute, însă pentru mine a fost un drum inițiativ. Parcă mergeam la ziua de naștere a părintelui Maxim, nu la îngroparea lui. Lacrimile au curs din ochii mei neîntrerupt, dar în inima mea era bucurie. Aveam senzația că părintele Maxim e lângă mine și mă privește cum îi duc crucea. În biserică, atunci când i-am sărutat pentru ultima dată mâna, am văzut că mâna lui era, încă, caldă și moale. Parcă era viu în sicriu. Eu citisem că morții se răcesc și înțepenesc, că au rigor mortis, dar părintele Maxim părea că biruie în continuare legile firii. Chipul lui era la fel de senin cum devenise după moarte. Părea că doarme. Iar drumul spre groapă a fost un drum spre înviere.

Trăiesc niște stări care nu seamănă cu nimic din viața mea de până acum. Oare câte luni din viitorul meu ar merita să dau pentru o altă zi ca cea de azi? Cred că nu luni, cred că ani ar merita să dau.

După slujbă, am vorbit puțin cu părintele Hrisostom, care se grăbea să prindă trenul de întoarcere spre bordeiul lui. E un om deosebit. E un intelectual care poate că făcea mai bine dacă rămânea în mănăstire, să ajute oamenii, decât să se chinuie în bordeiul din pădure. I-am spus că am predat subtitrarea modificată și s-a bucurat. Mi-a spus că mi-a trimis zilele trecute o scrisoare care trebuie să ajungă la mine curând, în care mi-a scris că e o mare greșeală că am subtitrat filmul, trecând de partea falsificatorilor istoriei recente.

Părintele e un om foarte viu, ca și părintele Maxim. Se vede că s-au nevoit împreună. L-am întrebat de ce m-a ales pe mine să duc crucea părintelui. A dat din umeri, nu a știut ce să îmi spună. Ce ar fi putut spune?

Mi-a dat această sarcină exact în momentele în care mă rugam părintelui Maxim să nu mă uite, să se roage pentru mine în fața tronului dumnezeiesc. Am primit cuvântul de a duce crucea la groapă ca un răspuns ceresc. Parcă mi-ar fi vorbit părintele și mi-ar fi spus că a auzit ce i-am cerut și că nu mă va părăsi.

Când duceam crucea, mă gândeam cum am fugit atâta vreme de propria cruce. Cum am stat departe de Hristos, de Biserică, de mântuire. Simțeam nevoia să arunc tot ce e murdar în mine, să lepăd tot ce e bolnav în sufletul meu. Nevoia să încep o viață nouă. Am

înțeles că doar ducându-mi crucea pot să îmi schimb cu adevărat viața. Dacă se putea, m-aș fi spovedit pe loc, acolo, în cimitirul mănăstirii.

Dar am vorbit despre asta cu părintele Vasile, care mi-a spus să mă spovedesc seara, după Vecernie. Mi-a spus că îmi trebuia timp să îmi pregătesc spovedania și așa a fost.

Înainte de a ne întoarce în București, părintele Vasile m-a dus la câteva morminte ale mărturisitorilor îngropați la Cernica, la Ioan Ianolide, la părintele Benedict Ghiuș, la Mitropolitul Nicolae al Rostovului. La mormintele lor rugăciunea mea parcă a curs mult mai ușor decât de obicei. Așa cum a curs și la racla cu moaștele Sfântului Calinic.

La plecarea din mănăstire m-am închinat încă o dată la moaștele Sfântului Calinic, deși mă închinasem și înainte de înmormântare. A doua oară am simțit un miros foarte plăcut, asemănător cu cel de la moartea părintelui Maxim. Sfînțenia are miros? Sau de ce miros sfintele moaște? Oricum ar fi, e ceva deosebit.

La întoarcerea spre București, l-am luat pe părintele Vasile în mașina mea, să stăm mai mult de vorbă. L-am rugat pe părintele Vasile să îmi vorbească despre alți părinți deosebiți pe care i-a cunoscut în închisori. Mi-a vorbit despre părintele Arsenie Papacioc, despre părintele Ilie Lăcătușu, despre părintele Justin Pârvu, despre părintele Constantin Voicescu și despre alți preoți, călugări sau de mir. L-am întrebat de ce unii dintre ei au avut legături cu Mișcarea Legionară, lucru care m-a surprins, deoarece până de curând știam despre legionari numai lucruri rele. Le știam mai ales din revistele de istorie și din filmele lui Nicolaescu.

Atunci, părintele Vasile mi-a prezentat o perspectivă cu totul diferită asupra fenomenului legionar. Atât de diferită încât, dacă părintele însuși ar fi fost în tinerețea sa membru al Mișcării Legionare, aş fi crezut că vrea să mă manipuleze. Oricum, părintele Vasile nu a fost și nu este interesat de politică. Dar a cunoscut în închisoare unii legionari care ajunseseră la mari măsuri de rugăciune, de virtute, de post, de iubire de aproapele, de sfințenie.

Totuși, Mișcarea Legionară nu a fost fabrică de sfințenie, pentru că au existat acolo și lucruri contrare Evangheliei. Doar Biserica e sfântă, în timp ce orice organizație lumească de inspirație creștină, indiferent de principiile pe care le are sau doar pretinde că le are, se îndepărtează invariabil de linia Bisericii. Paradoxal, deși de obicei despre legionari se spun doar lucruri rele, adică se vorbește mai ales despre asasinatelor politice pe care le-au făcut, totuși unii dintre cei mai cunoscuți preoți și călugări din temnițele comuniste au fost legionari sau simpatizanți legionari. Iar alții au ajutat doar cu hrană familiile legionarilor închiși și au fost condamnați pentru acest lucru.

Important e faptul că, indiferent de greșelile pe care unii dintre legionari le-au făcut în prima parte a vieții lor, Biserica se uită mai ales la modul în care și-au trăit ultima parte a vieții și la modul în care și-au sfârșit viața. Biserica nu cinstește ca sfinți doar mari asceți, cum e Sfântul Antonie cel Mare, ci și tâlhari care s-au pocăit, prigonitori care s-au pocăit, vrăjitori care s-au pocăit, desfrânate care s-au pocăit. Hristos nu a venit în lume doar pentru drepti, ci și pentru păcătoși. Biserica nu îi laudă pe sfinții care s-au convertit pentru relele pe care le-au făcut în prima parte a vieții lor, ci îi laudă pentru pocăința și sfârșitul vieții lor.

Nu doar comuniștii i-au aruncat în închisori pe legionari, ci și regele Carol al II-lea și chiar mareșalul Ion Antonescu. În timpul celui de-al doilea război mondial, un părinte, Benedict Ghiuș, care participase la câteva ședințe legionare trimis de ierarhul său, pentru a-i raporta ce se întâmplă acolo, a fost ales episcop de Hotin. Deși din smerenie nu își depusese candidatura, totuși a fost trecut din oficiu pe lista candidaților și a obținut majoritatea voturilor. Dar Mihai Antonescu, vicepreședintele consiliului de miniștri de atunci, a anulat pur și simplu alegerea sa ca ierarh. Adică statul putea băga pumnul în gură Sinodului și înainte de venirea comuniștilor.

Comuniștii au pensionat cu forța câțiva episcopi, încercând să sufoce glasul Bisericii. Pe episcopul Nicolae Popovici, care îi îndemna pe creștini să reziste ca mucenicii din vechime în fața stăpânirii potrivnice lui Dumnezeu, l-au otrăvit.

Părintele îmi spunea că a cunoscut și oameni pe care închisoarea i-a adus la credință, dar și oameni care fuseseră modele de trăire creștină din tinerețea lor, suflete nobile care nu făcuseră niciun rău nimănui. Aceștia fuseseră închiși pentru că Îl iubeau pe Hristos și neamul românesc. Mi-a spus că a cunoscut și câteva femei care trecuseră prin închisorile politice. Unele dintre ele erau vrednice urmașe ale sfintelor mucenițe din vechime.

În timpul Vecerniei părintele Vasile m-a lăsat în casa parohială, să îmi scriu spovedania. Îmi dăduse o listă lungă de păcate, scrisă la mașină pe câteva foi. După ce am început să le citesc, am simțit o stare de revoltă. Aveam prea multe de spovedit. Era ca și cum ima-

ginea bună pe care o aveam despre mine se clătina. Cel mai tare m-a speriat faptul că trebuia să fiu decis să renunț la păcatele pe care le-am făcut în viața mea. Asta m-a descurajat.

Am încercat în ultimii ani să mă las de fumat de mai multe ori, dar nu am reușit decât pentru maximum câteva săptămâni. Nu voiam să mint la spovedanie, să spun că sunt sigur că nu voi mai fuma niciodată.

Eram gata să arunc tot ce scrisesem și să plec la mine acasă, când a intrat pe ușa casei parohiale părintele Vasile. Terminase Vecernia. I-am spus ce mă frământa. Mi-a spus că lângă mine era un diavol mare, pe care niciunul din noi nu îl vedea. Și că acest diavol se lupta să mă oprească să mă spovedesc. Dacă fugeam de la spovedanie, pierdeam o luptă importantă. Pierdeam șansa învierii mele sufletești. Cuvintele lui mi-au dat curaj.

Mi-a explicat că, înainte de spovedanie, trebuie să fiu decis să renunț la fumat. Să fiu decis să mă lupt cu această patimă și cu toate celelalte. Dar asta nu înseamnă că sigur voi trăi ca un sfânt tot restul vieții. Vor exista, poate, și alte căderi, dar important este să mă ridic după fiecare cădere. Adică nu să accept că renunțarea la păcat va dura o perioadă scurtă de timp, să îmi fur singur căciula. Ci să fiu decis să mă lupt, din toate puterile, cu toate păcatele mele. Și, dacă mi se va întâmpla să mai cad, să mă ridic cât mai repede și să mă pocăiesc pentru fiecare cădere.

Adică e o altă raportare la păcat. În loc să accept că sunt dependent de fumat, să pornesc lupta cu această dependență. Să mă lupt din toate puterile și Dumnezeu mă va ajuta să scap de această patimă. Unii au renunțat după prima spovedanie, alții după ani întregi

de luptă. Iar alții nici măcar nu au încercat să se lase. Dar important e ca eu să încep lupta pentru mântuire.

Am mai stat puțin, mi-am terminat de scris spovedania și apoi ne-am dus în biserică, pentru spovedania propriu-zisă. Începutul a fost greu și încordat. Dar marea agitată a sufletului meu se liniștea pe măsură ce mă spovedeam. Deja, în ultima parte a spovedaniei simțeam că plutesc. Eu îmi imaginam că voi citi lista și că totul se va termina repede. Dar nu a fost așa. După fiecare frază a mea, părintele începea să îmi dea sfaturi. Îmi amortiseră genunchii, chiar dacă aveam un fel de pernă pusă sub ei.

După ce m-am spovedit, părintele Vasile mi-a vorbit despre Sfântul Sadoc din Persia. După ce a ajuns episcop, acesta l-a visat pe Sfântul Mucenic Simeon, care fusese episcop înaintea lui, stând cu mare slavă pe o scară al cărei vârf urca până la cer. Sfântul Simeon i-a zis să se suie la el fără teamă. După această vedenie, Sfântul Sadoc le-a spus preoților săi că va primi mucenicia, ca și înaintașul său. Așa a și fost. Părintele Vasile mi-a spus să nu îmi fie teamă nici de moarte, dacă cumva voi fi arestat pentru ce am făcut, pentru că, dacă voi ajunge în fața morții, părintele Maxim mă va aștepta, cum l-a așteptat Sfântul Simeon pe Sfântul Sadoc.

Cu vreme în urmă un astfel de sfat mi s-ar fi părut o simplă amăgire, l-aș fi perceput ca pe niște vorbe goale, care nu au nicio șansă să mă convingă. Dar părintele Vasile a trecut și el prin experiența temnițelor comuniste. E genul de om gata să moară pentru adevărul în care crede. Genul de om care preferă să moară decât să mintă.

Când am plecat, îmi venea, la propriu, să zbor. Simțeam că plutesc. Nu știu dacă așa e după fiecare spovedanie, dar pentru mine a fost o dovadă că Dumnezeu primește spovedania mea.

Mâine voi primi Sfânta Împărtășanie. Trebuie să citesc un canon de rugăciune înainte de împărtășanie, dintr-o carte pe care mi-a împrumutat-o părintele.

Nu înțeleg exact cum e Hristos în Sfânta Împărtășanie, dar cred că e prezent acolo, că e trupul și sângele Lui. Mă simt ca și cum mâine ar veni la mine regele. De fapt, Hristos e Regele lumii, e Împăratul lumii. Scriu și plâng.

Cum mi s-a schimbat viața? Cum a venit Hristos la mine? Cum mă simt ca un copil, după ce am lăsat la spovedanie greutatea păcatelor și greșelilor mele?

25 septembrie

Parcă nu îmi vine să cred că Îl am în mine pe Hristos. Îmi vine să cad la picioarele Lui, să le iau în brațe și să le sărut.

Mi-a fost greu să urmăresc cântările de la Sfânta Liturghie. Aproape că tremuram de emoție, ca la nuntă. Numai că nunta cu Ecaterina mi-am dorit-o luni de zile, iar această întâlnire cu Dumnezeu a venit parcă prea brusc. Nu o merit și nici nu îndrăzneam să o visez. Hristos e bucuria mea, e pacea mea, e mângâierea mea. E aproape ireal totul. Am senzația de vis cu ochii deschiși. Cred că, primindu-L pe Hristos, mucenicii primeau și puterea de a

suferi pentru numele Lui. M-am gândit la Sfântul Sadoc din Persia și la Sfântul Simeon. Cum să nu te bucuri când afli că ai fost chemat la mucenicie?

Pe cât de mult mi-a plăcut canonul de dinainte de împărtășanie, pe atât de greu mi-a fost să citesc rugăciunile de după. Mă apasă tare responsabilitatea faptului că Îl am în mine pe Hristos. Nu vreau să greșesc, nu vreau să păcătuiesc, nu vreau să Îl pierd. Vreau să mă țină de mână tot restul vieții mele. Tu, Iisuse, știi ce scriu acum, nu-i așa? Iisuse, Te simt lângă mine. Să nu mă lași niciodată. Sunt slab, neputincios, fricos. Dar am venit la Tine. Sunt nepregătit să fiu al Tău, mă simt ca musafirul nepoftit la masa Ta. Dar știu că nu e așa, că Tu îi aștepți pe toți la Tine. Pe toți, deci și pe mine.

26 septembrie

Dimineață am stat la obișnuita coadă la lapte. Dar au adus mai puțin, nu știu de ce, și nu a ajuns la toți. Oamenii au început să se îmbrâncească cu putere, ca să ajungă în fața celorlalți și să prindă lapte. Erau și oameni care aveau copii sau bătrâni acasă și care nu voiau să se întorcă cu mâna goală. Imaginea a fost tristă.

E o lume care se înrăiește din zi în zi. Toți înjură regimul, dar puțini au curajul unei atitudini fățișe. Părintele Calciu a zis odată la Radio Europa Liberă că bancurile politice sunt o formă de rezistență minoră. Poate că sunt, din moment ce unii au fost arestați doar pentru că le ziceau. Dar, ce rezultate au? Ce schimbări produc? Niciuna. Frecție la picior de lemn. După ce am ajuns acasă cu laptele, nu aveam stare să plec imediat la birou. Am în-

ceput să citesc icoasele și condacele din Acatistul Mântuitorului. Agitația pe care o aveam în suflet s-a risipit destul de repede. Am constatat pe propria mea piele puterea rugăciunii. Deși în prima parte a acatistului mintea îmi tot zbura, că îmi aduceam aminte de polemica de la coadă, în a doua jumătate a acatistului am avut atâta liniște încât mă simțeam de parcă aș fi fost la o biserică. Am simțit că Hristos, pe care L-am primit ieri în Sfânta Împărtășanie, a rămas la mine. Mă simt ca și cum aș avea un bibelou de porțelan scump în mâinile mele, și îmi e frică să nu îl sparg. Vreau ca Hristos să rămână la mine, să nu mai plece.

27 septembrie

La birou am găsit ultimul număr al revistei „Era socialistă”. L-am răsfoit în grabă. Mi-a atras atenția un articol despre falsificarea istoriei. Inițial am crezut că am de-a face cu obișnuitul șablon: „Hoțul strigă: «Hoții!»” Totuși, deși prezenta farul comunist ca pe singurul reper care trebuie luat în serios, mi s-a părut că rândurile respective erau de fapt ironice. Să fi scăpat de vigilența cenzurii un articol atât de important? Elogiile aduse istoriografiei comuniste contrastau puternic cu restul articolului. Că autorul, vrând să pună sub semnul întrebării tezele comuniste, le-a ridicat pe un soclu prea înalt ca să fie trainic.

Fiecare sistem politic promovează istoria care îi convine. Denaturând trecutul, modelezi viitorul. Dar, de fiecare dată, istoria o scriu cei puternici. Dacă am citi o istorie a Americii scrisă de indieni, plină de masacre și sânge, i-am privi cu alți ochi pe americani. De

fapt, americanii nu au decât istorie recentă. Istoria mai veche de cinci secole nu e a lor, ci e a băștinașilor uciși, pe care istoria îi ignoră.

Se va scrie vreodată istoria reală a României secolului XX? Cine ar putea să o scrie? Cei care învață azi în facultățile de istorie o istorie falsificată? Cei care se informează din cărți care denaturează trecutul? Cel mai dureros este că există oameni care, în numele adevărului, apără ideile cu care au fost manipulați, ideile pe care nu au fost în măsură să le recepteze ca fiind toxice. Din păcate, istoria este confiscată. Ni se servesc doar adevărurile care slujesc intereselor partidului.

Revista „Era socialistă” este, așa cum scrie pe ea, „Revista teoretică și social-politică a Comitetului Central al Partidului Comunist Român”, adică e o revistă de propagandă. Adică ne prezintă adevărul văzut prin ochelarii Partidului Comunist Român. Nimic mai mult.

Visez la o altfel de Românie. La o Românie în care istoria să fie prezentată așa cum a fost, nu așa cum vor alții să fi fost. Ce putem învăța dintr-o istorie maltratată? Nimic. De asta cred că, dacă ar exista un tribunal al istoriei, l-ar condamna pe Sergiu Nicolaescu, pentru că prin filmele sale despre perioada interbelică a făcut istoriei falsificate o propagandă mai eficientă decât a tuturor istoricilor comuniști la un loc.

Nu mai pot scrie acum. A venit Danion la mine, ca să ia jurnalul. Îl trimit spre tine. Sper să ajungă cu bine la tine, iubita mea, cu ajutorul lui Dumnezeu...

Drumul spre Oscar

Iubite frate în Hristos, Pavel,

Sunt părintele Hrisostom, ucenicul părintelui Maxim.

Sper să nu greșesc trimițându-ți aceste rânduri. Ți le trimit pentru că, înainte a se interna în spital, părintele Maxim mi-a scris despre încercarea ta, ca să mă rog pentru tine, să te lumineze Dumnezeu să ieși hotărârea cea bună. M-am rugat, de mai multe ori, și nădăjduiam că Dumnezeu te va lumina cu adevărat.

Când s-a internat în spital, părintele Maxim mi-a scris din nou. Mi-a trimis o scrisoare, printr-un creștin care l-a vizitat acolo. Mi-a cerut să mă rog să fie cu el după voia Domnului. Mi-a scris și că ai decis să accepți compromisul. Bănuiesc că, până când scrisoarea aceasta va ajunge la tine, îți vei fi încheiat „cu succes” misiunea. Atunci, totuși, de ce mă grăbesc să îți scriu? O fac pentru că sunt de părere că ai făcut o mare greșală. Și mai ales pentru eu cred că există o cale pe care, dacă vrei să scapi de apăsarea sufletească și de remușcări, trebuie să mergi. E calea pocăinței.

Frate Pavel, poate îți spui că nu aveai ce să faci, că toți facem compromisuri, mai mici sau mai mari. Dar, ține minte că niciodată, dar niciodată, Dumnezeu, nu ne obligă să păcătuim. Nu există situații fără ieșire. Există doar situații în care oamenii nu văd nicio ieșire, pentru că nu L-au chemat cu adevărat pe Dumnezeu în viața lor.

Să știi că nu îți vorbesc despre compromisuri ca un om vertical, cum e părintele Maxim. Nu, eu am cunoscut în viața mea și compromisul și păcatul. Abia după moartea soției mele am fugit la mănăstire. După câțiva ani, m-am decis să trăiesc lângă un părinte bătrân, pe nume Teofil, care trăia într-un bordei aproape de mănăstire. El, după îndelungi insistențe, s-a îndurat de mine și m-a primit să îi fiu ucenic. De atunci și până acum am stat la bordei și numai duminica și de sărbători merg la slujbe la mănăstire. Ai putea spune că duc o viață liniștită. Dar să știi că anii de retragere nu au șters din inima mea durerea pentru compromisurile și păcatele pe care le-am făcut în lume. Deși au trecut mulți ani de când am părăsit lumea. Frate Pavel, nu vreau să te mustru pentru alegerea ta. Mai ales că nici eu nu știu ce aș fi ales, în locul tău. Să știi însă că Hristos nu e Judecătorul care, cu sabia în mână, abia așteaptă să mai pedepsească un păcătos. Nu. Hristos e Cel care stă și acum pe cruce și suferă pentru păcatele noastre. Hristos suferă că tu te-ai făcut părtaș celor care batjocoresc eroii neamului românesc și credința creștină.

Poate că tu acum nu te gândești decât că vei ajunge cât mai repede la soția ta. Vei ajunge, dar important este cum ajungi. Un bărbat m-a rugat să o pomenesc la rugăciune pe soția lui, care trăia în desfrâu cu primarul din satul lor. M-am rugat pentru ea vreme de

aproape un an, dar femeia nu s-a îndepărtat de primar. Când însă bărbatul a cerut ajutorul unei vrăjitoare, la câteva zile după ce vrăjitoarea i-a descântat, soția i s-a întors acasă. S-a întors, dar, cu ce preț?

Nu vreau să înțelegi de aici că e mai mare puterea vrăjitorilor decât puterea lui Dumnezeu. E mai mare puterea lui Dumnezeu și, dacă bărbatul respectiv s-ar fi rugat mai mult lui Dumnezeu, dacă ar fi postit și ar fi făcut un canon de rugăciune, soția lui s-ar fi întors acasă și totul s-ar fi așezat cum trebuie. Dar el a preferat să ceară altora să se roage, iar el nu a făcut nimic. Nu merge așa. Dumnezeu ne respectă libertatea, chiar dacă alegem răul, în timp ce diavolul vrea să ne facă robi ai săi, ne amăgește în fel și chip numai ca să ajungem în brațele lui.

Oricum, nu spun că păcatul tău e la fel de mare ca al acelui bărbat, deși, dacă tu ai fi mers la vrăjitoare, poate că ți-ar fi fost mai ușor să te pocăiești, înțelegându-ți greșeala. Așa, poate te gândești că ai făcut doar un compromis banal, cum fac toți oamenii. Conștiința nu te mustră, dar nici nu vei ajunge la pocăință. Pavel, dacă îți furi singur căciula, nu cred că te vei putea bucura din tot sufletul nici de soția și nici de copilul care am aflat că vi se va naște. Vei lăsa ca umbra să se aștearnă peste viața ta.

Te rog, încearcă să înțelegi că ai greșit și cere-I lui Dumnezeu să te ierte. Du-te să te spovedești și cere de la Dumnezeu, cu pocăință, iertare. Am să mă rog și eu pentru tine. Se va ruga și părintele Maxim, așa cum a făcut-o și până acum. Încearcă să îl vezi cât de des

poți, în perioada în care va mai fi în București. Sunt rare șansele de a vorbi cu un astfel de rob al lui Dumnezeu.

Cu iubire în Hristos,

Părintele Hrisostom

P.S. M-aș bucura să îmi răspunzi la această scrisoare pe adresa de pe spatele plicului. E a unui bărbat dintr-un sat din apropierea mănăstirii lângă care stau. Prin el țin legătura cu câțiva creștini care îmi cer sfaturile, deși nu sunt decât un simplu monah. Adresa ta o știi pentru că este aceeași cu a domnului Cotescu, la care stă părintele Maxim când merge în București. Părintele îmi scrisese că tu stai la apartamentul 34, iar domnul Cotescu la 43. Am fost atent la acest detaliu. Fără el, nu aș fi știut pe ce adresă îți puteam expedia această scrisoare. (Acum mi-am dat seama ce nume de familie frumos ai. Te cheamă Hagi pentru că unul dintre înaintașii tăi a fost hagi, adică pelerin la Locurile Sfinte. Să te ajute și pe tine Dumnezeu să ajungi hagi, în Țara Sfântă, la Muntele Athos sau pe unde îți va călăuzi Dumnezeu pașii. Că, prin plecarea ta din țară, cresc mult șansele de a ajunge în locuri de pelerinaj la care alții, ca mine, nici nu îndrăznesc să viseze. Dacă vei ajunge acolo, să nu uiți să te rogi și pentru mine.)

30 septembrie 1988

Iubite părinte Hrisostom,

M-am bucurat că am găsit azi, în cutia poștală, scrisoarea de care mi-ați vorbit la înmormântarea părintelui Maxim. Nu știu de ce a ajuns atât de târziu, dar vă răspund pe loc. Tocmai am terminat-o de citit. Sunt de acord cu tot ce mi-ați scris. Și, dacă aș fi făcut compromisul cu subtitrarea, poate că rândurile dumneavoastră m-ar fi pus pe gânduri. Dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, am renunțat în ultima clipă, după cum v-am spus și la înmormântare. Am luat o hotărâre care cred că e după voia lui Dumnezeu. Nu am contribuit la falsificarea istoriei recente, nu am acceptat să mă fac părtaș celor care loveau în eroii neamului. Am făcut ce am putut ca adevărul despre aceștia să fie cunoscut.

Lucrul acesta are un preț, pe care mi l-am asumat: poate că nu voi mai putea pleca din țară la soția și la copilul meu. V-am spus că pe soția mea o cheamă Ecaterina. Ea s-a botezat înainte de căsătoria cu mine, că părinții ei sunt atei și nu au vrut să o boteze în copilărie. La botez ea a primit tot numele de la naștere. Vă rog să o pomeniți, să nască cu bine. Pe copil, dacă e băiat, îl vom boteza Oscar. Dacă e fată, încă nu ne-am decis. Să știți că numele Oscar, pe care l-a ales Ecaterina, nu are legătură cu premiile Oscar, ci vine de la scriitorul Oscar Wilde.

Pentru mine a început o perioadă grea. E și mai grea de când părintele Maxim a trecut la Domnul, dar, în același timp, e o perioadă frumoasă. Sunt departe de soția mea, iar acum am rămas și fără părintele Maxim. Fără îngerul meu pământesc. Dar el mă ocrotește,

de acolo de unde este. Vă rog să mă pomeniți și pe mine în rugăciune, ca să rezist ispitelor care mă asaltează uneori din ce în ce mai puternic. Mai ales ispita fricii.

Vă mulțumesc oricum pentru că mi-ați scris.

Pavel Hagi

Iubite frate în Hristos, Pavel,

Am primit scrisoarea ta. A mea ajunsese la tine atât de târziu pentru că bărbatul prin care am trimis-o a uitat să o pună la poștă. Dar a ta a ajuns la mine destul de repede.

Îmi pare rău că la înmormântare nu am avut timp și nici condiții să stăm mai mult de vorbă. Oricum, îți spun acum, încă o dată, că m-am bucurat multe aflând cum ai procedat cu subtitrarea.

L-am visat pe părintele Maxim. Mi-a spus că și el a trăit o bucurie mare văzând ce ai făcut. Doar Dumnezeu putea să te insufle să ieși o astfel de hotărâre. Vreau să îți destăinuesc ceva. Să știi că, atunci când părintele Maxim a plecat spre spital, la București, mi-a spus că se va întâlni cu un om care Îl va mărturisi pe Hristos. Părintele avea anumite daruri de la Dumnezeu, știa lucruri pe care nu avea de unde să le cunoască. Se pare că omul de care mi-a vorbit ești tu...

Ai ales să fii de aceeași parte a baricadei cu părintele Maxim. Acum, fie că gestul tău va ajunge să aibă impact în străinătate, fie că fapta va fi descoperită mai înainte și vei ajunge la închisoare, tu ai ales calea cea îngustă. M-am gândit mult la ce se va întâmpla cu tine dacă nu vei apuca să pleci din țară înainte ca filmul să fie proiectat la Oscar.

Ți-am scris în prima scrisoare că eu cunosc destul de bine sistemul comunist, pentru că am făcut parte din el. Poate că, dacă filmul va fi proiectat la Oscar cu subtitrarea ta, va fi spre binele tău. Dacă te-ar închide, te-ar transforma într-un erou anticomunist. Ei te vor închide doar dacă vor afla că ai schimbat subtitrarea înainte ca filmul să fie proiectat la Oscar.

Îți doresc să ai răbdare și curaj, indiferent ce îți va rezerva viitorul. Roagă-te lui Dumnezeu să te întărească. Roagă-te sfinților închisorilor, așa cum ai făcut și până acum. Și, să nu te mire ce îți scriu, roagă-te și părintelui Maxim. Chiar dacă va mai trece multă vreme până când el și cei dimpreună cu el vor fi trecuți în calendarele Bisericii, el este mărturisitor. El este sfânt mărturisitor. Așa cum sunt și ceilalți noi mucenici și mărturisitori din România, Rusia și din alte locuri în care comunismul și-a arătat adevărata față. Puțini părinți pot picura în sufletele ucenicilor lor viață așa cum a făcut-o el cu tine. Când mi-a scris despre tine, mi-a cerut să te pomenesc la rugăciune, să mergi pe calea mântuirii. Nu pot să nu îl ascult. Așa că, atât cât voi putea, îți voi purta de grijă prin rugăciunile și sfaturile mele. Am să fac ascultare de cel care se considera cu smerenie ucenicul meu, deși de fapt el mi-a fost părinte, iar eu i-am fost ucenic.

De acolo de unde e, părintele Maxim se roagă pentru noi. Să încercăm să trăim astfel încât, la sfârșitul vieții noastre, să ajungem și noi alături de el și de toți sfinții pe care i-a iubit și împreună cu care a pățimit.

M-am rugat Domnului să mă lumineze despre ce să îți scriu. Aș vrea să îți vorbesc despre multe, dar nu știu câte scrisori voi apuca să îți scriu înainte ca tu să pleci din țară sau să pornești pe calea prigonirii.

Cred că cel mai important lucru este să ai mai multă credință. Fără o credință puternică nu vei rezista, oriunde ai trăi. Credința e un dar de la Dumnezeu. Cei care îl au nu își dau seama că e un dar, li se pare normal să fie credincioși. Lumea fără Dumnezeu nu are niciun sens. Dar toți avem credință slabă. Lucrul acesta se vede din viața noastră, din faptele noastre. Suntem creștini doar cu numele, iar faptele noastre arată altceva. Creștinii ar fi trebuit să fie modele de virtute pentru cei din jurul lor, așa cum erau în primele veacuri. Azi, din păcate, credința a slăbit, iar faptele noastre arată cu prisosință acest lucru. Nu Îl iubim pe Dumnezeu, nu ne place să vorbim cu El, ne rugăm puțin, dimineața și seara, și gata. Asta nu e viață creștină. La slujbe ne plictisim, abia așteptăm să se termine mai repede. Dar, cine ne pune să venim la slujbă? Iar dacă venim, de ce nu ne rugăm din toată inima, cu atenție?

Uite, îți dau un exemplu, ca să vezi cât de puțină lume înțelege Sfânta Liturghie cum trebuie. Ar trebui ca oamenii să cunoască importanța și conținutul ei. Mai ales cei care vin de ani de zile la biserică. În Sfânta Liturghie, există câteva cereri pentru cei care nu sunt

botezați și care se pregătesc să intre în Biserica Ortodoxă prin ușa botezului. Ei sunt numiți catehumeni, „cei chemați”. Ei aveau voie să stea în biserică doar la prima parte a Sfintei Liturghii, iar după îndemnul „cei chemați, ieșiți”, aceștia ieșeau din biserică, pentru că nu se puteau împărtăși, nefiind botezați. Nefiind botezați, nu puteau sta la momentul în care pâinea și vinul se prefac în Sfântul Trup și Sfântul Sânge al lui Hristos. Și asta pentru că nu primiseră harul Botezului, care luminează mintea și inima și fără de care nu putem să înțelegem Sfânta Liturghie și să ne împărtășim cu Sfintele Taine.

Atunci când preotul spune: „Cei chemați, capetele voastre Domnului să le plecați”, vezi cum mulți oameni, deși sunt botezați, își pleacă imediat capetele, ca și cum lor li s-ar fi adresat cuvintele respective. Dacă îi întrebi de ce o fac, ei răspund simplu, că așa a spus preotul. Dar, dacă îi întrebi: „Atunci de ce când preotul spune: «Cei chemați, ieșiți!», nu ieșiți din biserică?”, nu mai știi ce să răspundă.

Dacă ești atent, o să vezi că înainte de „Sfintele, sfinților”, preotul spune iarăși: „Capetele voastre Domnului să le plecați”, numai că, de data aceasta îndemnul este adresat celor botezați. Creștinii trebuie să își plece capetele, din pocăință și evlavie, înainte de a primi Sfintele Taine. Dar, deși preotul anunță apoi: „Sfintele, sfinților”, adică „Sfintele Taine se dau sfinților”, după ce îi cheamă pe creștini să primească Sfânta Împărtășanie, nu vine aproape nimeni la împărtășit. Sau vin doar în cele patru posturi. Deși Sfânta Liturghie se face tocmai pentru ca oamenii să Îl primească pe Hristos, ei nu Îl primesc, ci vin la biserică doar ca să se roage. Dar, Sfânta Liturghie se face tocmai ca fiii Bisericii să Îl primească pe Hristos. Ideea aceasta venită la noi din Apus, că la liturghie se împărtășește doar preo-

tul, iar credincioșii doar se roagă, transformă slujba într-un spectacol, la care credincioșii sunt simpli spectatori. Dacă oamenii ar avea credință, dacă ar crede ce a spus Hristos, Cel ce a zis: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el”, ar veni să se împărtășească des, cât de des îi lasă duhovnicul. Dacă ești creștin, dacă mergi pe calea mântuirii, cum să nu te împărtășești des cu Hristos? Nu mă refer la cei care au păcate grele, care după canoane sunt opriți de la împărtășanie, ci de la cei care duc o viață caldică. La cei care nici nu fac păcate mari, dar nici nu merg pe calea sfințeniei.

Înainte de a spune cu voce tare: „Să luăm aminte, sfintele, sfinților”, preotul se roagă în taină așa: „... și ne învrednicește, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă Preacurat Trupul Tău și Scumpul Tău sânge și prin noi la tot poporul.” E mult mai clar formulat aici că tot poporul trebuie să se împărtășească. Dacă la împărtășirea cu Sfintele Taine ar fi chemați doar sfinții, atunci nu ar trebui să se mai împărtășească nimeni, nici chiar preotul care slujește. „Sfintele, sfinților”, adică Sfintele Taine se dau fiilor Bisericii care se sfințesc tocmai primind Sfintele Taine. Poate că formularea „Sfintele, sfinților” este prea exigentă, că e mai greu de înțeles. Dacă e înțeleasă simplu, concluzia ar fi că cei care răspund pozitiv chemării la împărtășanie se consideră pe ei înșiși sfinți, se consideră mai vrednici de primirea Sfintei Împărtășanii decât ceilalți, care sunt păcătoși. În această cheie de înțelegere, tocmai primirea Sfintei Împărtășanii ar fi un păcat, pentru că s-ar putea împărtăși doar cei mândri, cei care se consideră sfinți și nu păcătoși. Dar, de fapt, conștiința cu care trebuie să se împărtășească fiecare este că „cel dintâi dintre păcătoși sunt eu”... Cu această conștiință s-au împărtășit, zilnic, creștinii primelor veacuri. Un mare sfânt al Bisericii, Vasile cel Ma-

re, se plângea că în vremea sa, adică în secolul al patrulea, creștinii se împărtășeau doar de patru ori pe săptămână. Iar astăzi nici măcar monahii nu se mai împărtășesc de patru ori pe lună. Asta e o dovadă că oamenii nu mai înțeleg folosul împărtășirii dese.

Părintele Maxim se împărtășea în închisoare cât putea de des și îi era greu să înțeleagă de ce oamenii zilelor noastre se împărtășesc atât de rar. E important ca tu să mergi la spovedit și, dacă duhovnicul îți va spune că te poți împărtăși, să te și împărtășești. De obicei, duhovnicii dau mamelor înainte de naștere dezlegare la Sfânta Împărtășanie, pentru că nașterea e o cruce care presupune un risc, mai mic sau mai mare, acela de a muri. Tu, acum, ești în fața unei cruci care poate fi foarte mare. Ca și în cazul nașterii, situația ta nu exclude posibilitatea morții. Ar fi bine să te spovedești la părintele Vasile, preotul de mir care a slujit și el la înmormântarea părintelui Maxim. E un duhovnic foarte bun. Părintele Maxim se spovedea la el în perioada în care au pățimit împreună în lagărul de la Poarta Albă. Nu știu dacă ai apucat să faci cunoștință cu el la înmormântare, dar, dacă nu l-ai cunoscut încă, îți recomand să o faci cât mai curând.

Chiar dacă nu te vei putea împărtăși, spovedania este foarte importantă. Pentru că primești iertarea tuturor păcatelor de care te căiești. Oamenii au nevoie de spovedanie, chiar dacă mulți nu își dau seama de asta. În biserică nu e nimic în plus, nimic forțat. Toți facem păcate, mai mici sau mai mari. Ne aflăm într-o luptă neconținută cu patimile noastre, cu trupul și cu puterile întinericului. Oamenii nu sunt conștienți de realitatea războiului nevăzut, așa că nu țin seama de atacurile îngerilor căzuți.

Tu, în anii în care veneai la biserică fără să te spovedești, ai avut un zid între tine și Dumnezeu, zidul păcatelor tale. De asta și credința ta nu a putut crește, nu s-a putut întări.

E foarte importantă prima spovedanie. Cei care nu se pregătesc cum trebuie pentru prima spovedanie ratează startul în cursa pentru mântuire. Să ții minte că o spovedanie care nu e făcută cum trebuie, în loc să te ajute, îți poate face rău. Într-una dintre rugăciunile pe care le spune preotul înainte de spovedanie, se zice: „Dacă vei ascunde ceva de mine, toate păcatele îndoite le vei avea.” Evident, nu e o chestie strict contabilă, nu se dublează brusc povara păcatelor dar, decât să ascunzi ceva la spovedanie, mai bine să nu te spovedești.

Se întâmplă, totuși, uneori, mai ales la prima spovedanie, să uiți unele lucruri și să îți aduci aminte de ele abia după ce te-ai împărtășit. Chiar dacă ai încercat să spovedești tot, unele lucruri le-ai uitat, pur și simplu. În acest caz, spune-le la următoarea spovedanie, precizând că ai uitat să le spui mai înainte. Cel mai bine este să treci pe o listă lucrurile pe care urmează să le spovedești. Să îi ceri părintelui Vasile un îndrumar de spovedanie. Acolo găsești o listă lungă de păcate și vezi pe care dintre ele le-ai făcut și tu. Dacă unele lucruri din acel îndreptar ți se par exagerate, vorbește cu părintele despre ele. Dar dă o mare importanță spovedaniei.

Dacă oamenii ar ști cât de mari sunt puterea și folosul spovedaniei... Mulți zic că nu are niciun rost să spună păcatele unui preot care e mai păcătos decât ei. Aparent, așa este. Dar îți dai seama cum ar fi ca, de exemplu, dintre oamenii dintr-o sută de sate, în care sunt o sută de biserici și o sută de preoți, din care o parte sunt păcătoși, să nu se poată spovedi

decât cei care merg la preoți cu viață curată sau chiar sfântă? Adică, Dumnezeu cel milostiv ar fi nedrept, i-ar lăsa pe ceilalți fără spovedanie? Și ce vină are omul din sat că preotul este bețiv sau cine știe ce alte lucruri rele face? Minunea este că, în marea Sa milă, Dumnezeu a dat tuturor preoților puterea de a ierta păcatele, chiar și celor păcătoși. Pentru că, în taina spovedaniei, omul se spovedește de fapt lui Dumnezeu, iar preotul este doar un martor.

Când într-un sat este o biserică mare, cu doi preoți, este firesc să te duci la cel care ți se pare că duce o viață mai curată. Pentru că, deși toți preoții au puterea de a ierta păcatele, nu toți preoții au și priceperea de a da la spovedanie sfaturile și canoanele potrivite. Adică, nu este important doar că, să zicem, doi bețivi se spovedesc la doi preoți, dintre care unul este păcătos și altul duce o viață curată. Amândoi primesc iertare de păcatele lor, dar este important și faptul că preotul cu viață curată, prin sfaturile pe care le dă, îl ajută pe cel care se spovedește la el să își schimbe viața. Asta nu înseamnă că, dacă un om păcătos merge la spovedanie cerându-I lui Dumnezeu cu zdrobire de inimă să își schimbe viața, dar ajunge la un duhovnic care e bețiv, acela nu îi va putea da sfaturi bune.

Decât să nu te spovedești deloc, mai bine să te spovedești la un duhovnic păcătos. Dar, dacă ai posibilitatea să ajungi la un preot care să îți fie model de virtute și de sfințenie, merită să faci orice efort pentru aceasta.

Pe măsura credinței omului, Dumnezeu lucrează. Dar sunt șanse mult mai mari să primești sfaturi bune de la un preot cu viață sfântă, cum e părintele Vasile, decât de la unul pentru care preoția e o meserie obișnuită, o sursă de bani pentru satisfacerea nevoilor fa-

miliei și atât. Acum, la prima spovedanie, e foarte important să îți aduci aminte de toate păcatele pe care le-ai făcut și să te căiești pentru ele și să iei hotărârea de a nu le mai face. Dacă nu iei hotărârea de a renunța la păcatele pe care le faci, nu te poți spovedi. Poți sta de vorbă cu preotul despre problemele tale, dar nu poți primi iertare de păcate. Spovedania presupune tocmai decizia curajoasă de a nu mai repeta păcatele pe care le-am făcut.

Chiar dacă, după spovedanie, cădem din nou în unele păcate, trebuie să ne pocăim și să ne ridicăm iarăși. Dar nu trebuie să ne spovedim gândindu-ne că oricum ne vom întoarce la păcatele noastre, ca și câinele la voma lui sau ca și porcul la mocirla lui, cum zice în Scriptură. Singura spovedanie care te înviază launtric este spovedania sinceră, făcută cu căință. Făcută cu nădejdea că Hristos îți va schimba viața. Dar spovedania nu lucrează magic, ea este doar începutul unei lupte cu patimile și cu poftele. Diavoli nu te vor părăsi după spovedanie. Dimpotrivă, vor vrea și mai tare să pună stăpânire pe sufletul tău.

De asta e important să ai o legătură vie cu părintele Vasile, atâta vreme cât vei mai putea ajunge la el. Că e bătrân și nu se știe cât îl mai ține Domnul între noi. Încearcă să te rogi cât mai mult și mai des. Rugăciunea îți va schimba viața. Data viitoare am să îți scriu mai multe despre asta. Aștept să îmi scrii că te-ai spovedit și nădăjduiesc că vei înțelege puterea acestei taine, că taină a Bisericii este, nu lucrare omenească.

Părintele Hrisostom

6 octombrie

Iubit părinte,

Aveți dreptate în tot ce mi-ați scris despre spovedanie și împărtășanie. Dar eu m-am spovedit deja, la părintele Vasile, în seara zilei în care a fost înmormântat părintele Maxim. Mă mir că am uitat să vă scriu despre marea bucurie pe care am trăit-o atunci. Spovedania a durat mult, dar a fost, așa cum se spune, baie pentru suflet. Poate că, dacă ar costa mult să te spovedești, dacă ar exista o taxă mare, atunci oamenii ar înțelege valoarea spovedaniei. De fapt, e o prostie ce scriu, că atunci spovedania ar fi rezervată exclusiv bogaților și săracii nu ar mai putea să se spovedească. Ce ciudat, să îți facă Dumnezeu un cadou atât de mare, să primești gratuit iertarea păcatelor și să stai departe de asta...

Am plecat de acolo plutind pe stradă. Îmi venea să cânt pe stradă, de parcă eram beat de fericire. Mi se luase o povară de pe suflet. Înainte să ne căsătorim, Ecaterina a făcut un avort. Nu eram deciziși dacă să ne căsătorim sau nu, așa că am ales soluția avortului. Nu știam că avortul e păcat, noi credeam că pruncul nu are suflet de la concepere, ci că sufletul apare abia după trei luni, când se dezvoltă embrionul. Nu știam că ucidem un prunc care are suflet. Cuvântul avort pare neutru, nu atât de clar cum e cuvântul arhaic „pruncucidere”. Am aflat cum stau lucrurile abia după ce Ecaterina a avortat, dar era prea târziu. Povara uciderii primului copil m-a apăsător mult, de aceea faptul că am primit iertare pentru acest păcat înseamnă enorm pentru mine. Acest avort mi-a apăsător conștiința ani de zile. Deși părintele Vasile m-a muștrător pentru că mi-am dat acordul pentru avort și mi-a spus

că, dacă nu aş fi fost într-o situație limită m-ar fi oprit o vreme de la împărtășanie, totuși m-a și împărtășit a doua zi. Mi-a spus că, deoarece pot fi aruncat la închisoare, e mai bine să mă împărtășesc.

Nu vă pot descrie ce am simțit când m-am împărtășit. Parcă eram la un concurs și primisem premiul întâi. Parcă eram la ziua mea, înconjurat de toi cei dragi. L-am primit pe Hristos... Parcă nu îmi vine să cred nici acum... Am înțeles cum a rezistat părintele Maxim, împărtășindu-se des în închisoare. Pentru necredincioși, împărtășania este doar pâine și vin. Dar pentru noi este viață și putere. Simt cum Hristos, prin Sfintele Taine, îmi dă o altfel de viață. O viață care alungă din mine omul cel vechi, răutatea, frica, egoismul.

Am nevoie de o schimbare cât mai profundă. Am nevoie ca sufletul meu să se vindece. Și Ecaterina ar trebui să pornească pe același drum. După ce ne-am căsătorit – v-am mai scris că ea s-a și botezat înainte de căsătorie, m-a rugat să mergem duminica la biserică. Am fost de acord. Ne rugam în fiecare dimineață și seară ca Dumnezeu să ne dea copii frumoși și sănătoși. Au trecut doi ani până când a rămas din nou însărcinată. Radia de bucurie. A fost cea mai frumoasă perioadă din viața noastră, parcă ne bucuram mai mult decât după ce ne-am căsătorit. Dar bucuria a ținut mai puțin de două luni. Mergând cu autobuzul, s-a ridicat de pe scaun să se apropie de ușă. Autobuzul a frânat brusc și ea s-a lovit cu burta de un scaun. În urma loviturii, a pierdut sarcina. A fost cea mai groaznică zi din viața noastră. Pe Ecaterina a biruit-o deznădejdea. Nu înțelegea de ce Dumnezeu nu a ajutat-o să aducă pe lume acel copil, pe care ni l-am dorit atât de mult. De atunci, Ecaterina

nu a vrut să mai intre în nicio biserică. Și nici să se roage. În scurtă vreme nu m-am mai dus nici eu. Sufletul ei a fost rănit, și rana nu s-a vindecat în întregime nici până astăzi. Sau poate s-a vindecat de când a rămas însărcinată... Noi nu știam că e însărcinată când a plecat, altfel nici nu știu dacă o lăsam să plece fără mine.

Sper să fie totul bine cu această sarcină și cu nașterea. Sper că, de data aceasta, Dumnezeu Își va arăta mila Sa cu noi. Și sper că mă va ajuta să ajung cu bine la ei.

Vă rog să îmi scrieți cât mai mult, pentru că îmi sunt de mare folos cuvintele dumneavoastră. De fapt, acum am mare nevoie atât de sfaturile părintelui Vasile, cât și de rândurile dumneavoastră. Rugați-vă pentru mine,

Pavel

Frate Pavel,

E bine că te-ai spovedit. E bine și că ai înțeles cât de mare e păcatul avortului. Trebuie să te pocăiești pentru el până la sfârșitul vieții tale.

Azi, chiar dacă avortul e interzis în țara noastră, atâtea femei ucid pruncii, în fel și chip, riscându-și viețile. Ba unele au și murit de la avorturi făcute prin apartamente, cu metode rudimentare. Dar nu sunt mucenițe, că nu au făcut voia Domnului avortând, ci vo-

ia diavolului. Multe femei suspină după libertatea occidentală de a ucide pruncii nenăscuți, pe bandă rulantă. Dar aceasta e libertate? E libertate să ucizi ființe neajutorate, doar pentru că îți imaginezi că îți va fi mai bine fără ele? Avortul e o soluție artificială, e o soluție egoistă, o soluție criminală. Există atâtea și atâtea justificări pentru avort, dar ele ignoră un singur lucru: faptul că păstrarea sarcinii, cu toate greutățile aferente, ar fi un lucru bun nu doar pentru prunc, ci și pentru mama lui, chiar dacă, din punct de vedere lumesc, viața i se complică. Mai ales dacă este nemăritată sau chiar minoră. Dar, pentru a înțelege asta, e nevoie de credință. Altfel, avortul pare o chestie banală, ca extragerea apendicelui sau ca scoaterea unei măsele stricate. Dar cred că acum ai înțeles și tu cum stau lucrurile cu acest subiect. Mai bine mai târziu decât niciodată.

Mi-ai scris că, după ce soția ta a pierdut sarcina după lovitura din autobuz, nu v-ați mai dus la biserică. Asta arată cât de slabă a fost credința voastră. Nu te judec, nu vreau să fi fost în locul tău, pentru că îmi dau seama că încercarea prin care ați trecut a fost foarte grea. Dar, dacă ați fi avut puterea de a cere ajutorul lui Dumnezeu atunci, ați fi trecut mai ușor peste ea.

M-ai întrebat la înmormântare de ce părintele Maxim avea atâta liniște în ochi și în suflet. De ce, în preajma lui, te simțeai acasă! În ochii lui era o lume, era un loc, era ceva special. Pentru că Îl avea în inima lui pe Iisus, era sporit în lucrarea rugăciunii lui Iisus. Nu am mai întâlnit așa ceva decât la bătrânul pustnic care m-a primit la bordeiul lui, la părintele Teofil. Îți voi scrie pe larg despre rugăciunea lui Iisus, sperând că îți vei face timp pen-

tru a te ocupa de această lucrare. Părintele Maxim mi-a scris că voia să te inițieze în taina acestei lucrări duhovnicești. La înmormântarea lui mi-ai spus că nu a apucat să îți vorbească prea multe despre ea. Așa că am să îți scriu eu despre asta, în cuvinte cât mai simple. O fac și pentru că, de curând, m-am apucat să fac curat în chilia părintelui. Am găsit și un plic, pe care scria Testament. Înăuntru, era următorul text, scris pe 16 septembrie. Adică înainte de a veni la București pentru internarea în spital.

„Slavă lui Dumnezeu pentru toate! Vremea vieții mele s-a apropiat de sfârșit, așa că vreau să aștern pe hârtie câteva lucruri despre comoara pe care am aflat-o în viața mea.

Părinte Hrisostom, îți scriu acum despre lucrurile despre care ți-am și vorbit ani de zile. Vreau să păstrezi această scrisoare și să o citești ori de câte ori te vei simți părăsit de harul lui Hristos.

Părinte, noi trăim pentru Înviere. Singurul lucru pentru care trăim este Învierea. Ca să înviem spre răsplată veșnică, nu spre osândă, este nevoie să mergem pe calea învierii din timpul vieții noastre pământești.

Drumul nostru spre rai este presărat cu încercări, cu boli, cu dureri. Dar toate acestea ne învață să murim, puțin câte puțin, voii noastre și poftelor noastre. Cel mai bine Îl cunoaștem pe Dumnezeu prin suferință. Dacă citești aceste rânduri, înseamnă că eu nu m-am mai întors la bordei. Înseamnă că Domnul m-a luat la El, așa cum mi-a spus. Plec cu părerea de rău că nu am putut să te ajut mai mult în războiul duhovnicesc. Dar plec și cu bucu-

ria că, deși am trecut prin chinuri de tot felul, prin ele am învățat să mă apropii de Hristos cel răstignit și înviat.

Părinte Hrisostom, nu după multă vreme, fiara roșie va fi învinsă. Pentru sângele noilor mucenici și mărturisitori, România va avea parte de o perioadă de înflorire duhovnicească. Atunci când Dumnezeu va rândui, să faci ascultare de părintele stareț și să părăsești bordeiul, pentru a fi hirotonit. Să fii un duhovnic bun, să călăuzești cât mai mulți oameni pe calea rugăciunii lui Iisus. Să înveți oamenii să trăiască cu rugăciunea. Comunismul i-a învățat să trăiască o credință rece, formală, moralistă. E nevoie ca oamenii să înțeleagă că nu se pot mântui dacă nu merg pe calea sfințeniei. Pentru asta, e nevoie de rugăciune cât mai deasă. Să fii un apostol al rugăciunii lui Iisus. O să vezi că vei avea parte de prigoniri, pentru că mulți preoți, chiar în mănăstiri, propovăduiesc o credință exterioară, în care trebuie să faci cât mai multe fapte bune, cum îndeamnă și sectanții. Dar Ortodoxia este calea sfințirii, este calea dobândirii Duhului Sfânt. Creștinul care nu cunoaște în inima sa lucrarea harului nu este pe drumul cel bun. Să ai răbdare cu fiecare din ucenicii tăi, să te jertfești pentru ei, ca să îi ajuți să crească duhovnicește.

Încearcă să nu pierzi harul pe care l-ai primit. Încearcă să te lepezi de voia ta și să cauți doar voia lui Hristos. Așa cum ți-am mai spus, în închisori se știa că va veni o perioadă de înflorire a credinței, după care va veni o perioadă de prigoană și mai grea. Încearcă să trăiești cât mai jertfelnic în perioada de pace. Nu pot să îți spun dacă vei prinde sau nu următoarea prigoană. Dar trebuie să trăiești ca și cum te-ai pregăti pentru moarte în fiecare

zi. Astfel, fie că vei prinde sau nu prigoana care va veni, tu vei purta crucea muceniei nesângeroase a vieții călugărești zi de zi. E mai greu să mergi pe calea cea îngustă ani de zile decât să mori pentru Hristos într-o zi, după câteva ore de chinuri. Luptă-te pentru darurile cele mai înalte. Să știi că ceea ce îți scriu nu e de la mintea mea, ci e parte din predania pe care am primit-o și eu de la pătimitorii din temnițele comuniste. Pentru că e testamentul lor, nu al meu. Eu doar l-am ascultat și îl transmit mai departe. Încearcă să te alipești și tu la această predanie a vieții de sfințenie. Să intri și tu în familia celor care, biruind patimile și poftele trupești, L-au mărturisit pe Hristos prin nevoințele lor. Și, poate, peste mulți ani de zile, va veni ceasul în care să Îl mărturisești și tu, așa cum am făcut-o noi, în atâtea lagăre și temnițe. Dar despre asta nu trebuie să îți scriu prea multe. Toate se vor lămurii la vremea lor.

Nu au rămas multe lucruri de la mine, păstrează tu ce vrei, doar icoana cu care am venit la bordei vreau să o dai părintelui stareț, ca mulțumire pentru dragostea pe care mi-a arătat-o. Am să mă rog pentru tine, dacă voi afla milă de la Hristos, așa cum am făcut-o de când ne-am cunoscut. Dumnezeu să ne ajute să ne vedem în lumina raiului.

Părintele Maxim.”

Frate Pavel, părintele nu s-a dus la spital la București doar pentru că era bolnav. El știa de multă vreme că are cancer. S-a dus în București și pentru că Dumnezeu l-a chemat să poarte grijă de tine. L-a chemat să fie lângă tine în perioada în care aveai cea mai mare nevoie de cuvânt duhovnicesc. Știa că se va întâlni cu un om care Îl va mărturisi pe Hristos.

Să ții în inima ta întâlnirea cu el și să mergi pe calea rugăciunii lui Iisus, pe care și-a dorit să te călăuzească. Dacă nu ar fi trecut la Domnul, ai fi primit sfaturile lui vii, mult mai prețioase decât cuvintele mele lipsite de putere.

Totuși, încerc să te ajut așa cum pot, scriindu-ți din ceea ce am aflat și eu de la alți părinți și din scrierile sfinților.

Rugăciunea lui Iisus are două forme, una lungă și una scurtă. Forma întreagă este: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul.” Omul zilelor noastre, care trăiește într-o lume foarte agitată și se concentrează foarte greu, poate spune forma scurtă: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă.” Dar, când spui numele lui Iisus, să știi că te rogi Fiului lui Dumnezeu. Iar când spui: „miluiește-mă”, să ai conștiința că ai nevoie de mila lui Dumnezeu, pentru că ești păcătos și neputincios. Fără mila lui Dumnezeu ne va birui diavolul, ne vor birui păcatele. Adică, și dacă spui forma scurtă, trebuie să o înțelegi ca pe un rezumat al formei complete, al rugăciunii întregi.

Oamenii căsătoriți, sau cei care sunt apăsați de durerile aproapelui lor, pot spune, în loc cuvântului „miluiește-mă”, cuvântul „miluiește-ne”. Adică tu poți transforma frământările legate de soția și copilul tău într-o rugăciune continuă și pentru ei. Astfel, tensiunea și grija vor fi înlocuite de pace și de liniște. Nu de la început, ci în timp. Dar roadele vor veni, dacă tu vei stăruî în rugăciune. Din păcate, dintre cei care citesc sau află despre această rugăciune, doar puțini înțeleg valoarea ei. E ca la spovedanie: după ce te-ai spovedit și ai simțit cum Dumnezeu ți-a ridicat povara păcatelor, știi cât de importantă e spovedania.

Dar ce te-a împiedicat să te spovedești în perioada de după căsătorie? Sau înainte? Sau până acum? Nimic, numai faptul că tu nu înțelegeai rostul și valoarea spovedaniei. Dacă ar înțelege creștinii valoarea rugăciunii lui Iisus, s-ar strădui să o rostească tot timpul. Chiar și numai pentru liniștea și puterea duhovnicească pe care o aduce. Numai că, pentru că în etapa de început e nevoie de rugăciune cât mai deasă cu gura, cu voce sau în șoaptă, oamenilor li se pare o ciudățenie. Au fost chiar unii eretici care au scris cărți întregi împotriva rugăciunii lui Iisus.

Există trei feluri de creștini. Sunt creștini care trăiesc foarte puțin timp alături de Dumnezeu, de obicei două ore pe săptămână, duminica, la biserică, și nici măcar în acele două ore mintea lor nu este atentă la rugăciune. Apoi sunt creștinii care se roagă în fiecare zi, dimineața și seara, care se străduiesc să facă fapte bune, dar care în cea mai mare parte a timpului lor sunt cu mintea departe de Dumnezeu. Apoi sunt creștinii care se luptă să fie cu mintea și cu inima în rugăciune tot timpul. Pentru cei mai avansați, acest tot timpul înseamnă câtă vreme sunt treji. La cei și mai avansați, rugăciunea continuă și în somn. Adică ei se roagă 24 de ore din 24. E greu de crezut acest lucru, dar se întâmplă. Părintele Maxim era unul dintre puținii oameni care au ajuns la această măsură.

Rugăciunea lui Iisus are trei trepte principale. O să îți scriu puțin despre fiecare din ele. Prima etapă este rugăciunea cu gura. Trebuie să te rogi cât poți de mult, oricând mintea ta nu e ocupată cu ceva important. Trebuie să te rogi în șoaptă sau cu glasul scăzut, atunci când ești singur. Buzele și limba trebuie să se învețe cu rugăciunea. Când ești lângă

alți oameni nu trebuie să se audă nimic, poți să îți miști doar vârful limbii, ca să nu se observe că te rogi.

În această etapă e foarte important să te rogi cât mai mult, chiar dacă mintea îți zboară des. E normal să zboare, a zburat toată viața, iar acum încerci să o dresezi. Normal că protestează. Dar, de fiecare dată când îți dai seama că a zburat, trebuie să o aduci înapoi. Nu contează că zboară de zeci, de sute sau de mii de ori, trebuie să fii decis să o aduci înapoi. Mintea trebuie dresată, cu harul lui Dumnezeu.

După ce gura s-a obișnuit cu rugăciunea, încet-încet rugăciunea trece în minte. Adică te poți ruga ore întregi, fără să mai miști buzele, doar în minte. Mintea va mai zbura, dar nu la fel de des ca înainte, ci mult mai rar. Rugăciunea cu gura se mai face doar când obosește mintea, ca un fel de rugăciune de suport.

E de mare folos să sincronizezi rugăciunea cu respirația. Când ești acasă, și te poți ruga în liniște, spune rugăciunea respirând puțin mai încet. Nu forța prea tare, dar rărește totuși respirația. Să poți spune o dată sau de două ori rugăciunea la fiecare inspirație și expirație. În rest, când ai treabă, poți spune „Doamne, Iisuse Hristoase” când inspire, și „miluiește-mă” când expiri. Dar totul să fie cu gând de pocăință, fără să vrei să ai stări mistice înalte, că atunci cazi în înșelare. Roagă-te cu conștiința faptului că ești păcătos și că fără ajutorul lui Dumnezeu nu poți să faci niciun bine.

Apoi, e etapa a treia, despre care însă nu trebuie să știi foarte multe, pentru că la ea ajung foarte puțini oameni. E cea în care mintea coboară în inimă. E greu de înțeles, de

fapt, nici nu se poate înțelege strict rațional, cum mintea coboară în inimă și de acolo se roagă tot timpul. Oamenii obișnuiți trăiesc doar în minte, nu știu cum e să aibă mintea în inimă. Dar asta vine de la sine, după o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp. Atunci omul se umple de harul lui Dumnezeu și se sfințește. Unii ajung chiar să vadă lumina dumnezeiască.

Părintele Maxim spunea că, deși la rugăciunea inimii se ajunge după luni sau chiar ani de zile de practică, în închisoare au fost deținuți care au dobândit-o mult mai repede. Pe măsura încercărilor la care au fost supuși, a venit peste ei și darul lui Dumnezeu.

Dacă vei fi arestat, rugăciunea aceasta scurtă: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-ne”, să fie hrana ta de zi cu zi. Rugându-te des, cât mai des, vei primi puterea de a rezista vieții de închisoare. Chiar dacă vei învăța doar să te rogi cu gura, chiar dacă la arestare vei fi doar la prima etapă a rugăciunii, totuși te va ajuta mult. Iar acolo, dacă Dumnezeu va vrea, vei trece și la celelalte etape.

Dacă vei fi arestat, vreau să păstrezi în memorie o poezie. Părintele Maxim a învățat pe de rost multe poezii în închisoare, cele mai multe fiind compuse chiar acolo de oameni care și-au folosit talanții primiți de la Dumnezeu. O parte din ele le-a și așternut pe hârtie după eliberare. Părintele nu a notat autorul celei pe care o copiez aici:

„Brățara mea de drum și de popas

Slăvite fie negrele-ți carate!

În țara-n care gândul n-are glas
Mai liber sunt cu mâinile legate.”

Părintele Hrisostom

P.S. De ce nu îi puneți copilului un nume creștin? Eu nu am auzit de Sfântul Oscar. E o greșală să le pui copiilor nume care nu sunt de sfinți, pentru că îi lipsești de șansa de a avea de la botez ocrotitori cerești pe calea mântuirii.

13 octombrie

Părinte Hrisostom,

Scrisoarea dumneavoastră despre rugăciune a fost pentru mine ca un cadou de la părintele Maxim. Citirea testamentului său mi-a umplut ochii de lacrimi. Parcă îl auzeam pe părintele însuși citindu-l. Cu câteva minute înainte de a trece la Domnul, el mi-a dat crucea pe care o purta la gât. Eu până atunci nu purtam cruce. Mi-a lăsat atunci, ca pe o poruncă pe patul de moarte, ca un testament, sfatul de a mă ruga neîncetat, de a chema numele lui Iisus. Mi-a spus, acolo, lucruri asemănătoare cu cele scrise în Testamentul său. Cuvintele lui îmi răsună în urechi. Mi se întâmplă, seara, să mă pregătesc de culcare, și imaginea părintelui îndemnându-mă de pe patul de spital să mă rog îmi revine în minte. Știam de la el că unii dintre sfinții închisorilor s-au rugat cu această rugăciune. Înainte de internare mi-a vorbit despre Valeriu Gafencu, despre Ioan Ianolide, despre doctorul Gheorghe Dabija.

După ce s-a terminat slujba de înmormântare a părintelui Maxim, am mai zăbovit o vreme împreună cu părintele Vasile în cimitirul de la Cernica. M-aș fi bucurat dacă ați fi rămas cu noi, să stăm mai mult de vorbă. M-am închinat la mormântul lui Ianolide, având credința că sunt la mormântul unui sfânt. Nu știu dacă părintele Maxim v-a vorbit și despre mitropolitul Nicolae al Rostovului, care este îngropat tot acolo. Acest ierarh a fost exilat mai întâi într-un lagăr numit „stepa foamei”. Acolo se hrănea cu o plantă plină de țepi, ca brusturele. Avea mâinile pline de răni din această cauză. Rareori făcea rost de cartofi sau de sfeclă. După eliberare, a fost condamnat la moarte de bolșevici, a fost împușcat, dar gloanțele nu l-au nimerit și a supraviețuit pentru că peste el au căzut trupurile altor condamnați. Când germanii au eliberat Rostovul pentru o vreme, el a revenit în scaunul arhiepiscop. Dar comuniștii au recucerit Rostovul și mitropolitul s-a refugiat mai întâi la Odessa, apoi în România. Fusese coleg de studii în Rusia cu patriarhul Nicodim și a apelat la acesta. A venit în România împreună cu duhovnicul lui, Ivan Kulâghin, sfântul care a învățat la Optina rugăciunea lui Iisus și care a fost dascălul grupului Rugul Aprins, organizat de părintele Daniil Sandu Tudor la Mănăstirea Antim. M-am rugat la mormântul mitropolitului și am simțit că îmi primește rugăciunile.

Cineva mi l-a arătat în curtea mănăstirii pe părintele Benedict Ghiuș, care a fost și el arestat pentru că făcuse parte din Rugul Aprins. Am aflat atunci o minune trăită de acest ieromonah cu viață sfântă, sporit în rugăciunea lui Iisus. Într-o zi, părintele aștepta să vină o asistentă medicală la el în chilie. A auzit că se deschide ușa, dar, pentru că era adâncit în rugăciune, nu s-a grăbit să deschidă ochii. Stătea pe un scaun sau pe un fotoliu. A auzit

pași apropiindu-se de el, dar tot nu a deschis ochii. Când a simțit însă că pe umăr îl ating pletele persoanei care intrase și când a simțit capul pus pe pieptul lui, a deschis ochii, neînțelegând de ce asistenta se purta atât de ciudat. Dar, când a deschis ochii, a văzut că Cel care pusese capul pe pieptul lui era Hristos. Însuși Hristos.

Oare eu mă voi apropia vreodată de această iubire totală pentru Hristos? Oare copilul nostru Îl va cunoaște pe Dumnezeu?

Cât privește numele pe care l-a ales pentru el, dacă avem băiat, Ecaterina mi-a spus la telefon că există un sfânt ortodox cu numele Oscar, supranumit apostolul Nordului, care a făcut misiune în Europa de Nord. El este prăznuit pe 3 februarie și a trăit în secolul al nouălea. Când s-a îndrăgostit de mine, Ecaterina m-a poreclit „prințul meu fericit”, pentru că eram darnic și îmi plăcea să ajut oamenii necăjiți. Cred că știți povestea lui Oscar Wilde despre prințul fericit, e povestea mea preferată. E, de fapt, o poveste cu substrat creștin, despre statuia unui prinț care încerca să ajute cât mai multă lume. De la acest scriitor a ajuns Ecaterina să fie atrasă de numele Oscar. Așa că, dacă vom avea un fiu, va avea un ocrotitor puternic, un mare misionar. Chiar m-a mirat că Ecaterina s-a interesat de Sfântul Oscar, poate e un semn că vrea să facă pace cu Dumnezeu și cu sfinții Săi.

Voiam să vă mai spun ceva despre Mănăstirea Cernica. Înainte de a mă întoarce în București, am vrut să mă mai închin o dată la racla cu moaștele Sfântului Calinic. Am simțit un miros foarte frumos care ieșea de la sfintele moaște. Semăna mult cu mirosul pe care l-am simțit când părintele Maxim a trecut la Domnul. Deși a fost primul meu drum la Mă-

năstirea Cernica, am avut senzația că Sfântul Calinic îmi e un vechi prieten și abia aștept să mă duc din nou la el.

Mi-au plăcut versurile pe care mi le-ați trimis, am să le țin minte. Când puteți, vă rog să îmi mai scrieți și altele.

Pavel

Iubite frate în Hristos, Pavel,

M-au bucurat rândurile tale. Am fost și eu, împreună cu părintele Maxim, la mormântul lui Ianolide, nu la multe zile după ce acesta fusese înmormântat la Cernica. Ne-am rugat cu multă evlavie, știind că este unul dintre cei mai mari eroi ai credinței creștine din temnițele comuniste. Părintele Maxim mi-a arătat atunci și mormântul mitropolitului Nicolae al Rostovului. Nu știam până atunci nimic despre el.

Un stareț cu viață sfântă, părintele Gherasim Iscu de la Tismana, care a murit în temnița de la Târgu Ocna, a profețit că închisoarea aceea va deveni, într-o bună zi, loc de pelerinaj. Nu mă îndoiesc că, pentru mulțimea sfintelor moaște care sunt ascunse sub pământ la Târgu Ocna, ale părintelui Gherasim, ale lui Valeriu Gafencu și ale fraților lor de pătimire, așa va fi. Cred însă că la cimitirul Mănăstirii Cernica ar putea fi încă de pe acum

loc de pelerinaj. E mare Sfântul Calinic, care are moaștele în biserică. Dar mari sunt și ceilalți sfinți, necinstiți ca atare, ale căror sfinte moaște sunt îngropate în cimitir.

De curând a fost prăznuită Sfânta Paraschiva. E mare făcătoare de minuni. I-a salvat viața părintelui Maxim. Într-un an, el a refuzat să iasă la lucru în mină de ziua sfintei. A fost aruncat la izolare, fără apă și fără hrană. Dar, din cauza unei explozii, cei care au ieșit la muncă din echipa lui au murit. Numai părintele a fost salvat, datorită ajutorului sfintei. Roagă-te Sfintei Paraschiva să aibă grijă de soția ta, să nască cu bine. Să crezi că o va ajuta și o va ajuta.

După cum m-ai rugat, îți mai copiez câteva versuri din închisori, din cele pe care părintele și le-a amintit și le-a notat după eliberare. E vorba de poezia „Iisus în celulă”, poezia preferată a părintelui Maxim. Ai grijă de ea, nu o arăta altora pentru că, după cum cred că ți-a zis deja părintele, poeziile lui Gyr sunt interzise. Deținerea lor e un delict. Eu îți trimit totuși aceste versuri, sperând că vei prinde putere din ele.

„Azi noapte, Iisus mi-a intrat în celulă.

O, ce trist și ce-nalt părea Christ!

Luna venea după El în celulă

Și-L făcea mai înalt și mai trist.

Mâinile Lui păreau crini pe morminte,

Ochii, adânci ca niște păduri.
Luna-L bătea cu argint pe veșminte
Argintându-I pe mâini vechi spărturi.

Uimit, am sărit de sub pătura sură:
- Doamne, de unde vii, din ce veac?
Iisus a dus lin un deget la gură
Și mi-a făcut semn să tac.

S-a așezat lângă mine pe rogojină:
- Pune-mi pe răni mâna ta!
Pe glezne-avea urme de cuie și rugină,
Parcă purtase lanțuri cândva.

Oftând, Și-a întins truditele oase
Pe rogojina mea cu libărci.
Prin somn lumina, dar zăbrelele groase
Lungeau pe zăpada Lui vărgi.

Părea celula munte, părea căpățână
Și mișunau păduchi și guzgani.
Am simțit cum îmi cade capul pe mână
Și-am adormit o mie de ani.

Când m-am trezit din afunda genună
Miroseau paiele a trandafiri.
Era noapte și era lună,
Numai Iisus nu era nicăiri.

Am întins brațele. Nimeni. Tăcere..
Am întrebat zidul. Niciun răspuns.
Doar razele reci, ascuțite-n unghere,
Cu sulita lor m-au străpuns..

- Unde ești, Doamne? am urlat la zăbrele.
Din lună venea fum de cățui..
M-am pipăit... și pe mâinile mele
Am găsit urmele cuielor Lui.”

Cu iubire în Hristos,

Părintele Hrisostom

P.S. Nu ți-am scris mai mult astăzi, că tocmai a venit la mine cel care va pune scrisoarea la poștă și nu vreau să îl las să aștepte prea mult.

20 octombrie

Iubit părinte,

Mi-au dat lacrimile când am citit versurile lui Gyr. Nu am cuvinte să vă mulțumesc. Voi ascunde tot ce îmi scrieți, nu voi risca să arăt altora. Eu încerc să spun rugăciunea lui Iisus, așa cum mi-ați scris, dar mintea îmi zboară în toate părțile. Mai mult, îmi vin și unele gânduri murdare, care nu îmi veneau de obicei. Sau îmi veneau mult mai rar. În loc să mă ajute, parcă rugăciunea stârnește răul din mine, scoțându-l la suprafață.

Și mai am o întrebare. Am visat de curând că eram la un proces. Am avut visul acesta și după plecarea Ecaterinei în Germania. Dar atunci am visat doar prima parte, pentru că m-a sculat telefonul. Acum visul a fost mai lung. Eram acuzat și urma să începă procesul meu. Mi-au scos ochelarii negri și ochii au început să mă doară, ca și cum nu văzusem lumina de multă vreme. Îi țineam întredeschiși, cât să văd pe unde merg. În sală, deasupra

mea, erau îngeri luminoși. Ei parcă vorbeau cu mine, dar nu înțelegeau ce spun. Nu știu cum să vă explic, tot ce vedeam în sală părea altfel decât mi-am imaginat. Ca și cum totul s-ar fi desfășurat undeva, în viitor, peste mulți ani. În sală, în spate de tot, mi s-a părut că îi văd pe părintele Maxim și pe Ecaterina. Soția mea era foarte bătrână, cu părul alb. Dar părea liniștită, parcă nu s-ar fi aflat la procesul meu, ci la al altcuiva. Parcă părintele Maxim o molipsise cu liniștea sa. Brusc, ca în filmul „Undeva, cândva”, filmul preferat al Ecaterinei, mi-am dat seama că ceva e în neregulă. Nu cred că ați auzit de film, dar nu contează asta. Mi-am dat seama brusc că soția mea nu are părul alb. Și că părintele Maxim nu putea fi în sala de judecată, lângă ea, pentru că a murit. Atunci m-am trezit. Era ora trei noaptea și păstram în suflet starea de liniște din vis. Așa că am început să mă rog.

Nu știu ce să cred, visul acesta a fost prevestitor? A fost premoniție? Dacă a fost prevestitor, de ce soția mea avea părul alb? Și ce căuta părintele Maxim la proces? Oricum, dacă visul se va împlini, dacă voi fi prins și arestat, poate că părintele Maxim va fi prezent, în mod tainic, lângă mine. Așa cum a fost și Valeriu Gafencu prezent la ultima anchetă a unuia dintre frații săi de suferință de la Târgu Ocna, Octavian Anastasescu.

Părinte, oare nu cumva visul meu a fost de la diavol? Ca să mă sperie? Dar, nu m-a speriat. Sau, poate că visul o fi fost de la oboseală, că m-am culcat la loc frământându-mă cu privire la soarta pe care o voi avea.

Aștept să îmi scrieți cum să mă raporteze la acest vis, dacă e de la Dumnezeu sau nu.

Părinte Hrisostom, eu simt că parcă m-am hrănit din jertfa părintelui Gheorghe Calciu, a părintelui Maxim și a celor dimpreună cu ei, care L-au văzut pe Hristos venind în cielele lor, după cum scria Radu Gyr. Da, m-am hrănit din jertfa noilor mucenici și mărturisitori și am revenit la viață, după ce fusesem otrăvit cu otrava îndepărtării de Dumnezeu. Să vă rugați pentru mine, să duc lupta cea bună pentru mântuire până la sfârșitul vieții mele.

Pavel

Frate Pavel,

Această scrisoare îți va fi adusă de un ucenic al meu, așa că îți pot trimite prin el și un mic cadou, un șirag de mătănii cu două sute de noduri rămas de la părintele Maxim. Eu, chiar dacă nu sunt preot, am câțiva ucenici care vin la bordeiul nostru pentru sfaturi duhovnicești. Cel care îți aduce mătăniile e unul dintre ei. La fiecare nod să spui o dată rugăciunea lui Iisus. Când începi șirul, să nu te oprești până la sfârșit.

Când ești pe stradă sau cu alți oameni, nu folosi mătăniile la rugăciunea lui Iisus. Poți da cu degetul pe marginea hainei, ca și cum ai învărti șiragul de mătănii. Sau, cel mai simplu e să miști degetul mare pe partea din mijloc a degetului arătător a mâinii stângi. E un gest pe care nu îl observă nimeni. Așa, trupul va avea un fel de reflex să miște degetul,

gest care declanșează mintea la rugăciune, chiar și fără șiragul de mătănii. Dar să nu vadă nimeni că faci asta. Dar acasă, când ai mâna stângă liberă, folosește metanierul.

Nu te lua după vise. Nici dacă sunt de la Dumnezeu nu trebuie să te iei după ele. Pentru că nu ai discernământ, nu știi să deosebești binele de rău, nu știi să deosebești duhuri-le. Și, după ce te bucuri că ai avut un vis de la Dumnezeu, vei fi receptiv și față de visele care sunt de la diavol. Sfinții Părinți ne arată două criterii după care putem cunoaște dacă visele sunt sau nu de la Dumnezeu. Unul dintre ele pare simplu – că visele de la Dumnezeu se repetă de trei ori. Totuși, citim că unii cuvioși au avut anumite vise de la Dumnezeu o singură dată, că visele nu s-au repetat, și totuși erau de la Dumnezeu. Deci criteriul acesta, chiar dacă pare simplu, nu e. Al doilea criteriu e oarecum subiectiv – e legat de starea pe care o trezesc în suflet visele. Cele de la Dumnezeu sunt aducătoare de liniște, de pocăință, de smerenie. Cele de la diavol sunt aducătoare de mândrie, de iubire de sine, de răceală a inimii, de tulburare. Numai că trebuie să ai o anumită experiență duhovnicească pentru a deosebi aceste stări. Omul pățimaș e tentat să considere de la Dumnezeu vise care vin de la diavol sau de la fire. Visele de la fire sunt influențate de ceea ce trăim, de ce vedem, auzim, citim, mâncăm, bem etc. Aș vrea să îți pot spune dacă visul tău este de la Dumnezeu sau de la diavol. Dar nu sunt în măsură să îți spun. Vorbește despre el cu părintele Vasile, poate că acesta te va lămuri. Oricum, dacă visul e de la Dumnezeu, vei ajunge la proces. Iubitul meu frate, acest lucru ar trebui să fie pentru tine prilej de bucurie, de mărturisire a lui Hristos. Mă rog ca, dacă ajungi acolo, să te acopere harul lui Dumnezeu așa cum i-a acoperit pe mucenicii din toate veacurile și din toate locurile. Poate că, totuși, visul este de la fire, pur

și simplu. Pentru că te-ai gândit des la proces în ultima vreme. Iar dacă visul este de la diavol, ca să te sperie, nu-l băga în seamă. Diavolul asta vrea, să ne învățăm să ascultăm șoaptele lui și, încet-încet, să ne ducă în rătăcire. Pentru a scăpa din cursele diavolului, avem nevoie de cât mai multă rugăciune și de ascultare de duhovnic.

Am să îți scriu astăzi mai multe cuvinte despre rugăciune. În primul rând, cel mai important este să înțelegi valoarea rugăciunii, ca și faptul că nu știi să te rogi. E important să înțelegi că nu știi să te rogi și să vrei să înveți acest meșteșug. Mulți oameni, după ce au spus câteva luni sau câțiva ani tot felul de rugăciuni, fără nicio tragere de inimă, doar pentru că aveau canon de la duhovnic, în cele din urmă au renunțat să se roage.

Rugăciunea este o artă, este un fel de meserie duhovnicească, și de aceea nu se învață imediat. Trebuie timp și trebuie efort. Poate că tu vezi în cuvintele mele doar o banală figură de stil, dar nu este așa. Rugăciunea chiar este o comoară.

Ca să înțelegi rugăciunea, trebuie să înțelegi rostul omului în lume. Dumnezeu l-a creat pe om din iubire, o iubire pe care noi nu o putem înțelege în deplinătatea ei, pe care ne este greu să o înțelegem fără o pregătire adecvată. Dumnezeu vrea ca omul să cunoască bucuria și iubirea veșnică. Rugăciunea este limba raiului, este limba în care vorbim cu Dumnezeu. Și, ca orice limbă, îți trebuie mult exercițiu ca să o înveți. Aici, pe pământ, rugăciunile ne pot plictisi, pentru că nu suntem obișnuiți și antrenați să ne rugăm neîncetat. Tu să spui cât de des poți rugăciunea lui Iisus și ea te va învăța multe. Să îmi scrii ce nelămuriri și neclarități ai, pentru că pe calea aceasta ai nevoie de o îndrumare cât mai

atentă. Îți împrumut și cartea „Pelerinul rus”, în care vei găsi multe sfaturi legate de practicarea acestei rugăciuni. Să citești cartea fără grabă, cu multă atenție. Nu te grăbi să o termini, nu o citi ca pe un roman obișnuit. Te rog ca, dacă pleci din țară, să mi-o lași la ucnicul care ți-a adus-o, la Adrian, care stă tot în București. E o carte care se găsește foarte greu. Astăzi am să îți scriu despre alte forme de rugăciune. O să fiu cât mai scurt, notând ideile una după alta, fără să aibă direct neapărat legătură între ele. Nu mă pricep să scriu cuvinte alese. E important ca, la rugăciune, să știi în fața cui stai. Decât să zici trei psalmi și să îți zboare mintea, mai bine să zici doar unul, dar să înțelegi că stai în fața lui Dumnezeu. E o mare cinste să te rogi. Oamenii nu sunt conștienți că, pe cât de simplu este să te rogi, pe atât de important este. Chiar stai în fața Împăratului ceresc.

Atunci când te rogi, trebui să știi că stai în fața lui Dumnezeu. Că El te vede și te aude. Nu are rost să te rogi fără să ai conștiința prezenței lui Dumnezeu.

Trebuie să îi ceri lui Dumnezeu să te învețe cum să te rogi, să îți trimită Duhul Sfânt. Rugăciunea e un răspuns al omului la iubirea pe care i-o poartă Dumnezeu. Ne rugăm pentru că știm că El ne iubește, că vrea să ajungem la El și, pentru că ne aflăm într-un război, diavolul vrea să ne îndepărteze de Dumnezeu.

Rugăciunea trebuie spusă cu atenție. Știi că îți este greu să fii atent câteva minute la rugăciune fără să îți zboare mintea. E normal să îți zboare la început. Dar încearcă să fii atent la fiecare cuvânt pe care îl spui sau îl citești în cartea de rugăciuni. Pune-ți o bucată de hârtie albă sau o riglă pe carte și fii atent la fiecare rând citit. Când îți dai seama că min-

tea ți-a zburat, recitește rândul respectiv. Sau ia chiar paragraful de la început. În timp, îți va fi din ce în ce mai ușor să te rogi cu atenție. Începutul este însă mai greu și cere efort.

Dacă îți apar gânduri de necredință, cum ar fi că te rogi degeaba sau că Dumnezeu nu există, nu le băga în seamă. Sunt de la diavol.

E de mare folos să citești cărți despre rugăciune, dar trebuie să fie cărți pe măsura înțelegerii tale. În Filocalii sunt multe lucruri scrise mai ales pentru monahi, și încă pentru monahii sporiți în viața duhovnicească. Ele îi pot vătăma pe începători. Când a fost tipărită Filocalia, unii părinți duhovnicești s-au îngrijorat pentru că și-au dat seama că textele singure, în lipsa unui povățuitor duhovnicesc iscusit, pot fi înțelese greșit și pot duce la rătăcire. Nu e vina textelor, așa cum nu e vina Noului Testament că sectanții îl deformează în fel și chip. Dar pentru a înțelege cum trebuie Filocaliile ai nevoie de o călăuză care a trăit și a înțeles din experiență cele scrise acolo. Tot așa cum pentru a înțelege Noul Testament ai nevoie de predania Sfinților Părinți, în care e lămurită nu doar predania scrisă, ci și cea nescrisă, orală, lăsată de Hristos și de ucenicii Săi.

Uite, Sfântul Apostol și Evanghelist Luca a pictat prima icoană din istorie. Dacă ai scoate icoanele din istoria Bisericii, dacă ai scoate icoanele din biserici și din casele oamenilor, sub pretext că nu găsești nimic bun scris despre ele în Noul Testament, greșești. La fel e, oarecum, cu citirea Filocaliilor, mai precis nu doar a Filocaliilor, ci și a textelor de tip filocalic, care sunt mult mai multe. Fără o călăuză, sunt șanse mari să rămâi la suprafața textului, pe care încerci să îl înțelegi doar rațional, dar pierzi trăirea duhovnicească.

Astăzi, când e o mare lipsă de carte duhovnicească, când un creștin găsește o carte scrisă de un sfânt, o citește cu nesaț, chiar dacă e peste măsura lui de înțelegere. Și nu își poate da seama că nu poate aplica la propria viață unele din lucrurile citite acolo. Poate că-păta o râvnă exagerată, iar lipsa dreptei socoteli, împreună cu lipsa ascultării de duhovnic, îl poate duce în rătăcire. Prima parte a rugăciunii, e, de fapt, înainte de rugăciune. E pregătirea pentru rugăciune. Ce faci înainte să te rogi? E foarte important ca dimineța, după ce te-ai spălat, să începi să te rogi. Minte ca un motor, dacă începi ziua cu rugăciune îți va fi mult mai ușor să îți ții mintea curată în timpul zilei. Începe ziua cu rugăciune, măcar un sfert de oră în fiecare zi. Apoi, înainte să îți faci restul de canon seara, fii foarte atent la pregătirea minții pentru canon. Nu sta să citești ziare sau să te uiți la televizor și nici nu sta mult la taclale cu prietenii sau cu vecinii. Profită la maxim de perioada de singurătate prin care treci. Înainte de canon trebuie să îți pregătești mintea pentru rugăciune. Dacă poți, citește cărți religioase. Cel mai bine ar fi să citești din Sfânta Scriptură, mai ales din Noul Testament.

Înainte de rugăciune trebuie să părăsești „toată grija cea lumească”, așa cum cântăm la Heruvic, în timpul Sfintei Liturghii. Trebuie să lași frământările și gândurile deoparte și să fii cât mai atent la rugăciune. Altfel, toată rugăciunea nu va fi decât o formă de meditație asupra greutăților prin care treci. E greu să fii atent la rugăciune când urmează să intri într-o operație sau când urmează să fii arestat. Dar tocmai aici se vede lucrarea lui Dumnezeu, care ne ajută prin harul Său să ne raportăm altfel la propriile probleme. Nu trebuie să uităm problemele, nu trebuie să le ignorăm. Trebuie doar ca, atunci când ne rugăm, să le

punem în paranteză pentru o vreme, să nu lăsăm să ne inunde mințile, tocmai ca să ne putem ruga să le depășim.

Părintele Hrisostom

P.S. Mai scriu doar câteva cuvinte despre rugăciunea pentru cei adormiți. Roagă-te pentru morții din neamul tău, așa cum ai vrea să se roage și copiii și nepoții pe care îi vei avea pentru tine. Rugăciunile au scos multe suflete din iad. Dumnezeu ne ține în viață și pentru ca să ne rugăm pentru cei din neamul nostru. Există fire nevăzute care ne leagă unii de alții. Așa cum pentru faptele bune ale moșilor noștri Dumnezeu ne binecuvântează și pe noi, tot așa faptele lor rele apasă într-un fel și asupra noastră. Și, rugându-ne pentru ei, îi ajutam să ajungă în rai pe cei care, din pricina unor păcate, au ajuns în iad. Am scris destul de mult astăzi și m-aș bucura să știu că rândurile mele vor ajunge la inima ta. Că găsesc ecou în tine. În încheiere, îți trimit alte versuri, după cum m-ai rugat. E poezia „Pomelnic”, scrisă de o maică, Teodosia Lațcu, care mai trăiește și astăzi, după ce a pățit mult în temnițe. E un fel de echivalent feminin al lui Radu Gyr, din punct de vedere poetic.

„Pe toți cei ce în veacuri au căzut luptând
Pentru biruința Crucii preacinstite,
Cei ce în clipa morții au avut în gând
Numele Treimii preablagoslovite,
Și pe toți aceia care au râvnit

Slava și cununa mai presus de minte
Pomeneste-i, Doamne, când vei veni
În Împărăția slavei Tale sfinte.
Pe toți Mucenicii neamului, eroi,
Luptători cu spada sau cu rugi sfințite,
Toți cei care se roagă astăzi pentru noi
Și ne scot în grabă tainic din ispite
Și pe toți aceia care pentru neam
Au trăit în temniți, ca-n niște morminte,
Pomeneste-i, Doamne, Tu, când vei veni
În Împărăția slavei Tale sfinte.

Pe tot neamul nostru evlavios și sfânt
Voievozi și doamne, boieri, jupânese,
Toți câți dorm cu trupul în acest pământ
În hotarul țării noastre preaalese,
Pe părinții noștri și pe frații dragi
Ce s-au dus la ceruri de mai-înainte,

Pomenește-i, Doamne, Tu, când vei veni
În Împărăția slavei Tale sfinte.”

1 noiembrie

Părinte Hrisostom,

Aseară am fost la un pas de a mă culca cu fosta mea prietenă, Simona, de care m-am despărțit când am cunoscut-o pe Ecaterina. Am fost colegi de facultate. Am fost prieteni aproape un an și la început ne-am înțeles foarte bine. Chiar voiam să ne căsătorim. Dar au apărut mici neînțelegeri între noi și chiar în acea perioadă am cunoscut-o pe Ecaterina. Care e mult mai frumoasă, mai caldă, mai... Chiar dacă, să zicem, pe stradă Simona atrăgea mai multe priviri, că e mai dezvoltată decât Ecaterina, ca să zic așa... Oare de ce vă dau detaliile astea? Nu ar fi mai simplu să vă spun: „Părinte, am înșelat-o pe Ecaterina cu Simona, chiar înainte să îl cunosc pe părintele Maxim, iar acum era să păcătuiesc din nou?” Sunt încă răvășit de ceea ce s-a întâmplat, sau mai degrabă de ceea ce era să se întâmple.

Când am venit de la serviciu, am găsit-o pe Simona în fața blocului. Ochiul stâng îi era vânăt. Soțul ei o bătuse. Știam că soțul ei este violent și o înșală. Îl cunosc de multă vreme. Nu pare un om dur, dar așa este. M-a rugat să stau puțin de vorbă cu ea, așa că am invitat-o în casă. Simona mi-a vorbit până seara despre greutățile prin care trece și mi s-a fă-

cut milă de ea. Mi-a spus că vrea să rămână peste noapte la noi, că nu mai voia să se întoarcă la casa ei. Nu am văzut nicio problemă în asta, i-am făcut patul în sufragerie și m-am dus în camera mea. Știam că sunt spovedit și împărtășit, așa că nu mă gândeam la absolut nimic rău. Chiar mă gândeam că fac un lucru creștinesc, ajutând un om care trece prin clipe grele.

După ce am terminat de vorbit, m-am retras în camera mea. Mi-am făcut rugăciunile de seară, apoi i-am scris o scrisoare Ecaterinei, după care m-am dus în bucătărie, să beau niște apă. Trecând pe lângă sufragerie, am auzit-o prin ușa întredeschisă pe Simona cum plângea. Am intrat în cameră, să o liniștesc. I-am luat mâna între palmele mele și am început să o mângâi pe față. Lumina lunii bătea pe fereastră în cameră. Simona mi se părea mai frumoasă ca niciodată. Pijamaua se mulase pe corpul ei, că e mai plinuță decât Ecaterina, și era, la propriu, ispititoare. Nu am rezistat când a vrut să mă sărute. Apoi a început să mă strângă tare în brațe. În perioada în care am fost împreună, când mă săruta pasional, aveam ca un reflex să facem dragoste. Așa că reflexul și-a arătat puterea. Discernământul meu dispăruse, conștiința dispăruse și ea. Nu mai exista nici Ecaterina, nici copilul nostru, nici Dumnezeu, nici bariere morale. Eram doar eu cu ea și dorința de a face dragoste. Dar, pentru că m-a strâns tare în brațe, am început să simt o durere în zona pieptului, din cauza crucii de lemn care îmi apăsa pe el. Brusc, mi-am adus aminte de părintele Maxim, care mi-o dăruise. M-am retras din brațele Simonei, ca și cum m-aș fi trezit dintr-un vis. Simona nu înțelegea ce se întâmplă. Nu înțelegeam nici eu cum ajunsese în brațele ei. Într-o fracțiune de secundă, mi-am dat seama că era să fac o greșală enormă. Eu nu am înșelat-o

pe Ecaterina decât o singură dată, tot cu Simona, când eram biruit de deznădejdea că va trebui să fac compromisul cu subtitrarea. Simona rămăsese însă fereastra, porțița din sufletul meu prin care puteam fi lovit de diavol și de patimile mele. Era, pentru mine, călcâiul lui Ahile. Era punctul meu vulnerabil.

Dumneavoastră nu puteți înțelege ce a fost în sufletul meu în acele secunde. Am simțit că am trăit o minune, chiar dacă a fost poate o banală coincidență. Poate că și Simona a simțit cum o apăsa crucea mea, pentru că legile fizicii, acțiunea și reacțiunea, spun că așa s-a întâmplat. Sau poate că era atât de prinsă de val că nu a simțit durerea. Pentru că ea mă ținea în brațe foarte strâns, ca și cum nu ar fi vrut să îmi mai dea drumul niciodată. I se părea că eu pot fi salvarea ei.

I-am cerut iertare pentru comportamentul meu nepotrivit – deși greșeala mea fusese doar că am mângâiat-o pe față, ca să o liniștesc din plâns. Inițiativa fusese a ei, sărutul m-a surprins și m-a bulversat total. Ea m-a rugat, a insistat să mai fim împreună o noapte, în amintirea vremurilor de demult. I-am explicat că nu se poate, că sunt, pentru totdeauna, al Ecaterinei. Am simțit că aceste cuvinte au rănit-o și mai tare. M-a întrebat de ce la ziua ei am putut fi împreună, că doar tot al Ecaterinei eram și atunci. Mi-a fost greu să îi explic. De fapt, și la ziua ei fusese vorba doar de o greșală fatală, de un păcat pe care nu vreau să îl mai repet cât voi mai trăi. Nici cu ea, nici cu alta.

Părinte, m-am dus în camera mea, muștrat de conștiință, dar ceva din mine voia să se întoarcă la Simona. Trupul meu o luase razna. Sunt șocat de atracția puternică pe care o

simt, încă, pentru Simona. Am adormit aproape spre dimineață. Eu pe Ecaterina am iubit-o și o mai iubesc mai mult decât am iubit-o pe Simona. Dar azi-noapte am fost foarte fragil. Vă scriu aceste lucruri pentru că simt nevoia să îmi descarc sufletul. Totuși, nu am nici putere să mă duc la spovedanie. Îmi e teamă că părintele Vasile mă va mustra. Dar, în același timp, nu știu dacă a doua oară voi mai avea puterea să îi rezist Simonei. Pentru că ea m-a rugat să mai rămână la mine până își va găsi o gazdă la care să se mute. Nu mai poate suporta violența de acasă. Mi-a spus că îmi respectă dorința de a-i fi fidel soției mele și că nu vor mai exista alte gesturi de tandrețe între noi. Nu am avut puterea să o refuz. Nu are unde să plece de acasă în altă parte și nu vreau să mai fie bătută din nou. Mă simt vinovat pentru căderea de ziua ei, chiar dacă ea a făcut parcă tot ce i-a stat în putință să ajungă în brațele mele. Dar nu am puterea să o gonesc. Mă întreb, de unde știu dacă voi mai avea sau nu puterea de a sta cuminte? Sunt de săptămâni întregi fără Ecaterina și trupul își are poftele lui.

Am sentimentul că, de această dată, părintele Maxim mi-a venit în ajutor de pe lumea cealaltă. Dar îmi e teamă că, dacă ispita se va repeta, părintele nu va mai putea interveni.

Când mergi la spovedanie, trebuie să mergi cu dorința de a nu mai repeta păcatul. Eu ce să îi spun părintelui Vasile, că nu vreau să mă mai culc cu femeia care va dormi la noapte tot în sufrageria noastră? Îmi e teamă că părintele îmi va spune să nu o mai primesc în casa mea.

Dar eu mă simt responsabil pentru Simona. Am fost primul bărbat din viața ei și ne-am iubit foarte mult. Chiar dacă nu din cauza Ecaterinei ne-am despărțit, ci pentru că apăruseră neînțelegeri între noi, poate că, dacă nu o cunoșteam pe Ecaterina, m-aș fi împăcat cu Simona. Poate că acum ea era soția mea.

Nu știu ce să vă mai spun. De câteva zile am început să mă plictisesc la rugăciune, dar am crezut că e o ispită trecătoare. Mi se pare că mă rog mecanic.

Cu Simona nu e doar o ispită, părinte, pur și simplu inima mea este împărțită în două părți. Nu e vorba de curvie aici, părinte, cum poate înțelegeți în mod greșit. Eu încă o iubesc și pe Simona. Ceva din iubirea pe care i-am purtat-o a rămas într-un colț al inimii mele. Și a fost de ajuns un sărut pasional ca iubirea să evadeze spre centrul inimii. Iubirea asta a stat în paranteză atâția ani. Nu îmi dădeam seama de asta. Mă cunosc atât de puțin...

Îi scriam aseară Ecaterinei, sincer, că o iubesc din toată inima mea și chiar mai mult decât atât. Dar uitate că mai exista un colțișor în inima mea care nu era al ei. Care nu putea fi al ei. Dacă ar trebui să aleg, pe loc, aș alege-o fără să clipesc pe Ecaterina. Și nu doar pentru că e soția mea și mama copilului nostru. Nu știu însă dacă iubirea se poate lăsa încorsetată de astfel de constrângeri. Eu o iubesc pe Ecaterina pentru că o iubesc. E soția mea pentru că o iubesc, nu o iubesc pentru că e soția mea. Deși o iubesc și mai mult pentru că e soția mea. Dumnezeuastră, pentru că ați fost căsătorit, cred că înțelegeți cuvintele mele. Dar, în același timp, nu pot nega faptul că puțin din iubirea pe care am simțit-o pentru Simona nu a plecat. Nu știu cum nu mi-am dat seama de asta.

Vă rog să vă rugați pentru mine, să nu fac vreo prostie. Nu am inimă să nu o mai primesc pe Simona la mine. Iar cu Ecaterina nu pot discuta, deocamdată, despre această problemă. O să discutăm despre asta când, sau mai ales dacă, ne vom vedea față către față.

Pavel

Frate Pavel,

Îți scriu nu ca un călugăr, ci ca un prieten. Ești aproape de foc și zici că nu vrei să te arzi. Dacă o mai primești pe Simona la tine, până la urmă o să ajungeți iarăși în pat. Asta se va întâmpla, cu o precizie matematică. Dacă nu cumva s-a și întâmplat, deja, de când mi-ai scris ultima dată. Diavolul ți-a găsit, cum tu însuți îmi spuneai, punctul slab. Prin acest punct slab el poate dărâma tot ce ai construit în ultima vreme. Fiecare om are punctul lui slab, eu pe al meu, tu pe al tău.

Deși nu voiam să îți scriu despre mine, poate că e momentul să afli câteva lucruri. Cu ani în urmă aveam o funcție de conducere în partid. Așa că duceam viața pe care mi-o doream. Petreceri, băutură, distracții, femei. Soția mea, Ioana, era o femeie credincioasă. Tot trăgea de mine să merg la biserică, dar asta ar fi intrat în contradicție cu statutul meu social. Așa că mă răbda, nu avea ce să facă. Până când a făcut cancer. Doctorii erau neputincioși. Boala ei se agrava cu repeziciune. Dar Ioana nu se dădea bătută. Fiind din Iași, avea

mare evlavie la Sfânta Paraschiva. Mi-a cerut și mie să mă rog pentru ea, dar nu credeam în puterea rugăciunii. Când a intrat în comă, mi-am dat seama că singurul care o mai poate ajuta e Dumnezeu. M-am rugat pentru ea cu disperare, m-am rugat lui Dumnezeu și Sfintei Paraschiva să o ajute, promițându-le că, dacă ea își revine, o să încep să merg la biserică.

Ioana și-a revenit, ba chiar a început să se vindece. Eu am început să merg la biserică. Am preferat să renunț de bună voie la funcția pe care o aveam în partid înainte să fiu dat afară. M-am întors în învățământ, de unde plecasem, și am predat matematica la școala din satul natal. A fost o schimbare bruscă pentru mine. Nu aveam copii. O pusesem pe Ioana să facă mai multe avorturi. Ea era credincioasă și nu ar fi vrut să avorteze, dar nu voia nici să divorțeze, așa că, șantajată de mine, alegea soluția avortului.

Când am început să îmi doresc copii, ea nu a mai putut rămâne însărcinată. Avorturile îi distruseseră pânțele.

Schimbarea mea a fost însă prea bruscă. Începusem să mă rog cât mai mult, în tot timpul liber. Relația cu soția mea devenise pentru mine un balast. Nu prea mai voiam să am legături trupesti cu ea, din moment ce nu mai putea face copii. Dar nici nu mă gândeam la călugărie, că mă speria viața de mănăstire, cu ascultări mai grele decât la C.A.P. Dacă se poate spune așa, devenisem obsedat doar de rugăciune și de biserică, în timp ce pe ea o neglijam. În timp, relațiile dintre noi s-au tot răcit. Ajunseserăm ca doi străini. Știam că ea nu va divorța, nici nu îmi puneam problema divorțului, dar nici nu mă interesa cât de fericită era lângă mine. Consideram că toate plăcerile căsniciei trebuie defăimate, că tot ce e fru-

mos în lumea asta e o piedică în drumul nostru spre Dumnezeu. Ajunsesem să nu mai vreau să plecăm nici în concedii, deși până atunci mergeam în fiecare vacanță de vară la munte și la mare. Am hotărât să nu mai merg decât în pelerinaje la mănăstiri. Ioana nu era de acord cu asta, dar mie mi se părea că vacanțele sunt o piedică pentru viața duhovnicească. Vezi, așa se destramă multe familii, când unul dintre soți nu mai ține seama de nevoile și de dorințele celuilalt. Aici e, de fapt, începutul divorțului. Ioana nu a divorțat, dar era ca și cum am fi fost divorțați.

Faptul că mie mi s-a părut că duhovnicul nostru nu e destul de sfânt m-a făcut să plec la un duhovnic renumit, la o mănăstire. Ioana a rămas cu duhovnicul de la biserica la care mergeam noi. Faptul că am ajuns să avem duhovnici diferiți a fost picătura care a umplut paharul.

Într-o zi, fără să îmi spună nimic și fără să vorbească despre asta cu duhovnicul ei, când a aflat că boala îi revenise, Ioana s-a mutat la părinții ei. Nu mi-am dat seama că, prin exagerările și extremismele mele, îi sufocam sufletul. Știam cât de mult m-a iubit, cât de mult m-a răbdat. Îi eram recunoscător că mă adusese pe calea credinței. Dar nimeni nu îmi spusese că exagerările pot distruge o familie creștină. Credeam că e de ajuns că amândoi posteam, ne rugam, ne împărtășeam, ne făceam canonul. Ioana îmi tot atrăgea atenția asupra faptului că relația noastră e pe un drum greșit, că facem dragoste mult prea rar și doar când eu aveam nevoie de așa ceva, că nu mai ieșim cu prietenii, că nu mai mergem la teatru sau la filme cum făceam înainte. Dar lucrurile astea îmi stricau liniștea sufletească. Voiam

să duc o viață cât mai curată, dar nu am avut măsură. Acum, după atâta vreme, cred că o mare parte din greșeală a avut-o primul meu duhovnic, că nu a știut să mă tempereze. Sau poate doar dau vina pe el, nu știu ce să zic. Oricum, eu nu îl ascultam, mi se părea că dădea canoane ușoare, iar eu voiam să mă rog cât mai mult. Atunci când Ioana mergea să se culce, eu preferam să mă duc în micul paraclis pe care îl amenajasem în pod. Ioana devenise pentru mine o ispită, iar eu preferam să dau cu tămâie și să încep rugăciunile de seară. Nu îmi dădeam seama câtă nevoie avea Ioana de mângâierile și de alintările mele. Mi se păreau deșertăciuni. Și așa am pierdut-o.

Boala îi revenise, dar mie nu mi-a spus nimic. Am aflat despre asta abia la înmormântare, de la tatăl ei. Părinții ei sunt creștini și de la ei a învățat Ioana lucrurile legate de credință. După înmormântare, tatăl ei mi-a spus doar atât: „Dacă viața ta creștină i-a făcut atât de mult rău fiicei mele, înseamnă că nu te închini la Dumnezeu la care trebuie. Hristos a binecuvântat familia și iubirea dintre soți. Tu, crezând că devii mare ascet, ai distrus-o pe fata noastră. Eu n-am puterea să te iert pentru asta, dar mă rog ca măcar Dumnezeu să te ierte.”

M-am întors acasă după înmormântare. Casa era la fel de goală ca în săptămânile precedente. Dar gândul că fusesem părtaș la distrugerea Ioanei m-a îngenucheat. Am fost orb, înțelegi? Căutam să citesc numai Filocalii, numai vieți de sfinți, să merg la cât mai multe mănăstiri, dar nimeni nu a tras semnalul de alarmă. Viața mea de familie se ruinase, încetul cu încetul. După moartea Ioanei, ajunseseam într-o stare de cumplită deznădejde.

Nu aveam curaj să mă duc la mănăstire. Îmi era frică de munca fizică, îmi era frică de ascultări. Și mă afluam într-un impas din care nu vedeam nicio ieșire. Momentul care a declanșat o schimbare în sufletul meu a fost citirea vieții Sfântului Varlaam din Kereț. În secolul al XVI-lea în Rusia, în satul Kereț, pe malul Mării Albe, a trăit un preot de mir cu viață sfântă, pe numele Vasile, așa cum mă chema și pe mine în lume. Dumnezeu îi dăduse puterea de a izgoni duhurile necurate. Odată, a izgonit un duh necurat, care din vechime locuia într-un templu păgân. Diavolul a căutat însă răzbunarea. Nu se știe exact cum, însă părintele Vasile și-a ucis preoteasa. Unii spuneau că și-a ucis-o din gelozie, pentru că ea l-ar fi trădat cu alt bărbat. Părintele Vasile s-a spovedit unui sfânt, Teodor din Kola, și a primit un canon foarte greu de pocăință, de nevoință și de rugăciune. La trei ani după uciderea soției, părintele Vasile a început să facă minuni, iar acest lucru a fost un semn că Dumnezeu i-a iertat păcatele. A intrat atunci într-o mănăstire și s-a călugărit cu numele de Varlaam. Dumnezeu l-a învrednicit să îi rămână trupul sfinte moaște. Cazul acestui sfânt mă face să fiu și mai apăsător de greșeala pe care am făcut-o față de soția mea. Îmi dau seama că eu nu am pocăința pe care am avut-o Sfântul Varlaam, și tot ce fac e să mă rog ca Hristos să primească puțina mea rugăciune pentru mântuirea mea și a Ioanei.

După citirea vieții Sfântului Varlaam, nu am mai putut rămâne în lume. Am vrut să mă retrag la mănăstire, mai ales ca să mă rog pentru soția mea. Mă gândeam și încă mă mai gândesc că a murit cu sufletul plin de tristețe. Nu știu nici dacă m-a iertat și nici dacă s-a mântuit.

După câțiva ani de viață monahală, am auzit că lângă o altă mănăstire din zonă, într-un bordei, trăiește retras un părinte, de existența căruia știau puțini oameni, părintele Teofil. Am venit la el, vrând să învăț pocăința adevărată și rugăciunea inimii. Vreme de câțiva ani i-am fost ucenic. Părintele Teofil a trecut la Domnul ca un sfânt. După moartea sa am rămas singur în bordei pentru câteva săptămâni. Începusem să am ispite mari, pentru că îl vedeam uneori pe diavol și mă gândeam să mă întorc în obștea din care plecasem. Tocmai atunci părintele Maxim a vrut să intre în mănăstirea lângă care trăiam. Starețul s-a temut să îl primească, ca să nu aibă probleme, dar m-a întrebat dacă nu vreau să îl primesc ucenic. L-am primit, dar nu mi-a fost ucenic, ci părinte. Eu am făcut ascultare de el, chiar dacă făcea și el de mine. I-am cerut de multe ori să se roage pentru soția mea, că uneori Dumnezeu îi descoperea cine este în rai și cine este în iad. Dar, ori că Dumnezeu nu i-a descoperit, ori că nu a vrut să îmi spună, pe mine mă chinuie și azi gândul că poate am făcut mai mult rău după ce am descoperit credința creștină decât înainte. Cred că toate bețiile și desfrâul meu de dinainte Ioana le-ar fi putut răbda, dar indiferența și răceala mea au băgat-o în mormânt. Cred că, dacă după convertirea mea aș fi fost un soț tandru și iubitor, Ioana ar fi trăit și acum și păcatele mele înaintea lui Dumnezeu ar fi atârnat mai ușor.

Ți-am scris despre aceste lucruri, frate Pavel, nu doar ca să te rogi și tu pentru mine și pentru Ioana. Deși cred că ar fi bine să o pomenști în rugăciunile tale. Ți-am scris ca să înțelegi cum o greșală aparent neimportantă poate distruge viața de familie.

La tine e vorba de o greșeală clară. Chiar dacă încă nu ai apucat să păcătuiești din nou cu Simona. Mă mir și eu cum crucea părintelui Maxim ți-a oprit gândul pătimăș. Sunt și eu bărbat și știu cum e să renunți la o femeie pe ultima sută de metri. Eu nu am reușit nicio dată, chiar dacă aveam și momente în care îmi părea rău că o înșel pe Ioana. După ce m-am apropiat de biserică, nu am mai înșelat-o nicio dată. Dar am rănit-o mai mult decât dacă aș fi înșelat-o.

Renunță să o mai primești pe Simona la voi. Nu trebuie nici măcar să vă mai vedeți. Nici chiar să vorbiți la telefon. Ești încă sub influența magnetului ei. Și, dacă nu te îndepărtezi de ea, s-ar putea să îți distrugă familia, să nici nu mai vrei să mergi la soția ta și la copilul vostru.

Nu uita că, deși ai și soție și copil, patima desfrâului poate pune stăpânire pe tine. Și atunci Ecaterina riscă să rămână doar o amintire. Mă rog pentru tine să nu ajungi aici.

Să te rogi Sfintei Teodora din Epir, ca să te ajute să îți cureți sufletul de patima desfrâului. Este o sfântă puțin cunoscută la noi, așa că o să îți scriu câteva cuvinte despre ea, ca să înțelegi de ce a primit harul de a-i ajuta pe cei care sunt în pericol de a-și distruge căsniciile.

Sfânta împărăteasă Teodora din Epir a trăit în secolul al treisprezecelea. La scurt timp după căsătoria cu ea, împăratul Mihail al II-lea, împăratul Epirului, s-a îndrăgostit de o altă femeie de la curte. Aceasta i-a făcut farmece și l-a convins să se ridice împotriva soției sale și să o gonească de la palat. Sfânta Teodora a plecat, deși era însărcinată. A cutreierat mult, fiind îmbrăcată sărăcăcios, trăind din ce găsea. A născut în pribegie. Până

la urmă, a fost găzduită de un preot, căruia i-a fost milă de cei doi, și care i-a aflat identitatea. După câțiva ani, boierii, sătui de desfrâul împăratului, au gonit-o pe femeia aceea de la curte. Împăratul a chemat-o pe soția sa înapoi la palat, cu mult fast.

Căsătoria lor a pornit pe un drum nou. Sfânta Teodora a mai născut patru copii. Făcea multe milostenii, se ocupa de construirea de biserici și mănăstiri. Viața ei de sfințenie era lăudată de tot poporul. După aproape patruzeci de ani de la căsătorie, împăratul Mihail al II-lea a trecut la Domnul. Sfânta Teodora a intrat în mănăstire, unde a trăit ultimii ani din viață pe calea rugăciunii și a asprei nevoințe. Dumnezeu a primit-o în cetele sfinților Săi. Sfintele sale moaște s-au arătat făcătoare de minuni.

Să te rogi Sfintei Teodora ori de câte ori relația cu soția ta va trece prin momente de cumpănă. Multe familii au scăpat de divorț prin rugăciuni către ea. Pe data de 11 martie să îți aduci aminte că e prăznuirea ei și în fiecare an să te rogi sfintei, ca să fie ocrotitoare a familiei voastre.

Pavel, Dumnezeu cheamă soții la sfințenie. Chiar dacă pe lumea cealaltă iubirea dintre soții care se mântuiesc se va manifesta altfel, pentru că vor fi ca îngerii, iubirea va rămâne. Adu-ți aminte ce ți-am spus la Cernica despre Sfinții Petru și Fevronia. Chiar dacă trăiești în lume, tot la sfințenie ești chemat.

Gândește-te la ce iubire vă cheamă Hristos și dă-ți seama cum risipești tu talanții acestei iubiri.

Părintele Hrisostom

11 noiembrie

Părinte Hrisostom,

Văd că nu mi-ați mai scris, așa că vă scriu eu. Nu sunt bine. Ieri am vrut să mă duc la Ștefănescu. Am plecat de la serviciu, hotărât să mă sfătuiesc cu el. Poate că fratele lui găsește un mijloc să rezolve problema cu subtitrarea fără prea multe scânteii. Dacă îmi recunosc greșeala, singur și din timp, consecințele vor fi mult mai mici.

Ieri, din cauza frământării, am uitat că trebuia să îmi înnoiesc abonamentul pe autobuz. M-am suit în mașină, vrând să merg la locuința lui Ștefănescu, dar la prima stație s-au urcat controlorii. Nu i-a interesat că abonamentul îmi expirase în ziua precedentă, mi-au dat amendă. M-am enervat foarte tare. Nu am mai avut stare să mă duc la Ștefănescu, m-am dus acasă. Nu știu dacă o să mă duc mâine la el. Cred că am făcut un gest nebunesc schimbând subtitrarea, m-am băgat ca musca în lapte și am făcut pe viteazul. Iar acum trag consecințele. Rugăciunea te face într-un fel inconștient, te transpune într-o lume artificială. Dar eu trăiesc în lumea reală, părinte. Dumneavoastră, la bordei, aveți puțin contact cu lumea reală. Trăiți în trecut, în evul mediu sau chiar mai devreme.

Eu am soție, am un copil care se va naște la anul, iar Dumnezeu nu știu dacă mă va ajuta să ajung la ei. Dacă Dumnezeu e atât de bun, de ce nu m-a ajutat să plec până acum din țară? Îmi vine să mă duc singur la securitate și să îmi recunosc greșeala. Am făcut pe viteazul de pomană. Dacă îi anunț eu de gafa mea, au timp să retrimită filmul la Oscar cu

subtitrarea corectă. Și scandalul ar fi evitat, iar represaliile asupra mea ar fi mult mai mici. Sau poate că nu vor fi deloc. Poate că interesul lor e să acopere situația.

Am făcut o pauză din scris, am ieșit să iau pâine și am găsit în cutia poștală scrisoarea de la dumneavoastră. Nu aveți de ce să vă temeți. Simona s-a îndrăgostit de un coleg de serviciu, așa că de câteva zile a renunțat singură să mai doarmă la mine. I-am simțit lipsa, pentru că îmi alunga singurătatea. Iar poftele le țineam sub control. Acum, singurătatea mă apasă și mai greu. Poate că, dacă Simona ar fi rămas la mine, am fi ajuns din nou în pat. Dar vă rog să mă credeți că nici nu îmi trecea prin cap așa ceva în seara în care am acceptat să doarmă la noi. Cred că singura problemă e că m-am apucat din nou de fumat. Am fumat cu ea, în seara în care a venit la noi, că mi-a zis că nu îi place să fumeze singură. Și de atunci m-am apucat din nou.

De când am avut ispita cu Simona, rugăciunea merge foarte greu. Când încep să mă rog, simt dureri de cap și amețeli. Simt o plictiseală groaznică. Când eram mic, părinții m-au dat la baschet. Mi-a plăcut o perioadă de timp, dar, după câteva săptămâni, m-am plictisit. Nu mai făceam efort la antrenamente. Așa că, spre dezamăgirea antrenorului, m-am lăsat de baschet și m-am apucat de fotbal. Pentru mine, viața în biserică din ultima vreme a fost ca baschetul. Îmi e puțin rușine că vă dezamăgesc, dar am ajuns într-un impas pe care nu știu dacă și cum o să îl mai depășesc.

Despre Sfinții Petru și Fevronia, nu știu ce să zic. Dacă se iubeau așa de mult, de ce s-au mai călugărit înainte de moarte? Nu era mai bine să moară unul în brațele altuia? Iar

treaba cu mutarea minunată a trupurilor lor în același sicriu e cam greu de crezut. Dacă a fost chiar așa, înseamnă că povestea lor de dragoste e la kilometri distanță deasupra tuturor poveștilor de dragoste despre care am citit până acum. Dacă aș fi știut de ei înainte să mă culc cu Simona, poate că m-aș fi rugat lor, să facă o minune cu mine și să mă ducă mai repede la Ecaterina. Dar, acum, nu prea am stare să mă rog.

Oricum, mi-au prins bine destăinuirile dumneavoastră. Nu aș vrea ca peste ani de zile să regret că nu am știut să am răbdare cu filmul. Până să găsesc scrisoarea de la dumneavoastră, jumătate din mine voia să meargă la Ștefănescu, jumătate nu. Ieri, procentul înclina în favoarea lui Ștefănescu, dar cred că de asta i-a trimis Dumnezeu pe controlori să mă amendeze.

Sunt, în continuare, într-un impas sufletesc. M-am îndepărtat și de Dumnezeu și de Ecaterina. Simona s-a mutat la iubitul ei, dar a luat ceva din mine. Asta pentru că eu nu am avut puterea să îi cer să se mute de la noi, ci pentru că a plecat din proprie inițiativă. Dar asta mă leagă și mai tare de ea.

Ecaterina a simțit la ultimul telefon că ceva e în neregulă cu mine și i-am spus doar că Simona a dormit câteva nopți la noi. Speram să înțeleagă situația. Dar s-a supărat și s-a enervat. A țipat la mine și mi-a închis telefonul. Eu nu de un astfel de comportament aveam nevoie. Aveam mare nevoie ca soția mea să îmi dea mâna și să mă ajute să mă ridic. Nu m-a înțeles și nu m-a ajutat. Mai bine îmi țineam gura.

Nu am stare să vă mai scriu, așa că întrerup aici scrisoarea mea. Vă doresc sănătate multă.

Pavel

Frate Pavel,

Iată că azi a început Postul Crăciunului. Iar tu treci prin ispite grele, care te împiedică să te pregătești de praznicul Nașterii lui Hristos. Îmi pare bine că Simona te-a lăsat în pace. Dar îmi pare rău că nu te-ai ridicat singur din starea în care te-ai aflat. Adică diavolul a găsit ocazia să te atace și mai tare. Îți scriu scrisoarea aceasta cu multă greutate pe suflet. Pentru că, dacă te-ai dus deja la Ștefănescu, nu știu dacă vei mai primi această scrisoare. Dar sper totuși că nu ești arestat.

Să știi că în viața duhovnicească nu putem sta pe loc. Ori urcăm, ori coborâm. Diavolul nu s-a mulțumit cu faptul că erai aproape să păcătuiești din nou cu Simona, ci vrea să te ducă din rău în mai rău. Păcatele mici întunecă mintea, ca să pregătească terenul pentru păcate mai mari. Cele mai mari păcate pregătesc terenul pentru altele și mai mari. Și tot așa, până ce ne pierdem mântuirea.

Dacă te-ai dat de gol cu subtitrarea, să știi că ai făcut o greșală fatală. Nu ți-a cerut nimeni să faci pe eroul, să refuzi să subtitrezi „Osânditul”. Tu ai insistat ca părintele Maxim

să îți spună ce să faci, dar el nu ți-a dat niciun răspuns. Tocmai ca să alegi singur, în cunoștință de cauză. Dar, acum, după ce ai ales calea cea îngustă, cum crezi că poți să mai renunți la ea?

Frate Pavel, eu nu prea știu ce să îți spun, nu îmi rămâne decât să mă rog pentru tine. Eu cred că a te duce la Ștefănescu pentru ajutor e un păcat mai mare decât îți imaginezi.

Să știi că de multe ori noi judecăm păcatele cu măsuri greșite, iar Dumnezeu le vede cu alți ochi. Eu nu știu cu ce ochi le vede Dumnezeu, dar cred că unele compromisuri te marchează pe viață. Și orice compromis are în el ceva din trădarea lui Iuda. Nu îți scriu ca să te întristez sau ca să te mustru, ci plâng pentru tine, pentru că ești fratele meu.

Dacă ai fost deja la Ștefănescu, să știi că e nevoie de multă, de foarte multă pocăință. E bine că nu ai desfrânat cu Simona când a venit la tine. Dar, frate Pavel, chiar dacă nu ați apucat să terminați ce ați început, pentru că v-a oprit crucea părintelui Maxim, tu tot ai păcătuit. Oricum, înainte de a vorbi cu soția ta despre asta ar fi trebuit să vorbești cu duhovnicul, să alergi la spovedanie și să Îl rogi pe Dumnezeu să te ierte. Dar tu ai deschis cutia Pandorei și nu mai știi cum să o închizi. Nu te dezvinovăți că nu ați ajuns până la capăt. Tu ai greșit și în fața lui Dumnezeu, ai greșit și față de soția ta. Și, pentru că nu te-ai pocăit imediat, diavolul ți-a trimis o ispită și mai mare.

Îmi pare rău că nu ți-am scris până acum despre scara păcatului. Poate că te-ar fi ajutat să îți dai seama mai repede de cursele pe care ți le întinde diavolul.

Sfinții Părinți, care sunt cei mai fini cunoscători ai sufletului omenesc și ai războiului cu diavolul, au observat că există câteva etape în lupta cu păcatul. Te rog să fii atent la ele. Prima este gândul la păcat; cum a fost în cazul tău gândul că ai putea păcătuia cu Simona. La început a fost doar un gând, față de care nu te poziționești. Nu erai nici de acord cu el, dar nici împotriva lui.

În această etapă, de simplă probabilitate a căderii, câtă vreme nu ai acceptat gândul, poți să îl respingi ușor. Toate gândurile de păcat sunt de la diavol. Acesta aruncă săgeți către noi, dar, dacă noi nu le acceptăm, nu ni se consideră păcat.

A doua etapă a păcatului este când începem să îl analizăm, să ne îndulcim cu el: „Parcă aş face asta, parcă nu e chiar atât de grav.” Această etapă e numită de Sfinții Părinți „însoțire”, adică amestecarea gândurilor noastre cu cele trimise de diavoli. E mult mai greu să respingi un lucru cu care ai început să te îndulcești. În această etapă, gândul începe să fie însoțit de imagini păcătoase.

Apoi urmează acceptarea păcatului, consimțirea cu gândul păcatului. De obicei, de aici până la păcatul cu fapta drumul este foarte scurt. Nimic, sau aproape nimic nu îl mai oprește pe omul orbit de poftă să păcătuiească. În cazul vostru, dacă Simona nu te strângea în brațe atât de tare, ați fi ajuns la păcat, după cum mi-ai scris. Crucea părintelui Maxim ți-a apăsat pieptul, ca un clopoțel, ca o alarmă... Mă minunez cum te-a păzit Dumnezeu.

După ce omul a acceptat să păcătuiască, urmează păcatul. Apoi omul vrea să repete păcatul, care îl atrage ca un magnet. Caută justificări, caută, motive, se dezvinovățește. Dacă nu aleargă la Dumnezeu și nu se pocăiește, și-a pierdut mântuirea.

Tu, deși erai spovedit și împărțășit, te-ai împrietenit cu dracul în noaptea în care ai vrut să păcătuiești cu Simona. Pe loc, conștiința te-a muștrat, te-ai dus în camera ta, dar diavolul nu te-a părăsit. De asta, în scurtă vreme te-a biruit frica și ai ajuns să vrei să te întâlnești cu Ștefănescu. Dracul nu pleacă ușor. I-ai dat un deget, îți ia toată mâna. Ai reușit să pleci de lângă Simona, a plecat și el împreună cu tine, încercând să te prindă în altă cursă.

În cartea numită „Limonariu” apare o întâmplare care arată cât de important este să ne luptăm cu ispita din toate puterile noastre. Un părinte bătrân, care era rânduit să boteze oamenii, s-a smintit când a uns cu Sfântul Mir o femeie. Și a vrut să plece din mănăstire. Când a vrut să plece, i s-a arătat Sfântul Ioan Botezătorul și i-a spus să rabde ispita, că el îi va ușura lupta. După o vreme, a venit acolo să se boteze o fată foarte frumoasă, dar părintele nu a putut să o boteze, având gânduri murdare. Fata a așteptat două zile să fie botezată, dar degeaba. Preotul a plecat din mănăstire, dar pe drum i s-a arătat iarăși Sfântul Ioan, care i-a spus cu blândețe să se întoarcă, pentru că el îi va ușura războiul duhovnicesc. Dar părintele i-a răspuns mândru că e hotărât să nu se mai întoarcă, pentru că Sfântul Ioan nu îl ajutase până atunci. Sfântul Ioan a făcut de trei ori cruce asupra lui și i-a spus că ajutorul întârziase, pentru că lupta sa să aibă mai multă plată, să aibă cunună. Dar, pentru că părintele a fugit de luptă, Sfântul Ioan i-a ridicat lupta, spunându-i că a rămas însă fără răsplata

ostenelilor sale. De atunci, părintele a mai botezat oameni încă doisprezece ani, până la moartea sa, dar nu a mai fost ispitit de gânduri de desfrâu.

Așa cum diavolul a încercat să îl alunge pe acest părinte din mănăstire, așa vrea să te arunce și pe tine din viața de familie pe calea desfrâului sau în alte păcate. Războiul cu el e un război de toată viața. Nu o să te lase până ce nu te va arunca în iad. Așa se luptă cu toți. Dar acum cu tine se luptă mai mult decât cu alții. Pentru că vrea să te distrugă. Vrea să batjocorească actul de curaj pe care l-ai făcut schimbând subtitlarea filmului.

Sper că nu l-ai sunat până acum pe Ștefănescu și mă rog din tot sufletul nici să nu îl sune. Ar însemna să accepți o formă de sinucidere lentă, de autoblestem. Ar fi poate cel mai mare rău pe care ți-l poți face acum, în afară de sinucidere. Nu am putere să îți mai scriu. Dumnezeu să îți dea gândul cel bun, că altfel vei merge din rău în mai rău. Să te ajute Maica Domnului și toți sfinții să faci voia lui Dumnezeu și să te ferești de păcate.

Părintele Hrisostom

P.S. Închei cu una din poeziile mele de suflet, scrisă de Radu Gyr. Cred că se potrivește situației în care te afli: „Îndemn la luptă”:

„Nu dor nici luptele pierdute,
nici rănilor din piept nu dor,
cum dor acele brațe slute
care să lupte nu mai vor.

Cât inima în piept îți cântă
ce-nseamnă-n luptă-un braț răpus?
Ce-ți pasă-n colb de-o spadă frântă
când te ridici cu-n steag mai sus?

Înfrânt nu ești atunci când sângeri
și nici când ochii-n lacrimi ți-s.
Adevăratele înfrângeri
sunt renunțările la vis.”

18 noiembrie

Părinte Hrisostom,

Sunt încă sub impresia întâlnirii cu dumneavoastră. Să vă spun mulțumesc? Mi se pare prea puțin. Să vă spun că vă iubesc? Nu știu dacă se cuvine. Ați intrat cu putere în inima mea și nu am cuvinte să vă spun ce e în sufletul meu. Când am venit acasă și v-am văzut în fața blocului nu îmi venea să îmi cred ochilor. Era prea frumos să fie real.

Îl rugasem cu disperare pe Hristos să îmi dea puterea de a nu apela la Ștefănescu, deși frica mă paraliza din ce în ce mai tare. Exact când simțeam că nu mai am putere să re-

zist, exact când simțeam că mai am puțin și cedez, am simțit o schimbare în inima mea. Am simțit că Dumnezeu mi-a întins, încă o dată, mâna Sa. Cred că a făcut-o pentru rugăciunile dumneavoastră, ale părintelui Maxim și ale noilor mucenici.

Am plecat de la serviciu gândindu-mă să îl sun pe Ștefănescu, iar când am ajuns acasă eram deja hotărât să nu îl mai sun. Voiam să vă scriu decizia mea, mă și gândeam ce să vă scriu, când v-am văzut. A fost ca o poveste, ca o secvență de film. Mi-ați întins mâna exact când aveam nevoie de ea. Da, eu voiam să mă ridic din cădere, dar mă simțeam foarte neajutorat. Ar fi trebuit să alerg la spovedanie, la părintele Vasile, dar nu aveam putere să fac asta.

Știu că nu vă părăsiți bordeiul decât în situații foarte importante. Mă bucur că ați făcut-o și pentru mine. Mă bucur și că mai înainte am putut să ascult glasul conștiinței, prin care a vorbit Hristos. Faptul că v-am văzut mi-a dat mult curaj duhovnicesc.

Nu credeam că pot fi atât de ușor de înșel de diavol. Mi se părea că viața creștină e luminoasă, e clară, e limpede. Acum mă simt rănit, mă simt ca într-un film istoric, în care mâna stângă mi-a fost tăiată, piciorul îmi e rănit de o săgeată, totuși trăiesc. Trebuie să mă retrag, trebuie să mă refugiez, să mă vindec, pentru a mă putea întoarce în luptă.

Dar acum îmi iubesc și mai mult Împăratul, pe Hristos, care mi-a purtat de grijă și nu m-a lăsat să fiu ucis de dușman. Și vă iubesc și pe dumneavoastră, care ați venit în ajutorul meu când dușmanul mă putea răni de moarte.

Cred că Hristos mă va vindeca, părinte. Am inima apăsată de durere. Mie Simona îmi trebuia? Ce putea Simona să îmi ofere? Am păcătuit de atâtea ori cu ea până să o cunosc pe Ecaterina și știu gustul păcatului. Dar nu de el am nevoie. Eu am nevoie de soția mea, de iubita mea soție. Acum îmi dau seama cât am făcut-o să sufere la telefon. Am fost un dobitoc, asta e cuvântul. Nu trebuia să greșesc față de ea.

Iar la Ștefănescu ce să caut? Am găsit un cuvânt în psalmi: „De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea.” Aș vrea să pot spune și eu: „De Te voi uita, Doamne, uitată să fie dreapta mea.” Dacă vă voi uita, noilor mucenici și mărturisitori, uitată să fie dreapta mea.” Nu am credința psalmistului să spun astfel de cuvinte, care ar putea semăna cu un blestem, dar îmi doresc ca Dumnezeu să îmi dea putere să rezist până la capăt, fără să Îl mai trădez și fără să îi mai trădez pe sfinții Lui. Rugați-vă pentru mine, că m-am crezut erou, m-am crezut viteaz, și diavolul mi-a arătat că sunt om slab și plin de patimi. Îmi e rușine de mine. Vreau să mă schimb. Ajutați-mă.

Da, bine zicea Radu Gyr, „adevăratele înfrângeri sunt renunțările la vis”. Nu vreau să renunț. Am să merg mâine să îl caut pe părintele Vasile, ca să mă spovedesc.

Pavel

P.S. Să știți că m-au ajutat mult sfaturile dumneavoastră. M-aș bucura mult să vă revăd, că sfaturile vii sunt mult mai puternice decât cele așternute pe hârtie.

Frate Pavel,

Hristos nu a venit în lume pentru sfinți și pentru eroi. A venit pentru oameni păcătoși, cu sufletele bolnave, pentru oameni care iubeau mai mult întunericul decât lumina. Căderile tale te-au ajutat să te cunoști mai bine. Păcatele te pot duce la deznădejde, dar te pot duce și la pocăință. În viața duhovnicească e foarte important să îți vezi slăbiciunea și păcatele. Noi nu ne putem mândri cu virtuțile și cu faptele noastre bune, pentru că sunt daruri de la Dumnezeu. Dacă ai căzut, important este să te ridici. Și să înțelegi că viața duhovnicească nu este în linie dreaptă spre rai, ci este un drum cu multe urcușuri și coborâșuri.

Să îl rogi pe părintele Vasile Fărcaș să îți împrumute viața Sfintei Maria Egipteanca și viața Sfântului Ciprian, care a fost vrăjitor. Am să îți scriu aici câteva cuvinte despre ei, ca să îți fie modele de pocăință.

Sfânta Maria Egipteanca era o tânără din Egipt care de la vârsta de doisprezece ani și-a părăsit părinții și a plecat la Alexandria, unde a curvit vreme de șaptesprezece ani. Nu păcătuia pentru bani, ci doar pentru a-și satisface poftele trupesti. Când a văzut că o mulțime de oameni se pregăteau să se suie pe o corabie, pentru a merge la Ierusalim de sărbătoare Înălțării Sfintei Cruci, a vrut să meargă și ea. Neavând bani pentru plata drumului, s-a oferit să plătească cu trupul ei. Și nu a păcătuit doar cu cei care i-au cerut aceasta, ci și pe alții i-a tras la păcat din proprie inițiativă. Ajungând în Ierusalim, a păcătuit și acolo, până când a venit ziua praznicului. Atunci, văzând că mulți oameni merg la biserică, a mers și ea. Dar, încercând să intre în biserică, a simțit cum o putere îi stă împotrivă. Toți oame-

nii puteau să intre, numai ea nu. Atunci, înțelegând că din pricina păcatelor ei nu putea intra, văzând o icoană a Macii Domnului, a început să se roage, cerându-i să o ajute să se închine Sfintei Cruci și promițându-i că își va schimba viața.

Așa a făcut și, după ce s-a închinat, a rugat-o pe Maica Domnului să îi arate cum să își schimbe viața. Maica Domnului i-a cerut în chip minunat să treacă Iordanul, adică să meargă în pustie. A luat cu ea doar trei pâini și jumătate, din care s-a hrănit câțiva ani. Dumnezeu a întărit-o, pentru că nu era luptată doar de nevoile firești, de foame și de sete, ci mai ales de poftele trupesti și de diavoli. Dar, cu ajutorul lui Dumnezeu a rezistat, iar la sfârșitul vieții a fost descoperită de un cuvios, pe nume Zosima, căruia i-a povestit viața ei. Cuviosul a dat mărturie despre darurile de care se învrednicise sfânta, că știa lucruri din Sfânta Scriptură, deși nu le auzise și nici nu le citise, știa ce se întâmplă la distanță, când se ruga se ridica de la pământ. Dar, mai mari decât aceste daruri, „puteri paranormale” cum le numesc în mod greșit unii, era darul ei de a-și plânge păcatele.

Să înveți de la Sfânta Maria Egipteanca să te pocăiești pentru păcatele tale. Să știi că aceasta este cea mai sigură cale spre rai. Când oamenii se pocăiesc, când coboară pe scara pocăinței, mândria îi părăsește. Nu pot fi doborâți de diavol, pentru că s-au smerit. Poate că tu te-ai mândrit pentru lucrul bun pe care l-ai făcut modificând subtitlarea. Dumnezeu nu te-a ajutat să cazi, ci doar a îngăduit să cazi, ca să îți înțelegi neputința și să nu te mai mândrești. Poate că această cădere să îți fie ție spre început bun pe calea pocăinței celei adevărate.

Despre Sfântul Ciprian trebuie să știi că a fost unul dintre cei mai mari vrăjitori din istoria lumii. A trăit în vremea în care creștinii erau prizonieri pentru credința lor. Era din Cartagina, dar a trăit în Antiohia Siriei. De la șapte ani, părinții lui l-au dat să învețe arta vrăjitoriei. A mers să învețe de la cei mai mari vrăjitori din Grecia și din Egipt. Putea porni vânturile, putea stârni furtuni pe mare, putea face rău oamenilor și recoltelor. Ajunsese prieten al diavolilor, care îl ascultau și făceau tot ce le cerea. La acest vrăjitor a venit un tânăr, pe nume Aglaid, care încerca să o convingă pe o tânără creștină să trăiască cu el în păcat. Dar ea îl respingea, pentru că alesese să trăiască în curăție, trăind în lume ca o maică. Aglaid a încercat să o ducă cu forța în casa lui, răpind-o, dar Iustina l-a lovit și a țipat, iar țipetele ei au atras atenția vecinilor, care au salvat-o.

Atunci, Aglaid a cerut ajutorul vrăjitorului Ciprian. Trimițând draci ca să o convingă pe Iustina să se mărite cu Aglaid, aceștia s-au întors la el neputincioși. Văzând neputința diavolilor pe care îi sluja în fața puterii Dumnezeului fecioarei Iustina, Ciprian a lepădat slujirea diavolilor și a ales credința creștină. Și-a ars toate cărțile de vrăjitorie și a cerut să fie botezat. A ajuns chiar episcop. A murit de moarte mucenicească, împreună cu Sfânta Iustina. Când li s-au tăiat capetele, un creștin pe nume Teoctist s-a apropiat de moaștele Sfântului Ciprian și a mărturisit că și el este creștin. I s-a tăiat și lui capul. Nu l-am menționat pe Sfântul Teoctist întâmplător. Dacă Dumnezeu va rândui să ajungi în temniță pentru El, să îl rogi pe Sfântul Teoctist să te ajute. El a fost marcat de mucenicia Sfântului Ciprian, tu ai fost marcat de mucenicia sfinților închisorilor. Și poate că ei te vor chema lângă ei, așa cum Sfântul Ciprian l-a chemat în mod minunat pe Sfântul Teoctist.

Ce să îți scriu despre Sfântul Apostol Pavel, ocrotitorul tău, care din prigonitor al creștinilor a ajuns apostol al neamurilor? El e o dovadă vie că trecutul nu contează, ci doar prezentul și viitorul. Că Dumnezeu șterge cu buretele toate păcatele și ne face ai Săi, dacă noi vrem să ne schimbăm cu adevărat viața.

Am să îți mai scriu acum despre câteva exemple de pocăință. Părintele Maxim mi-a vorbit despre un caz al unui episcop dintr-o altă țară comunistă, parcă din Rusia, pe care securitatea îl pregătise să se infiltreze în ierarhie. În timpul slujbei de hirotonie într-un episcop, exact înainte de momentul invocării Duhului Sfânt, securistul s-a întors cu fața la credincioși și le-a spus că a fost trimis de securitate în școlile teologice cutare și cutare, că fusese până atunci preot securist, dar că, în timpul slujbei respective, conștiința l-a muștrătat și a dat totul în vileag. A întrebat poporul din biserică: „Ce spuneți? Să continue slujba de hirotonie?” Oamenii s-au pus în genunchi, neștiind ce să răspundă, și au început să se roage. După puțină vreme au spus: „Să continue, să continue.” Slujba a continuat, dar la câteva zile ierarhul acela a dispărut, pur și simplu. Se crede că l-a omorât securitatea.

Vezi tu, frate Pavel, momentul acela de convertire l-ai trăit și tu, după moartea părintelui Maxim. Momentul acela de har e o minune. Dar diavolul se răzbună, mai devreme sau mai târziu. Și Dumnezeu îi îngăduie să se răzbune tocmai pentru că, astfel, diavolul le mărește cununa robilor lui Hristos.

Să știi că Dumnezeu Se uită la tine în fiecare clipă. Vede fiecare poticnire a ta, dar vede și fiecare ridicare a ta. Dumnezeu te iubește mai mult decât îți poți da seama. Ce frumos

se roagă psalmistul David: „păzește-mă, Doamne, ca pe lumina ochilor...” Așa ne păzește Dumnezeu. Tu trebuie să înțelegi că în centrul credinței creștine stă iubirea; nu dogmele, nu posturile, ci iubirea. De ce I se spune lui Hristos în unele rugăciuni: „preadulcele meu Iisuse”? Domnul Hristos îi iubește pe păcătoși, așteaptă pocăința lor, iar aceștia trebuie să îi răspundă cu iubirea lor.

Oamenii caută adevărul și nu îl găsesc. Dar, dacă ar căuta Iubirea, L-ar găsi pe Hristos, Cel ce este Calea, Adevărul și Viața. Nu există Adevăr în afara Iubirii. Așa cum nu există nici Iubire în afara Adevărului.

Am să îți dau o dovadă a iubirii lui Hristos pe care vreau să ți-o fixezi în minte și, dacă vei avea alte căderi, să știi că Dumnezeu nu te-a părăsit. Nici dacă ai fi tradus filmul cu exactitate, nici dacă te-ai fi dus zilele trecute la Ștefănescu, Dumnezeu nu te-ar fi părăsit. Aceasta e o mare taină, că Dumnezeu nu Se scârbește de noi, ci ne așteaptă la El până în ceasul morții. Nu îți scriu asta ca să îți pui nădejdea în marea Sa milă și să păcătuiești, sperând că te va mântui oricum. Nu. Unii păcătuiesc, spunând că Dumnezeu e prea bun ca să îi arunce în iad. Dar nu Dumnezeu te aruncă în iad. Pur și simplu păcatele îmbolnăvesc sufletul și el moare. Dar Dumnezeu ne tot așteaptă, până în ultima clipă.

Sfântul Apostol Carp a fost unul dintre cei șaptezeci de apostoli. El era ucenic al Sfântului Apostol Pavel. Acest sfânt s-a supărat tare când un păgân a convins un creștin să se rupă de Biserică. Sfântul Carp s-a mâhnit atât de mult, încât a ajuns să se roage lui Dumnezeu să trimită foc din cer și să îi pedepsească pe acești doi oameni.

În timp ce stătea la rugăciune, Sfântul Carp a avut o vedenie. L-a văzut pe Hristos înconjurat de îngeri, dar a văzut și iadul. Acolo i-a văzut pe acești doi oameni, care erau împinși de niște bărbați spre o prăpastie, în care era un balaur înfricoșător. În loc să se uite la Hristos, Sfântul Carp prefera să se uite în iad și aștepta ca cei doi bărbați să cadă în gura balaurului. Dar Hristos a venit cu îngerii Săi, care i-au luat pe cei doi bărbați de pe marginea prăpastiei. Hristos i-a spus Sfântului Carp: „Bate-Mă pe Mine de acum, căci sunt gata ca pentru mântuirea oamenilor să Mă răstignesc a doua oară. Că iubit Îmi este acest lucru, ca oamenii să renunțe la păcatele lor.”

Hristos e gata să Se răstignească a doua oară pentru tine, pentru mine și pentru alți păcătoși. Atât de mult ne iubește. În această întâmplare e rezumată toată Evanghelia. Dacă un om nu ar ști mai mult despre cât de mult Îl iubește Dumnezeu pe om, dar ar ști doar această întâmplare, ar trebui să îi fie de ajuns.

E foarte important să te lupți din toate puterile cu patimile pe care le ai și Dumnezeu te va ajuta să le biruiești. Am auzit că la Sfântul Munte Athos trăia un părinte din Asia Mică, care se îmbăta în fiecare zi. Mulți călugări și pelerini se sminteau de comportamentul lui. Când părintele a murit, toți s-au gândit că a ajuns în iad. Dar un părinte cu viață sfântă, părintele Paisie Eznepidis, a văzut cum în ceasul morții călugărului bețiv o ceată de îngeri a venit să îi ia sufletul. Când era mic, părinții îi puneau în lapte o băutură alcoolică, ca să doarmă cât erau ei la muncile câmpului și să nu fie găsit de turci. În vremurile acelea, turcii luau copiii creștinilor și îi făceau robi. Când copilul a crescut, a ajuns bețiv. Cu toate aces-

tea, a vrut să se călugărească. A cunoscut un părinte care i-a spus că și el fusese alcoolic. Acela l-a sfătuit să reducă încet-încet numărul de pahare pe care le bea în fiecare zi. După un an, a reușit să scadă de la douăzeci de pahare la nouăsprezece pahare zilnic. Și aceasta cu mult efort. În timp, ajunsese să bea doar două-trei pahare pe zi. Îi era de ajuns să se îmbete și toți îl judecau, dar Dumnezeu vedea lupta pe care o ducea. De aceea, la moartea lui a trimis îngerii ca să îi ia sufletul. Dacă aș fi cunoscut și eu un astfel de monah, l-aș fi judecat cu asprime. Și cred că și tu ai fi făcut la fel. Dar Dumnezeu l-a judecat cu alte măsuri, s-a uitat la inima lui.

Cred că întâmplarea aceasta te poate ajuta mai mult decât cuvintele pe care ți le-am scris despre Sfânta Maria Egipteanca sau despre Sfântul Mucenic Ciprian. Aceștia au fost eroi ai credinței, care în clipa în care L-au cunoscut pe Hristos au lepădat toate păcatele și răătăcirile lor. Puțini oameni au o astfel de credință. Cei mai mulți ne luptăm, până la sfârșitul vieții noastre, cu patimile care ne asupresc ca niște tirani. Dar, dacă nu ne vom deznađăjdui din pricina multelor noastre căderi, dacă vom avea puterea să ne ridicăm după fiecare cădere, atunci poate că în ceasul morții noastre îngerul păzitor ne va lua sufletul, pentru a-l duce lui Hristos.

Să știi că, pe cât de banală pare pocăința, pe atât de valoroasă este. Dacă vei învăța pocăința, te vei ridica repede din orice cădere. Vei cădea mai rar și căderea va fi mai puțin vătămătoare.

Am să îți mai scriu o ultimă întâmplare. Te rog să mă ierți că lungesc această scrisoare. Sunt obosit și scriu la lumina lumânării, dar vreau totuși să îți mai spun ceva. Eu mi-am dorit mult să ajung la Sfântul Munte Athos, dar Dumnezeu nu m-a învrednicit. E foarte complicat să poți ajunge acolo. Am căutat totuși să îi trag de limbă pe oamenii care mi-au spus că au fost în Grădina Maicii Domnului, am vrut să aflu cât mai multe despre acest loc binecuvântat. Întâmplarea care m-a impresionat cel mai mult este cu cinci frați, care trăiau într-o chilie, la Schitul Sfânta Ana. Erau frați după trup, dar și frați în monahism. La început s-au înțeles bine, apoi diavolul s-a băgat între ei și a început să stârnească tulburare. Frații se certau aproape în fiecare zi și ajunseseră să se bată atât de tare încât își rupeau unul altuia mâna sau chiar piciorul. Dacă vreun părinte încerca să îi despartă, lua și acela bătaie. Nimeni nu avea curajul să intervină între ei. Vreme de patruzeci de ani acești frați s-au tot bătut și certat. Dar, într-o zi, la chilia lor nu s-a mai auzit niciun zgomot. Nimeni nu avea curajul să meargă la ei, să vadă de ce era atâta liniște. După trei zile, Sfânta Ana i s-a arătat părintelui care era întâistătător al schitului și i-a spus să meargă și să îngroape cu mare cinste moaștele celor cinci mucenici care, deși se certau din lucrarea diavolului, mai apoi, în fiecare seară, după rugăciunile de la slujba Pavcerniței, își cereau iertare sinceră unul de la celălalt. Când s-au dus să îi îngroape, au aflat trupurile lor mirosind a mir, ca moaștele sfinților mucenici.

Frate Pavel, aici e una din tainele vieții creștine. Dumnezeu Se uită la inimile noastre. El judecă totul cu alte măsuri. Acești frați nu au fost osândiți de Hristos pentru răutatea, certurile și bătăile lor. Puteau fi aruncați în iad pentru acestea. Dar milostivul Dumnezeu

S-a uitat la inimile lor. A văzut că aveau puterea de a se ierta, în fiecare seară, unul pe celălalt. Și a acoperit pentru această iertare toate păcatele lor și i-a primit cu multă slavă în împărăția Sa.

Incredibil, nu-i așa? Pare incredibil. Și, totuși, puterea de a-i ierta pe cei care te nedreptățesc, te prigonesc, te lovesc, ani și ani de zile, nu vine de la fire. E de la Dumnezeu. Și Dumnezeu I-a preaslăvit pe robii Săi, pe care cunoscuții lor îi judecau cu fiecare ocazie. Nădăjduiesc că deja ți-ai curățit sufletul prin spovedanie. Nădăjduiesc că te-ai ridicat și că Hristos S-a sălășluit iar în inima Ta. Să nu Îl mai trădezi. Poartă în gândul tău pilda lui Gheorghe Calciu Dumitreasa, care din creștin a ajuns tortionar, dar apoi prin pocăință a urcat pe culmile sfințeniei.

Uit-o pe Simona, uită și gândul de a-i cere ajutorul lui Ștefănescu. Ștefănescu nu poate să îți facă decât rău, nu are cum să îți facă bine.

Lasă-te în grija lui Hristos și a Maicii Domnului. Fie ca sfinții închisorilor să te întărească și să te ocrotească. Să te ajute să mergi cum trebuie pe calea postului, pentru a cunoaște bucuria Nașterii lui Hristos în ieslea inimii tale. Și să se facă acești sfinți „pâine pentru hrana ta”, așa cum bine zicea Radu Gyr în poezia „Ofrandă”:

„Din luptele și-nfrângerile noastre
așternem trepte noilor destine;
o scară de mărgean peste dezastre

să urce pașii lumii care vine.

Din fiecare rană care doare,
din orice suferință mai adâncă,
armuri am pus pe piepturi viitoare
și spade-am pus în mâini ce nu sunt încă.

Iar dac-am plâns, din lacrima măiastră
răsare mângâierea de mătase,
pe care mâine alții au s-o lase
pe alte frunți ce cresc din fruntea noastră.

Și-atunci, în noaptea zgurii și a zloatei,
închidem luptă, lacrimă și rană.
Din dăruirea noastră subterană
ne-om face pâine pentru foamea gloatei.”

28 noiembrie

Părinte Hrisostom,

Am citit cu ochii în lacrimi scrisoarea dumneavoastră. Am citit gândindu-mă tot timpul ce se întâmpla dacă ați fi venit la București după ce m-aș fi dus la Ștefănescu. Mă apasă groaznic păcatul pe care eram gata să îl fac. Credeam că timpul trece și conștiința se va liniști. Dar, nu, pe măsură ce zilele trec, păcatul mă apasă și mai tare.

M-am trădat pe mine însumi și L-am trădat și pe Hristos. Cred că înțeleg disperarea lui Iuda când și-a înțeles greșeala. Părerile de rău te covârșesc și te doboară. M-au dus până aproape de deznădejde.

M-a ajutat mult spovedania la părintele Vasile. Îmi era frică să nu mă certe. Mi-a spus: „Tu nu vezi cât de fragil ești? Dacă te-aș muștra, te-ar birui deznădejdea. Tu nu de muștrare ai nevoie acum, ci de mângâiere”. Mi-a făcut cadou o icoană cu Maica Domnului. Mi-a spus că el, rugându-se în fața acelei icoane, a trecut cu bine prin mari greutăți. Iar acum mi-a dat-o mie. Mă simțeam ca un copil care a câștigat un premiu nemeritat. Îmi venea să intru în pământ de rușine. Părintele mi-a spus că, dacă a văzut că lipsesc de la slujbe, a crezut că am reușit să plec din țară. Într-o noapte a visat chiar că am primit pașaportul și că am plecat spre soția mea. El credea că acest vis a fost o lămurire, că Dumnezeu i-a dat un semn despre mine, de asta când m-a văzut la biserică s-a mirat foarte tare. Mi-a spus că îi părea rău că nu îmi dăduse icoana înainte de plecare, ca să am o amintire de la el.

Îmi e din ce în ce mai ușor să țin post. I-am cerut binecuvântare părintelui Vasile să țin post negru miercură și vinerea, cum făcea bunica din partea mamei mele. Dar părințele mi-a spus să mănânc la ora 3, că nu e bine să încep cu posturi prea aspre.

Legat de ce mi-ați scris despre vedenia Sfântului Carp, eu am simțit că Hristos ar fi gata să Se răstignească pentru mine a doua oară, numai să nu Îl mai trădez. Simt cum iubirea Lui îmi modelează sufletul. Ateii nu știu ce pierd stând departe de biserică. Și nu doar ateii. Am văzut și oameni care merg la biserică doar formal, parcă nici ei nu înțeleg de ce vin, și care par a fi departe de biserică.

Întâmplarea cu călugărul bețiv m-a făcut să mă întreb câți dintre oamenii pe care i-am judecat cu asprime vor ajunge în rai. Eram eu în măsură să îi judec obiectiv? Nu, evident că nu. Dar îmi e foarte greu să nu judec.

Cât privește întâmplarea cu cei cinci frați care se băteau aproape zilnic, cred că, dacă noi am crede cu adevărat în puterea pocăinței, am trăi altfel. Nu m-am mirat că Hristos i-a iertat, m-am mirat doar că i-a primit chiar ca pe niște mucenici care au răbdat pentru El. Le era poate mult mai ușor să plece de la chilia lor în altă parte, ca să nu mai sufere, dar nu au plecat. Le era și mai ușor să plece în lume, poate chiar să se căsătorească. Dar au preferat să rabde, ani și ani. Față de răbdarea lor, răbdarea pe care trebuie să o arăt eu e apă de ploaie. Dacă visul părintelui Vasile e de la Dumnezeu, eu, până la jumătatea lui februarie, când o să fie anunțate filmele calificate în finala premiilor Oscar, voi pleca spre Ecaterina. Adică au mai rămas mai puțin de trei luni.

Simona a plecat din inima mea la fel de repede cum a intrat ultima oară. Nu știu cum am putut să fiu atât de slab. Credeam că m-am imunizat față de ea. Simt totuși că mi-a rămas o rană în suflet, că ceva nu s-a vindecat cum trebuie. Nici prin cap nu îmi trecuse să păcătuiesc cu ea când am acceptat să doarmă la noi. Chiar dacă inițiativa a fost a ei, mă mustră conștiința și nu știu cum aş putea să îmi repar greșeala față de ea. Nu ar fi trebuit să o las să mă sărute.

Oricum, iubirea pe care i-o purtam Ecaterinei a revenit la normal. Cred că m-a ajutat mult spovedania și rugăciunea. Și mai ales dragostea ei. Dacă atunci când i-am zis de Simona s-a supărat tare, la ultimul telefon a știut să fie calmă. Mi-a spus că, și dacă s-ar fi întâmplat să păcătuiesc cu Simona, ea ar fi încercat să facă tot ce îi stă în putință ca să mă întorc la iubirea ei. Mi-a spus că mă iubește atât de mult încât nici dacă aş face o prostie mare nu i-ar trece sentimentele pe care le are pentru mine. Nu am avut încă puterea să îi spun ce s-a întâmplat de ziua Simonei. M-am gândit că, dacă ar fi să nu pot pleca din țară, poate că i-ar fi mai bine să nu știe de căderea mea. Oricum, mă rog ca Dumnezeu să mă ajute ca până la sfârșitul vieții mele să nu mai ajung în brațele altei femei.

Vă rog să îl pomeniți și pe Radu, prietenul meu cel mai bun. A fost plecat din București în provincie, ca să îl îngrijească pe tatăl lui, care a fost grav bolnav. Tatăl lui și-a revenit, deși doctorii nu îi mai dădeau nicio șansă. De când m-am apropiat de biserică, eu m-am rugat deseori Sfintei Paraschiva și Sfântului Calinic pentru el, l-am trecut pe multe pomelnice, așa că m-am bucurat că s-a vindecat.

Când i-am spus lui Radu că eu cred că sfinții l-au ajutat pe tatăl lui să se vindece, mi-a spus să las prostiile. Am încercat să îi vorbesc despre credință, despre rugăciune, despre părintele Maxim, dar m-am lovit de un zid. El e marcat de o întâmplare din copilăria lui la țară, în care a simțit bine gustul sărăciei. În Postul Paștilor, mama lui strângea cu greu niște bănuți, ca să îi dea preotului care venea să le sfințească casa. Când preotul bătrân s-a pensionat, a venit în locul lui un alt preot, hotărât să se căpătuiască repede. Când a venit să le facă sfeștanie, după slujbă, când mama i-a dat bănuții pe care îi strânsese cu greu, preotul a întrebat, disprețuitor: „Doar atât?”

Mama lui a plâns mult în acea seară, că numai ea știa cu cât efort strânsese acei bănuți. Că era văduvă. De atunci, Radu nu a mai vrut să se ducă la biserică. Nu i-a mai trebuit. De asta, la cununia noastră, Radu nici nu a vrut să vină la slujbă. A stat în fața bisericii. Doar soția lui, Carmen, a intrat.

Radu zice că are credință în sufletul lui, că Dumnezeu e bun și oricum ne ajută pe toți, indiferent de religia pe care o avem, că Dumnezeu e Părintele tuturor. El crede că Hristos a murit pe cruce pentru noi, dar asta nu înseamnă că trebuie să devenim bisericosi. Când e vorba de biserică, de sfinți, de icoane, fuge, la propriu, ca dracul de tămâie. Părinte, eu țin mult la Radu, dar nu știu cum să îl ajut. Dacă vă luminează Dumnezeu, vă rog să îmi scrieți ceva despre asta. Să știți că e un suflet bun și ține mult la mine. Când a plecat Ecaterina, credeam că îmi va rămâne el ca sprijin, nu știam că va trebui să plece să îl îngrijească pe tatăl lui.

Atât de tare s-a supărat când i-am vorbit despre Dumnezeu, că nici nu am mai avut stare să îi spun ce am făcut cu subtitrarea. Am încredere în el, dar nu știu dacă mă va înțelege. Dar, dacă nu ar fi reacționat atât de dur la cuvintele mele despre credință, i-aș fi vorbit despre decizia mea legată de film. Am simțit că el a pus un zid între noi și nu mă pricep să îl dobor la pământ. M-am rugat și mă voi mai ruga pentru el, dar vă rog să îl poameniți și dumneavoastră.

Nu știu cum am putut uita de cartea despre pelerinul rus. Am început să o citesc abia în seara asta. Am pus-o în sertarul de la birou și am uitat cu totul de ea. Am găsit-o întâmplător. O să încep să spun din nou și rugăciunea lui Iisus. Ispitele prin care am trecut m-au îndepărtat de ea, am avut mintea încărcată cu alte lucruri. După spovedanie m-am lăsat din nou de fumat. Sper să fie pentru totdeauna.

Să știți că încerc să învăț pe dinafară poeziile pe care mi le trimiteți. Părintele Maxim mi-a spus că ei le repetau foarte des în închisoare, că prin ele primeau puterea de a rezista. Dacă voi ajunge peste graniță, o să încerc să răspândesc cât mai mult aceste poezii. Sunt pline de putere spirituală. Rugați-vă pentru mine,

Pavel

Frate Pavel,

Sper că rândurile mele te vor găsi cu bine. Nu știu de ce, dar am simțit o apăsare rugându-mă pentru tine în aceste zile. De obicei, când simt așa, înseamnă că persoana pentru care mă rog are necazuri. Mă aștept ca diavolul să se răzbune pe tine, pentru că ai reușit să te ridici din ispita cu Simona și pentru că nu te-ai dus la Ștefănescu. Dar, poate că ești bine, totuși.

După ce ți-am trimis ultima scrisoare mi-a fost teamă să nu înțelegi cumva greșit întâmplarea cu călugărul bețiv. Unii ar putea spune că, uite, Dumnezeu e înțelegător cu noi, și chiar dacă suntem bețivi, curvari sau mândri, tot ne va mântui, ca pe acest călugăr; sau ca pe frații călugări care se băteau în fiecare zi. Din rândurile tale reiese că ai înțeles cum trebuie privite aceste întâmplări. Rostul lor nu e de a crede că, orice prostii facem, Hristos ne iartă, din moment ce în marea Sa milă L-ar fi iertat și pe Iuda care L-a vândut. Ci este de a ne lupta din toate puterile cu păcatul și de a ne ridica după fiecare cădere.

Mulți oameni, când se apropie de biserică, trăiesc o schimbare a vieții lor. Cred că s-au pocăit, că s-au convertit, dar schimbarea nu ține mult. După ce îi biruie din nou păcatele trecutului, sau altele noi, ei nu mai găsesc puterea de a se ridica. A doua pocăință este mai grea decât prima. Pentru că prima avea un aer de mister, de fericire a găsirii Adevărului, de pace, de regăsire sufletească. Ai așteptări mari, ai vrea ca toți să te sprijine pe calea mântuirii. Pe când a doua oară știi la ce te întorci. Te întorci la un război duhovnicesc

care uneori e extenuant, alteori e obositor, alteori e covârșitor. Pare mai ușor să spui: „Asta nu e pentru mine. Am încercat, dar nu merge.”

Tu deja ai apucat să cunoști gustul celei de-a doua pocăințe. Să rămâi din căderile tale cu lecția pocăinței. Și atunci nu numai că Dumnezeu te va ierta pentru păcatele făcute, ci vei ști să te ridici iar și iar, până la capăt. Ține minte că viața creștină nu e o viață utopică, în care urci continuu. În viața reală urcușurile și coborâșurile alternează. De asta pocăința e atât de prețioasă.

După ce oamenii cad o dată, a doua oară, a treia oară, încep să pună la îndoială că este posibil să te ridici din păcat. Spun că au încercat, dar nu au reușit. De câte ori cazi, de atâtea ori să te și ridici. Cum ai știut să cazi, așa să te și ridici. O să îți copiez un cuvânt lung, dintr-o carte scrisă mai ales pentru călugări, „Patericul egiptean”, care arată că nu trebuie să deznădăjduim, oricât de mult suntem biruiți de păcate: „Un frate, biruindu-se de curvie, în toate zilele se afla săvârșind păcatul și în toate zilele Îl îmblânzea pe Stăpânul său cu lacrimi și cu rugăciuni. Și așa făcând, amăgindu-se de obiceiul cel rău, săvârșea păcatul. Apoi iarăși, după săvârșirea păcatului, se ducea la biserică. Și, văzând cinstita icoană a Domnului nostru Iisus Hristos, se arunca înaintea ei cu amare lacrimi, zicând: «Miluiește-mă, Doamne, și ridică de la mine această vicleană ispită, că mă trudește cumplit și mă rănește cu amărăciunea dezmiardărilor! Că nu am obraz, Stăpâne, a căuta și a vedea chipul Tău cel sfânt și mai strălucit decât soarele, ca să se îndulcească inima mea și să se vesească.»

Acestea zicând și ieșind din biserică, cădea în noroi, dar nu se deznădăjduia de mântuirea sa. Căci de la păcat întorcându-se la biserică, striga către Iubitorul de oameni Dumnezeu, zicând: «Pe Tine, Doamne, Te pun chezaș că de acum nu voi mai face păcatul acesta! Numai iartă-mi mie, Prea Bunule, cele ce dintru început și până în ceasul acesta Ți-am greșit!» Și, după ce făcea el aceste înfricoșate făgăduințe, iarăși se afla într-un păcat rău. Și se vedea iubirea de oameni a lui Dumnezeu cea prea dulce și nemărginită Lui bunătate, că suferea în toate zilele călcarea și necunoștința fratelui cea neîndreptată și rea. Din multa milă căuta și aștepta pocăința și întoarcerea lui. Că nu un an a făcut aceasta, nici doi, nici trei, ci zece ani și mai mult. Vedeți, fraților, răbdarea cea nemăsurată și iubirea de oameni cea nemărginită a Stăpânului, cum totdeauna îndelung rabdă, suferind fărădelegile și păcatele noastre cele cumplite! Că de acel lucru trebuie să ne înspăimântăm și să ne minunăm: de îndurările cele bogate ale lui Dumnezeu, că, făgăduindu-se fratele că nu va mai face altădată păcatul, se afla mincinos.

Deci, într-una din zile, făcând fratele păcatul, a alergat la biserică, plângând, suspinând, tânguindu-se și silind îndurările Prea Bunului Stăpân ca să Se milostivească spre dânsul, să îl scape de noroiul înverșunării. Și cum Îl ruga el pe Iubitorul de oameni Dumnezeu, văzând începătorul răutății și pierzătorul sufletelor noastre, diavolul, că nimic nu folosește, ci cele ce el prin păcat alcătuia, fratele prin pocăință le risipea, nerușinându-se, i s-a arătat în față, căutând în obrazul lui și strigând către cinstita icoană a Domnului nostru Iisus Hristos:

«O, ce-mi este mie și Ție, Iisuse Hristoase? Milostivirea Ta cea nemărginită mă biruiește și mă surpră, căci primești pe acest curvar, care în toate zilele minte înaintea Ta, defăimând stăpânirea Ta! Pentru ce nu-l arzi, ci îndelung rabzi și suferi? Căci Tu vei judeca pe curvari, pe preacurvari și pe toți păcătoșii o să-i pierzi. Cu adevărat, nu ești Drept Judecător, ci unde vrea stăpânirea Ta treci cu vederea, și pe mine, pentru o mică călcare a înălțării, din ceruri m-ai aruncat jos, iar acestui mincinos, fiind și curvar, fiindcă zace înaintea Feței Tale, ușor îi dăruiești blândețea Ta. Pentru ce, dar, Te numești pe Tine Judecător Drept? Precum văd și Tu primești fapte din multa Ta bunătate și treci cu vederea dreptatea». Și acestea zicea diavolul, iuțindu-se de multă amărăciune și pară de foc scoțând din nări, apoi a tăcut.

Și s-a făcut glas ca de la jertfelnic, zicând: «O, balaure prea viclean și pierzătorule, nu te-ai săturat de socoteala ta cea rea, că ai sorbit lumea, iar pe cel ce a venit la mila cea nespusă te silești să-l hrănești și să-l sorbi? Ai atâtea greșeli ca să pui și să tragă întocmai cu Sângele cel scump, pe care l-am vărsat pe cruce pentru el? Iată, junghierea Mea și moartea Mea a afundat fărădelegile lui. Când păcătuiește, nu îl gonești, ci îl primești cu bucurie și nu-l oprești, nădăjduind să-l dobândești, și Eu, Cel atât de milostiv și iubitor de oameni, care am poruncit verhovnicului Meu, lui Petru apostolul, să ierte celui ce greșește în fiecare zi până la șaptezeci de ori câte șapte, oare nu îl voi ierta pe el, oare nu-l voi milui? Așadar, cu adevărat, de vreme ce aleargă la Mine, nu Mă voi întoarce de la el până ce îl voi moșteni. Căci pentru păcătoși M-am răstignit și preacuratele Mele palme pentru ei le-am întins, ca cel ce va voi să se mântuiască, să alerge și să se mântuiască. De la nimeni nu mă întorc, pe

nimeni nu alung, măcar de va greși de nenumărate ori într-o zi și de tot atâtea ori va veni către Mine, nu va ieși afară scârbit. Căci nu am venit să chem pe cei dreپți, ci pe cei păcătoși la pocăință». Și, auzindu-se glasul acesta, diavolul sta tremurând și neputând să fugă.

Apoi iarăși s-a făcut glas, zicând: «Ascultă, amăgitorule, pentru ce zici că sunt nedrept? Căci Eu cu toți sunt drept. În ceea ce aflu pe cineva, în aceea îl judec. Iată, deci, pe acesta l-am aflat stând înaintea picioarelor Mele și biruitor peste tine arătându-se. Îl voi lua și-i voi mântui sufletul, fiindcă n-a deznădăjduit de mântuire. Iar tu vezi cinstea lui și crapă de zavistie și rușinează-te». Fratele, stând cu fața în jos și tânguindu-se, și-a dat duhul. Și îndată urgie mare ca focul a căzut peste satana și l-a mistuit.

De aici, fraților, să cunoaștem milostivirea și iubirea de oameni cea nemăsurată a lui Dumnezeu și niciodată să nu deznădăjduim de mântuirea noastră.”

Am scris destul azi. Sper să înțelegi că întâmplarea aceasta a fost scrisă în Patericul egiptean pentru tine, pentru mine și pentru toți oamenii care se luptă să se mântuiască. Mai mult de zece ani a tot păcătuit monahul acesta, și Dumnezeu l-a tot răbdat. Ba răbda-rea lui Dumnezeu e și mai mare de atât. Deci, te va răbda și pe tine, dacă vrei să te ridici cu adevărat.

Neliniștea pe care o simt când mă rog pentru tine m-a făcut să cred că ai necazuri sau alte ispite. Te rog, orice căderi ai mai avea, aleargă cât mai repede la spovedanie. Nu te lăsa doborât la pământ.

Cât privește postul negru, va veni și vremea lui. Dar, dacă te grăbești să urci prea repede pe scara postului, vei cădea. În Ortodoxie nu contează recordurile de scurtă durată, în post sau în rugăciune, ci contează constanța, statornicia într-un mod de nevoință și așezare lăuntrică. Pe măsură ce vei spori în rugăciune, vei putea să ții și posturi mai grele. Dar ia-o încet. Unii fug de post, și se miră că nu simt lucrarea Duhului Sfânt peste ei, iar alții caută să țină posturi exagerate, și prin mândrie pierd și ei harul. Tu caută calea de mijloc. Roagă-L pe Hristos să îți dăruiască darul de a avea dreptă socoteală și de a evita exagerările. Ascultarea de duhovnic te va ajuta mult în această chestiune.

Despre cum ai putea să îl ajuți pe Radu o să îți scriu altă dată. O să mă rog până atunci pentru el. Acum, în loc să îți copiez o altă poezie scrisă în temnițe, o să îți copiez un text lung, pe care l-am găsit pe niște foi în Ceaslovul care i-a rămas părintelui Maxim în spital, când a trecut la Domnul. E scris de mâna lui, dar nu e stilul lui. Cred că e copiat de undeva, dar nu îmi dau seama de unde. Textul are, în loc de titlu, numărul 1985. Cred că e anul în care a fost scris. Colile pe care e scris sunt noi și pare scris recent, poate că l-a copiat cât a stat în spital, înainte să treacă la Domnul.

„Vremea stă sub semnul lui antihrist. Mi-a rămas datoria unei mărturisiri testamentare.

Mulți vor fi șocați de viziunea prezentată de mine, dar ea va fi înțeleasă în mileniul trei.

Deținutul dispune de un detector suprasensibil al duhurilor, ideilor și forțelor ce se declanșează în lume. Simte că într-un viitor previzibil puterea comunistă va fi anihilată. Și, totuși, el este trist și îngrijorat. Trist, pentru că vede că aceia care au avut puterea comunității țării se profilează ca stăpâni și ai lumii care va veni. Este îngrijorat, pentru că înțelege că se deschid perspectivele unei tiranii mondiale, fără oponenti și fără precedent.

Biserica nu poate binecuvânta la întâmplare orice formulă socială, orice lege, orice instituție, orice doctrină, orice ideal, orice oameni, ci numai pe acelea care aparțin mesajului evanghelic, prin care se slujesc oamenii acelei vremi.

E mai lucrătoare o Biserică prigonită, dar pură, decât una strălucitoare, dar convențională. Această poziție e a lui Hristos și a lui Pavel. Ea a îmbinat în mod fericit puritatea adevărului cu înțelepciunea metodelor de mântuire a lumii, pe când convenționalismul practicat uneori de creștinătate e dubios moral și discreditat social.

Credința s-a limitat la Liturghii și ritualuri. În mănăstiri s-a redus până și tipicul și pravila. Se muncește mult, epuizant, agitat, încât nu mai e loc pentru viață duhovnicească. Dacă odinioară veneau în mănăstire oameni spre a se mântui, acum trebuie să vină oameni mântuiți, spre a mai salva ceva din forța spirituală de odinioară a mănăstirilor. Mai sunt monahi vrednici, dar tot mai puțini.

Lumea e lăsată să-și depene viața în patimi și ambiții, umplând istoria de nedreptate, de robie și de sânge, creștinii neputând să facă pentru ea decât rugăciuni. Un vlădică sincer a concretizat această realitate, zicând: «Nu am stofă de martir în mine!» Dacă este de înțe-

les un om laș, fie el și vlădică, nu se poate însă să se admită o conduită de compromis a Bisericii. Această conduită a dizolvat în ea însăși forța spirituală a creștinătății, încât ea a părăsit lumea, lăsând-o în mâinile vrăjmașului.

Răul în lume nu va veni numai prin formă antihristică, ci și prin forma hristoșilor mincinoși, adică acei creștini care nu vor fi autentici reprezentanți ai spiritualității creștine.

Falsul creștinism se dovedește a fi un dușman tot atât de nefast ca și anticreștinismul, căci acesta din urmă lovește frontal, pe când acela sufocă ipocrit creștinătatea. Reîncreștinarea creștinătății trebuie să ia model de la creștinismul primar al credinței impetuoase, intransigente și martirice.

Nebuniile lui Caiafa, ale lui Nero, ale Revoluției franceze sunt depășite în secolul nostru de determinarea logică a conștiinței, prin care omul este anulat și neantizat. Mai bine zis, neputându-se realiza materializarea duhului, omul determinat psihic este de fapt sata-nizat, bestializat și alienat.

Cu cât omenirea s-a civilizat, cu atât au crescut și formele ei apocaliptice. Răul e tot mai adânc în omenire, omenirea e tot mai numeroasă, civilizația e tot mai impunătoare, dar și dezastrul apocaliptic e mai categoric. O iconomie supremă, neprevăzută și nedorită de oameni, se manifestă în istorie.

Există o stranie oștire apocaliptică din rândurile creștinătății, care, după cum remarcăm, nu folosește întotdeauna sabia, ci adesea aurul, ideile, cuvintele, legile, artele, științele și falsele idealuri ale omenirii.

O altă forță apocaliptică antihristică ar fi ateismul, care are multiple tentacule: materialism, pozitivism, evoluționism, raționalism, umanism, antropocentrism, ideologism. Oamenii se închină din nou la alți zei făuriți de ei înșiși, chiar dacă-i numesc ideologie, știință, artă ori politică.

Omenirea e dominată de tehnică. Tehnica oferă o falsă și tiranică omnipotență politico-tehnicizată în lume. Tehnica a schimbat radical modul de a gândi al oamenilor, aspirațiile lor, comportamentul lor și structura societății, dându-le falsa senzație a fericirii eterne pe pământ, rupându-i de cer și golindu-i de duh.

Civilizația modernă comportă următoarele riscuri: dispariția vieții prin dezagregarea atomică militară, ori, pe cale pașnică, prin poluare și epuizarea resurselor naturale; dispariția vieții prin manipularea stavroghiană a ingineriei genetice; dispariția vieții prin alienarea oamenilor; tirania absolută prin monopolul tehnicii; transformarea societății în temniță, fermă ori uzină, prin tehnicizare; determinarea conștiinței prin mijloace tehnice; o lume teleghidată tehnic; anularea omului ca ființă liberă, conștientă și stăpână: dezechilibru ecologic; răzburarea naturii împotriva tehnicii; un dezastru general, pe care-l îndreptățește căderea omului din harul dumnezeiesc; golirea omului de harul Sfântului Duh și dispariția finalității transcendente. Armele nucleare dovedesc realitatea acestei perspective. Armele

spațiale defensive amenință cu tirania universală. Tehnica, dacă se dezvoltă în ritmul actual, în curând va ucide lumea pe cale pașnică. Lumea e deja alienată. Natura se răzbună.

Satanismul apare în omenire pe linii de forță succesive, ce și-au transmis puterea de la una la alta: antropocentrism, umanism, raționalism, progresism, materialism și ateismul ultimului secol, devenit pseudo-religie de stat. Satanismul încă n-a realizat antihristul, dar i-a creat condițiile apariției și puterii sale.

Omenirea trăiește cea mai cumplită criză: politică, militară, morală, socială și spirituală. Suntem între supraviețuire și dezastru. Suntem între moartea militară și moartea pașnică. Ne ucide alienarea. Sunt discreditate toate valorile și sunt dizolvate toate instituțiile tradiționale. Explozia tehnică pune viața lumii în pericol. Omul e alienat. Nesiguranța domnește pretutindeni.

În creștinism s-a cuibărit formalismul. Riposta severă a Mântuitorului împotriva împietririi iudaice în formalism trebuie dată acum și creștinătății formaliste. Ne-am închistat în dogme, idei, rânduieli, ritualuri și instituții. Dar trăirea vieții în Duh Sfânt nu trebuie să rămână limitată la unele forme tradiționale. Nu se poate accepta nici anarhia formelor, dar nici claustrarea în forme.

Mântuitorul a rupt-o cu convențiile iudaice și a vestit o lume nouă, dar, după două mii de ani, creștinătatea se trezește și ea convențională. Convențiile sunt o plagă subtilă ce se strecoară în comportamentul creștin, spre a se adapta conjuncturilor. Ele sunt nesincere față de adevărul creștin, fie din ignoranță, fie din ipocrizie și lașitate. Convențiile sunt o

cedare a autenticității creștine în fața convențiilor necreștine. Convenționalismul secularizează creștinismul, îl face oportunist, dubios și nesincer. Convenționalismul abdică de la lupta mântuitoare și se complace în viața prihănită. Prin convenționalism, harul este economisit fără discernământ și fără acoperire în aurul credinței, făcându-ne neguțatori necinstiți ai lui. E necesară o păstrare fără abatere a purității învățăturii creștine, spre a nu fi iconomi nevrednici ai harului dumnezeiesc și spre a nu discredita creștinismul în fața oamenilor.

În spiritualitatea creștină modernă domină neutralismul, o plagă mascată sub înțelepciune, dar care în realitate e un rău ce macină puterile dinamice, cutezătoare, eroice și martirice ale creștinismului. Neutralitatea față de natură abandonează lumea în primitivitate. Neutralitatea față de viață părăsește lumea în păcat. Neutralitatea față de satana adâncește lumea în ambiguitate morală. Neutralitatea față de materie duce lumea la mizerie. Neutralitatea socială lasă lumea în robie. Neutralitatea politică oferă puterea forțelor antihristice. Neutralitatea intelectuală imbecilizează. Neutralitatea culturală e mormânt spiritual. Neutralitatea față de lume este incapacitatea de a schimba lumea. Neutralitatea față de istorie e istoria bunului plac. Neutralitatea e moarte spirituală. Hristos e dovada puterii supreme ce a intervenit spre mântuirea lumii, deci neutralitatea creștinilor e părăsirea lui Hristos și indirect a lumii.

Creștinii au răspunderi depline pentru destinele omenirii. Ei trebuie să gândească problemele omenirii, să le orienteze și să le orânduiască. Ei trebuie să cunoască lumea, viața și cu deosebire dușmanii.

Fenomenul materialist domină politic lumea modernă, încât spiritualitatea creștină se dezvoltă la tensiuni maxime, care sunt împinse până la martiriu. Afirmarea condiției creștine e astăzi un act de eroism al gândirii, cuvântului și al vieții. Cine nu e gata de jertfa supremă, nu poate rezista în credință în acest secol.

Ne-au fost necesare severele experiențe ale ateismului modern pentru a ne trezi la lucrarea sfântă ce rează lumea în ordinea ei firească. Suferințele lumii moderne sunt o metodă de retrezire a conștiinței creștine.

Celula se dovedește a fi, pentru oamenii atrași de Dumnezeu, un mediu mai dur și mai prielnic decât chilia, numai că solicitarea credinței e mult mai severă.

Am înțeles care sunt treptele pe care le străbate gândul: gândul ca momeală, urmat de imaginea din gând, de acceptarea gândului, apoi planul făurit în jurul gândului, atașarea afectivă față de el și, în ultimă instanță, decizia de a trece la fapte. Gândul vine ca momeală fără voința omului, și deci omul nu este responsabil de el. Gândul rău trebuie înlocuit cu un gând bun, dar cea mai bună metodă este de a fixa în minte Numele Domnului Iisus, ca în flacăra Sa arzătoare să mistuie tot ce este rău.

Eu am supraviețuit temnițelor. Prietenii mei, mii în stânga și zeci de mii în dreapta, au căzut apărându-și ființa eternă, căci atât ne-a rămas, să nu murim spiritual.

Temnița a rămas în urmă. Cugetul meu e ancorat în viitorul omenirii. Mântuirea lumii e problema apostolatului – și noi facem apostolat. Această vocație s-a cristalizat în calvarul secolului XX. Creștinătatea a dat sfinți și martiri. Odată cu ei, omenirea întreagă a dat zeci de milioane de victime. Acesta este tragicul holocaust al acestui veac și e regretabil că nu este cunoscut, recunoscut și cinstit.

Aceste gânduri ne vin ca buni creștini ortodocși, iubindu-ne Biserica, dar în condițiile calvarului și Golgotei. De zeci de ani agonizează Hristos în lume, și am fost atât de jecmăniți de orice drept și orice libertate, încât numai rugăciunea tainică ne-a rămas. Cunoaștem puterea rugăciunii din lucrarea ei în adâncile suferințe ale celei mai aprige și inteligente prigoniri. Ne-am dăruit cu totul lui Hristos.

Biserica pare a fi învinsă și împinsă la marginea vieții și a istoriei. Totuși, lucrurile se dovedesc a nu rămâne așa. În timp ce cursul societății umanist-materialiste a ajuns la abis și moarte, omenirea redescoperă perspectiva istorică a spiritualității creștine.

Biserica e în derută, atât de slăbită încât o suflă toate vânturile istoriei. Dar Duhul Sfânt ridică martiri și sfinți, mărturisitori și apostoli. Îi ridică din anonimat, ori de acolo de unde nu era de așteptat, încât se conturează un nou început în creștinism. Și celui ce va birui i se va da să mănânce din pomul vieții.

Pentru creștini, sensul suferințelor și al dezastrelor este acela al curățirii și mântuirii. Pentru anticreștini, sensul suferințelor și al dezastrelor este o împătımire și mai mare, un efort superior de revoltă și orgoliu.

Sfinții, eroii și martirii acestui veac s-au apropiat de Hristos până la unirea cu El. Pe ei îi mărturisim. Fie strădania și jertfa noastră spre slava lui Hristos și mântuirea lumii. Amin.”

Părintele Hrisostom

8 decembrie

Părinte Hrisostom,

Eu sunt cu mâna stângă în ghips. Am căzut din autobuz și mi-am rupt mâna când mergeam la serviciu. Nu știu dacă știți că, din cauza aglomerației provocate de faptul că nu avem destule autobuze, uneori se merge cu ușile deschise. Ați simțit dumneavoastră că e ceva în neregulă cu mine și așa este. Dar, bine că nu e ceva mai grav.

„Pelerinul rus” îmi place foarte mult. Citesc din el puțin câte puțin, ca să îl termin cât mai târziu. Așa fac cu cărțile care îmi plac. În timp ce citesc am început să spun rugăciunea lui Iisus. O spun și pe stradă, o spun aproape tot timpul. La birou o spun mișcându-mi limba foarte puțin, ca să nu își dea seama nimeni.

Părinte, rugăciunea asta e o comoară. Cu cât o spun mai mult, cu atât am senzația că trăiesc o sărbătoare. Îmi aduce liniște în suflet. Chiar dacă mai am momente de frică, mă

rog până mă liniștesc. Duminica trecută, când m-am împărtaşit, am avut cea mai mare bucurie din viața mea. Mi se părea că nu mai trăiesc pe pământ. Era ca și cum Hristos ar fi fost viu în fața mea. Deși nu L-am văzut cu ochii trupești, L-am văzut cu ochii inimii. Mi-au apărut lacrimi în ochi, dar nu de tristețe, ci de bucurie. Ce mare dar ne-a făcut Hristos... Și cum am stat departe de El ani de zile...

La ultimul telefon, Ecaterina mi-a spus că eliberarea pașaportului meu întârzie din cauză că au apărut neînțelegeri cu statul german. Statul german plătește despăgubiri statului român pentru emigranți, pentru că în educația acestora statul român a investit mult. Și în perioada aceasta negocierile au intrat într-un mic impas. Dacă mi-ar fi spus asta înainte să îl cunosc pe părintele Maxim, cred că mă apuca disperarea. Nu mă laud, că și acum mă apucă uneori frica la gândul arestării, dar rugăciunea alungă frica.

În zilele în care mă gândeam să îi cer ajutorul lui Ștefănescu, de fapt fratelui său, aveam și momente în care voiam să fug la o mănăstire, unde nu mă cunoștea nimeni. Dumnezeu voia să m-ați primi la bordei? Credeți că aș putea rezista la condițiile de acolo? Doar așa, o vreme, până mi-aș putea găsi un alt adăpost. Oricum, acum nu mai iau în calcul această variantă. Ori plec la familia mea, ori îmi asum consecințele faptelor mele. Dar nu fug de arestare. Totuși, mă frământă o întrebare. Acum, că mă rog, că merg la biserică, că mă împărtaşesc, simt cum mă luminează Hristos, simt o putere care mă întărește. Dar, dacă voi fi aruncat în închisoare, cum voi rezista acolo? Nu pot elimina posibilitatea arestării. Poate că Dumnezeu rânduiește să fiu arestat cât mai târziu, ca să mă pot pregăti

cât mai bine pentru închisoare prin sfaturile pe care le primesc de la părintele Vasile și de la dumneavoastră. Dacă e așa, nu pot decât să Îi mulțumesc și să Îl slăvesc pentru minunata Sa purtare de grijă.

Dacă reușesc să plec din țară, o să Îl slăvesc pentru că m-a chemat pe calea mântuirii într-un mod atât de... nici nu știu cum să spun. Neconvențional? M-a chemat la El, asta e important. Și, dacă o să cadă comunismul, cum spunea părintele Maxim, am să mă întorc cât mai repede în țară. Și am să vă caut.

Apartamentul în care stau e pe numele părinților mei, care s-au mutat la țară. Aici se va muta un verișor al meu, imediat după plecarea mea. Dar, dacă ne vom întoarce, vom reveni în același apartament. Dacă și când se vor schimba lucrurile, voi găsi o soluție să mă întorc. Am uitat să vă scriu ceva care mi se pare interesant. Ștefănescu mi-a spus, când am fost în vizită la el, că știe de la fratele lui că încă din anul 1986 a apărut un articol într-o publicație din Anglia în care scria că regimurile comuniste din Europa vor cădea, unul după altul. Că în România locul lui Ceaușescu va fi luat de un disident, de Ion Iliescu, bănuiesc că ați auzit de el. Dacă va fi așa, înseamnă că ne vom revedea și în viața aceasta...

Deși mie mi se pare că românii nu sunt pregătiți să scape de jugul comunist. După greva minerilor din Valea Jiului din '77, unde se spune că au fost mii sau chiar zeci de mii de protestatari, câteva sute au fost mai apoi arestați, din care vreo cincizeci au fost internați la psihiatrie. Câțiva au ajuns la închisoare. Efecte: zero. Spunea cineva la „Europa libe-

ură” că din toată rezistența minerilor nu a rămas nimic. Azi totul e atât de bine supravegheat încât o nouă revoltă a minerilor este exclusă.

Ce a rămas din revolta muncitorilor de la Brașov de anul trecut? Nimic. Deși au fost mii de muncitori protestatari, gazele lacrimogene și blindatele au sufocat totul. Securitatea și armata au zădărnicit orice tentativă de schimbare a sistemului comunist.

Numai că românii nu știu nici acum nici ce s-a întâmplat pe Valea Jiului, nici ce s-a întâmplat la Brașov. Știu doar o mică parte dintre ei, doar cei care ascultă Vocea Americii sau Europa liberă. Dar ceilalți, cei care din scurtul program TV află numai cum a crescut parcă magic recolta de porumb la hectar, cum s-a depășit planul cincinal, cum s-au bătut toate recordurile cu puțință, în timp ce frigiderile românilor sunt goale, nu știu aproape nimic. Stăm și așteptăm anesteziați miercurea, ca să vedem Telecinemateca, să ne mai răsfațăm cu un film străin care să ne facă să uităm de cincinale și de „Cântarea României”. Asta nu e viață...

Vă rog să mă iertați că astăzi v-am scris atât de multe lucruri care mă frământă. Dar e iarnă și e frig. Dumneavoastră ați ales bordeiul, ați ales să trăiți în frig, ca să vă nevoiți. Însă, când vreți să vă încălziți, faceți focul. Milioanele de români care stau fără căldură, sau mai exact trăiesc cu copiii lor în niște locuințe în care domnește frigul, ce să facă? La noi, într-una din camere, pe unul din pereți avem mucegai aproape toată iarna.

Luna trecută un vecin a leșinat de la intoxicație cu gaz. A lăsat peste noapte focul deschis la aragaz, cu cărămida pusă pe el, ca să păstreze căldura, ca o mică sobă. Dar noaptea s-a luat gazul și, când i s-a dat drumul din nou, omul s-a intoxicat.

O vecină mi-a spus că, din cauza frigului, noaptea ține copilul între ea și soțul ei, ca să îl încălzească. Dar e atât de frig în cameră încât mama doarme cu mâna sub bebeluș, ca să simtă când face pe el și să îl schimbe imediat, ca să nu răcească. Nu îi e de-ajuns femeii că nu au mașină de spălat, că spală scutece non-stop, trebuie să mai rabde și frigul, împreună cu soțul ei și cu bebelușul lor.

La un bloc vecin iarna trecută un tată încropise un fel de radiator, cu o rezistență băgată într-o placă de BCA, ca să încălzească puțin în camera copilului. Dar plapuma copilului a căzut peste radiator și a luat foc. Copilul a murit carbonizat. Asta e România reală, asta e fericirea pe care ne-a adus-o comunismul.

Tot iarna trecută eram la o piesă de teatru și, din cauza frigului, actorii aveau haine groase pe sub costumele de rol. La un moment dat, o actriță a spus replica: „Of, ce zăpușea-lă...”, și toată lumea a aplaudat. Dar atât, asta e toată rezistența pe care o putem manifesta. La asta se rezumă tot, la bancuri politice, pe care nu m-aș mira să aflu că tot securitatea le-a creat. Așa cum evreii înșiși spun uneori bancuri cu evrei. Și poate scoțienii cu scoțieni.

Părinte, sper că nu v-am obosit cu rândurile mele. Dar frigul și mucegaiul accentuează atmosfera apăsătoare din România comunistă a zilelor noastre. Din care speranța în mai bine dispare, încetul cu încetul.

Doar Dumnezeu ne poate da putere să rezistăm. Vă rog să îmi scrieți și alte cuvinte despre rugăciune, că m-a ajutat scrisoarea pe care mi-ați scris-o în octombrie. Vreau să îmi spuneți cum e mai bine să mă rog când nu spun rugăciunea lui Iisus - cu cuvintele proprii sau cu rugăciuni din Ceaslov?

Mi-a părut rău că nu mi-ați mai scris o poezie în ultima scrisoare. Să știți că mi-ar fi prins bine. Am încercat să scriu eu câteva versuri, legate de faptul că literatura religioasă e atât de prigonită astăzi. Că nu mai suntem lăsați să citim cărțile Sfinților Părinți, care au fost puse la index, care sunt ascunse prin biblioteci și prea puțini oameni mai au acces la ele. E adevărat, se mai tipăresc, din când în când, cărți de folos, dar prea rar și prea puține...

Nu s-au mulțumit să ne ucidă Mărturisitorii;

s-au hotărât să le ucidă și Cărțile.

Mai întâi le-au spânzurat prin piețe;

dar, văzând că oamenii le aduc pe ascuns flori

ca unor răposați, au preferat să le ardă pe rug.

Spre surprinderea noastră, Cărțile au plâns

și apa cea vie pe care o ascundeau a stins focul.

„Aceeși vrăjitorie care păstrează moaștele nearse

își arată puterea și acum”, au spus ei
și au încercat să le decapiteze.
Dar, spre uimirea lor, din rănilor Cărților
a început să șiroiască sângele și ei s-au speriat:
erau sătui de atâtea martiri.
După ce s-au sfătuit îndelung,
Au încetat lupta împotriva cărților.
Au înțeles că cea mai teribilă prigoană
este sufocarea prin libertate.
Și au tipărit grămezi de cărți,
care de care mai interesante, pline de știri senzaționale,
dar care nu zideau cu nimic sufletul.
Pentru ca nimeni să nu aibă timp de altceva,
au tipărit atât de mult, și atât de ieftin,
încât uneori restul la pâine se dădea în cărți.
Ce nu au putut lovi cu sabia, au lovit cu pacea...

„Doamne, care știi că există nu doar litere careucid,
ci și litere care dau viață,
pentru jertfa celor care le-au scris,
scoate-le la lumină! Trimite-le spre noi!
De când ne-au ucis mărturisitorii
Suntem cam singuri...”
(„Mucenicia cărților”)
Aștept să îmi scrieți cum să mă port cu Radu. Rugați-vă pentru mine,
Pavel

Iubite frate în Hristos, Pavel,

Te-aș primi oricând cu drag în bordeiul meu. Nu aș avea cum să refuz dorința ta de a te ascunde o vreme aici. Și unii sfinți, în vreme de prigoană, s-au ascuns pentru un timp pe unde au putut. Când vei vrea să vii, te primesc. Bordeiul e împărțit în trei, avem un mic parclis și două mici chilii, așa că vei putea sta tu în partea în care stătea părintele Maxim.

Nu ai putea să vii chiar de Crăciun, măcar pentru câteva zile? Atunci ai vedea și condițiile în care stau eu și ți-ai da seama dacă ai putea rezista sau nu. Totul e să nu lași nicio dovadă a corespondenței noastre, niciun indiciu care să ducă spre mine. Altfel, te-ar putea prinde foarte ușor. Dar, dacă voi fi arestat pentru că te voi găzdui, am nădejdea că Dumnezeu nu mă va părăsi. Sper să vorbim mai multe despre asta față către față, în concediul tău de iarnă.

Cât privește situația lui Radu, îți dai seama cât de mult a suferit, cât l-a rănit comportamentul aceluia preot lacom? Noi, în biserică, avem un refren: „Să nu faci ce face popa, să faci ce zice popa.” Dar, practic, cine poate să nu judece? Adică îți trebuie multă credință ca să te ferești de păcatul judecării preoților, iar dacă nu ai credință, e cât se poate de firesc și de normal să îi judeci pe preoții păcătoși. Ne place sau nu, preoții păcătoși sunt unul dintre principalele motive pentru care multă lume fuge de biserică. Și, până la urmă, fiecare ar trebui să își vadă propriile păcate, că de fapt toți suntem păcătoși, chiar dacă ne e mai ușor să vedem paiful din ochii aproapelui.

Nu vei rezolva mare lucru dacă îi spui lui Radu să nu mai judece preoții. Dacă însă vei vorbi cu el despre preoți cu viață sfântă, cum e părintele Calciu sau părintele Maxim, poate că își va schimba, ușor-ușor, punctul de vedere. Și între apostoli a fost un Iuda. Din păcate, dacă la începuturile Bisericii preoții și ierarhii erau pilde de sfințenie, în ultima vreme aflăm din ce în ce mai puțini urmași vrednici ai Sfântului Nicolae sau ai Sfântului Spiridon. Aceasta nu e o judecată, e doar o simplă constatare. Dacă Sfântul Grigorie Teologul spu-

nea, în secolul al patrulea, cuvinte foarte dure la adresa ierarhilor nevrednici din vremea sa, mă întreb ce cuvinte ar fi spus despre ierarhii nevrednici de astăzi... Dar noi trebuie să căutăm și să găsim pilde de sfințenie, cum a fost la ruși Mitropolitul Nicolae al Rostovului sau la noi Preasfințitul Nicolae Popovici. Mai corect spus Sfântul Mărturisitor Nicolae Popovici care, dacă e adevărat că a fost otrăvit, e Sfântul Mucenic Nicolae Popovici.

E, totuși, foarte greu să întorci sufletul unui om ca Radu... Ar fi o minune să se întoarcă spre credință. Pentru că preoții lacomi propovăduiesc prin viața lor o altă evanghelie. Preoții bețivi, la fel. Atunci, cum să îi creadă oamenii? De asta trebuie să ai înțelegere față de Radu și de cei ca el.

Și eu m-am întrebat de ce Hristos nu a ales doar apostoli perfecți, ci a ales și pe unul ca Iuda, sau pe altul ca Petru, care s-a lepădat de El în vremea pătimirii. Pentru că nimeni nu e perfect, toți ne aflăm între bine și rău. Uneori alegem binele, alteori alegem răul. Preoții au neputințe ca fiecare om, de asta ei înțeleg din experiență cum e lupta cu păcatul. Cum ar fi fost să ne spovedească îngerii? Ei, care sunt fapte cerești, cum ar fi putut înțelege și asculta căderile noastre? Eu cred că e o mare șansă, nu un blestem, că există și preoți nevrednici. Mă refer nu la faptul că e bine, că evident că ideal ar fi fost să fie toți vrednici, ci la faptul că e bine că Dumnezeu nu le-a ridicat darul libertății atunci când i-a hirotonit. Că preoții buni aleg binele din tot sufletul lor, nu pentru că au fost predestinați să îl aleagă. Sper să înțelegi nuanța. Oricum, procentual, preoții bețivi sau desfrânați sunt foarte puțini, chiar dacă se face multă vâlvă din pricina lor. Majoritatea preoților sunt oameni morali, în

partea din dreapta a axei moralității, să zicem. Iar unii dintre ei sunt chiar preoți sfinți, despre care nu vorbește aproape nimeni.

Preoții sunt oameni obișnuiți, nu sunt aduși de pe alte planete. Sunt copiii familiilor noastre, sunt frații și unchii noștri. Dacă familiile noastre ar fi fost sfinte, s-ar fi născut din ele preoți sfinți. Dacă țăranii dintr-un sat sunt sfinți, cum să răsară un preot păcătos acolo? Avem preoții pe care i-am crescut, buni sau răi. Noi suntem responsabili că sunt așa. Știu că preotul ar trebui să fie o lumină pentru parohie, dar, atunci când nu e așa, oare nu este și vina credincioșilor?

Oamenii caută motive să stea departe de biserică. Atunci când un tânăr vrea să păcătuiască cu fata pe care o iubește, după ce au făcut păcatul îi e mai simplu să spună că nu mai vrea să meargă la biserică sau că nu mai crede în Dumnezeu decât să recunoască că a greșit. Noi, oamenii, căutăm tot timpul justificări pentru căderile noastre, nu avem puterea să fim sinceri în fiecare ceas. Spunem că nu ne place slujba, că strana cântă strident sau că popa ține predici plictisitoare. Poate că strana cântă într-adevăr strident, că popa ține predici plicticoase, dar, dacă vrem să ne mântuim, trecem cu vederea aceste minusuri, pentru că vrem să mergem la Sfânta Liturghie. Vrem să ne mântuim.

Radu crede că se poate mântui stând acasă. Nu, nu se poate mântui, chiar dacă el crede sincer asta. Dumnezeu nu e Același pentru toate credințele, pentru toate religiile. Hristos e Dumnezeu adevărat, chiar dacă e Dumnezeu Fiul. În Sfânta Treime nu există ierarhie, nu e Unul mai mare decât Celălalt. Evident că dogma Sfintei Treimi nu poate fi înțeleasă cu

mințea, pentru că, dacă ar fi putut fi înțeleasă, atunci la Primul Sinod al Bisericii, după terminarea prigoanelor, nu ar mai fi fost nevoie de minuni. Acolo Sfântul Spiridon a luat o cărămidă, s-a rugat, iar cărămida s-a desfăcut în apă, care i-a curs sfântului printre degete, în foc, care s-a ridicat, și în mână i-a rămas doar lutul. Asta ca să înțelegem că în cărămidă lutul, apa și focul sunt una, așa cum și în Sfânta Treime Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt sunt una. Chestia asta depășește logica obișnuită, depășește rațiunea umană. E o taină pe care Dumnezeu a descoperit-o Bisericii. O putem primi prin credință sau o putem respinge. Dar e o taină, nu o ecuație matematică.

Dumnezeu e Dumnezeuul tuturor, a făcut cerul și pământul pentru toți oamenii. Dar pe Dumnezeu Tatăl nu Îl poți cunoaște dacă nu Îl cunoști pe Dumnezeu Fiul. De asta a murit Hristos pe cruce, ca să ne arate calea către Tatăl Ceresc. Altfel, ar fi murit gratuit, ar fi fost un spectacol ieftin. „Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine”, a spus Hristos. Asta nu e o declarație populistă. E o afirmație simplă și reală. Noi nu știm cum îi va judeca Dumnezeu pe cei de alte credințe sau pe ateii, dar știm că Adevărul e doar în Biserică. Doar în Biserica lui Hristos, care este Trupul al cărui cap este Hristos. În Biserică nu există minciună. Hristos nu a întemeiat o asociație omenească, sau un grup de asociații religioase. Nu, ci a întemeiat Biserica cea una, sfântă, sobornicească și apostolică: Biserica Ortodoxă. Oamenii caută tot felul de motive să justifice de ce stau departe de biserică. De fapt, ei sunt legați cu lanțurile lumii acesteia, sunt căzuți în patimi de care nu vor să se lepede.

Unii întreabă: „Dar de unde să știm noi cine are dreptate, ortodocșii sau catolicii sau protestanții sau neoprotestanții?” Că fiecare grupare spune că are adevărul, nu? Te întreb: de ce nu a scris Hristos Însuși Noul Testament? Te-ai gândit vreodată la asta? Dacă Hristos ar fi venit în lume să ne învețe o grămadă de legi și o sută de dogme, atunci le-ar fi scris El Însuși pe o hârtie. Și, în loc de apostoli, ar fi angajat niște scribi, ca să îi facă cât mai multe copii, pe care El Și-ar fi pus semnătura și pecetea Sa. Simplu, nu? Am fi avut o Evanghelie clară, scrisă de Hristos, nu și o grămadă de evanghelii apocrife, unele chiar eretice, care au făcut atâta sminteală în primele veacuri ale Bisericii. Dacă Hristos e Dumnezeu și nu e doar un om înțelept, atunci de ce a ales varianta complicată cu apostoli, evanghelii scrise de alții etc?

Pentru că Hristos nu a venit în lume să ne comunice ce e bine și ce e rău, a venit în lume pentru altceva. A venit în lume ca să ne învețe să dobândim sfințenia. A venit în lume ca să îi pregătească pe oameni să dobândească Duhul Sfânt. El a făcut din pescari apostoli și din păcătoși sfinți. El a venit în lume să întemeieze Biserica, la pogorârea Duhului Sfânt. Asta e ceva mult mai important decât scrierea unei cărți, fie ea și Noul Testament. Ce a fost mai întâi, Biserica sau Noul Testament? Biserica, evident. Cum au trăit creștinii din primele comunități creștine, care nu aveau poate decât una dintre cele patru Evanghelii sau vreo epistolă scrisă de Sfântul Apostol Pavel? Au trăit în rugăciune, au trăit primind Sfintele Taine, au trăit alegând calea cea îngustă a pătimirii.

Noul Testament nu a căzut din cer. A fost scris în Biserică, de oameni ai Bisericii. Doar Biserica poate înțelege corect Noul Testament, pentru că Noul Testament este un fel

de carte de amintiri de familie ale Bisericii. Sfinții Apostoli sunt străstrăstrămoșii noștri duhovnicești. Ei sunt rudele noastre în Duhul Sfânt. De asta doar în biserică poți înțelege corect Noul Testament. Protestanții și neoprotestanții, dezamăgiți de rătăcirile și dezmațul din lumea apuseană, au vrut să găsească tâlcuirea corectă a cuvintelor Scripturii. Intenția a fost bună, dar au tâlcuit Sfânta Scriptură după mințile lor, pline de patimi, și au ajuns la rătăcirii mai mari decât catolicii.

Când Sfântul Ioan Evanghelistul a scris Apocalipsa, evident că a fost întrebat despre multe lucruri neclare din ea. Și el le-a răspuns celor din Biserică, explicându-le tot ce era întrebat. La fel au făcut ceilalți autori ai cărților Noului Testament. Au dat lămuriri prin viu grai ori de câte ori li s-a cerut să facă acest lucru. Iar Biserica a păstrat răspunsurile lor. Deși Biserica se hrănește din Noul Testament, Biserica nu e întemeiată pe Noul Testament, ci Noul Testament a apărut în Biserică. De aceea, orice tâlcuire a Noului Testament în afara celei din Biserică e o tâlcuire mincinoasă, diferită de ceea ce s-a păstrat ca învățătură orală a Mântuitorului și a Sfinților Apostoli. Doar Biserica păstrează și tradiția nescrisă. Sfântul Apostol Pavel le spune creștinilor din Tesalonic să păstreze învățăturile pe care le-a scris lor, dar și cele pe care le-au auzit în cuvântările sale. Această tradiție orală este necunoscută protestanților și neoprotestanților. Principiul lor „Sola Scriptura”, „Numai Scriptura”, care pare un principiu valoros, e de fapt principiu tâlhăresc: numai prin Scriptură, fără predania orală. Și tot ce decurge de aici: viață religioasă fără icoane, deși icoanele au apărut în Biserică odată cu Noul Testament... În loc să fie ceva sfânt, principiul „Sola Scriptu-

ra” e ceva ciuntit, ciopârțit, cenzurat. În numele Adevărului, protestanții și neoprotestanții cenzurează Adevărul și ajung să se hrănească cu minciuni.

Cât privește catolicismul, ține minte un singur lucru, foarte simplu. La al doilea Sfânt Sinod Ecumenic, din anul 381, de la Constantinopol, când s-au stabilit ultimele articole din Crez, s-a spus: „Și întru Duhul Sfânt, care de la Tatăl purcede.” Așa cum spunem și noi astăzi și cum a spus Biserica de atunci încoace. Sfinții Părinți, după ce au stabilit și ultimele articole din Crez, au mai spus: „Oricine taie ceva din acest Crez sau adaugă ceva la acest Crez să fie blestemat, să fie anatema.” Dar, după sute de ani, în Apus a apărut erezia Filioque, a purcederii Duhului Sfânt și de la Fiul. Au fost chiar papi care au atacat această erezie, pe care Biserica a condamnat-o încă din secolul al IX-lea. Da, schisma a avut loc abia în anul 1054, dar din anul 880 cei care credeau în purcederea Duhului Sfânt și de la Fiul erau sub anatema. Asta e important, ce le-a descoperit Hristos Sfinților Părinți, nu ce învață unii sau alții. Sunt o mulțime de minuni care arată că Adevărul e la noi, nu la catolici. Dar să nu ne luăm doar după minuni, să ne luăm mai ales după învățăturile Sfinților Părinți.

La Sinoadele Ecumenice ale Bisericii au participat și sfinți făcători de minuni, cum e Sfântul Nicolae, ajutorul săracilor, care l-a palmuit pe ereticul Arie, care nega dumnezeirea lui Hristos, sau Sfântul Spiridon, care la primul Sinod Ecumenic a făcut minunea cu cărămida, pentru a întări învățătura despre unitatea Sfintei Treimi.

La Sinodul al patrulea Ecumenic, cel ținut la Calcedon, și ortodocșii și ereticii monofiziți au pus mărturisirile lor de credință în racla cu moaștele unei sfinte, Sfânta Mare Mu-

ceniță Eufimia. S-au rugat o vreme și, când au deschis racla, au găsit mărturisirea ortodoxă în mâna dreaptă a sfintei, iar pe cea eretică, monofizită, la picioarele ei. Atunci a arătat Dumnezeu că adevărul e la ortodocși, nu la monofiziți.

Există azi în Biserică un curent periculos, care zice că și monofiziții sunt buni, că au greșit Sfinții Părinți că i-au condamnat, că de fapt și ei credeau la fel ca noi, dar că a fost doar o neînțelegere în termeni. Dar, dacă și ei erau buni, de ce Sfânta Eufimia i-a vădit caeretici? E o mare rătăcire să spui că Sfinții Părinți de la Sinodul al patrulea au greșit. Dacă ar fi greșit aceia, ar fi putut greși, în egală măsură, Sfinții Părinți de la toate celelalte Sfinte Sinoade Ecumenice. Ce Ortodoxie mai e aceea în care se contestă Sfintele Sinoade Ecumenice? Greu de zis. Am auzit de la un profesor de teologie, care a predicat la noi în mănăstire, că din păcate acest curent modernist e din ce în ce mai puternic, că e pe placul multora.

Nu vreau să trec cu vederea un lucru. Când a venit la bordeiul nostru, și părintele Maxim a avut idei de genul acesta. Asta pentru că în lagăre și închisori a cunoscut și oameni de alte confesiuni care erau foarte sinceri în credința lor. Și, la vreme de necaz, s-au sprijinit unii pe alții. S-au și rugat împreună. E adevărat că Sfinții Părinți ne spun că nu trebuie să ne rugăm decât cu cei cu care împărtășim aceeași credință, dar acolo, în întunericul temnițelor, orice discuție cu un om care spunea că e creștin putea fi o rază de soare. Nu înseamnă că e bine că au făcut asta, dar asta s-a întâmplat.

Nu doar părintele Maxim, mulți dintre cei care au pățimit în închisori au avut o anumită deschidere față de toți cei care spuneau că sunt creștini, indiferent de confesiunea din

care făceau parte. Dar linia corectă a fost cea a lui Valeriu Gafencu, care a încercat să îi aducă la ortodoxie pe cei care erau creștini doar cu numele, fără a face parte din Biserică. Până la urmă, chiar părintele Maxim a înțeles și a mers pe această linie.

Poate că te-am plictisit cu rândurile mele, dar vreau să știi ce să îi spui lui Radu, dacă te va întreba de ce adevărul e în Biserica Ortodoxă și nu în celelalte părți. Pentru că, de fapt, doar Biserica Ortodoxă e Biserică, e sfântă întru toate, în timp ce toate celelalte autonome biserici au amestecat, mai mult sau mai puțin, adevărul cu minciuna. Nu mai sunt sfinte... Nu pot exista, simultan, două Biserici sfinte. Ori una, ori cealaltă se află în rătăcire.

Cât despre faptul că Radu zice că e de-ajuns să se roage de-acasă, înseamnă că Dumnezeu în care crede el a propovăduit așa ceva. Dar asta le-a spus Hristos ucenicilor Săi? „Stați liniștiți și vă rugați în casele voastre, faceți fapte bune și vă mântuiți?” Nu. Hristos a spus: „Cine mănâncă Trupul meu și bea Sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi.” Se referea clar aici la primirea Sfintei Împărtășanii.

Omul are nevoie de biserică, are nevoie nu doar să se boteze și să se împărtășească, are nevoie de spovedanie. Are nevoie de Taina Sfântului Maslu, atunci când e bolnav. Are nevoie să i se sfințească casa. E mult de vorbit despre rostul și despre sensul Bisericii. Ea e întemeiată de Hristos. Hristos nu a întemeiat-o degeaba. Dacă ne puteam mântui și fără Biserică, nu o mai întemeia.

Hristos ar fi putut să propovăduiască Evanghelia mântuirii și fără să întemeieze Biserica. Dar El a întemeiat Biserica, prin trimiterea Duhului Sfânt, tocmai pentru că noi avem nevoie de ea pentru a ne mântui, nu ea de noi.

Că unii oameni fac fapte bune fără să fie creștini, e adevărat. Dar poți să faci multe fapte bune, însă tot nu e suficient pentru mântuire. Pentru că nu faptele bune ne mântuiesc, ci mila lui Dumnezeu. Și, dacă nu Îl cunoaștem pe Dumnezeu, oare faptele noastre ne vor mântui singure? Nu, nu ne mântuim nici prin faptele și nici prin puterile noastre. Ne mântuiește Hristos, în marea Sa milă. Nu știm noi cum îi va judeca pe ateii sau păgânii sau ereticii care au făcut și fapte bune. Evident că Dumnezeu va ține seama de fiecare lucru bun al fiecărui om. Dar asta nu înseamnă că au avut credința adevărată, nici că au mers pe drumul cel bun. Noi știm doar cum ne va judeca pe noi, pe cei care avem tot ce ne trebuie ca să mergem pe calea mântuirii și nu mergem.

Mi-au plăcut poezia pe care ai scris-o. Dacă ai mai scris și altele, te rog să îmi mai trimiți. Eu îți trimit acum o rugăciune pe care m-aș bucura să o spui ca pe o rugăciune când treci prin momente grele. E poezia „Metanie”, de Radu Gyr.

„Doamne, fă din suferință
pod de aur, pod înalt,
Și din lacrimă velință
ca-ntr-un pat adânc și cald.

Din lovirile nedrepte
faguri făcă-se și vin.
Din înfrângeri, scări și trepte,
din căderi, urcuș alpin.

Din veninul pus în cană
fă miresme ce nu pier.
Fă din fiecare rană
o cădelniță spre cer;

Și din fiecă dezastru
și crepuscul stins în piept,
Doamne, fă lăstun albastru
și fă zâmbet înțelept.”
Părintele Hrisostom

Frate Pavel,

Am vrut să recitesc poezia ta despre mucenicia cărților și, uitându-mă din nou pe scrisoarea ta, mi-am dat seama că nu am răspuns rugăminții tale de a scrie mai multe cuvinte despre rugăciune. Întrebarea ta: „Cum e mai bine să te rogi când nu spui rugăciunea lui Iisus, cu propriile cuvinte sau după cărțile de rugăciune?” e o întrebare importantă. E bine să te obișnuiești să te rogi și așa, și așa. Când un părinte are un copil în spital, o rugăciune spusă din inimă: „Doamne, Te rog, ai milă de copilul meu”, poate fi mai puternică decât o rugăciune citită. Rugăciunea trebuie să fie o formă de comunicare foarte sinceră cu Dumnezeu. Să nu spui nimic de formă, ci să crezi ce spui.

Atunci când citim rugăciunile scrise de sfinți, mintea noastră se lasă modelată de duhul celor care le-au alcătuit. La început, multe lucruri ți se pot părea greu de înțeles. Vei găsi arhaisme și referințe la locuri din Sfânta Scriptură care îți scapă... Te poate surprinde importanța dată pocăinței, pentru că sunt multe rugăciuni care conțin cuvinte legate de pocăință. Eu le-am înțeles rostul destul de greu. Când citeam din Ceaslov, la început parcă scrâșneam din dinți. Nu vedeam nicio legătură între viața mea, problemele mele, și ceea ce citeam acolo. Adică vedeam o legătură doar în unele locuri. Înainte să merg la prima spovedanie, am citit Ceaslovul de la cap la coadă. Duhovnicul mi-a spus că nu procedasem bine. Rugăciunea cu propriile cuvinte este, de multe ori, cea mai vie rugăciune. Pentru că omul știe precis că se află într-un necaz sau într-un moment de încercare și atunci se roagă din toată inima, ca să primească ajutor de la Dumnezeu. În timp, rugăciunile citite ajung să

fie spuse ca și cum ar fi fost alcătuite de tine, nu ca și cum ai citi rugăciunile unui sfânt sau cuvios. Dar, la început, o să simți o diferență când te rogi cu propriile cuvinte și când te rogi cu rugăciuni din cărți. Chiar dacă rugăciunea spontană nu e alcătuită de sfinți, ai să simți că poate cinci minute de rugăciune cu propriile cuvinte pot fi mai importante decât o oră de rugăciune citită.

Trebuie să înveți să combini rugăciunea citită cu cea spusă cu propriile cuvinte. Important este să vorbești cât mai mult cu Dumnezeu.

Nu e suficient să te rogi doar când te rogi. E o vorbă: „Cine se roagă numai când se roagă, acela nu se roagă.” Adică, dacă nu te rogi decât o jumătate de oră sau o oră pe zi, înseamnă că în restul timpului lași mintea să zboare, să se frământa la alte lucruri. Când mergi pe stradă, spune rugăciunea lui Iisus. În autobuz, în lift, când mănânci, spune-o cât mai des. În timpul zilei, când auzi că cineva are o problemă, o boală, o suferință, roagă-te în gând pentru el. Când tu însuși ești într-un impas, roagă-te să te lumineze Dumnezeu. Când cineva te supără și îți este dușman, roagă-te pentru el. Noi, prin toate faptele noastre de zi cu zi, influențăm modul în care ne rugăm. Cu cât facem mai multe păcate, cu atât mintea noastră este mai împrăștiată și mai murdară când ne rugăm.

Există o strânsă legătură între rugăciune și post. În Evanghelie, Hristos ne spune că pentru alungarea diavolilor este nevoie de rugăciune și de post. Postești pentru a avea mintea curată. Dacă ții doar forma văzută a postului, cel de mâncare, pierzi de fapt ceea ce e mai important. Când e post, trebuie să te rogi mai mult, trebuie să te ferești de păcate. Tre-

buie să nu păcătuiești nici măcar cu gândul. Postul trebuie trăit ca o perioadă de rugăciune cât mai intensă. Astfel, o să începi să te bucuri de posturile lungi, cum e Postul Crăciunului, pe care îl ținem acum.

Cel mai bine e să te rogi când ai cea mai multă liniște. Acum, că ești singur acasă, te poți ruga când vrei. În timp, în afara rugăciunilor de dimineață și seară, ar fi bine să te rogi, măcar un sfert de ceas sau chiar o jumătate de oră și noaptea. Sfinții Părinți spun că rugăciunea făcută noaptea e cea mai puternică. Înainte să te împărtășești poți citi canonul pentru împărtășire la miezul nopții sau chiar mai târziu. Dar e bine să dormi înainte de asta măcar o oră sau două, ca să ai mintea odihnită. Înainte să mă călugăresc, în locul Canonului de dinaintea împărtășirii citeam un acatist, Acatistul pentru împărtășirea cu Sfintele Taine. L-am împrumutat cuiva și am rămas fără el. Dacă îl găsești pe undeva și poți să îl copiezi, te rog să mi-l trimiți și mie. Conține rugăciuni foarte frumoase. Cu cât sufletului îi place mai mult o rugăciune, cu atât e mai atent la cuvintele ei și cu atât participă mai intens la ea.

Nu te forța să priveghezi. Există o tendință a începătorilor să încerce să ajungă la sfințenie cât mai repede. Dacă citim cum sfinții se rugau mult în timpul nopții, de ce să nu ne luăm după ei? E nevoie de dreaptă socoteală, altfel ajungi în prăpastie. Dacă mintea îți este obosită, nu se poate ruga cum trebuie. Încearcă să compari tot timpul rugăciunea cu comunicarea cu soția ta. Când ești frânt de oboseală, ai stare să o iei în brațe și să o alinți? Nu, ci preferi să te odihnești. Dacă te forțezi să te rogi când pici de oboseală, rugăciunea devine în timp ceva plictisitor, rece, fără suflet.

Nu căuta bucurii în rugăciune. Chiar dacă, pe măsură ce trece timpul, vei avea din ce în ce mai multe stări de liniște și de bucurie, tu nu asta trebuie să cauți. Cine caută bucurii duhovnicești poate cădea ușor în rătăcire și chiar în erezie. În rugăciune trebuie să cauți să se facă voia lui Dumnezeu cu tine. Prin rugăciune trebuie să înțelegi cât de slab și neputincios ești și să te lași în voia lui Dumnezeu. Cu cât omul își vede mai bine propriile păcate, cu atât se va feri mai ușor de ele. Iar omul care în rugăciune caută bucurii, desfătări duhovnicești, extazuri la comandă, în timp se va îndepărta de calea crucii, de calea mântuirii. Sfântul Efrem Sirul avea o cugetare: „Nimic fiind, mă socotesc a fi ceva.” Ne place să ne mândrim, ne place să ne considerăm mai buni ca alții. Dar rugăciunea făcută cu smerenie și cu conștiința păcătoșeniei ne vindecă de mândrie.

Omul are trup și suflet, de aceea e important rolul trupului în rugăciune. Așa cum e și în relația cu soția ta, o iubești cu sufletul, dar iubirea o manifesti prin trup. De asta există în tradiția Bisericii anumite gesturi, cum sunt închinăciunile sau metaniile, sau rugăciunea cu mâinile ridicate. Sunt gesturi prin care ne manifestăm o anumită stare sau prin care dobândim o anumită stare lăuntrică. O să îți dai singur seama cum rugăciunea influențează poziția în care te rogi, și cum poziția în care te rogi influențează rugăciunea.

Cel mai des ne rugăm cu palmele unite în dreptul pieptului, sau cu mâinile încrucișate, cu degetele aproape de umeri. În ziua de azi puțini creștini se mai roagă cu mâinile ridicate în formă de cruce, ca preoții la epicleză. Nu în biserică, evident, ci în casele lor, că nu o fac pentru spectacol. Această rugăciune presupune un efort, pentru că mâinile obo-

sesc repede. Dar asta e o formă de nevoință. Închinăciunile bănuiesc că știi cum sunt, îți faci cruce și apoi te apleci de la mijloc în jos, atingând cu mâna dreaptă pământul. Sunt o formă de manifestare a evlaviei care te smerește și de aceea trebuie să ne învățăm să ne plecăm în fața Domnului. Metaniile sunt niște închinăciuni în care atingem pământul cu fruntea, cu palmele și cu genunchii, ca o manifestare a credinței noastre. Poți număra pe siragul de mătănii câte închinăciuni sau mătănii vrei să faci. Poți face cincizeci de metanii pe zi. Mătăniile au un nod mai mare din cincizeci în cincizeci de noduri și asta te ajută să știi câte ai făcut; oricum, cere binecuvântare de la duhovnic pentru asta.

Dacă nu te dor genunchii, e bine să te rogi stând în genunchi. Cei bolnavi pot să stea și pe scaun sau pe pat când își fac canonul. Dumnezeu le vede neputințele și nu e absurd.

Când zici rugăciunea lui Iisus e bine să stai pe scaun, ca să fie mintea cât mai atentă la rugăciune, nu la faptul că te doare spatele sau că te dor picioarele. Unii o spun stând în picioare, alții o spun făcând închinăciuni.

Acatistele sunt o formă de cinstire a sfinților. Le aducem laude pentru a ne arăta evlavia față de ei. Când citești un acatist, fii atent la fiecare „Bucură-te” pe care îl spui. Alege-ți un sfânt ocrotitor, pe Sfântul Pavel, al cărui nume îl porți, sau altul, de care te simți mai apropiat. Cum e, poate, Sfântul Calinic de la Cernica, sau Sfântul Dimitrie Basarabov, că tot aveți la patriarhie moaștele sale. E importantă starea lăuntrică cu care spui un acatist. Citirea la repezeală și fără atenție a unui acatist poate spori tulburarea și neliniștea celui care citește.

Rugăciunile către Maica Domnului sunt foarte importante. Una dintre cele mai frumoase dintre ele este cea cântată în ultima parte a Sfintei Liturghii. În vechime, se spunea doar „Ceea ce ești mai cinstită decât heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul L-ai născut, pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim.” Rugăciunea aceasta a fost completată în chip minunat de Sfântul Arhanghel Gavriil, care i s-a arătat unui monah de la Sfântul Munte Athos și l-a învățat aceste cuvinte: „Cuvine-se cu adevărat să te fericiți, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și prea nevinovată și Maica Dumnezeului nostru.” Dumnezeu l-a trimis pe Sfântul Arhanghel Gavriil la acel călugăr pentru ca, prin el, noi toți să învățăm să îi aducem laude Maicii Domnului. Spre deosebire de rugăciunile de cerere, în care spunem ce ne trebuie, în rugăciunile de laudă către Maica Domnului și către sfinți sufletele noastre ajung la o apropiere mai mare de cei cărora ne rugăm. La vreme de cutremur se roagă până și cei puțin credincioși. Dar laude sfinților și Maicii Domnului aduc doar cei care au în sufletele lor evlavie adevărată. Așa cum nu poți cânta când ai sufletul încărcat, tot așa nu poți aduce laude sfinților sau Maicii Domnului.

Despre paraclisul Maicii Domnului, pe care mi-ai spus că îl faci des, nu trebuie să îți scriu prea multe. Dacă spui paraclisul cu evlavie, o să simți că începi să o iubești pe Maica Domnului ca pe o Mamă Cerească. O să îi simți ajutorul și prezența în viața ta. Ea e „pacea celor din războaie”. Tu, acum, ești în plin război duhovnicesc. La ea trebuie să alergi, ori de câte ori îți este greu. O să fie și perioade în care liniștea ei o să te acopere în chip minunat. Dar să nu te miri dacă o să fie și alte perioade de ispită, mai grele decât cele prin care ai tre-

cut în ultima vreme. Dumnezeu vrea să ne antreneze, să ne crească, și pentru asta avem nevoie de încercare. Altfel, ne-am pune nădejdea în noi. Am fi plini de mândrie și de iubire de sine luciferică și asta ne-ar îndepărta de mântuire. Dar situațiile în care ni se pare că suntem zdrobiți, că suntem „gunoiul lumii”, cum spunea Sfântul Apostol Pavel, sunt tocmai situațiile în care Dumnezeu ne ține în brațele Sale.

Una dintre ispitele care apar în viața duhovnicească este plictiseala. Atunci nu mai ai stare să îți faci canonul, îți e greu să te scoli să mergi duminica la Sfânta Liturghie, sufletul îți amorțește și ți se pare că nu ai chemare pentru viața creștină. Dar asta e doar o ispită. Pe toți creștinii Dumnezeu îi cheamă la calea mântuirii, nu trebuie să ai o chemare specială, aparte, pentru a te mântui. Semnul cel mai clar al acestei chemări e tocmai faptul că ai primit botezul, că ai intrat în Biserica lui Hristos, în corabia care duce pe țărmul mântuirii. Toți creștinii sunt chemați să ajungă în rai. Dar, dacă drumul ar fi simplu, care ar mai fi răsplata pentru el? Tocmai pentru că e greu, pentru că nu e simplu, trebuie să stăruim să rămânem pe el. Nu lăsa deci plictiseala să pună stăpânire pe sufletul tău. Senzația de rutină poate sufoca, în timp sufletul. Ai mare grijă de asta.

Dacă poți, încearcă să ajungi și la Vecernie, sâmbătă seara, și chiar la Utrenie duminică dimineața. Cu cât stai mai mult la slujbe, cu atât mai mult se va obișnui sufletul tău cu rugăciunea.

Nici nu știu ce e mai important să îți scriu despre Sfânta Liturghie. Aș începe cu sfatul, aparent banal, să nu ajungi niciodată după binecuvântarea de la început. Am observat

că unii oameni întârzie la slujbă. Ajung la Apostol, la Evanghelie sau chiar la Heruvic. Nu își dau seama cât de important este să ajungă de la început. Trebuie ca, până la binecuvântarea de început, să te închini la sfintele icoane, să dai pomelnicul și să te pregătești pentru liturghia care va începe. Uneori, o diferență de câteva minute se va oglindi în modul în care trăiești toată slujba. Trebuie să trăim fiecare Sfântă Liturghie așa cum o trăiau primii creștini, ca și cum fiecare liturghie ar fi ultima. Mai ales că, în cazul tău, chiar așa și este. Tu poți fi arestat oricând, așa că trebuie să fii pregătit pentru asta. Și nu există o pregătire mai bună decât spovedania și primirea Sfintei Împărtășanii. Pentru unii creștini, Sfânta Liturghie este ca un moment de liniște după o săptămână de împrăștiere, de muncă și de oboseală. Dar Sfânta Liturghie este, în primul rând, o cină sfântă, un ospăț la care Hristos ne cheamă să primim Trupul și Sângele Lui sub forma pâinii și a vinului. Dar oamenii nu Îl iubesc pe Hristos, altfel ar încerca să se împărtășească mai des. Ar simți atunci că Sfânta Împărtășanie este cu adevărat viață, putere, lumină, bucurie, mângâiere.

Am sfătuit câțiva oameni să se împărtășească mai des. Era vorba, evident, de oameni care nu aveau păcate grave, care nu erau opriți de la împărtășanie de duhovnicii lor. Erau opriți de la împărtășanie doar de lipsa iubirii pentru Hristos, de impresia că împărtășania se ia pentru că ești vrednic, pentru că te-ai pregătit prin post îndelungat etc. Au avut o reacție de respingere a cuvintelor mele, au spus că le e suficient să se împărtășească de patru ori pe an. Creștinii de azi Îi spun lui Hristos: „Doamne, nu putem să Te primim în sufletele noastre decât în posturile mari, în rest suntem ocupați cu patimile noastre. Du-Te de la noi, vino când o să ne facem puțin timp pentru Tine, că acum suntem ocupați.” Și

Hristos îi lasă în pace. Face ce vor ei. Pleacă din ținutul sufletelor lor, cum a plecat din ținutul gadarenilor când, după vindecarea demonizaților, gadarenii l-au cerut să plece de la ei. Paradoxal, în loc să se bucure și să Îi mulțumească lui Hristos pentru că vindecase demonizații, gadarenii l-au rugat să plece de la ei, fiind supărați că porcii lor se aruncaseră în mare. Gadarenii aceia s-au gândit mai mult la această lume decât la viața veșnică. Așa fac și creștinii care spun că viața lor e prea comodă pentru a se putea împărtăși mai des. Dar, ce îi împiedică să trăiască o altfel de viață? Ce îi împiedică să trăiască pentru Hristos? Până la urmă, avem două posibilități: ori Îl refuzăm și Îl izgonim pe Hristos cum au făcut gadarenii, ori Îl chemăm în viețile și în sufletele noastre și mergem pe drumul mântuirii, oricât ar fi de greu, ridicându-ne după fiecare cădere, mai mică sau mai mare.

Ar trebui să fie oricum evident că cei care fac păcate mari trebuie opriți de duhovnic de la Sfânta Împărtășanie. Dar ceilalți, care fac păcate obișnuite, care sunt amortiți duhovnicește, cei care sunt opriți de la împărtășanie nu de duhovnicii lor, ci doar de lipsa lor de râvnă, greșesc. Și stau departe tocmai de șansa lor de a se schimba, de a învia launtric, de a se sfinți. Oricum, o să vezi că în biserică există și oameni care se împărtășesc des, dar nu trăiesc cum trebuie, și oameni care se împărtășesc rar, doar în cele patru posturi, dar duc o viață de virtute. Asta nu trebuie să te determine să tragi concluzia că importante sunt doar faptele noastre, nu cât de des ne împărtășim. Toți oamenii care duc o viață curată, dar se împărtășesc rar, dacă s-ar împărtăși mai des ar vedea în viața lor o schimbare și ar înțelege de ce Hristos ne cere să ne împărtășim cu Sfintele Taine. Dar, tu să nu te bagi în discuții contradictorii pe această temă. De obicei, fiecare ține cu dinții de poziția lui, de sfaturile

primite de la duhovnic, și poziția Sfinților Părinți este trecută cu vederea. Adică vrem să fim foarte preciși când e vorba de dogme, de canoane, dar când e vorba de învățătura patristică despre primirea Sfintei Împărtășanii, brusc nu mai suntem preciși.

Ispita fățărniciei și a fariseismului nu se manifesta doar în vremea în care propovăduia Hristos. E mult mai actuală astăzi, când unii din cei care se consideră fii râvnitori ai Bisericii își fac idoli din propriile concepții religioase și fac abstracție de învățătura Sfinților Părinți. Așa fac cei care se împărtășesc rar, deși nu fac păcate opritoare de la împărtășire, așa fac cei care se împărtășesc des, fără să iubească rugăciunea și nevoița și crezând că împărtășania lucrează magic, că e suficient să te împărtășești des ca să te mântuiești. De asta îți repet sfatul de a sta departe de discuții contradictorii pe această temă, pentru că nu duc la niciun rezultat. Tu mergi pe linia pe care te crește părintele Vasile, că mult te vei folosi.

Dumnezeu să te lumineze și să te întărească.

Părintele Hrisostom

P.S. Îți copiez acum poezia „Prefacere”, de Demostene Andronescu, alt poet mărturisitor.

„La răspântiile vieții
Stam cu mâna-ntinsă
Și mă miluiau drumeții
Cu lumină stinsă.

Când și când, câte-o scânteie
De-un nebun zvârlită
Îmi părea cale lactee,
Mie dăruită.

Și treceam așa prin viață,
Miluit de lume,
Ca și cătând prin ceață
Nu știu ce anume.

Dar odată, pe-nserate,
Obosit de vise,
Am găsit la lume toate
Porțile închise.

Și rămas în noapte afară,
Fără lumânare,
Am privit așa-ntr-o doară-n

Mine ca în zare.

Și am tresărit deodată,
Căci văzui că-n mine
Bezna-i ciuruită toată
Și mijesc lumine.

Am dat zgura la o parte
Cu înfrigurare
Și-n străfundurile-mi moarte
S-a iscat cântare.

Iar prin rana-mi sângerândă,
Ca printr-o spărtură,
A țâșnit o rază blândă
De lumină pură,

Ce-nvelindu-mă în toate,

Mătăsoasă, moale,
A dat vieții mele plate
Sensuri verticale.

De atunci fără-ncetare
Luminez într-una,
Nu fălos ca mândrul soare,
Ci sfios ca luna.

Iar când mālul se adună
Și-mi astupă vrana,
Mă sleiesc ca pe-o fântână,
Adâncindu-mi rana.

Am cerșit un timp lumină
Pe la uși străine,
Neștiind că luna plină-i
Prinsă toată-n mine.”

19 ianuarie

Iubit părinte,

Am ajuns cu bine alaltăieri în București. Vreau să vă mulțumesc că m-ați primit la bordei. Am petrecut acolo clipe de neuitat. A fost cel mai frumos Crăciun din viața mea. Cred că nici în copilărie nu m-am bucurat atât... Ce bine că am reușit să prelungesc concediul... Scrisoarea dumneavoastră m-a așteptat, cuminte, în cutia poștală. Poezia lui Demostene Andronescu mi-a plăcut nespun de mult. Spune lucruri atât de simple, dar atât de profunde... Ne arată, de fapt, secretul vieții duhovnicești. În timp ce căutăm bucuria și lumina în afară, risipindu-ne viețile cu lucruri mărunte, ratăm șansa de a vedea că adevărata bucurie și lumină se ascunde în inimile noastre. Eu cred acum că Împărăția lui Hristos e în inima mea. Am avut momente în care am și simțit acest lucru. Dar îmi dau seama că e nevoie de multă rugăciune până ce inima mea să devină o lună care să îl reflecte tot timpul pe Soarele Hristos.

Câtă diferență este între modul în care vedeam viața înainte să îl cunosc pe părintele Maxim și modul în care o văd acum...

Mi-a părut bine că am stat atât de mult lângă dumneavoastră. Îmi era teamă că nu voi rezista multe zile la bordei, dar, până la urmă, contează starea pe care o ai în inimă. Am

trăit o stare de sărbătoare asemănătoare celei pe care o simțeam în prezența părintelui Maxim.

Mi-a fost teamă și că, întorcându-mă la serviciu, mintea mea se va împrăștia. Că voi pierde liniștea pe care am dobândit-o la dumneavoastră. Ceva s-a pierdut, dar nu totul. Deși e greu să îți păstrezi liniștea în România zilelor noastre.

De dimineață băgaseră iar portocale la magazinul de lângă noi. Am stat la coadă. Când mai era puțin și îmi venea rândul, vânzătoarea a anunțat că era ultima cutie de portocale. Oamenii au început să se îmbrâncească, s-au împins fără pic de rușine și respect. În spatele meu, un băiat a început să plângă, că îl smulseseră de tatăl lui, care îl ținea de mână. În fața mea, portocalele s-au terminat. O fetiță care era cu mama ei lângă mine a început să plângă. Stătuse la coadă în frig degeaba. Vânzătoarea i-a vândut atunci mamei ei ultimele portocale, care erau stricate, cu coaja crăpată, și i-a spus că poate va găsi ceva bun în ele. Și femeia le-a cumpărat, ce era să facă.

Anul trecut, plecam la serviciu și îmi desfăceam o portocală. În fața blocului am văzut cum din boxa de la ghenă iese femeia de serviciu. Prin ușa deschisă am văzut-o pe fetița ei, de vreo trei ani. I-am dat portocala și i-am spus să o mănânce. Fetița a luat o felie de portocală în gură și a început să țipe. Nu știa ce gust au portocalele și faptul că era puțin acrișoară a speriat-o. A venit imediat mama ei și a început să mă certe.

Cum să nu cedezi nervos în această lume comunistă, cu magazinele cu rafturile goale, cu cozi enorme, cu rații la ulei și la alte produse? M-am săturat să văd conserve de pește,

creveți, ciuperci și compoturi. M-am săturat de salam cu soia. M-am săturat de nechezol în loc de cafea.

E din ce în ce mai greu să îți păstrezi liniștea sufletească. Mă mir că românii nu o iau razna în masă. Mă mir că s-au lăsat dresați, transformați în ființe robotizate, anihilate. Am auzit tot la Europa Liberă fragmente dintr-un roman, „1984”, scris de George Orwell. Părinte, comunismul vrea să ne ducă spre un totalitarism absurd, în care singurele noastre preocupări să fie să facem rost de puțină pâine și de salam cu soia.

Singura noastră șansă e, cum spunea și părintele Maxim, evadarea spre cer. Am început să spun cât mai des rugăciunea lui Iisus. Mi-am dat seama că e mult mai ușor să mă rog în șoaptă, atunci când sunt singur, cum m-ați învățat. Dacă mă rog doar în gând, mintea îmi zboară mai repede. Dar așa, parcă și mintea este atentă la voce. Dacă mă rog cu voce puternică, nu rezist mult, mă apucă durerea de cap.

Vă mulțumesc mult pentru scrierile părintelui Siluan. E prima carte duhovnicească pe care o citesc în engleză. Nici nu mă gândeam că pot folosi cunoștințele mele de limbă engleză pentru a citi cărți duhovnicești care nu au fost traduse în română. Cuvântul pe care i l-a zis Hristos Cuviosului Siluan: „Ține mintea ta în iad și nu deznădăjdui” mi se pare că e o soluție de supraviețuire pentru omul zilelor noastre. Noi trăim oricum într-un iad, fie că ne dăm sau nu seama. Și, oricât ne-ar fi de greu, trebuie să rezistăm. Oricum, cartea aceasta mi se pare dificilă. M-am hotărât să citesc doar câteva pagini pe zi din ea. Dacă nu apuc

să o termin până plec, o las la Danion, împreună cu „Pelerinul rus”. Că sigur o să îmi pot face rost de un alt exemplar când ajung în Germania.

Din când în când, mai recitesc „Pelerinul rus”. Dacă aş fi citit cartea asta cu mai mulţi ani în urmă, viaţa mea ar fi fost cu totul alta. Mi se pare că sfaturile din această carte îţi aşază viaţa pe un alt făgaş. Citesc din nou cartea, pentru a fi atent şi la detaliile care mi-au scăpat la prima lectură. Principala mea dilemă este legată de faptul că, acum, fiind singur, pot să spun rugăciunea ore întregi. Dar, dacă aş fi lângă soţia mea, ce ar trebui să fac, să împuţinez rugăciunea sau să o neglijez pe ea? Din câte mi-aţi spus dumneavoastră, asta ar fi o greşeală. Dar, dacă aş sta tot timpul de vorbă cu ea, când m-aş mai putea ruga? Trăiesc acum o bucurie lăuntrică, venită din rugăciune. Aş vrea să mă rog cât mai mult. Dar, în acelaşi timp, îmi dau seama că această stare de rugăciune se va termina în curând. Pentru că ori voi pleca la soţia mea, ori voi fi arestat.

Îmi dau seama că, fiind căsătorit, dacă mă ocup prea mult cu rugăciunea, risc să nu fiu destul de atent la soţia mea. Dacă toate sunt deşertăciuni, dacă nu contează decât mântuirea, atunci ce mai contează tandreţile, cuvintele drăgăstoase dintre soţi, chiar şi unirea lor trupească? Oare am greşit că m-am căsătorit? Cu toate că mă rog mai mult, nu simt că iubirea faţă de soţia mea scade, ci dimpotrivă. Creşte în intensitate şi se curăţeşte.

Dar, în acelaşi timp, îmi doresc să păţimesc pentru Hristos. Îmi doresc să fiu arestat, ca să Îl pot mărturisi. Azi m-am gândit toată ziua că ar fi mai bine pentru mine să nu mai

plec din țară, chiar dacă primesc pașaportul, ci să aștept până în seara în care se anunță lista scurtă de la Oscar și să mă predau de bună voie la securitate.

Țara noastră are nevoie de haiduci, de eroi și de mărturisitori. Vreau să fiu eu unul din ei. Dacă toți fugim de suferință, dacă toți fugim de mărturisire, cum o să cadă comunismul?

Rugați-vă pentru mine și țineți-mă de mână. Am mare nevoie de sprijinul dumneavoastră. Cât am stat la bordei, a trecut la Domnul și părintele Vasile Fărcaș. Ce să fac, la cine să mă spovedesc acum? Îmi e din ce în ce mai bine când mă împărtășesc. Simt cum îmi sporește iubirea pentru Hristos și cum El îmi luminează sufletul. Am nevoie să mă împărtășesc, am nevoie să mă spovedesc.

Vă rog să vă rugați pentru mine și să îmi spuneți ce să fac.

Pavel

P.S. M-am bucurat că v-au plăcut poeziile pe care vi le-am citit și că m-ați încurajat să mai scriu. Mi-a rămas în suflet bordeiul dumneavoastră și sfatul pe care mi l-ați dat, de a scrie în continuare. Poezia lui Gyr „Metanie”, pe care mi-ați trimis-o înainte de a veni la dumneavoastră, m-a inspirat să scriu un text, pe care l-am intitulat „Catedrala cu sfinți în zeghe.”

„Eu, Valeriu Oprișan, nu sunt nebun. Azi-noapte, când voi dormeați, am avut o vedenie. Am înțeles temnița. Am văzut moartea și învierea temniței. Am văzut pământul des-

chizându-se și înghițind închisoarea. Pământul și-a luat pământul înapoi. Cu surprindere, am văzut apărând în loc o biserică. La început era mică. Încetul cu încetul, a crescut asemenea unei flori. Când a ajuns mare, cât temnița noastră, am intrat cu sfială în ea.

Fraților, nu sunt nebun. V-am găsit în biserică, rugându-vă. Catapeteasma era obișnuită, având pe ea sfinții care ne-au ajutat de atâtea ori. Dar, pe pereți... Nu mi-a venit să cred pe cine am văzut în icoane. Erau de-ai noștri, îmbrăcați în zeghe. Aveau aură de sfinți. În spate, în iezerul cel de foc, i-am văzut pictați pe cei care ne hăituiesc sufletele. Nu erau toți acolo. Unii erau cu voi.

Hristos era răstignit între directorii închisorii. Moiş era pe crucea din dreapta, senin. Nu pot să uit pereții cu sfinți în zeghe. Nu pot să uit că, pe fețele lor, se citea izbăvirea. Nu rezistăm degeaba.

Undeva, acolo sus, se scrie Patericul temnițelor.”

Încă o completare: ieri am auzit la radio un interviu mai vechi cu părintele Calciu, realizat de directorul departamentului românesc al postului de radio Europa liberă, Vlad Georgescu. L-am înregistrat pe casetofon, ca să îl pot asculta de mai multe ori până plec din țară.

Mi-ați spus că și pe dumneavoastră v-a impresionat curajul părintelui Calciu, așa că m-am gândit să vă aștern pe hârtie câteva ideile din acest interviu: „Dacă un singur episcop era alături de noi... legat de distrugerea bisericilor, a Mănăstirii Văcărești... Biserica are o

putere extraordinară. Și spirituală, pentru că prin însăși structura ei este o forță spirituală, dar și materială. Pentru că toți credincioșii ar fi fost alături de noi. Și așa au fost foarte mulți alături de mine. Toți, însă, au trebuit să aibă o atitudine de subversivitate, să se întâlnească cu mine pe ascuns, să mă susțină pe ascuns, să-mi adreseze scrisori, unele semnate și altele nu. Pe când, dacă lupta ar fi fost deschisă, prin participarea unui episcop, toată această situație de subversivitate dispărea și noi am fi apărut ca o forță publică, deschisă, care ne-am fi opus tuturor acestor distrugerii spirituale și culturale pe care guvernul lui Ceaușescu le-a făcut în țară. (...) E o stare de nebunie patologică. Incontestabil, din punctul ăsta de vedere nici nu există vreo îndoială. Nimeni în țară nu se îndoiește că e o stare de nebunie în această acțiune a domnului Ceaușescu de a distruge tot ceea ce este trecut pentru a instaura o epocă nouă, de civilizație comunistă, civilizația Ceaușescu, epoca Ceaușescu.”

Frate Pavel,

Înainte de a primi scrisoarea ta l-am visat pe părintele Maxim primindu-l pe părintele Vasile Fărcaș într-o biserică luminoasă, plină de îngerii. Acum mai ai un ocrotitor ceresc care se va ruga și pentru tine. În același timp, trebuie să găsești un duhovnic bun, care să te înțeleagă și să te sprijine. Deocamdată nu știu la cine să îți spun să mergi, dar am să mă rog și eu să te lumineze Dumnezeu să faci alegerea cea bună.

Cât privește dorința ta de a pătimi pentru Hristos, să știi că vine de la fire, nu de la Duhul Sfânt. Hristos nu ne învață să căutăm suferința cu orice chip. Sfântul Atanasie cel Mare are o scriere importantă despre fuga sa, în care explică de ce nu s-a lăsat ucis de trupele care fuseseră trimise împotriva lui.

Însuși Hristos ne îndeamnă, în Evanghelia de la Matei: „Când vă urmăresc pe voi în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă” (Matei 10, 23). Hristos, atunci când iudeii căutau să Îl omoare, a plecat din calea lor. Doar când a venit ceasul pătimirii, atunci, în grădina Ghetsimani, a ieșit înaintea celor care căutau să Îl prindă. Și când i-a întrebat: „Pe cine căutați?”, aceia au căzut la pământ, tocmai pentru a arăta Hristos că de bunăvoie a ales pătimirea. Sfinții Apostoli nu s-au predat când erau urmăriți, ci s-au ascuns. Sfântul Apostol Pavel a fost scos din Damasc fiind coborât peste ziduri într-un coș împletit. Nimic eroic aici ai putea spune, nu? Ba eroismul a constat tocmai în faptul că s-a străduit să își cruțe viața, pentru a putea face cât mai multă misiune.

Când îngerul a venit să îl scoată din închisoare pe Apostolul Petru, el nu a refuzat, spunând că vrea să pătimească. Deși iubea pătimirea, și în cele din urmă a și murit răstignit, cu capul în jos. Înainte de aceasta, când împăratul Nero căuta să îl omoare, pentru că acesta convertise la credința creștină două din femeile sale și acestea nu voiau să păcătuiască cu Nero, creștinii din Roma i-au spus sfântului apostol să părăsească orașul, pentru a nu fi ucis și a putea să mai ajute lumea prin propovăduirea sa. Sfântul Petru, deși își dorea să primească moartea mucenicească pentru Hristos, a făcut ascultare de ei și a vrut să ple-

ce din Roma. Când era la porțile cetății, i S-a arătat Hristos, venind spre cetate. Când Petru L-a întrebat: „Unde mergi, Doamne?”, Hristos i-a răspuns: „Mă duc la Roma, ca iarăși să Mă răstignesc.” Și atunci Sfântul Apostol Petru s-a întors la biserică, unde a fost prins de soldați și dus la mucenicie. Dar s-a întors în oraș pentru că așa a vrut Dumnezeu, nu pentru că a făcut pe curajosul și a ignorat sfatul creștinilor care îl rugau să se ascundă.

Prin răstignirea Sfântului Petru, Hristos a fost răstignit încă o dată. El a pățimit împreună cu fiecare sfânt mucenic, de la începutul Bisericii și până astăzi. El a fost viu în sufletele lor și le-a dat puterea de a birui chinurile prigonitorilor. Dar tot El i-a și ajutat să amâne ceasul muceniei, pentru a propovădui cât mai mult credința cea adevărată.

E adevărat că au fost și cazuri de sfinți care au căutat moartea cu orice preț, parcă instigându-i pe prigonitori. Și în Roma păgână, și în Grecia ocupată de turci, și în alte locuri și vremuri. Dar ei au fost excepțiile. Linia generală a fost de ascultare a cuvântului lui Hristos legat de fuga în altă cetate, pe care ți l-am scris deja.

Să știi că în vremea prigoanelor au fost nu doar mucenici, ci și mii și mii de creștini care s-au lepădat de credință. Nu au rezistat la torturi. Tu de unde știi că vei rezista? Dacă tu cauți cu orice preț mucenicia s-ar putea să ai încredere în puterile tale, să te mândrești fără să îți dai seama, și până la urmă să cedezi.

Deci, dacă până cu câteva zile înainte de anunțarea filmelor selectate la Oscar nu ai primit pașaportul, cred că ar fi bine să vii din nou la bordei. Nu îți spun asta ca o poruncă, ci ca o rugămintă, pentru că îți vreau binele.

Liniștea pe care o ai acum se poate risipi foarte ușor. Diavolul nu se lasă până nu va încerca să te doboare. Nu te baza pe puterile tale, ci doar pe mila lui Dumnezeu. Dar, dacă totuși vei fi prins, dacă până la urmă vei fi arestat, cu toate că ai încercat să eviți asta, atunci va fi vremea bucuriei, va fi vremea pătimirii pentru adevăr. Atunci, dacă te vei lăsa în voia lui Dumnezeu, vei primi puterea să biruiști toate încercările prin care vei trece.

Nu va fi ușor, poate că vor fi și momente de slăbiciune, de îndoială, de frică. Dar Hristos nu te va părăsi. Nu are cum să te părăsească. Dacă ești al Lui, El va fi ocrotitorul tău.

Sfântul Antonie cel Mare a ieșit din muntele unde se nevoia ca să primească și el mucenicia. Dar Dumnezeu nu i-a primit această jertfă, l-a ținut în viață pentru a fi pildă vie pentru monahii și creștinii din vremea lui. L-a lăsat să trăiască mucenicia continuă a nevoinței. Mucenicie la care suntem chemați cu toți, și mirenii, și monahii.

Trebuie însă să înțelegi că viața creștină e o viață de cruce. În măsura în care din viața creștină lipsește postul, nevoința, osteneala, dacă totul e numai cu voie bună și desfătări, acolo lipsește și Hristos.

Nu te uita la cum trăiesc creștinii de lângă tine. Dacă te uiți, riști ori să te molipsești de duhul lor, ori să îi judeci, ceea ce ți-ar putea aduce osânda veșnică.

Din păcate, creștinii din ziua de astăzi fug de crucea lui Hristos. Există un creștinism comod, căldicel, de care sunt prinși, din păcate, și unii duhovnici. Ei spun că important e să

nu furi, să nu minți, să nu îți înșeli soția, să dai milostenie la săraci și, gata, ești un om bun. Te vei mântui, stai liniștit.

Dar, dacă citim Viețile Sfinților, vedem că, cu cât sfinții erau mai aproape de Dumnezeu, cu atât îi apăsa mai tare faptul că își cunoșteau propriile slăbiciuni și neputințe. Asta îi ducea la smerenie, nu impresia că erau oameni buni și că puteau dormi liniștiți.

Cuvântul primit de Cuviosul Siluan de la Hristos este, într-adevăr, un cuvânt pentru toți oamenii zilelor noastre. Toți ar trebui să ne ținem mintea în iad și să nu deznădăjduim. Lumea de azi vrea să ne învețe să fim siguri pe puterile noastre, siguri pe virtuțile noastre. Și prin mândrie să pierdem raiul. Dar niciunul dintre noi nu merită să ajungă în rai. Toți L-am supărat pe Dumnezeu prin păcatele noastre. Dacă ne-am uita la viața noastră, ar trebui să vedem că nu merităm raiul. Tocmai de aceea rugăciunea lui Iisus trebuie să o zicem cu smerenie și cu zdrobire de inimă. Să vedem că merităm iadul, dar să nădăjduim în iubirea lui Hristos. Doar ea ne poate mântui. Oricâte fapte bune am face, tot nu putem plăti cu ele prețul mântuirii. Pelicanul Hristos vrea să ne mântuiască dându-ne să mâncăm Trupul și Sângele Său. E dovada iubirii supreme. Hristos a murit pe cruce pentru noi, ca noi să dobândim raiul.

Există acum un fel de normă generală, suntem creștini ca să fim oameni buni și să ducem o viață cât mai fericită în această lume, acoperiți de binecuvântările lui Dumnezeu. Că Dumnezeu, în marea Lui milă, va avea grijă de noi. Dar Hristos ne cheamă la o măsură mai înaltă, ne cheamă la sfințenie. Ne cheamă să dobândim Duhul Sfânt. Există mulți oa-

meni morali, mari filantropi, care trăiesc departe de Hristos și nu au dobândit Duhul Sfânt. Ai grijă ce repere îți alegi. Nu căuta doar bunătatea, caută sfințenia, care este dobândirea Duhului Sfânt.

Acum, gândul că întâlnirea cu soția ta îți poate dăuna duhovnicește nu e de la Dumnezeu. Tu ești căsătorit, duci crucea familiei. Nu încerca să copiezi în viața ta sfaturi pe care le găsești în scrierile adresate monahilor. Ți-am mai scris că eu am făcut această greșală și am plătit scump. Și, crede-mă, încă mai plătesc. Mai mult, te rog să ții minte un cuvânt al Sfântului Ioan Damaschin: „Unirea trupească în familia creștină este medicament”. Medicament, nu obligație de serviciu, nici ceva lipsit de importanță... Evident, nu în vremea posturilor.

Din păcate, trebuie să recunosc că, pe cât îmi este de ușor să îți dau acest sfat, pe atât de greu îmi este să îți recomand câteva cărți care să te ajute să mergi pe calea sfințeniei în viața de familie. Mai exact, cred că uneori e mai important să știi să fii tandru cu soția ta, care poate trece prin momente de frământare din cine știe ce motive, decât să te refugiezi tot timpul în rugăciune. Și chiar în posturi, cred că e foarte important modul în care te porți cu ea.

În viața de familie prea multă rigiditate dăunează. Trebuie să îl odihnești pe celălalt, să îl bucuri pe celălalt, să îl sprijini pe celălalt.

Dacă ești sincer cu conștiința ta, vei învăța foarte mult din greșelile pe care le vei face. Din moment ce voi, mirenii, nu aveți atâtea cărți care să vă ajute să vă orientați în labirintul duhovnicesc cum avem noi, nici nu veți fi judecați cu aceleași măsuri.

Sfințenia e pentru toți. Nu doar monahii sunt chemați la sfințenie, ci și mirenii. Doar că cei care duc crucea familiei trebuie să țină seama de persoana cu care s-au căsătorit. Mulți neglijează cuvântul Apostolului Pavel din prima sa epistolă adresată corintenilor: „Cel ce s-a căsătorit, se îngrijește de cele ale lumii, cum să placă femeii, și este împărțire.” În primul rând, cuvântul vrea să arate că el dorea ca oamenii necăsătoriți să meargă pe calea fecioriei, pe care și-ar fi putut dăruia în întregime viața lui Hristos. Dar, în viața de familie, inima este împărțită. E firesc ca bărbat să vrei să placi femeii tale și invers. Uite, dacă dintr-o părută evlavie o femeie nu s-ar spăla, pe motiv că nu dă importanță trupului, îți dai seama ce prezență plăcută ar fi pentru soțul ei? Sau invers. Și exemplul cu spălatul e banal. În viața de familie trebuie să îți asumi împărțirea inimii. Dacă te gândești doar la mântuirea ta, la sporirea ta în rugăciune și post, și îl ignori pe celălalt, greșești și față de el și față de Dumnezeu.

Până la urmă, viața de familie e binecuvântată de Dumnezeu, nu trebuie măsurată cu măsura fariseilor fățarnici. Adică pe Dumnezeu poate să Îl bucure că un soț își ia soția în brațe sau că altul se joacă cu copiii lui. Chiar dacă joaca nu e o formă de nevoință.

Asta nu înseamnă că viața creștinilor care trăiesc în lume e trebuie să fie o viață caldică. Nu, toți trebuie să fie eroi ai duhului, oameni de jertfă, de rugăciune și de nevointă. Să fie gata să se sacrifice unii pentru alții.

„Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”. Cererea aceasta, pe care o auzi des la slujbele Bisericii, nu e adresată doar monahilor, ci este adresată tuturor creștinilor. De fapt, în familia creștină fiecare asta face, se dăruiește lui Dumnezeu și încearcă să îi ajute și pe ceilalți să se dăruiască lui Dumnezeu. Dar această dăruire presupune libertate, presupune o dorință sinceră, presupune râvnă duhovnicească. Altfel, dacă totul e făcut din obligație, moare evlavia, moare iubirea pentru Dumnezeu. Totul devine fățarnicie și fariseism.

În viața duhovnicească e nevoie de eroism și curaj. Să îți dau un exemplu, deși nu are legătură directă cu ce îți scriu. Am să îți povestesc o întâmplare care pare de legendă. Mi-a vorbit părintele Maxim despre Gogu Puiu, șeful rezistenței anticomuniste din Dobrogea. La un moment dat, securitatea a prins nouă dintre haiducii lui. I-au arestat, i-au dus la secție, i-au torturat, i-au pus în lanțuri. Atunci, Gogu Puiu și-a luat un ajutor și s-a dus să îi elibereze. În timp ce celălalt stătea cu arma îndreptată spre camera în care erau dușmanii, Gogu Puiu a eliberat ostaticii. I-a cărat în spate, pe rând, afară din clădire, că nu puteau merge singuri din cauza torturilor. Adică doi oameni au curajul să atace sediul în care erau ținuți în lanțuri frații lor, fără să se gândească la faptul că dușmanii sunt mai numeroși, fără să se teamă că vor muri în timpul luptei. Același curaj trebuie să îl avem și noi pe calea

mântuirii. Chiar dacă e mai greu în lume, chiar dacă ispitele sunt multe, cu rugăciune la Hristos le vei birui.

Să nu te gândești că iubirea dintre soți pălește în fața iubirii pătimase din cuplurile necreștine. Să nu te gândești că Dumnezeu cere ca bir sufocarea iubirii dintre tine și Ecaterina. Dimpotrivă, cununia, Taină a Bisericii, sporește iubirea voastră și o duce la măsuri pe care cei care stau departe de Hristos nu le pot înțelege. Iubirea soților trebuie să îi modeleze, lucru care îi apropie de Dumnezeu, nu îi îndepărtează. Dumnezeu sporește iubirea curată dintre soți. Numai că aceste lucruri le vei înțelege singur, dacă urechea inimii tale va asculta glasul tainic al lui Dumnezeu.

Dacă vei pleca la soția ta, nu uita să îmi lași cele două cărți la Danion. S-ar putea folosi și alții de ele, dacă vor ajunge din nou la mine. Când îți vei găsi un alt duhovnic, să îi ceri binecuvântare să citești în fiecare zi măcar două capitole din Noul Testament. Vei prinde multă putere citindu-l. Dacă ai nelămuriri, să îți întrebi duhovnicul, pentru că Sfânta Scriptură nu trebuie înțeleasă după mintea noastră, ci în adevăr, așa cum o înțelege Biserica, după predania Sfinților Părinți.

Pentru un intelectual, e dificil să se smerească, să înțeleagă că nu sunt ei buricul pământului și că, dacă pun adevărul sub ochelarii rațiunii lor, îl sufocă. Abia când înțelegi că adevărul nu e o sumă de informații exacte, ci că e o persoană, că e Hristos, Fiul lui Dumnezeu, abia atunci poți înțelege că Adevărul nu poate fi cunoscut decât în Biserică. Iar ceea ce înțeleg cei care sunt departe de Biserică sunt doar frânturi de adevăr.

Dacă ai timp, te rog să îmi mai scrii câteva cuvinte din interviul pe care l-ai înregistrat de la radio. Primul fragment m-a făcut să vreau să citesc mai mult.

Mă rog pentru voi,

Părintele Hrisostom

P.S. Mi-a plăcut textul pe care mi l-ai trimis. Să știi că e chiar așa cum ai scris. „Undeva, acolo sus, se scrie Patericul temnițelor...” Dacă vei reuși să pleci din țară, m-aș bucura să scrii în continuare și să publici ceea ce scrii. Cred că ar fi de folos pentru alții. Îți copiez acum o poezie de dragoste, mă și mir că părintele Maxim a așternut-o pe hârtie, „Ad uxorem”, scrisă de Radu Gyr soției sale, Flora:

„Am fost cândva o cetină-amândoi

și amândoi un singur conifer.

Ne-au frânt vântoase, grindină și ploi.

Azi alte crengi cresc dincolo de noi,

dar rădăcina ne-a rămas în cer.

Sau poate-n miezu-aceleiași făpturi

o scoică-am fost într-un ocean amar.

Un val ne-a spart de colții stâncii duri,

dar lacrima țâșnită sub spărturi

ne-a reunit într-un mărgăritar.”

25 ianuarie

Părinte Hrisostom,

Urmează să primesc pașaportul. Poimâine mă prezint la secție să îl ridic. Mai sunt puține zile și plec din țară. Am inima plină de emoție.

Să știți că ultima dumneavoastră scrisoare mi-a produs un șoc. Dacă ați fi văzut filmul „Osânditul”, ați ști la ce mă refer. Întâmplarea pe care mi-ați relatat-o cu Gogu Puiu apare exact așa în film. Cu siguranță e plagiată din manuscrisul de care v-am vorbit. Cred că Petre Gruiu, personajul central din roman, este numele modificat al lui Gogu Puiu. Da, un ilegalist cu ajutorul său eliberează nouă ostatici. Apoi, când Sandu Roaită moare, soția lui era însărcinată. Așa cum a fost și soția lui Gogu Puiu cu fiica lor, Zoe. Sunt prea mari coincidențele. Cred că autorul romanului a modificat numele proprii din carte și a scris că e roman de ficțiune, tocmai ca în cazul în care romanul intra pe mâna securității să nu poată identifica personajele reale. Doar că acțiunea e mutată din Dobrogea în Munții Făgăraș.

Mi-am adus aminte că m-ați rugat să vă mai scriu câteva fragmente din interviul pe care l-am înregistrat de la Europa Liberă cu părintele Calciu. Iată: „Noi vedem Apocalipsa nu ca pe o distrugere de la o bombă atomică, așa cum se vede în Occident. Apocalipsa începe în spirit cu mult înainte. În spirit, Apocalipsa la noi a început de foarte multă vreme, odată cu oprimarea spiritului, cu distrugerea religiei, această acțiune înspăimântătoare pentru spiritul românesc, de a-l degrada continuu. Pentru că ceea ce domină în regimul comunist este minciuna. Românul este obligat să gândească într-un fel, să se exprime în par-

ticular în alt fel. El este transformat într-o mașină de aplaudat. Această duplicitate a spiritului românesc nu rămâne fără urmări. Pentru că realitatea este aceasta, ca într-o mocirlă. Nu trece nimeni printr-o mocirlă fără să se murdărească. Nu trece nimeni prin această duplicitate vreme de patruzeci de ani fără ca sufletul lui să se altereze. Sufletul nostru românesc este alterat realmente. Anii '80 sunt mult mai apocaliptici decât anii '50-'60, pentru că se referă la distrugerea spirituală. Atunci era o rezistență. Atunci era o rezistență generală manifestă în țară. Eram un număr imens de oameni. (...) Toate acestea influențau aproape întreaga populație a țării, că nu exista familie care să nu fi avut pe cineva oprimat. Niciodată nu te-ai simțit atunci abandonat, chiar în împrejurările cele mai grele. Eram mulți, aveam un sentiment de solidaritate materială directă. Acum se lucrează prin separarea spirituală, prin izolarea duhovnicească a fiecăruia. Noi trăim într-o izolare totală. Securitatea ne înconjoară din toate părțile. (...)

Dacă sub aspectul material în anii '50 a fost foarte mult, acum violența are un caracter mai insidios. După atâția ani, spiritul nostru este mai alterat. Oamenii nu mai au rezistență, nu mai au speranță. Cine nu vine la biserică și-a pierdut speranța. (...) Acela își denunță prietenul, acela strigă în momentele cele mai grave «Trăiască Ceaușescu!», acela nu mai are niciun scrupul, acela adună bani sau, pe cât e posibil, înșală sau fură. De aceea, Apocalipsa în spirit este cea mai gravă formă a Apocalipsei. (...)

Sunt convins că se poate ieși din acest Apocalips. Dacă n-aș fi fost convins, aș fi abandonat. Puteam să mă retrag undeva, într-un vârf de munte sau să trăiesc ca un schimnic și

să zic că m-am mântuit prin străduința mea duhovnicească. Dar eu sunt legat de poporul acesta și de tot ce a însemnat istoria românească, pe plan spiritual și pe plan cultural. Și sunt convins că, dacă Apocalipsa începe din partea răului în duh, rezistența și restaurarea noastră spirituală începe tot în duh. (...)

Salvarea vine din noi. Zadarnic am aștepta să vină cineva din afară să ne elibereze. (...) Noi nu așteptăm asta. Noi suntem oameni care avem o viață spirituală foarte bogată și o tradiție spirituală în sensul acesta, românească. Prin credință este singura cale de a ne salva. Reînviind, prin această credință, toate valorile noastre spirituale și culturale. Refuzând să participăm, măcar așa, prin subordonare, prin încovoierea șirei spinării, la toate distrugerile care au loc. Eu am constatat această reînviere spirituală îndeosebi la tineri. (...)

Știam că se va declanșa distrugerea bisericilor și, prin această distrugere a bisericilor, se va crea o răceală a credincioșilor față de ierarhie. Pur și simplu a fost o chestie de sacrificiu conștient pe care l-am acceptat. Nu înseamnă că am vrut să fac pușcărie și că ținta mea era suferința și să mor. Nu. Mi-era foarte frică. Dar trebuia să fac așa fel încât să-mi trag din martiraj o vocație. Da, ăsta a fost destinul meu. Adică, îmi era foarte frică. Mărturisesc că îmi era foarte frică. (...)

În România, calul de bătaie al guvernului comunist și al ierarhiei Bisericii este că noi nu ne implicăm în politică. Probabil, prin politică înțelegând participarea la acțiuni subversive sau, cum era altădată la partidele naționale clasice și așa mai departe. Eu am fost acuzat că am intrat în politică și am spus: «Dacă politică înseamnă treburile polis-ului, așa

cum e în accepțiunea greacă, atunci realmente am făcut politică». Adică nu pot rămâne, ca Biserica, în afara treburilor cetății.”

Am mai auzit la Europa liberă și alte înregistrări cu el, de-a lungul timpului, dar aceasta mi-a plăcut cel mai mult. M-a impresionat simplitatea cu care a recunoscut că îi era frică... Că era conștient că putea fi prigonit din nou, dar asta nu l-a paralizat. A vorbit și a acționat ca un om liber. L-a mărturisit pe Hristos cu curaj și s-a dovedit mai tare decât Securitatea. M-aș bucura mult să ajung să îl cunosc vreodată, dacă voi ajunge prin America. În casa lui s-a organizat Sindicatul liber al oamenilor muncii din România. A fost inițiat de doctorul Ionel Cană, nu știu dacă ați auzit de el, în 1979, înaintea înființării Sindicatului Solidaritatea din Polonia. Era o alternativă față de sindicatul comunist, la care au aderat aproape două mii de oameni, după prezentarea sindicatului printr-o scrisoare, la radio Europa Liberă. Păcat că acest sindicat a fost sufocat imediat de securitate.

(Din păcate, restul acestei scrisori s-a pierdut.)

„În ziua necazului”

Nota editorului

Mă cheamă pe Mine în ziua necazului, și te voi izbăvi, și Mă vei preamări.

(Ps. 49, 16)

„27 ianuarie

Ecaterina mea,

După cum tocmai ți-am spus și la telefon, am primit azi pașaportul. Poate că, până vei primi această scrisoare, voi ajunge deja la tine. Știu că timpul a trecut greu și pentru tine, dar nici mie nu mi-a fost ușor. Iar acum parcă nu îmi vine să cred că vom fi din nou împreună.

Nu am mai avut niciodată două bucurii atât de mari într-un timp atât de scurt. Ieri l-ai născut pe Oscar, azi am primit pașaportul. Când m-ai sunat de la spital, am simțit că mi se sparge inima în piept de bucurie. Am senzația de vulcan care stă să erupă, să explodeze. Vreau să vă dăruiesc, și ție și lui, cât mai multă dragoste. Nu cred că îmi va ajunge toată viața ca să vă arăt dragostea pe care v-o port. Dumnezeu m-a învățat să vă iubesc cu

toată ființa mea. Da, pe tine te-am iubit de la început, te-am respirat de la început. Nu știam însă că iubirea adevărată pe care o simțeam pentru tine tot de la Dumnezeu venea.

Acum, în perioada sarcinii, mi-am adus de multe ori aminte de primul nostru prunc. Regret enorm că nu am avut grijă de prima ta sarcină. Acest fapt mă apasă, ca o povară, și pe măsură ce trece timpul înțeleg din ce în ce mai clar cât de mult am greșit amândoi. Mi-am adus aminte și de sarcina pierdută... Nu vreau să te doară ce îți scriu, dar cred că trebuie ca, acum, după ce ai născut, să ai puterea să te împaci cu Dumnezeu. Să Îi mulțumești lui Dumnezeu pentru pruncul pe care îl ții în brațe.

Poate că nu e momentul să îți aduc aminte de acea pagină tristă a vieții noastre în care ne-am supărat pe Dumnezeu, de parcă El ar fi fost de vină că tu ai pierdut sarcina. Am auzit că o femeie, după ce face un avort, are șanse mai mari de a pierde o sarcină decât o femeie care nu a făcut niciun avort. Poate că noi ne-am supărat pe Dumnezeu, când ar fi trebuit să ne supărăm pe alegerile noastre greșite de mai înainte... Oricum, aș vrea să lăsăm în urmă greșelile tinereții și să începem o viață binecuvântată de Dumnezeu. Aș vrea ca nimic să nu mai umbrească iubirea noastră și viața noastră.

Da, Ecaterina, e momentul să începem o viață nouă. Și Cel care ne poate ajuta cel mai mult este Dumnezeu. Sau, spune-mi tu cine ar putea să ne fie și mai aproape, în viața nouă pe care o vom începe? Părinții, prietenii? Nu, doar Dumnezeu.

Chiar și faptul că mi-ai spus că există un sfânt cu numele Oscar arată că vrei ca pruncul nostru să aibă un ocrotitor ceresc. Nu îți fie frică, nu am să te presez cu ideile mele reli-

gioase. Nu o să insist să vii din nou cu mine la biserică, deși tu ești cea care ai vrut să mergem la biserică după nuntă. Nu îți spun asta cu reproș. Îți spun doar ca să îți aduc aminte că tu ai vrut ca Dumnezeu să fie prezent în familia noastră. Așa că, dacă vei vrea să vii cu mine la biserică, bine, dacă nu, nu voi insista. Legătura cu Dumnezeu nu suferă forțare sau obligație. Astea usucă, de fapt, credința. Am să te aștept, însă, cu multă răbdare.

Dacă aș putea, ți-aș arăta inima mea, ca să înțelegi cum lucrează Dumnezeu. De minuni te poți îndoi, de cele scrise în cărți te poți îndoi, dar pe mine mă cunoști bine. Nu ai cum să nu vezi că inima mea, sufletul meu, au cunoscut o schimbare. Ai să vezi că inima prințului tău fericit e acum schimbată. Dumnezeu a modelat-o, e altfel acum. Nu ai cum să nu vezi asta.

Calea pe care am ales să merg e calea spre bucuria veșnică. Am încredere în tine și în dragostea pe care mi-o porți și cred că, în timp, vei veni lângă mine pe calea credinței. Dar, și dacă acest drum ți se va părea dificil și de neînțeles, chiar și dacă nu vei vrea să mergi pe el, am să fac în așa fel încât să îți dai seama că viața noastră de familie are de câștigat, nu de pierdut, prin acest pas pe care l-am făcut, apropiindu-mă din nou de biserică. Faptul că merg la Sfânta Liturghie, că mă spovedesc, că mă împărtășesc, că mă rog în fiecare zi, că încerc să trăiesc după voia lui Dumnezeu mi-a umplut viața de bucurie, de liniște, și simt că mi-a dat sens. Da, cred că principala căutare a omului e legată de întâlnirea cu veșnicia. De asta mulți oameni sunt triști, neîmpliniți, pentru că nu L-au găsit pe Dumnezeu.

Îți aduci aminte că tu voiai să ne apucăm de yoga, dacă nu plecai din țară? Deși pe mine asta nu mă atrăgea, eram gata să vin, doar ca să nu te las singură. Acum yoga mi se pare nu doar timp pierdut, ci și o cale greșită.

M-aș bucura să vii acum tu pe calea Bisericii. Să înțelegi că viața are sens, are rost. Că ne pregătește pentru veșnicie. Că iubirea biruie moartea și răutatea.

Să știi că Hristos vrea să curățească și să sporească iubirea dintre soți. Niște sfinți din Rusia, pe nume Petru și Fevronia, au dovedit că iubirea curată dintre soți biruie timpul și moartea. Pentru că se iubeau foarte mult, ei își doreau să moară în aceeași zi. Nu puteau suporta gândul că vor rămâne unul fără celălalt în această lume.

Sfântul Petru fusese cneaz în Murom. A comandat un sicriu de piatră, în care să încapă împreună cu soția sa. Apoi s-au călugărit amândoi. Când Sfântul Petru i-a transmis printr-un mesager Sfintei Fevronia că i se apropie ceasul morții, aceasta l-a rugat să mai aștepte, că broda un acoperământ pentru un potir. Sfântul Petru i-a spus că nu mai poate aștepta. Atunci, Sfânta Fevronia i-a transmis că pot muri împreună. Și au murit amândoi, în aceeași zi, așa cum își doreau, chiar dacă trupește erau departe unul de altul.

Minunea mai mare a avut loc după moartea lor. În mod firesc, pentru că se călugăriseră, oamenii nu au acceptat să le pună trupurile în sicriul de piatră pe care și-l comandaseră. Pe Sfântul Petru l-au înmormântat într-o biserică din orașul Murom, iar pe Sfânta Fevronia în afara orașului. Dar, în dimineața următoare, oamenii au găsit sicriile lor goale, iar trupurile lor erau în sicriul de piatră pe care și-l comandaseră. Neînțelegând minunea,

oamenii i-au îngropat din nou, în sicrie separate. Dar, în următoarea zi, au găsit trupurile lor în sicriul de piatră din catedrala din Murom. Atunci, poporul a înțeles sfîntenia lor și măsura iubirii lor. Poate că lucrurile asta ți se par literatură SF. Dar, dacă sunt reale, ar trebui să recunoști că iubirea lor este mai puternică decât toate iubirile despre care ai citit până acum. Mai puternică decât cea din filmele de dragoste. Mai puternică decât ne-am putea imagina... Am primit pașaportul, iubita mea. În câteva zile vin spre voi. O parte din mine a și ajuns deja. O altă parte din mine a fost totdeauna lângă tine. Abia aștept să mă întregesci... Te iubesc, Ecaterina, și cuvintele sunt prea sărace ca să îți spun asta. Așteaptă-mă, iubito, că mai e puțin și ajung la voi. Așteaptă-mă.

Prințul foarte fericit..."

În ziua în care mi-a scris această scrisoare, Pavel Hagiuc a mai scris una, adresată părintelui Hrisostom. Dar, din cauza emoției, a încurcat scrisorile. Așa că în plicul pe care a trecut adresa gazdei mele a pus-o pe cea adresată părintelui...

„27 ianuarie

Părinte Hrisostom,

Am primit, în sfârșit, pașaportul. Se pare că Dumnezeu mă va ajuta să plec din țară. E adevărat, până voi ajunge în Germania mai sunt câteva zile, dar e foarte puțin probabil să

mai intervină ceva. E vorba aceea: «Să nu spui hop până nu sari.» Așa că trebuie să mai stau puțin cu sufletul la gură.

Mă bucur că Dumnezeu m-a păzit până acum, dar mă bucur și mai mult pentru ceea ce simt în inima mea. Că aceste luni, de când l-am cunoscut pe părintele Maxim și până în prezent, au fost cele mai frumoase luni din viața mea. Nu îmi imaginam că omul poate trăi astfel de bucurii prin rugăciune. Până acum, cea mai mare bucurie a mea era să îmi manifest dragostea trupească față de soția mea. Dar acum pot spune, cu toată convingerea mea, că oamenii care stau departe de rugăciune nu știu ce pierd. Îmi vine să le strig tuturor că am găsit o comoară. Dacă plecam din țară fără această comoară, plecarea ar fi fost o pierdere, nu un câștig. Pentru că în străinătate șansele de a găsi un povățuitor duhovnicesc iscusit erau mici.

Părinte, Ecaterina a născut ieri cu bine. Micul Oscar e frumos și sănătos. Abia aștept să ajung să îl văd.

Vreau să vă mulțumesc pentru tot ce ați făcut pentru mine. Plec cu durerea că voi fi departe de dumneavoastră. Acum, când aveam mai mult ca niciodată nevoia unei călăuze în războiul duhovnicesc, plec. Nu știu dacă și când vom mai putea corespunda. Nu știu nici dacă ne vom mai vedea în viața aceasta. Ați spus că Dumnezeu îmi va trimite, la vremea potrivită, o altă călăuză duhovnicească și nu mă îndoiesc de asta. Ați mai spus și că poate că acesta va fi un simplu mirean, dar nu știu cum aş putea găsi un astfel de model duhovni-

cesc în Occident. Eu de sfaturile dumneavoastră am nevoie. Dar, dacă Dumnezeu m-a ajutat să obțin pașaportul, înseamnă că voia Sa e să plec la familia mea.

Mă încearcă totuși un gând. Dacă totuși se va întâmpla ceva și nu voi mai putea să ajung în Germania? Știți dumneavoastră problemele mele, nu le mai pomenesc acum. Am uitat să vă întreb cum să îi spun Ecaterinei că am înșelat-o cu Simona. Acum e în perioada în care alăptează și mi-e teamă să nu piardă laptele din cauza supărării. Cred că o să îi spun după o perioadă mai lungă de timp. Măcar de aș ajunge în Germania fără alte ispite... Oricum, dacă mi se va întâmpla ceva până ies din țară, am reușit să trimit deja jurnalul acolo prin altcineva. Dacă nu ajung eu, persoana de legătură i-l va da Ecaterinei, nu după multă vreme. E un jurnal în care apar și cele mai mari bucurii, dar și cele mai mari căderi din toată căsnicia mea. Apar și lumini, dar și umbre. Umbre care mă apasă, care se amestecă uneori cu frica și mă bântuie ca niște fantome. Dar, dacă voi ajunge la soția mea, sper că totul se va termina cu bine.

Părinte, în lunile petrecute corespondând cu dumneavoastră toată viața mea s-a schimbat. Câte nelămuriri aveam cu privire la credință... Acum, aproape toate lucrurile s-au așezat. La o predică, părintele Vasile a pomenit un cuvânt al unui sfânt din Rusia: „Dacă în Sfânta Scriptură ar fi scrie că prorocul Iona a înghițit acel pește uriaș, nu peștele pe Iona, tot aș fi crezut.” Acum câteva luni, o astfel de afirmație mi s-ar fi părut stupidă, fanatică, bigotă, extremistă. Acum înțeleg că de fapt credința te ajută să depășești barierele logicii, te ajută să înțelegi că Dumnezeu poate face minuni prin care legile universului sunt

răsturnate, sunt depășite. Acum cred că Hristos a înmulțit pâinile și peștii, săturând mii de oameni, că a vindecat bolnavi, că a înviat morți. Lucrul acesta mi se pare mai important decât plecarea mea din țară.

Simt că Maica Domnului mă ocrotește. Simt că părintele Maxim se roagă pentru mine. Simt că sfinții închisorilor, frații lui, au primit rugăciunile mele. Simt că Sfântul Apostol Pavel, care mă ocrotește de la botez, deși nu eram conștient de asta, încet-încet m-a ajutat să ajung pe drumul cel bun. La ora la care citiți această scrisoare cred că voi fi deja plecat din țară, dacă nu apar problemele de care m-am temut. Dar am deja senzația că am ajuns la liman. Că Dumnezeu m-a adus la limanul credinței. La cel mai important liman. Părinte Hrisostom, nu am cuvinte să vă mulțumesc pentru tot ce ați făcut pentru mine. Dacă ajung cu bine în Germania, am să vă trimit o vedere, să știți că sunt bine. Cât de bine pot fi într-o țară străină. Dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, voi fi lângă femeia și copilul pe care tot El mi i-a dăruit. Bucurii.

Pavel”

De bucurie că a primit pașaportul pentru libertate, soțul meu a încurcat plicurile pentru scrisorile din seara de 27 ianuarie. Așa că, în ziua de 8 februarie 1989, am primit eu scrisoarea de mai sus. Prima reacție a fost că am paralizat de supărare. Eu și Pavel nu ne-am ascuns nimic, în toată căsnicia noastră. De aceea, nu mi-a venit să cred când am citit că m-a înșelat. Ceva în mintea mea nu putea accepta asta. Apoi, faptul că vorbea și despre

probabilitatea unor ispite care l-ar fi împiedicat să ajungă la noi m-a dat peste cap. Nu știam ce să înțeleg. Am pus mâna pe telefon, l-am sunat de câteva ori, dar mi-a răspuns destul de greu, pentru că fusese plecat de acasă. Simțeam că explodez. Dar, cum a auzit că spun „Alo”, a început să îmi vorbească, plin de emoție, despre apropiata noastră revedere. Cuvintele lui calde m-au surprins, așa că am preferat să îmi mușc buzele și să tac. El vorbea și eu plângeam. Și-a dat seama că era ceva în neregulă cu vocea mea, dar i-am spus că sunt răcită și răgușită. M-a crezut.

După ce am închis telefonul, am plâns în continuare, până când am adormit, de epuizare și de stres. Când m-am sculat, mi-am dat seama că urmau cele mai încordate zile din viața mea. Nu voiam să ne certăm la telefon, nu voiam nici ca reîntâlnirea noastră să înceapă cu un scandal. Nici eu, nici el și nici Oscar nu aveam nevoie de așa ceva.

Singura alinare am găsit-o în rugăciune. Când am început să mă rog ca Pavel să ajungă cu bine la noi, starea mea sufletească a început să se schimbe. Rugăciunea mi-a deschis inima. Dumnezeu a vorbit în inima mea. Dumnezeu mi-a vorbit despre soțul meu. Mi-a spus că am o comoară de om. Dumnezeu mi-a dat puterea să îmi iert și să îmi iubesc soțul. Mi-a dat puterea să îl iert din toată inima mea. Credeam că iubirea are o limită, că nu se poate să îl iubesc mai mult decât îl iubisem până atunci. Dar se putea.

Citirea scrisorii adresate părintelui Hrisostom a fost ca o operație fără anestezie pe sufletul meu, care oricum era răvășit de depărtarea de singurul bărbat pe care l-am iubit în

viața mea, de soțul meu și de tatăl copilului meu. Aș fi putut, oare, să nu îl iert? Cred că, dacă nu îl iertam, aș fi făcut una din cele mai mari greșeli din viața mea.

Când, după multă vreme, am citit corespondența lui cu părintele Hrisostom, și am citit ultima scrisoare, cea care îmi fusese adresată mie și fusese expediată din greșeală părintelui, mi-am dat seama că, într-un fel, Dumnezeu mă făcuse să o citesc la timp. Am ajuns chiar să nu mai cred în coincidențe, în întâmplări, să cred că Dumnezeu ne poartă de grijă în fiecare moment al vieții noastre. Și cred că a fost voia Lui să ajungă la mine scrisoarea pentru părintele. Să îmi dau seama atunci că exista posibilitatea ca, din motive pe care nu le puteam înțelege, soțul meu să nu mai poată ajunge în Germania. Frica de a-l pierde m-a făcut să alerg cu disperare la ajutorul lui Dumnezeu. El îmi scrisese că nu Dumnezeu era de vină că pierdusem sarcina. Eu, fără să citesc scrisoarea respectivă, înțelesesem singură asta. Și mai înțelesesem că, în fața situațiilor limită ale vieții, doar El ne poate ajuta. Din acea clipă am depășit un prag. Mi-am dat seama că viața mea nu va mai fi la fel. Am plâns ca fiul risipitor, ca fiica risipitoare, că ani de zile din viața mea fuseseră risipiți din pricina puținătății credinței mele. Simțeam o schimbare în sufletul meu, aproape ca cea pe care am simțit-o la botez. Nu știu cum a reacționat părintele Hrisostom când a primit scrisoarea adresată mie, dar mi-am dorit ca Pavel să nu afle de la el de încurcătura cu scrisorile. Voiam ca soțul meu să afle despre asta de la mine, dacă ajungea cu bine aici. Oricum, Pavel a plecat din țară fără să mai fi primit vreo scrisoare de la părintele Hrisostom. Corespondența lor a fost reluată abia în anul 1990, după evenimentele pe care în România unii le-au considerat „revoluție”. Cred că v-am ținut prea mult cu sufletul la gură. Voi vreți

să aflați cât mai repede deznodământul. Poate că trebuia să vă spun mai întâi sfârșitul poveștii. Cred că, dacă aș fi citit cartea pe care o țineți în mână, aș fi fost ca un copil care așteaptă un final fericit. Vreau totuși să vă spun că eu consider acum că finalul ar fi fost fericit și dacă Pavel ar fi fost arestat pentru gestul său de curaj. Această idee mi s-ar fi părut o nebunie în 1989, dar de atunci am început să văd lucrurile altfel. Nu cred că, în bunătatea Sa, Dumnezeu ne ferește de cruce. Uneori, ne rânduiește o cruce grea tocmai pentru că ne iubește. Alteori, ne poartă de grijă, tocmai ca să înțelegem cât mai bine iubirea Sa. Cu ajutorul lui Dumnezeu, Pavel a reușit să ajungă cu bine în Germania. Drumul lui spre micul Oscar s-a încheiat pe 11 februarie 1989. Bucuria revederii noastre este greu de descris în cuvinte. De atunci, în fiecare zi mi se pare că lângă el re trăiesc puțin din bucuria acelei revederi. În fiecare seară adorm în brațele lui și îl strâng de mână, bucurându-mă că e lângă mine.

Poate că așteptați să vă spun și ce s-a întâmplat cu filmul. Unii dintre voi știu deja. Pe 15 februarie 1989, când în România era noapte, și la propriu, și la figurat, în California s-au anunțat filmele nominalizate pentru lista scurtă de la premiile Oscar. Pentru cel mai bun film străin fusese selectat și „Osânditul”. În drumul său spre Oscar, filmul intra surprinzător în ultima etapă. Pe 16 februarie dimineața, posturile de radio anunțau, triumfătoare, marea victorie a cinematografilei românești. Era prima dată când un film românesc ajungea pe lista scurtă de la Oscar. Pe 16 februarie seara fusese programată un fel de ședință specială, în care scenaristul Emil Ștefănescu și regizorul Alexandru Constantin trebuia să fie laudați, se zice, chiar de președintele Ceaușescu, pentru victoria filmului. Dar, chiar înainte

de începutul evenimentului, securitatea a primit un telefon important din America. Acolo se dusesse zvonul despre filmul anticomunist trimis de România la Oscar. Filmul a fost retras imediat din competiție, la cererea autorităților române. Din pricina șocului, Emil Ștefănescu a cedat psihic și a fost internat o vreme la psihiatrie. Dar demersul soțului meu avusese succes. Chiar dacă nu a câștigat premiul Oscar pentru cel mai bun film străin (premiul fiind luat în acel an de producția danezo-suedeză „Pelle cuceritorul”), filmul subtitrat de el trăsesse un semnal de alarmă asupra modului în care, în spațiul comunist, istoria era falsificată. Oricum, filmul a circulat mult pe casete video piratate. Cu subtitrarea făcută de soțul meu. Mulți dintre românii plecați din România înainte de 1989 și care auziseră de incidentul de la Oscar au apreciat curajul soțului meu. Într-un fel, el a primit de la aceștia un premiu mai important decât premiul Oscar. A primit premiul curajului mărturisirii.

Pavel Hagi a avut debutul literar în aprilie 1989, în revista „Cugetul” din München, unde a tipărit sub pseudonim textul „Catedrala cu sfinți în zeghe”. Impresionat de curajul soțului meu de a modifica subtitrarea filmului „Osânditul”, Laurențiu Dumitrescu, directorul Editorii Pridvor din Madrid, i-a cerut să scrie un roman autobiografic despre peripețiile legate de trimiterea acestui film la Oscar. Dar soțul meu i-a propus să tipărească jurnalul pe care îl ținuse în acea perioadă. Editorul a fost de acord. Jurnalul îmi fusese trimis în Germania și ajunsese la noi cu o mare întârziere, în aprilie 1989. A fost tipărit în noiembrie 1989, sub titlul „Testamentul sfinților închisorilor”.

La scurt timp după apariția cărții, Pavel Hagiu a emigrat din Germania în SUA, însoțit de mine și de Oscar, fiul nostru. În decembrie 1989, vestea despre revoluție ne-a bucurat. Pavel era într-o frenezie molipsitoare. Îmi tot repeta că jertfa noilor mucenici a dat roade. Dar, când am văzut apoi la televizor că noul președinte, ales în mod democratic, era chiar tovarășul Ion Iliescu, după cum „profețise” ziarul englez Sunday Times încă din 1986, și că acesta se plângea de întinarea idealurilor comunismului de către Ceaușescu, ne-am dat seama că România trăia o farsă, o cacealma. De fapt, prin lovitura de stat Ion Iliescu a reușit, ca și Emil Ștefănescu în scenariul lui, să deturneze istoria, să prezinte albul ca negru și negrul ca cenușiu.

A fost exact ca în profeția din anul 1985, aflată în Ceaslovul părintelui Maxim și copiată de părintele Hrisostom soțului meu: „Deținutul dispune de un detector suprasensibil al duhurilor, ideilor și forțelor ce se declanșează în lume. Simte că într-un viitor previzibil puterea comunistă va fi anihilată. Și, totuși, el este trist și îngrijorat. Trist, pentru că vede că aceia care au avut puterea comunizării țării se profilează ca stăpâni și ai lumii care va veni.”

Fiind conștienți de faptul că țara noastră trecea prin momente grele, ne-am hotărât totuși să ne întoarcem în țară, sperând că lucrurile se vor schimba în bine. Ne-am întors chiar înainte de mineriadă, la începutul lui iunie 1990. Pentru că avea barbă, soțul meu a fost bătut cu brutalitate de mineri, în zona Universității. Era un semn că România trecea printr-o perioadă de confuzie. Eu am insistat atunci să ne întoarcem în America, dar nu am reușit să îl conving pe Pavel. Știam că securitatea își infiltrase oamenii între mineri încă

după protestele din 1977 din Valea Jiului, așa că nu m-am mirat că „minerii” luaseră decizia de a distruge focarul anticomunist din Piața Universității. Sper ca, după trecerea anilor, să nu ajung să regret că ne-am întors în România.

Înainte de întoarcerea noastră, în luna mai a anului 1990 a apărut romanul intitulat „Pe aripile libertății”, scris de Petru Mironovici. În tinerețea sa acesta fusese partizan în Munții Făgăraș. În închisoare cunoscuse un deținut politic care luptase în gruparea de rezistență „Haiducii Dobrogei”. De la el aflase povestea lui Gogu Puiu, conducătorul „Haiducilor Dobrogei”, și o așternuse pe hârtie modificând doar locurile și numele personajelor. Soțul meu intuise bine că nu putea fi vorba doar de simple coincidențe între viața personajului din romanul plagiat de Emil Ștefănescu și viața lui Gogu Puiu.

Fratele lui Petru Mironovici avea o copie a manuscrisului și îl tipărise la Editura Semne din Constanța. În postfață, se preciza că mențiunea care deschidea romanul, cum că totul e ficțiune, era, de fapt, scrisă doar pentru ca, dacă textul ar fi ajuns pe mâna securității, să nu fie identificate personajele din carte. Tot în postfață se făcea referire și la ecranizarea romanului, care fusese deturnat de scenaristul Emil Ștefănescu. Când s-a aflat de plagiatul său, scenaristul s-a sinucis.

În toamna anului 1990, filmul „Osânditul” a fost proiectat la Cinemateca din București cu subtitrarea în limba engleză. Chiar dacă nu a avut același impact ca în America, pentru că dacă înțelegi ce se vorbește în film modificările făcute replicilor prin subtitrare

nu pot avea mare efect, totuși în câteva ziare au apărut articole despre soțul meu și despre gestul lui de mare curaj.

Cel mai important lucru legat de acea proiecție este că doamna Mihaela Ștefănescu, văduva scenaristului, a venit și ea la Cinematecă. I-a adus soțului meu copia xerox a manuscrisului de la care a început povestea filmului care a dus la sinuciderea soțului ei. Emil Ștefănescu nu aruncase această copie, doar îl mințise pe soțul meu. După cum ne-a spus doamna Ștefănescu, în ultimele sale momente de viață citea din roman, ca o victimă dependentă de călăul său. Se simțea învins de Gogu Puiu, de partizanul a cărui poveste o plagiasse în scenariul său. De altfel, înainte să se spânzure, soția sa l-a surprins scriind ceva pe dosarul în care ținea copia manuscrisului. Erau cuvintele: „M-ai învins, Galileene.” Sunt cuvintele pe care se zice că le-ar fi rostit împăratul Iulian Apostatul, unul dintre cei mai mari prigonitori ai creștinilor, înainte de a muri. Așa cum acest împărat, care era fiul fratelui vitreg al Sfântului Constantin cel Mare, a încercat să dărâme Biserica lui Hristos, dar nu a reușit, așa a încercat și Emil Ștefănescu să batjocorească memoria eroilor anticomuniști ai neamului românesc. Dar Dumnezeu i-a stat împotrivă.

La întoarcerea în România, am mers împreună la părintele Hrisostom Enescu. El fusese deja hirotonit, după cum îi profetise părintele Maxim Olteanu. A devenit duhovnicul familiei noastre. Promise ascultare de la părintele stareț să își părăsească bordeiul și să vină la mănăstire, pentru a fi hirotonit și pentru a fi călăuză duhovnicească pentru cât mai mul-

tă lume. Am înțeles repede de ce soțul meu era și este atât de entuziasmat de el: părintele trăiește cu un picior pe pământ, cu altul în cer.

Inițial, soțul meu nu voia ca jurnalul lui să fie tipărit și în România, pentru că nu voia să fie privit ca un erou. Dar, după ce i-a citit jurnalul, părintele Hrisostom i-a dat ascultare să îl tipărească și în România. Când a emigrat, soțul meu luase cu el, ascunse cu grijă în bagaje, și scrisorile primite de la părintele Hrisostom. I-a cerut părintelui acordul de a le tipări, ca o anexă, împreună cu scrisorile pe care Pavel i le trimisese părintelui și care fuseseră păstrate de acesta. Așa vede lumina tiparului volumul de față, cu care am deschis editura noastră, Editura Candela.

Cuviosul Paisie Aghioritul spunea: „Când auziți despre faptele unor oameni sfinți, străduiți-vă să le scrieți, căci va veni vremea când asemenea rânduri vă vor fi singura mângâiere.” Pavel Hagiu a notat în jurnalul său multe dintre lucrurile pe care le-a auzit despre noii mucenici și mărturisitori. Tipărirea acestui jurnal e un cadou făcut omului contemporan, pentru a înțelege că din rezistența eroilor de ieri se pot hrăni cei care vor să reziste în vremurile noastre în fața atacurilor spirituale care vin din toate direcțiile.

Soțul meu a insistat ca această carte – care este și un manifest neconvențional – să fie tipărită așa cum o vedeți, cu rândul scris pe lungimea paginii, nu pe lățime, cum se face de obicei. Așa cum scrisese și el jurnalul său, gândindu-se că e liber să se raporteze cum vrea la modul de a scrie pe o pagină. El a vrut ca această carte să fie citită altfel decât cărțile obișnuite, pentru că nu e o carte obișnuită, ci e una udată de suferința și de sângele noilor

mucenici. Iar cei care consideră că se citește prea greu ar trebui să înțeleagă că poate mulți citesc cărți de valoare prea ușor (nu e nevoie de detalii aici) – și pierd din vederea mesajul lor... Aș mai vrea să scriu un singur lucru. După cum știți deja din carte, când m-am îndrăgostit de Pavel Hagi, l-am poreclit „prințul meu fericit”. De-a lungul timpului, această poreclă s-a dovedit a fi din ce în ce mai potrivită, pentru că el chiar a ales să trăiască pentru ceva mai important decât propria sa viață. Celor care nu au citit încă povestea lui Oscar Wilde despre prințul fericit le recomand să o facă neapărat. Nu pentru a înțelege de ce am ales pentru fiul nostru numele Oscar, ci pentru că este, pur și simplu, o poveste de poveste, despre statuia unui prinț care se bucura să ajute oamenii necăjiți, trimițându-le ajutor printr-o rândunică cu care se împrietenise.

La sfârșitul acestei cărți, cred că cei care au citit povestea lui Oscar Wilde și-au dat seama că, de fapt, după ce a apărut provocarea cu traducerea filmului, soțul meu nu a jucat rolul prințului fericit, ci pe al rândunicii, care era prințesa și colaboratoarea prințului. Prințul a fost, de fapt, părintele Maxim. Prinți fericiți sunt, de fapt, toți eroii credinței despre care s-a vorbit în această carte. Prin ea, soțul meu a dus mai departe mărturia sfinților închisorilor, lăsând-o ca pe un cadou în casele oamenilor apăsați de necazuri, de frici, de răutate, de îndoieli în credință.

Nu vă stric bucuria prezentându-vă sfârșitul poveștii lui Oscar Wilde, ci vă spun doar că, citind jurnalul soțului meu, am găsit în icoana părintelui Maxim și în generația noilor mucenici și mărturisitori chipuri ale prințului fericit, care trăia pentru ceilalți, chipuri ale

celor care, după cum frumos spunea Radu Gyr, s-au făcut „pâine pentru foamea gloatei”. Iar pe soțul meu l-am văzut ca pe o neobosită rândunică, care și-a ales ca în viața sa să ducă celorlalți darurile trimise de acești prinți fericiți, ale căror inimi I-au fost aduse de un înger lui Dumnezeu, atunci când acesta a cerut cele mai de preț lucruri din lume. Ca în povestea lui Oscar Wilde...

Ecaterina Hagi

18 februarie 1991, la prăznuirea Noului Mucenic Valeriu Gafencu

Lepădarea de sfinți

Aș vrea să pun înaintea sufletelor voastre câteva cuvinte despre sfinții închisorilor și despre cinstirea lor. Prezentarea mea este oarecum rezumată într-un cuvânt al Noului Mucenic Valeriu Gafencu: „Acest secol a dat noian de sfinți și de martiri, numai că nu-i cunoaștem. Hristos este prezent în lumea de azi prin sfinți, martiri, mărturisitori și eroi. Dar lumea de azi nu e solidară cu sfinții ei, căci nu le poate urma exemplul. Dacă sfinții de acum ar fi fost la începuturile creștinismului, toată suflarea creștină ar fi trăit cu ei, prin ei, către ei. Noi nu suntem creștini și de aceea nu ne cunoaștem sfinții.”

Și așa continua: Noi nu suntem creștini și de aceea nu știm să recunoaștem sfinții. Noi nu suntem creștini și nu știm să cinstim sfinții. Noi nu suntem creștini și de aceea nu știm să canonizăm sfinții. Spun acest lucru pentru că în Biserica Ortodoxă inițiativa canonizării nu o are un patriarh sau alt ierarh, ci inițiativa canonizării o are poporul, prin așa-numita evlavie populară. Dacă nu există evlavie populară, canonizarea este forțată și roadele ei sunt îndoielnice. Există în România mare evlavie față de Sfântul Nectarie din Eghina. Acest sfânt a fost prigonit în timpul vieții sale, și de patriarhul Alexandriei, și de alți ierarhi când a ajuns în Grecia. Ba chiar și după moarte. Se zice că, în drum spre Eghina, nici măcar nu au vrut să deschidă biserica din Pireu, pentru a lăsa peste noapte sicriul în ea, ci sicriul a rămas în fața bisericii. Unii poate ați văzut fotografia respectivă și știți la ce mă refer.

Prigoana nu a încetat nici după aflarea sfintelor moaște... S-a terminat abia după ce Patriarhia Alexandriei a ridicat condamnarea și și-a cerut iertare față de sfânt, care a fost trecut în cetele sfinților. Trecuseră aproximativ opt ani de la aflarea sfintelor sale moaște...

Praful s-a ales atunci de toate uneltirile prigonitorilor săi, ale celor care l-au defăimat, l-au clevetit, l-a acuzat de lucruri imorale... Acum, acuzațiile nedrepte au fost date uitării și prigonitorii au fost scufundați în marea uitării, iar Sfântul Nectarie strălucește ca o stea pe cerul Ortodoxiei. Unii dintre cei care au vorbit despre cinstirea Sfântului Nectarie imediat după adormirea sa au fost prigoniți. Ucenicul său apropiat, Sfântul Sava, după un post aspru a pictat prima icoană a povățuitorului său și i-a cerut maicii starețe să o pună la închinare. Stareța s-a opus, temându-se că autoritățile bisericești care îl prigoniseră pe Sfântul Nectarie vor trece la represalii. Totuși, adevărul a fost de partea Sfântului Sava. În Sinaxarul său se menționează cu mare cinste faptul că acesta a pictat prima icoană a Sfântului Nectarie la puțin timp după adormirea acestuia, după patruzeci de zile de post, spunându-i stareței: „Să faci ascultare! Ia icoana și pune-o în biserică și nu te îndoi de voia lui Dumnezeu.” De altfel, Sfântul Sava a trecut la Domnul în anul 1948, cu mult timp înainte de canonizarea Sfântului Nectarie.

Practic, noi ne aflăm într-o situație oarecum similară. Cuviosul părinte Justin Pârvu, ca și părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa și alți noi mărturisitori, ne-au spus să îi cinstim pe noii mucenici. Să le cinstim icoanele, să ne închinăm sfintelor moaște, să le spunem rugăciuni și acatiste. Și mulți se întreabă: „Din punct de vedere teologic, este sau nu

este corect acest lucru?” Răspunsul este simplu. Biserica Ortodoxă învață că, pentru cinstirea mucenicilor ca sfinți, este nevoie de un singur criteriu – ortodoxia credinței lor. În timp ce la cuvioși e nevoie de o cercetare îndelungată a vieții lor, de minuni, nu doar de curăția credinței. Altfel spus, din punctul de vedere al învățaturii ortodoxe este mai justificată cinstirea noilor mucenici imediat după moartea lor decât cinstirea unui sfânt cum este Sfântul Nectarie din Eghina.

Problema este că, în România, puțini sunt interesați să cunoască cu adevărat criteriile de canonizarea a sfinților închisorilor. Se inventează tot felul de teorii, numai să fie amânată această canonizare. De exemplu, se spune că părintele Ilie Lăcătușu nu poate fi canonizat, pentru că mai trăiește un nepot al său. În Georgia, Sfântul Gavriil cel nebun pentru Hristos a trecut la Domnul în anul 1995, pe 2 noiembrie. Pe 20 decembrie 2012 a fost canonizat și, pentru că era mărturisitor, nici nu a fost nevoie să se cerceteze dacă are sau nu sfinte moaște. De altfel, sfintele sale moaște au fost dezgropate abia după canonizare, nu înainte. Nu a fost nevoie să moară rudele sale de gradul întâi – ba chiar mărturiile date de sora sa după canonizare au contribuit mult la răspândirea cinstirii sfântului. Pe scurt, în Georgia a durat șaptesprezece ani de la moartea unui nou mărturisitor până la canonizarea lui.

Dacă vreți, uitați-vă la canonizările făcute recent de Patriarhia Ecumenică. Veți vedea că de la adormirea Sfinților Paisie Aghioritul, Porfirie Bairaktaris, Sofronie Saharov și a altora până la canonizare a trecut mai puțin de treizeci de ani. A durat atât de mult, pentru

că a fost vorba de cuvioși, a fost nevoie de evlavie populară, de cercetarea atentă a vieții și învățăturilor și de alte criterii. Când pot fi canonizați sfinții închisorilor? Mitropolitul Bartolomeu Anania, care i-a cunoscut în temnițe pe unii dintre ei, spunea: „Cred că vremea canonizării lor a sosit...” Da, vremea canonizării lor a sosit, numai că, din păcate, prigonitorii lor sunt din ce în ce mai activi și se opun acestei canonizări.

În *Acatistul noilor mucenici și mărturisitori din temnițele comuniste*, în Condacul al 12-lea, putem citi: „Profetic a fost cuvântul părintelui Gheorghe Calciu-Dumitreasa: «Or să se bată cu noi și morți, iar noi o să fim alături de voi, ca să ne apărați. Și morți vom izbândi». Căci, oricât ar încerca urmașii prigonitorilor voștri să defaime și să batjocorească jertfa voastră, voi răsăriți și creșteți ca niște flori binemirositoare pe pământul inimilor noastre și, pentru aceasta, Îl laudăm pe Dumnezeu, Cel ce v-a proslăvit, cântând: Aliluia.”

Cu adevărat, prigonitorii se luptă cu sfinții închisorilor și astăzi, defăimându-i în fel și chip. Iar noi trebuie să fim alături de ei, ca să îi apărăm, cum ne cerea părintele Calciu. Noi nu trebuie să ne temem să fim alături de ei. Ci, dacă vom fi alături de ei, vor birui. Această biruință este, însă, poate, doar la nivel duhovnicesc. Poate că biruința lor este de a fi cinstiți de popor, fără ca vreodată Sinodul Bisericii să îi canonizeze. Evident, nu trebuie canonizați toți cei care au murit în închisori. Nu toți au murit pentru Hristos. Unii au făcut greșeli în viața lor și nu s-au pocăit pentru ele. Evident, au fost, în mulțimea de deținuți, și unii care au făcut greșeli politice, care au făcut rău altora și nu s-au pocăit pentru ele. Dar nimeni nu vrea canonizarea unor astfel de oameni. Ci se vrea doar canonizarea celor care

au fost modele de credință, de rugăciune, de nevoință, de evlavie, de iubire de aproapele și de iubire de vrăjmași. A celor care au pățimit pentru Hristos și au murit pentru Hristos...

Oricum, nu canonizarea îi face pe sfinți sfinți. Nu. Canonizarea este doar o recunoaștere a sfințeniei, ea nu aduce și nu poate aduce cuiva sfințenia. Sfinții sunt sfinți chiar dacă au murit condamnați de slujitori nevrednici ai Bisericii. Sfântul Antim Ivireanul a fost caterisit de patriarhul ecumenic, fiind acuzat de lucruri mincinoase, și condamnat la exil pe viață în Mănăstirea Sfânta Ecaterina din Sinai. A fost ucis în anul 1716, în drum spre locul de exil. Abia în anul 1966, după 250 de ani de la moartea Sfântului Antim, Patriarhia ecumenică a ridicat această condamnare, care a avut doar cauze politice, nu bisericești, care a fost o caterisire necanonică.

Oare ce s-a întâmplat în această perioadă de un sfert de mileniu? Oare Sfântul Antim nu primise încă de la moartea sa cununa de sfânt mucenic? Oare nu intrase în cetele sfinților? Oare a mai așteptat până în anul 1992, când a fost canonizat de Biserica Ortodoxă Română, pentru a răspunde la rugăciunile celor care îl cinsteau? Nu, evident, nu.

Sfântul Antim a fost prigonit mai ales pentru că nu s-a supus dictaturii pe care voia să o instaureze Înalta Poartă. A fost prigonit pentru că a iubit poporul român și s-a opus uneltirilor turcești. Tot așa sfinții închisorilor au fost prigoniți pentru că au iubit poporul român. Ei au fost gata să pătimească pentru Hristos, luptându-se cu fiara roșie, cu *Înalta Poartă* a comunismului secolului XX. Și unii dintre ei, care au fost slujitori ai sfintelor altare, au fost caterisiți, condamnați pentru lucruri pe care nu le-au făcut și fiind considerați

dușmani ai societății și ai poporului. Dar pentru caterisirea lor a fost nevoie de minciuni, de multe minciuni. Și, din păcate, adevărul nu a ieșit la iveală în întregime nici în vremurile noastre. Unii spun că problema canonizării noilor mucenici nu este importantă. Că avem alte probleme mai importante. Dar în realitate problema canonizării noilor mucenici este importantă și pentru faptul că ei sunt sau ar trebui să fie modele de rezistență pentru fiecare creștin care trăiește în apostazia și în desfrâul secolului XX. Iar cei care îi prigonesc în continuare, gândindu-se că pot face presiuni asupra unor ierarhi pentru a stăvili cultul acestor noi sfinți, pictați pe icoane sau pe pereții unor biserici și paraclise, trebuie să știe că pe Biserica lui Hristos nu pot pune presiune. Biserica e sfântă. E Biserica adevărată, care l-a primit în împărăția cerurilor pe Sfântul Antim Ivireanul, fără să se sperie de caterisirea aruncată de patriarhul ecumenic la cererea mai-marilor vremii. E Biserica adevărată, care i-a primit pe noii mucenici lângă Sfântul Antim Ivireanul și lângă ceilalți mucenici din vechime. E Biserica adevărată, care a luptat și luptă împotriva rătăcirilor de tot felul, inclusiv a denaturării vieților mucenicilor.

În Canonul 63 al Sinodului V-VI Ecumenic scrie: „Martirologiile (istoriile mucenicilor) cele mincinos plătuite de vrăjmașii adevărului, că doar i-ar necinsti pe Mucenicii lui Hristos și i-ar aduce la necredință pe cei ce le aud, poruncim a nu se publica prin Biserici, ci să se dea focului acestea. Iar pe cei ce le primesc, sau ca la niște adevărate iau aminte la acestea, îi anatematisim.” Iar Sfântul Nicodim Aghioritul tâlcuiește: „Necredincioșii și vrăjmașii adevărului, vrând să prihănească pe cele ale creștinilor, precum se vede, au scris oarecare lucruri de răs și străine, ca și cum le-ar fi zis și le-ar fi făcut mucenicii lui Hristos;

ca și mucenicii din acestea să se ocărască, și credința dreptslăvitorilor să se batjocorească. Drept aceea Canonul acesta poruncește a nu se citi în Biserică acest fel de cuvinte mincinoase, ci să se ardă, iar cei ce le primesc pe acestea ca pe niște adevărate să se anatematisească”. Cu anatema nu e de glumit. Anatele Sfintelor Sinoade Ecumenice nu le poate ridica nimeni, nici măcar patriarhul ecumenic și sinodul de la Constantinopol... (Trebuie să precizez neapărat ceva foarte important: să știți că nu am făcut referire la această anatemă pentru a da cu piatra sau pentru a speria pe cineva. Nu, am vrut doar ca oamenii să fie conștienți cât de mare e greșeala de a se lăsa *reeducați* de istoricii neocomuniști, care repetă aceleași acuze ca și *părinții* lor împotriva eroilor Bisericii și ai neamului românesc... De fapt, anatemele date de Biserică nu sunt pedepse dictatoriale, ci sunt chemări la pocăință, ci sunt chemări la îndreptare adresate celor care au greșit...)

Să mă iertați dacă vi se pare că discursul meu la această avanpremieră a fost nepotrivit, dacă a fost prea dur... Nu mă pricep să fac critică de film și nu pot să spun decât că filmul acesta mi se pare o mărturisire de credință. Cum spunea Ianolide, unul dintre eroii acestui film, în cartea sa *Întoarcerea la Hristos*: „Nu facem literatură, ci trezire de conștiințe.” Și filmul acesta vrea să trezească conștiințe. Cei care l-au văzut au de dat un mare examen – trebuie ca viețile lor să se schimbe, să meargă pe calea rugăciunii, pe calea iubirii de aproapele, pe calea nevoinei, pe calea mărturisirii credinței în Hristos. Filmul acesta este o întâlnire cu sfinții. Cei care nu s-au întâlnit direct cu părintele Justin Pârvu sau cu părintele Arsenie Papacioc se întâlnesc în acest film. Cei care nu au avut cum să îi vadă pe Valeriu Gafencu sau pe Mircea Vulcănescu, pentru că s-au născut după trecerea acestora la

Domnul, îi văd în acest film. Întrebarea finală este: cu ce rămânem după această întâlnire? La ea trebuie să răspundă fiecare dintre noi în fața lui Dumnezeu și a conștiinței sale.

Vreau să le mulțumesc tuturor celor care s-au implicat în realizarea acestui film, făcut în vremuri grele pentru întreaga Ortodoxie. Le mulțumesc din toată inima. Îi mulțumesc și lui Pavel Hagi pentru jurnalul său, în care a prezentat drumul său spre Oscar, drumul său spre Ecaterina, dar mai ales drumul său spre ieșirea din lanțurile minciunii și ale compromisului. Lanțuri de care, din păcate, sunt prinși din ce în ce mai mulți creștini în zilele noastre. Acum se cuvine să le mulțumim tuturor celor care au pățit pentru Hristos în secolul XX și mai ales în crunta prigoană comunistă. Închei cu câteva heretisiri din *Acatistul noilor mucenici și mărturisitori din temnițele comuniste*, al eroilor cărora le-a fost închinat acest film: „Să ne ridicăm din somnul cel de moarte al păcatului și al fricii, că, iată, Dumnezeu ne-a făcut nouă dar de mare preț, punându-ne înaintea pilde vii de nevoință și de jertfelnicie, iar noi, luând aminte la lupta lor, să le aducem laude ca acestea:

Bucurați-vă, biserici vii, sfințite prin sânge mucenicesc,
Bucurați-vă, altare de mare preț ale neamului românesc,
Bucurați-vă, că v-ați arătat biruitori în multe prigoane și lupte,
Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturisitori români...”

Părintele Hrisostom Enescu

(Cuvânt rostit la avanpremierea filmului *Drumul spre Oscar*, Cinemateca Union,
București, 26 februarie 2020)

Epilog

Ochii încă nu mi s-au obișnuit cu lumina. Deși procesul a început, prefer să țin ochii închiși. Îl simt lângă mine pe Hristos, Îl simt foarte aproape de mine și de asta parcă nici nu îmi vine să deschid ochii. Cât de repede a trecut timpul. „O mie de ani înaintea ochilor Tăi sunt ca ziua de ieri, care a trecut”, cum zice Psalmistul... De când a început totul până acum parcă au trecut doar câteva săptămâni, câteva zile. Simt o stare de sărbătoare, o stare de bucurie greu de descris. Mă simt ca după primirea Sfintei Împărtășanii. Parcă aș fi nebun...

Îmi aduc aminte de visul pe care l-am avut în perioada în care l-am cunoscut pe părintele Maxim. Visul se împlinește, după atâta vreme. În vis, în publicul de la proces erau Ecaterina și părintele Maxim. Acum, părintele și Ecaterina au trecut la Domnul, dar îi simt ca și cum m-ar privi de undeva de sus. Deschid ochii. Încet, încet, privirea mi se limpezește. Am o senzație de tresărire, de deja-vu. Parcă am mai fost odată aici. Sala asta seamănă izbitor cu sala din vis. Dar eu mă simțeam exact ca în acel vis încă de dinainte de a deschide ochii și de a privi sala. Parcă îmi vine să mă ciupesc, să mă conving că e adevărat. Mă uit în sus, dar nu văd niciun înger. În rest, totul e ca în vis. Ciudat, straniu...

În vis toate mi se întâmplau repede, procesul, condamnarea, moartea... Aici, parcă totul ar sta nemișcat, așteptând să mă dumiresc. Așteptând să iau bagheta și să încep să dirijez. E concertul vieții mele...

Mă gândesc la temnița de la Jilava, la momentul în care Gheorghe Calciu Dumitreasa și-a tăiat venele pentru a-i da lui Costache Oprișan să bea limfă, pentru a-i prelungi viața. Am senzația că a făcut același lucru și pentru mine. Parcă eu am băut din limfa părintelui Calciu, care și-a mai tăiat o dată venele ca să ne salveze pe noi, cei care ne sufocam în iadul comunist. Da, parcă aș fi băut din limfa lor, a sfinților închisorilor, și mai ales din cea a părintelui Maxim. Nu meritam acest dar, nu știu cum am ajuns să îl primesc.

Zăceam, ca un muribund sufletește, într-o lume din care Dumnezeu era aproape absent. Și, când întunericul mă sufoca din toate părțile, când nu mai aveam nicio scăpare, a venit ajutorul. E exact cum a scris Radu Gyr, noii mucenici și mărturisitori au devenit „pâine pentru foamea gloatei”. Și cât de dulce este această pâine... Deși au trecut mulți ani de atunci, îmi aduc aminte că, după ce Oscar a scris primul lui scenariu, în anul 2018, adaptând jurnalul meu, i-am spus că nici cartea mea și nici scenariul lui nu reușesc să surprindă exact emoțiile prin care am trecut înainte de a pleca din țară. Așa e și acum... Nu cred că cineva ar putea surprinde în scris nuanțele stărilor sufletești prin care trec.

Când mi se face frică, spun pe dinafară *Acatistul noilor mucenici și mărturisitori din temnițele comuniste*, pe care l-am auzit prima dată citit de părintele Hrisostom. Și ajutorul sfinților îmi alungă frica. Am învățat acest acatist în săptămânile în care am scris *Manualul de mucenie*. Atunci am simțit cum îmi dădea târcoale duhul fricii în fiecare zi. Ca un musafir nevăzut, care se așeza la chilia mea când scriam. Parcă m-aș fi întors în dictatura comunistă. Știam că până la urmă *Comisia pentru toleranță și egalitate* va ajunge și la

mine, că va veni la mănăstirea noastră. Totuși, mă mir cum Dumnezeu a transformat această frică într-un combustibil care mi-a dat puterea să termin de scris manualul. Nu m-am așteptat să fie cea mai citită carte a mea. Ce bine că a fost tipărită înainte să fiu trecut pe lista autorilor interziși!

Oricum, și dacă nu tipăream *Manualul de mucenie*, m-ar fi condamnat pentru cartea despre erezia corectitudinii politice. Sau pentru cea despre păcatele împotriva firii. Sau pentru cea despre urmarea sfinților închisorilor. Sau pentru celelalte. Sigur îmi găseau nod în papură. M-am gândit des în ultimele zile la ultimele cuvinte ale părintelui Calciu: „Or să se bată cu noi și morți, dar noi o să fim alături de voi, ca să ne apărați. Și morți vom izbândi.” Noi i-am apărut și ei au izbândit...

Ani de zile am crezut că izbânda lor însemna cinstirea lor de către Biserică, intrarea lor în Sinaxare. Dar, nu e doar atât. Adevărata lor biruință este să fie cinstiți în biserica inimilor noastre. Să se vadă că jertfa lor ne-a hrănit și ne-a dat putere să mergem pe urmele lor. Cred că, ducând lupta lor mai departe, cu toate neputințele și cu nevrednicia care ne-au împovărat, ei vor rămâne alături de noi. Vor fi avocații noștri cerești.

Singurul lucru care mă neliniștește este legat de copiii și de nepoții mei. Ce va fi cu ei după acest proces? Cu siguranță că vor avea și ei de suferit. Îmi aduc aminte de Gogu Puiu, cum a murit fără să apuce să se bucure de nașterea copilului său. Dar Dumnezeu i-a purtat de grijă lui Zoe, chiar dacă de la naștere a fost orfană de tată, iar mai apoi, orfană de mamă. Dumnezeu e bun și grijuliu cu făpturile Sale, sper să le poarte de grijă și alor mei.

- Acuzatul 1988 are cuvântul.

M-au transformat din om în număr, din persoană în obiect. Când, în anul 1988, am auzit aceste cuvinte în vis, am crezut că nu înțelesesem bine. Credeam că procesul va avea loc în anul acela. Dar, nu a fost așa. Parcă Dumnezeu a rânduit să primesc acest număr tocmai ca să știu că de fapt condamnarea mea a început din anul 1988, din anul în care m-am apropiat de Hristos. Numărul acesta îmi aduce aminte de cuvintele lui Hristos: „Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni...” De fapt, pentru mine alegerea vieții creștine a fost alegerea crucii. Am înțeles asta din ce în ce mai clar în ultimele zile...

Mă gândesc la ultima anchetă a lui Octavian Anastasescu, când era înconjurat de lumină dumnezeiască și îl simțea aproape pe Valeriu Gafencu. Eu îl simt acum aproape pe părintele Maxim. Dar eu trebuie să vorbesc, nu trebuie să fiu atent doar la rugăciune. Acum e momentul să vorbesc, acum trebuie să mărturisesc... Dar ce fel de proces e acesta, dacă nu am nici măcar un avocat din oficiu? Îmi vine să închid din nou ochii, să mă pierd în liniștea care vine din inimă. Faptul că ultimele zile m-au ținut în întuneric, în foame și sete, deși nu fusesem judecat încă, arată cu câtă dreptate voi fi judecat în acest proces.

- Sunt acuzat în acest proces pentru cărțile mele, pentru că vreți să mă lepăd de credința mea și de ce am scris. Voi ne intoxicați cu corectitudinea politică, ne intoxicați cu valorile voastre, ne puneți pumnul în gură, iar noi trebuie să înghițim tot, să fim lași, să fim fricoși, să fim căldicei. Să avem dublă măsură în toate și să acceptăm compromisul. Dar, mai devreme sau mai târziu, poate abia în ceasul morții, când toate socotelile și toate pla-

nurile voastre vor fi nimicite de Hristos, veți ajunge să spuneți și voi ce a spus împăratul Iulian Apostatul: „M-ai învins, Galileene...”

Voi credeți că ne învingeți, că prigonindu-ne ne veți distruge. Acum două mii de ani Hristos și apostolii Săi v-au biruit, lumea păgână a fost temporar învinsă. Acum voi câști-gați din ce în ce mai mult teren, vă luați revanșa și vreți ca până și Biserica să vi se supună. Vreți ca secolul XXI să fie secolul răzbunării voastre... Ați luat lecții de la comuniști și du-ceți mai departe lupta lor. Dar Biserica a început în catacombe și va sfârși tot în catacombe.

Vă bucurați de preoții, călugării și creștinii care trec de partea voastră. Dar, orice veți face, nu ne veți putea îngenunchea pe toți. Puterea noastră nu stă în număr. „Și când sun-tem singuri, suntem prea mulți”, după cum spunea Sfântul Arsenie de la Techirghiol. Sfân-tul Justin de la Petru Vodă ne povățuia să mergem pe urmele mucenicilor și mărturisitorii-lor din perioada comunistă, ca să ajungem la Hristos alături de ei. Sfintele lor moaște, izvo-rătoare de mir și făcătoare de minuni, ne vorbesc și dau mărturie că ei au biruit moartea. Noi am făcut din ei icoane și îi purtăm pe frunți cununi.

Cu cât ne loviți mai tare, cu atât Hristos ne va întări mai mult. Voi nu știți cu cine vă luptați. Voi nu înțelegeți cum credința creștină a biruit lumea tocmai pentru că apostolii și mucenicii erau răstigniți, aruncați la fiare, aruncați în foc, chinuiți în fel și chip. Dar erau întăriți de Hristos cel răstignit și înviat. Biruința noastră nu a fost a iscusinței în cuvânt, ci a fost biruința crucii. Nu aveți cum să biruiți crucea. Da, i-ați convins pe unii dintre noi să vă cerșească îndurarea și să se lepede de Hristos. Dar Biserica va rezista prin cei care vor fi

gata să apere crucea până la capăt. Eu am auzit testamentul sfinților închisorilor, testamentul răstigniților secolului XX, că, după căderea comunismului, va urma o perioadă de înflorire a credinței, iar apoi va veni o altă prigoană. Pe unii, prigoana pe care ați început-o i-a luat prin surprindere, pe mine, nu. Am citit că unii mucenici din vechime îi puneau la masă și îi ospătau pe ostașii care îi căutau ca să îi prindă și să îi omoare. Acum înțeleg liniștea și bucuria acestor mucenici. Nu sunt vrednic de această cinste, dar pentru mine este o nuntă mărturisirea lui Hristos. Eu sunt al lui Hristos, iar voi sunteți înaintemergători ai Antihristului care va veni...

- Oprește-te! Vorbești de parcă noi am fi acuzații, iar tu acuzatorul. Aici este procesul tău, nu al nostru. De ajuns, ai vorbit mai mult decât era cazul. Luăm o scurtă pauză, după care vom anunța verdictul.

În așteptarea verdictului simt cum inima mea se roagă singură, plină de liniște. Închid ochii și văd cum o lumină iese din ea. E o lumină blândă, cum nu am mai văzut nicio dată. Trăiesc o stare asemănătoare celei pe care Demostene Andronescu a exprimat-o în versurile mele preferate: „Am dat zgura la o parte/Cu înfrigurare/Și-n străfundurile-mi moarte/S-a iscat cântare./ Iar prin rana-mi sângerândă,/ Ca printr-o spărtură,/ A țâșnit o rază blândă/ De lumină pură”. Nu îmi imaginam că poți ajunge să trăiești o poezie ca pe un fragment din propria-ți viață. Lumina pe care o văd în inimă are ceva din lumina de Paști, parcă ar fi lumina Învierii. E o lumină care vorbește, iar inima mea îi răspunde: „Adevărat a Înviat!...”

Precizare editorială:

Acatistul Noilor mucenici și mărturisitori din temnițele comuniste a apărut în diferite ediții cu binecuvântarea ÎPS Justinian Chira, un ierarh de vrednică pomenire, care a sprijinit în mod deosebit cinstirea sfinților închisorilor, binecuvântând campania „Din temnițe spre Sinaxare”. Acatistul, al cărui autor nu este cunoscut, a văzut pentru prima dată lumina tiparului ca supliment gratuit al revistei *Atitudini* (nr. 25/2012), editată de Mănăstirea Paltin de la Petru Vodă.

În prolog, părintele Justin Pârvu, vrând să atragă atenția asupra importanței cultului noilor mucenici și mărturisitori și să îndemne oamenii să ceară ajutorul acestora în războiul duhovnicesc, spunea (pe 3 octombrie 20012): „Cercetând noi istoria bisericească în lumea noastră creștin ortodoxă, aflăm niște valori mari și doveditoare pentru existența noastră, pentru Ortodoxia noastră, pentru viața noastră de toate zilele, aici, în răsăritul Europei. Cel mai important lucru, grăitor pentru noi și în viitor, sunt noii mărturisitori din închisorile noastre și de la Canal. E cel mai important genocid din lumea asta. Nu a existat o urgie mai puternică decât a fost, în România, Canalul. Și noi avem pe acei rugători fierbinți, înaintea lui Dumnezeu, și ne duc, mai departe, în istorie. Ei sunt temelia pe care ne așezăm noi pentru veacul viitor...”.

Așezarea acestui acatist la finalul romanului *Acuzatul 1988* este un fel de test la care sunt supuși cititorii. Unii vor avea evlavie să îl citească, alții, nu. Dar nădăjduiesc că cei care îl vor citi cu luare-aminte, chiar dacă acești sfinți nu au fost – deocamdată – trecuți în Sinaxare, vor simți mult ajutor ceresc.

Danion Vasile

ACATISTUL NOILOR MUCENICI ȘI MĂRTURISITORI DIN TEMNIȚELE COMUNISTE

*(Alcătuît în cinstea robilor lui Hristos
de la Târgu Ocna, Aiud, Pitești, Gherla,
de la Canal și din toate locurile de pătimire)*

După obișnuitul început se zice:

Troparul, glasul al 4-lea:

Cei ce sunteți podoabă a neamului românesc și creștinilor ajutători, Stăpânului tuturor rugați-vă ca prin harul Său să ne întărească și să ne acopere de toată ispita.

Condacul 1:

Îngerii păzitori din cer au fost trimiși, dimpreună cu arhanghelul Mihail, căpetenia lor, să vă ocrotească în încercările voastre, sfinților care ați încununat neamul românesc. Iar noi, văzând roadele răstignirii voastre pe crucea pătimirii, vă zicem cu mare glas: Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturisitori români.

Icosul 1:

Să ne ridicăm din somnul cel de moarte al păcatului și al fricii, că, iată, Dumnezeu ne-a făcut nouă dar de mare preț, punându-ne înaintea pilde vii de nevoință și de jertfelnicie, iar noi, luând aminte la lupta lor, să le aducem laude ca acestea:

Bucurați-vă, biserici vii, sfințite prin sânge mucenicesc,

Bucurați-vă, altare de mare preț ale neamului românesc,

Bucurați-vă, că v-ați arătat biruitori în multe prigoane și lupte,

Bucurați-vă, roade ale rugăciunii sfinților din veacurile trecute,

Bucurați-vă, dascăli ai creștinilor care cu multe osteneli se nevoiesc,

Bucurați-vă, călăuze ale celor care pe calea cea îngustă călătoresc,

Bucurați-vă, pietre care ați strigat adevărul când oamenii tăceau,

Bucurați-vă, că v-ați arătat mai puternici decât cei care vă chinuiau,

Bucurați-vă, că pe prigonitorii voștri prin răbdare i-ați înfrânt,

Bucurați-vă, cei ce de moarte și de chinuri nu v-ați temut,

Bucurați-vă, că Sfântul Arhanghel Mihail asupra voastră a vegheat,

Bucurați-vă, că la lumina împărăției cerurilor în chip tainic v-a chemat,

Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturisitori români.

Condacul al 2-lea:

A încercat fiara roșie să stăpânească lumea întreagă, având de partea ei mulțime de diavoli, dar voi i-ați stat împotrivă cu mult curaj, pentru că ați iubit pătimirea și ați avut ca dascăl suferința, iar lui Dumnezeu I-ați cântat neîncetat: Aliluia.

Icosul al 2-lea:

Ați ascultat cuvântul care zice: „Pe deasupra tuturor suferințelor, a loviturilor, a amenințărilor și chiar a morții, vom învia, biruind în numele Mântuitorului nostru Iisus Hristos și al neamului românesc”, și, prin pătimirile voastre, v-ați asemănat mucenicilor de demult, pentru care vă laudăm, zicând:

Bucurați-vă, apărători neînfricați ai Bisericii și ai pământului românesc,

Bucurați-vă, ocrotitori cerești ai celor care cu credință vă fericesc,

Bucurați-vă, că întâi-stătătorii voștri v-au fost pildă de nevointă și mucenicie,

Bucurați-vă, că prin suferințe v-au arătat calea spre veșnica bucurie,

Bucurați-vă, brazi falnici, care v-ați frânt, dar nu v-ați îndoit,

Bucurați-vă, jnepi, pe care vitregiile sorții nu i-au nimicit,

Bucurați-vă, că prin rugăciuni îndelungate sufletele vi le-ați hrănit,

Bucurați-vă, că prin versuri scrise cu sânge poezii temnițelor v-au întărit,

Bucurați-vă, că talanții lui Radu Gyr pentru voi Hristos i-a înmulțit,

Bucurați-vă, că această binecuvântare însuțit a rodit,

Bucurați-vă, că și astăzi bem apă curată din acest izvor,

Bucurați-vă, că sufletelor apăsate de teamă și frică le este leac tămăduitor,

Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturisitori români.

Condacul al 3-lea:

„Poruncește-mi, Iisuse, dacă sunt vrednic de aceasta, să mă răstignesc și eu pe o cruce, alături de Tine”, s-a rugat Ție, Doamne, părințele Ioan Negruțiu, când i Te-ai arătat în vis, iar Tu ai plinit cererea sa, dar i-ai dat și bucuria învierii. Și de aceeași bucurie i-ai învrednicit pe toți noii mucenici și mărturisitori, pentru care ei Ți-au adus în dar cântarea: Aliluia.

Icosul al 3-lea:

Lumea aceasta vrea să ne amăgească cu patimile și cu poftele ei, dar noi, cugetând la suferințele voastre, sfinților, ne lepădăm de deșertăciunea ei. Și, ca nu cumva, fiind înșelați de diavol, să pierdem raiul cel preadulce din pricina bunătăților celor trecătoare, vă cerem cu stăruință să ne fiți dascăli pe calea mântuirii, pentru care vă zicem unele ca acestea:

Bucurați-vă, cruci fără număr, în jurul crucii lui Hristos răsărite,

Bucurați-vă, monumente netrecătoare, în piatra inimilor noastre dăltuite,

Bucurați-vă, că ați ridicat catapetesme pentru neamul românesc,

Bucurați-vă, suflete de crin care ați înmiresmat pământul strămoșesc,

Bucurați-vă, că prin soarele Hristos țarinile inimilor voastre au înverzit,

Bucurați-vă, că în Dumnezeu ați crezut și fără teamă L-ați mărturisit,

Bucurați-vă, că ați iubit crucea și pe Cel ce pentru noi S-a răstignit,

Bucurați-vă, că luând paharul pătimirii de înviere v-ați învrednicit,

Bucurați-vă, că peste pomenirea voastră rugina nu s-a așternut,

Bucurați-vă, că urmașii voștri candela muceniei voastre nestinsă o au ținut,

Bucurați-vă, comori de mare preț tănuite în inimile noastre,

Bucurați-vă, icoane scoase la iveală după vremi de lacrimi și prigoane,

Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturisitori români.

Condacul al 4-lea:

**„Aici va fi într-o zi loc de pelerinaj”, a pro-
rocit Cuviosul stareț Gherasim Iscu despre
temnița de la Târgu Ocna și cuvintele sale s-au
adeverit. Dar, mai mult decât atât, Dumnezeu
a arătat că și celelalte temnițe au primit
această cunună, căci în toate locurile unde s-a
vărsat sângele creștinilor jertfa a rodit. Iar noi,
închinându-ne cu evlavie în fața noilor mu-
cenici, Îi cântăm Celui ce le-a dat răbdare în
vremea pătimirii cântarea: Aliluia.**

Icosul al 4-lea:

**Mare este soborul mărturisitorilor și muce-
nicilor care la Canal și în coloniile de muncă, la
Aiud, la Târgu Ocna, la Pitești, la Gherla și în
celelalte temnițe au pătimit pentru Hristos. Și
noi, minunându-ne de slăvitul nor de sfinți,
aducem aceste laude:**

**Bucurați-vă, că profeția Cuviosului pătimi-
tor Gherasim s-a adeverit,**

**Bucurați-vă, că prin voi închisoarea de la
Târgu Ocna loc de pelerinaj a devenit,**

**Bucurați-vă, că tot pământul românesc
prin sângele vostru s-a sfințit,**

**Bucurați-vă, că de la Mănăstirea Petru Vo-
dă vestea despre jertfa voastră s-a răspândit,**

**Bucurați-vă, că multe mănăstiri și schituri
porțile vi le-au deschis,**

**Bucurați-vă, că din focul inimilor voastre
mulțime de suflete s-au aprins,**

**Bucurați-vă, cei ce ați defăimat înțelepciun-
ea cea lumească,**

**Bucurați-vă, că v-ați împotrivit celor ce
credința încercau să o nimicească,**

**Bucurați-vă, că pe slujitorii fiarei roșii i-ați
putut înfrânge,**

**Bucurați-vă, cronicari care ați scris nu cu
cerneală, ci cu sânge,**

**Bucurați-vă, că învățăturile voastre în cuge-
tele noastre înfloresc,**

**Bucurați-vă, file luminoase din istoria nea-
mului românesc,**

**Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturisi-
tori români.**

Condacul al 5-lea:

**Cu bucurie am primit cuvintele noului mu-
cenic Valeriu Gafencu, prin care ne-a vorbit tot
soborul sfinților închisorilor: „Sunt fericit că
mor pentru Hristos. Totul e o minune. În
măsura în care mi se va îngădui, de acolo de
unde mă voi afla, mă voi ruga pentru voi și voi
fi alături de voi”. Iar noi, nădăjduind că prin
aceste rugăciuni jertfelnice vom avea parte de
mila lui Dumnezeu, Îi cântăm: Aliluia.**

Icosul al 5-lea:

S-a arătat Preasfânta Născătoare de Dumnezeu noului mucenic Valeriu și i-a zis: „Eu sunt dragostea ta! Să nu te temi! Să nu te îndoiești! Biruința va fi a Fiului meu!” Iar noi, crezând cuvintelor ei, ale Maicii lui Hristos, Cel ce este Calea, Adevărul și Viața cea adevărată, vă laudăm, sfinților, cu laude ca acestea:

Bucurați-vă, că veți fi martori ai biruinței Fiului lui Dumnezeu,

Bucurați-vă, că în momentele de ispită vă cerem ajutorul mereu,

Bucurați-vă, că Maica Domnului cu sfântul ei acoperământ v-a acoperit,

Bucurați-vă, că în temnițe și deportări ca niște îngeri ați viețuit,

Bucurați-vă, că pentru adevăr v-ați învrednicit să pătimiți,

Bucurați-vă, că din pilda voastră iau putere să reziste cei prizoniți,

Bucurați-vă, cei ce cu rugăciunea lui Iisus v-ați îndeletnicit,

Bucurați-vă, că prin pătimiri îndelungate pe scara raiului v-ați suit,

Bucurați-vă, cei ce ați simțit harul lui Hristos ca o putere nebiruită,

Bucurați-vă, că El nicio lacrimă a voastră nu a lăsat-o nerăsplătită,

Bucurați-vă, că după ce ați urcat muntele suferinței v-ați odihnit,

Bucurați-vă, că cetele sfinților cu mare cinste v-au primit,

Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturisitori români.

Condacul al 6-lea:

„Doamne, Ție Îți închin toată suferința mea. Pe cei ce m-au torturat iartă-i, miluiește-i și-i sfințește pe dânșii. Iar dacă au nevoie de zile din zilele mele, sunt gata să le dau, căci comoara sufletului și a minții e să iubești, pentru a putea ierta”, s-a rugat Ție, Hristoase, părintele Vasile Pătrașcu, povățuindu-ne să îi iertăm pe toți vrăjmașii și prigonitorii noștri, pentru a-Ți putea aduce cântarea de laudă: Aliluia.

Icosul al 6-lea:

Cu limbă de moarte noii mucenici ne-au cerut să nu îi răzbunăm, arătându-ne că răzbunarea e doar a Ta, Doamne, și că doar prin iubirea vrăjmașilor noștri vom putea păstra în inimile noastre harul Sfântului Duh. Iar noi, dascăli ai iubirii de vrăjmași avându-i pe noii mărturisitori, le aducem aceste laude:

Bucurați-vă, că, văzând pilda voastră, să vă urmăm ne ostenim,

Bucurați-vă, că, rușinați fiind de răbdarea voastră, răutatea și ura le părăsim,

Bucurați-vă, că prin smerenia voastră pe unii torționari i-ați îmblânzit,

Bucurați-vă, că aceștia au cunoscut că în inimile voastre Hristos S-a sălășluit,

Bucurați-vă, că, pentru rugăciunile voastre, în adevăratul Dumnezeu au crezut,

Bucurați-vă, că prin voi fiii risipitori pe Tatăl ceresc L-au cunoscut,

Bucurați-vă, cei ce ne-ați învățat ca pe vrăjmași să îi iubim,

Bucurați-vă, că ne îndemnați ca prin iubire să îi biruim,

Bucurați-vă, că puterea iertării v-a fost leac pentru suflete și v-a întărit,

Bucurați-vă, că, plinind porunca iertării, ați ajuns în raiul preadorit,

Bucurați-vă, că prin faptele voastre ați mărturisit că Evanghelia poate fi urmată,

Bucurați-vă, că celula întunecată a devenit prin rugăciune cămară luminată,

Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturisitori români.

Condacul al 7-lea:

Văzând cu duhul mai înainte adormirea sa și mai apoi, după cincisprezece ani, adormirea soției sale, părintele Ilie Lăcătușu ne-a arătat că Dumnezeu a rânduit ca sfintele sale moaște, întregi și neputrezite, să nu zacă în mormânt, ci să fie scoase la lumină, pentru a fi puse la închinare. Și noi, auzind mulțimea minunilor de tot felul făcute de Dumnezeu prin părintele Ilie, cântăm: Aliluia.

Icosul al 7-lea:

Când de praznicul Sfinților Trei Ierarhi li s-a cerut deținuților să intre în apa înghețată a deltei, ca să adune stuf, și paznicii erau pregătiți să îi împuște pentru nesupunere, s-a auzit glasul părintelui Ilie, care a zis: „Să intrăm în apă, că Maica Domnului și Sfinții Trei Ierarhi ne vor scoate nevătămați. Că, altfel, vom fi împușcați”. Și, pentru credința lui, a apărut soarele, care a alungat gerul, încălzindu-i, și, deși au muncit multă vreme în apă, nu s-au îm-

**bolnăvit, căci i-a acoperit harul Sfântului Duh.
Iar noi zicem cu uimire aceste laude:**

**Bucurați-vă, că ați cerut ajutorul sfinților
și, primindu-l, v-ați sfințit,**

Bucurați-vă, că asemenea sfinților mucenici din vechime ați pățimit,

**Bucurați-vă, că pe cei apăsați de neputințe
de tot felul îi ocrotiți,**

**Bucurați-vă, că pe cei biruiți de povara
deznădejdiei îi ridicați,**

**Bucurați-vă, trâmbițe, care muștrați păcatul,
arătând calea cea dreaptă,**

**Bucurați-vă, că urechile inimilor noastre
aud a voastră șoaptă,**

**Bucurați-vă, că pe cei păcătoși îi chemați la
pocăință,**

**Bucurați-vă, că, schimbându-și viețile, var-
să lacrimi de umilință,**

**Bucurați-vă, că sufletele rătăcite le chemați
la Biserica cea adevărată,**

**Bucurați-vă, că celor care vă cer ajutorul le
răspundeți de îndată,**

**Bucurați-vă, că părintele Ilie Lăcătușu mărturisește
harul care v-a acoperit,**

**Bucurați-vă, că pe cei ce s-au închinat la
sfintele voastre moaște i-ați sprijinit,**

**Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturisitori
români.**

Condacul al 8-lea:

**Semn dumnezeiesc I-au cerut lui Hristos
cărturarii și fariseii, dar El le-a răspuns că,
dacă nu vor crede în învățătura lui Moise și a
prorocilor, nu vor crede nici dacă ar învia mor-
ții. Iar noi, văzându-i pe urmașii fariseilor bat-**

jocorind minunea neputrezirii sfintelor moaște ale părintelui Ilie Lăcătușu și tăgăduind minunea izvorârii de mir și de bună-mi-reasmă din moaștele pătimitorilor, nu ne smintim, ci prin ele ne întărim în credință, cântându-I lui Dumnezeu: Aliluia.

Icosul al 8-lea:

De multe ori a izvorât mir din unele sfinte moaște ale mucenicilor și mărturisitorilor, la care închinându-se unii bolnavi au primit vindecare. Cum să înțelegem, Doamne, această minune? Nepricepuți suntem și ne e teamă că, pentru puținătatea credinței noastre, nu suntem vrednici de asemenea daruri. Dar știm că bineplăcut Ți este să îi laudăm pe acești robi aleși ai Tăi și, de aceea, zicem:

Bucurați-vă, că mari și grabnici făcători de minuni v-ați arătat,

Bucurați-vă, că prin rugăciunile voastre cei suferinzi de boală au scăpat,

Bucurați-vă, că, răsplătindu-vă ostenele, Hristos v-a proslăvit,

Bucurați-vă, că sfintele voastre moaște în toată lumea le-a împărțit,

Bucurați-vă, că la Iași de mai multe ori mir și bunămireasmă au izvorât,

Bucurați-vă, că această minune în multe mănăstiri și biserici s-a mai văzut,

Bucurați-vă, că de mireasmă cerească pe credincioși i-ați umplut,

Bucurați-vă, că ritorii care batjocoreau darul dumnezeiesc au tăcut,

Bucurați-vă, că înțelepciunea cea deșartă a defăimătorilor o ați rușinat,

Bucurați-vă, că pe cei slabi în credință i-ați întărit,

Bucurați-vă, că, auzind aceasta, credincioșii s-au veselit,

Bucurați-vă, că cei ce se împotriveau cinstirii voastre au amuțit,

Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturisitori români.

Condacul al 9-lea:

A venit pe pământul românesc părintele Ivan cel străin, pentru ca predania Mănăstirii Optina să aducă și aici roade de mare preț. Și, lăsându-se mistuiți de focul rugului aprins al rugăciunii lui Iisus, mulți robi ai lui Hristos au răbdat cu curaj răzbunarea diavolească, căci au fost aruncați în temniță, unde I-au cântat lui Dumnezeu fără teamă: Aliluia.

Icosul al 9-lea:

„Ai vrut să dai foc comunismului cu Rugul aprins”, i-a spus acuzator anchetatorul părintelui stareț Daniil de la Rarău, mărturisind fără să vrea că cea mai importantă rezistență împotriva dușmanilor Sfintei Biserici este rugăciunea și nevoința. Iar noi, vrând să aprindem candela inimilor noastre cu acest foc dumnezeiesc, vă zicem vouă, celor ce ați urcat pe treptele rugăciunii ca sfinții din vechime:

Bucurați-vă, ruguri aprinse de focul nematerialnic al rugăciunii,

Bucurați-vă, că, fiind înțelepți ca șerpii, ați dărâmat idolii minciunii,

Bucurați-vă, că cei puternici ai lumii acesteia de voi se temeau,

**Bucurați-vă, că în arena muceniei sfinții
îngerii vă încurajau,**

**Bucurați-vă, că prigonitorii să vă îngenun-
cheze nu au reușit,**

**Bucurați-vă, că la vreme de ispită cu rugă-
ciunea lui Iisus v-ați hrănit,**

**Bucurați-vă, chipuri senine, care răspân-
diți lumina Filocaliei,**

**Bucurați-vă, că ne chemați să urmăm pre-
dania sfințeniei,**

**Bucurați-vă, că zeghea voastră a fost mai
prețioasă decât odăjdiiile aurite,**

**Bucurați-vă, lumânări care ați ars pe alta-
rul viețuirii curate,**

**Bucurați-vă, că ne îndemnați să ne luptăm
cu poftetele trupești,**

**Bucurați-vă, că ne izbăviți de ispitele dia-
volești,**

**Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturi-
sitori români.**

Condacul al 10-lea:

**La Baia Sprie, pregătindu-se să prăznu-
iască în adâncul pământului Învierea lui Hris-
tos, deținuții desenau pe pereții minei semnul
crucii, spunând: „E semnul izbăvirii și vrem
să-l vedem peste tot. Noi suntem creștini și
credem că și de la crucea Domnului putem
primi ajutor”. Și, fără să se teamă să
mărturisească credința în Hristos, Îl laudau pe
Dumnezeu, căruia noi Îi cântăm: Aliluia.**

Icosul al 10-lea:

**Deținuții și-au făcut clopote din sfredele, a-
nunțând începutul sfinteii slujbe de Paști, iar**

preoții, neavând odăjdii, în salopete au slujit, aducând în inimile pătimitorilor bucuria creștinilor din catacombele Romei. Și, cântând fără teamă imnul Învierii lui Hristos, au arătat cu toții că Domnul învierii în inimile lor era viu. Iar noi, uimindu-ne de curajul lor, vă aducem cântări de laudă:

Bucurați-vă, cei ce nu v-ați temut de moarte, pentru că ați crezut în Cel înviat,

Bucurați-vă, cei ce în viață crucea ca jugul cel de folos ați purtat,

Bucurați-vă, cei ce ați fost în oastea lui Hristos ostași neînfricați,

Bucurați-vă, că prin semnul sfintei cruci ați fost binecuvântați,

Bucurați-vă, că nici chinurile groaznice nu v-au putut înspăimânta,

Bucurați-vă, că de Dumnezeu nimic nu v-a putut îndepărta,

Bucurați-vă, că uneltirile celor ce vă chinuiau s-au surpat,

Bucurați-vă, că socotelile lor în chip minunat s-au spulberat,

Bucurați-vă, că unii dintre voi după căderi grele s-au ridicat,

Bucurați-vă, că prin pocăință la măsuri duhovnicești înalte v-ați înălțat,

Bucurați-vă, că mulți dintre cei din urmă cei dintâi s-au arătat,

Bucurați-vă, că în aceștia puterea dumnezeiască și mai mult a lucrat,

Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturisitori români.

Condacul al 11-lea:

Nu doar pe pământul românesc, ci din Muntele Athosului până în Țara Sfântă vestea despre mulțimea minunilor voastre s-a răspândit și cei de alte neamuri au priceput măsura sfințeniei voastre. Iar noi, văzând că Dumnezeu nu a ținut sub obroc lumina mărturiei pe care ați dat-o, Îi mulțumim, cântându-I: Aliluia.

Icosul al 11-lea:

Niciun cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor voastre, sfinților, că prin rugăciunile voastre sufletele slabe se întăresc, cei căzuți în păcate se ridică, bolnavii se tămăduiesc și cei deznădăjduiți află mângâiere cerească. Și noi, primind chemarea voastră la jertfă ca un testament de mare preț, vă aducem din prinosul inimii aceste cântări:

Bucurați-vă, preoți, care ați adus lumina lui Hristos în întunericul temnițelor,

Bucurați-vă, credincioși, care cu suferințe v-ați umplut sacul sufletelor,

Bucurați-vă, tineri, care nu ați avut tinerețe, căci I-ați dăruit-o lui Hristos,

Bucurați-vă, că, în loc să căutați slava acestei lumi, ați ales cele mai de jos,

Bucurați-vă, că, renunțând la desfătări, ați dobândit bucuria cea netrecătoare,

Bucurați-vă, că Dumnezeu a îndulcit zilele voastre amare,

Bucurați-vă, femei, care mucenițelor de demult v-ați asemănat,

Bucurați-vă, bătrâni care prin adevărata înțelepciune v-ați încununat,

Bucurați-vă, cei ce ne dați putere în cugete și în cuvânt,

Bucurați-vă, că rugăciunile voastre le simțim ca un acoperământ,

Bucurați-vă, că temnițele, lagărele și coloniile de muncă le-ați sfințit,

Bucurați-vă, că pecetea lui Hristos în sufletele voastre s-a vădit,

Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturisitori români.

Condacul al 12-lea:

Profetic a fost cuvântul părintelui Gheorghe Calciu-Dumitreasa: „Or să se bată cu noi și morți, iar noi o să fim alături de voi, ca să ne apărați. Și morți vom izbândi”. Căci, oricât ar încerca urmașii prigonitorilor voștri să defaime și să batjocorească jertfa voastră, voi răsați și creșteți ca niște flori binemirosoare pe pământul inimilor noastre și, pentru aceasta, Îl laudăm pe Dumnezeu, Cel ce v-a proslăvit, cântând: Aliluia.

Icosul al 12-lea:

Tânărului aflat pe patul de suferință i s-a arătat în vis Sfântul Ierarh Nectarie din Eghina, ținând în mâini o raclă cu sfinte moaște de la Aiud, și prin aceasta ne-a îndemnat să înțelegem că mari sunt darurile pe care le-ați primit de la Hristos. Iar noi, uimindu-ne de această arătare minunată, îndrăznim a vă cere să fiți mijlocitori pentru noi în fața tronului ceresc și vă aducem cântări de laudă:

Bucurați-vă, că Sfântul Nectarie a vădit urcușul vostru duhovnicesc,

Bucurați-vă, că astfel v-a arătat podoabe ale neamului românesc ,

Bucurați-vă, că suntem fiii pătimirii voastre însângerate,

Bucurați-vă, când vestim minunile voastre nenumărate,

Bucurați-vă, apărători ai celor care fără teamă vă cinstesc,

Bucurați-vă, sfinți, care stați împotriva celor ce și acum vă prigonesc,

Bucurați-vă, ai celor care dau mărturie despre sfințenia voastră ocrotitori,

Bucurați-vă, ai celor aflați în ceața ispitelor luminători,

Bucurați-vă, că prin rugăciunile voastre pe cei slabi îi întăriți,

Bucurați-vă, că ați înviat după ce pe crucea pătimirii ați fost răstigniți,

Bucurați-vă, ai celor ce merg pe urmele pașilor voștri luminători,

Bucurați-vă, ai celor care vor să Îl mărturisească pe Hristos povățuitori,

Bucurați-vă, noilor mucenici și mărturisitori români.

Condacul al 13-lea:

O, sfinților mucenici și mărturisitori, care prin jertfele voastre sunteți pilde vii înaintea ochilor inimilor noastre, rugați-vă lui Dumnezeu pentru noi, ca să ducem lupta cea bună cu patimile, cu poftele și cu înțelepciunea acestui veac, ca, stând împotriva prigonitorilor lui Hristos din vremurile noastre, să dăm mărturia cea bună cu dreaptă socoteală, cu curaj și putere multă, cântând: Aliluia.

Acest condac se zice de trei ori. Apoi se zice Icosul întâi: Să ne ridicăm din somnul cel de moarte... și

Condacul întâi: Îngerii păzitori din cer au fost trimiși... Apoi se zice această

Rugăciune

Sfinților noi mucenici și mărturisitori, rugați-vă lui Dumnezeu pentru noi în aceste vremuri de grea încercare. Aveți grijă de tot clerul și de tot poporul binecredincios. Nu îngăduiți ca dușmanul mântuirii noastre să cotopească pământul sufletelor noastre prin rătăcirii și patimi de tot felul. Ajutați-ne să punem, iară și iară, început bun mântuirii noastre. Fiți călăuzitori ai noștri pe calea mântuirii, povățuindu-ne prin părinții noștri duhovnici. Fiți sprijinitori ai celor care vor să lepede înțelepciunea acestei lumi și să dobândească înțelepciunea cea adevărată. Fiți întăritori ai celor care, din pricina fricii, se feresc să dea mărturia cea bună. Ridicați-i pe cei căzuți în groapa păcatelor. Celor bolnavi ușurați-le suferințele, celor necăjiți dați-le cele de trebuință.

Voi, care ați răbdat foamea, și setea, și frigul, și arșița, și golătatea, ați primit de la Dumnezeu darul de a-i mângâia pe cei aflați în nevoi de tot felul. Vrem să vedem lucrarea voastră în viețile noastre, vrem să fim martori ai mijlocirii voastre minunate. Îmblânziți-i pe cei care și acum vă prigonesc, potoliți-i pe cei care și acum vă defaimă.

Rugați-vă lui Dumnezeu să răspândească în tot locul mărturia despre pătimirea și sfințenia voastră. Dați-ne putere, sfinților, să mergem pe urmele voastre, ca să fim cu adevărat urmașii rugăciunilor voastre.

Ajutați-ne să zugrăvim în inimile noastre icoanele voastre și să vă laudăm până în ceasul din urmă al vieții noastre, slăvindu-L pe Dumnezeu cel în Treime laudat, pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciune pentru proslăvirea noilor mucenici

Doamne, Dumnezeul nostru, Cel ce i-ai păzit pe cei trei tineri și pe Daniel în cuptorul cel de foc, Cel ce i-ai întărit pe mărturisitorii ultimei prigoane să dea mărturia cea bună în fața prigonitorilor, primește de la noi această puțină rugăciune. Sădește, Hristoase Dumnezeule, jertfa lor ca o sămânță pe pământul inimii noastre. Să fie această sămânță aducătoare de roadă bună, să ne fie nouă spre început bun mântuirii și dătătoare de curajul mărturisirii adevărului în fața celor care îl batjocoresc. Fă, Doamne, ca pilda lor să nu fie dată uitării, ci din ea să se hrănească fiii Bisericii celei drept-slăvitore. Fă ca virtuțile și jertfa lor să mustre lenevia și negrija noastră și să primim această mustrare spre îndreptarea noastră.

Cerut-a oarecând Sfânta Maria Magdalena trupul Tău, zicând Grădinarului: „Doamne, spune-mi unde l-ai pus, și eu îl voi lua”. Tot așa noi cădem înaintea Ta, rugându-ne Ție cu nădejdea că ne vei ierta îndrăzneala și nu vei trece cu vederea cererea noastră: „Doamne, arată-ne nouă locurile în care se află sfintele moaște ale mărturisitorilor Tăi, ca aflându-le

să le cinstim cu evlavie”. Și dacă din pricina păcatelor noastre nu am fost vrednici să ne închinăm lor, ne rugăm Ție cu zdrobire de inimă, Doamne, să nu lași sfintele moaște ale robilor Tăi să zacă în uitare, ci scoate-le la lumină, pentru a primi închinarea cuvenită.

Ca închinându-ne cu evlavie, să ne putem bucura și de cinstirea lor în Biserica Ta, după cum li se cuvine, împreună cu a cetelor de sfinți mucenici și mucenițe. Și împreună cu ei să Îți aducem slavă, cinste și închinăciune Ție, Dumnezeuului cel în Treime lăudat, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Nota autorului

„Toată credința ortodoxă are la temelie numai și numai învierea morților. Orice teorie, fără învierea morților, pentru Biserica Ortodoxă nu are nicio valoare.”

Gogu Puiu, în anul 1949

Un roman obișnuit nu are nevoie de lămuriri. Îl scrii și gata. Spui ce ai de spus și îi lași pe cititori să aprecieze valoarea demersului tău. Numai că această carte nu este despre ideile mele. Este despre jertfa unor sfinți, despre pătimirea unor eroi ai credinței în Hristos. Așa că vreau să mai spun câteva lucruri despre cum am ajuns să scriu această carte și despre modul în care câțiva dintre ei mi-au marcat viața...

Unii dintre primii cititori ai manuscrisului în format electronic al acestei cărți au crezut că povestea lui Pavel Hagiuc este reală. Ba chiar unul dintre ei a căutat pe internet mai multe detalii despre biografia acestuia. (Când am prezentat rezumatul cărții unor studenți, unul m-a întrebat unde poate vedea filmul trimis la Oscar de Ceașescu.)

Consider că e nevoie de câteva precizări legate de cartea de față. Deși Pavel Hagiuc, părintele Maxim Olteanu, părintele Hrisostom Enescu, părintele Vasile Fărcaș, Petru Mironovici și Victor Ciolacu sunt personaje fictive, toate întâmplările la care se face referire și care au ca protagoniști mărturisitori și mucenici din temnițele comuniste sunt reale.

Învățăturile din textul „găsit” în Ceaslovul părintelui Maxim sunt autentice, deși, după cum bănuia părintele Hrisostom, nu au fost scrise de părintele Maxim. Autorul lor este Ioan Ianolide, care le-a scris în anul 1985 (el a trecut la Domnul în 1986). Dar, deși fac parte din niște texte trimise încă de atunci părintelui Calciu în America,

pentru a fi tipărite, ele au fost publicate abia în anul 2009, la Editura Bonifaciu, într-o ediție îngrijită de maicile de la Mănăstirea Diaconеști: este vorba de volumul *Deținutul profet*, o carte care de mare adâncime duhovnicească¹.

Dumnezeu l-a luminat pe Ioan Ianolide să scrie aceste cuvinte profetice: „Deținutul dispune de un detector suprasensibil al duhurilor, ideilor și forțelor ce se declanșează în lume. Simte că într-un viitor previzibil puterea comunistă va fi anihilată. Și, totuși, el este trist și îngrijorat. Trist, pentru că vede că aceia care au avut puterea comunizării țării se profilează ca stăpâni și ai lumii care va veni. Este îngrijorat, pentru că înțelege că se deschid perspectivele unei tiranii mondiale, fără oponenti și fără precedent.”² Pentru a nu lungi textul găsit în Ceaslov, am reprodus în el doar câteva citate cheie din cartea lui Ianolide. Dar profetia continua așa: „Din punct de vedere antihristic, comunismul ateu și-a îndeplinit misiunea și nu mai este necesar, deci poate să dispară, spre a transmite puterea sa unei noi forțe apocaliptice.”³ Cuvintele acestea încep să se împlinească în vremurile noastre, chiar dacă unii par să nu observe împlinirea lor. Vă rog să recitiți cu atenție toate ideile profetice din textul „găsit” în Ceaslov. Ar trebui să vă surprindă că e scris în 1985...

Cine este Ioan Ianolide? Din păcate, pentru mulți creștini din zilele noastre este un ilustru necunoscut. Și asta pentru că nu ne cunoaștem sfinții. Dar tocmai conștientizarea acestei lipse ne poate ajuta să punem început bun mântuirii noastre. Ianolide povestea cum a conștientizat el însuși această lipsă, după ce fusese ignorant în această privință...

¹ Fiecare paragraf din textul „găsit” în Ceaslovul părintelui Maxim de părintele Hrisostom este de fapt un citat din această carte. Citatele sunt luate de la paginile 158, 10, 30, 182, 167, 35, 181, 72, 97, 110, 57, 56, 56, 154, 155, 29, 108, 166, 166, 167, 173, 170, 168, 121, 143, 147, 157, 185, 169, 85, 57, 14 (n.a.).

² *Deținutul profet*, p. 30 (n.a.).

³ Idem, ibidem (n.a.).

„Într-o zi, pe o bancă, într-un parc, un tânăr cu un aer de arhanghel ce vestește o minune mi-a zis: «Tu crezi în Dumnezeu?» Surprins, i-am răspuns cu sinceritate: «Cred!» «Răspunzi așa de ușor, pentru că nu știi ce e credința. Credința trebuie mărturisită cu putere și, de este nevoie, trebuie să-ți dai viața fericit pentru Hristos!», mi-a zis el. Am rămas uluit. S-a făcut o mare deschidere în mintea mea și i-am spus: «Nu m-am gândit niciodată la aceste lucruri.» «Tu ești străin de sfinții și martirii acestui veac», m-a avertizat el pe un ton profetic.”⁴

Un apropiat al lui Ioan Ianolide, Valeriu Gafencu, care a ajuns el însuși mucenic, atrăgea atenția că păcatul necunoașterii noilor mucenici e foarte larg răspândit: „Acest secol a dat noian de sfinți și de martiri, numai că nu-i cunoaștem. Hristos este prezent în lumea de azi prin sfinți, martiri, mărturisitori și eroi. Dar lumea de azi nu e solidară cu sfinții ei, căci nu le poate urma exemplul. Dacă sfinții de acum ar fi fost la începuturile creștinismului, toată suflarea creștină ar fi trăit cu ei, prin ei, către ei. Noi nu suntem creștini și de aceea nu ne cunoaștem sfinții.”⁵

Ioan Ianolide însuși a ajuns un sfânt mărturisitor. Iată cum povestește că l-a întărit rugăciunea în timp ce era închis la Pitești, în perioada în care a început reeducarea: „Armătura duhovnicească mi-a fost scut în acele împrejurări. În așteptarea «turei», mă rugam zece, șaisprezece sau chiar douăzeci de ore pe zi, iar noaptea rugăciunea se spunea singură în somn. N-am avut o prăbușire în acele împrejurări, fiindcă m-a ocrotit Dumnezeu, dar mărturisesc că aș fi ales să mor decât să fiu ucis sufletește și mi-aș fi căutat moartea dacă aș fi văzut că nu pot rezista. Însă am fost salvat și așa am ajuns la bătrânețe.”⁶

⁴ *Deținutul profet*, p. 116 (n.a.).

⁵ *Sfântul închisorilor – Mărturii despre Valeriu Gafencu*, adunate și adnotate de Monahul Moise, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2007, p. 247 (n. a.).

⁶ P. 152 (n.a.).

Dumnezeu l-a păzit de reeducare, pentru că, îmbolnăvindându-se de plămâni, a fost trimis la Târgu Ocna, unde erau condiții de detenție mult mai ușoare. Totuși, el dă mărturie că Piteștiul nu a însemnat doar cădere și lepădare de Hristos. Piteștiul a însemnat și lucrare duhovnicească: „Victimele Piteștiului se împart în trei: unii care au fost uciși, alții care au rămas mutilați psihic pentru toată viața, iar alții – cei mai mulți și mai buni – care au descoperit cerurile când erau în adâncul iadului și au ajuns creștini conștienți și râvnitori.”⁷

M-a impresionat și faptul că Ianolide îl numește pe părintele Arsenie Papacioc „ctitor al sufletului meu”⁸. La rândul meu, am cunoscut Ortodoxia lângă oameni care au pătimit în temnițele comuniste. Unii dintre ei apar menționați în roman. Alții, nu. Oricum, viața mea fără părintele Ioan Iovan, părintele Teofil Brașoveanu, părintele Justin Pârvu, părintele Arsenie Papacioc, maica Mina Mămăligă, părintele Constantin Galeriu, părintele Mina Dobzeu, părintele Constantin Voicescu și alții asemenea lor ar fi fost cu totul alta. Mă simt dator față de ei și nu simt că prin scrierea acestei cărți mi-am plătit datoria, ci poate doar am conștientizat cât e de mare.

Apropierea mea de Hristos s-a datorat întâlnirii cu doi mărturisitori, pomeniți în această carte, părintele Ioan Iovan de la Recea și părintele Teofil Brașoveanu de la Mănăstirea Peștera, care au fost cu adevărat ctitori ai sufletului meu. Când l-am văzut pentru prima dată în viața mea pe părintele Ioan, la Mănăstirea Recea, fusesem manipulat că el este reîncarnarea Sfântului Ioan Evanghelistul. Aveam aproape optsprezece ani și venisem la mănăstire cu prietena mea, cu care făceam yoga. Cum ne-a văzut, părintele ne-a spus, în urma unei descoperiri de sus: „Voi faceți yoga, nu aveți ce căuta aici, sunteți cu diavolul. Dacă vreți să fiți cu Dumnezeu, trebuie să renunțați la rătăcirile voastre, la credința în reîncarnare și la toate celelalte.” Era

⁷ P. 153 (n.a.).

⁸ P. 140 (n.a.).

prima dată când ne vedea și nu avea de unde ști cine suntem. Întâlnirea cu părintele Ioan m-a atras pe calea ortodoxă. După câteva luni – cu multe șovăieli, ce-i drept – mă întorceam la el pentru prima spovedanie din viața mea.⁹ La părintele Ioan m-am spovedit doar o singură dată, dar părintele Teofil mi-a devenit duhovnic după ce m-am convertit la credința ortodoxă. Prin viața sa mi-a arătat că vremea sfințeniei nu a trecut. El a fost ucenicul și urmașul duhovnicesc al părintelui Antonie Munteanu, cunoscut cititorilor din *Patericul românesc*, scris de părintele Ioanichie Bălan. Părintele Teofil îmi spusese că părintele Antonie avea sfinte moaște – și așa era. (Am pomenit acest lucru în unele conferințe și m-am lovit de necredința unora dintre cei care ascultau. Dar, când în anul 2014 sfintele sale moaște au fost dezgropate, sfințenia părintelui Antonie Munteanu a fost vădită de Dumnezeu.¹⁰)

De mulți ani vreau să scriu și o carte despre viața și minunile părintelui Teofil. Am tot amânat acest lucru, dar cred că a venit vremea să o fac. Am preluat însă o parte din îndrumările primite de la el în sfaturile primite de Pavel Hagiu în acest roman...

Dar pentru portretul părintelui Maxim am avut un alt model. Chiar dacă am adunat în portretul respectiv trășături ale mai multor mărturisitori pe care i-am cunoscut, totuși am avut în minte în mod special pe unul dintre ei.

Mergând la o mănăstire pentru a lua binecuvântare să scriu acest roman, după care vreau să fac un film artistic, tocmai atunci am văzut cum pleca un părinte. Când l-am întrebat dacă nu vrea să se închine la o raclă cu moaște

⁹ Convertirea mea este descrisă pe larg în volumul meu *Jurnalul convertirii. De la Zeița Morții la Împăratul Vieții*. Ultima ediție a apărut la Editura Areopag, în anul 2020 (n.a.).

¹⁰ Despre aflarea sfintelor moaște ale Cuviosului Antonie Munteanu, ale starețului său, Cuviosul Mihail Bădilă, și ale pustnicului necunoscut din Poiana Obârșii se pot citi mai multe în volumul părintelui protopop Gheorghe Colțea *Cuvioșii pustnici din Bucegi. Epopeea sfinților. Jurnalul unor descoperiri sfinte*, Editura Andreiana, Sibiu, 2015 (n.a.).

izvorătoare de mir ale sfinților închisorilor de la Aiud, când a văzut racla, a spus: „Eu am mâncat o pâine cu ei... Am stat în închisori mulți ani și i-am cunoscut pe mulți dintre cei care au pătimit acolo pentru Hristos. Eu am fost ucenicul părintelui Ioan Iovan de la Recea, care a suferit mult acolo... I-am cunoscut și pe părintele Ilie Lăcătușu, și pe părintele Daniil de la Rarău, și pe părintele Calciu, și pe părintele Mina Dobzeu, și pe mulți alții. Am cunoscut-o pe maica Mihaela de la Vladimirești, o martiră a neamului românesc. Părintele Arsenie Boca mi-a spus că putem să ne închinăm lor, că sunt sfinți și mult ne pot ajuta prin rugăciunile lor...”

Nu îmi venea să cred că Dumnezeu mi-l scosese în cale. De la el am auzit unele lucruri despre care citisem în cărți. Sau lucruri pe care le auzisem și de la alți martori, cum e minunea cu deținuții puși să taie stuf când apa era înghețată, iar Dumnezeu a făcut să iasă soarele și să se încălzească apa, exact ca la pătimirea sfinților patruzeci de mucenici din Sevastia. M-a impresionat, din cele povestite de el, mai ales momentul în care starețul Daniil Sandu Tudor merge la părintele Ioan Iovan, pentru a cere câțiva călugări, pe care să îi ducă la Rarău, unde voia să ridice o catedrală. Iar părintele Ioan îi spune: „Părinte Daniil, tu nu vei face nicio catedrală la Rarău, vei face o catedrală în închisoare, din osemintele tale.” Și așa a fost. Starețul Daniil a murit în anul 1962, la închisoarea de la Aiud, în urma torturilor. Este un nou mucenic, care așteaptă să fie canonizat. Dacă despre unii mucenici din temnițele comuniste se spune, în mod eronat, că nu pot fi canonizați, pentru că au pătimit doar pentru orientarea lor politică, starețul Daniil nu numai că nu a făcut politică anticomunistă ci, în tinerețea sa, fusese chiar gazetar stângist...

Cartea acesta a apărut ca ecou al unui îndemn lansat de părintele Justin Pârvu de a face un film artistic despre sfinții închisorilor. Nu m-am implicat imediat în proiect, pentru că nu găseam o poveste care să adune cele mai frumoase întâmplări din perioada comunistă.

Părintele Justin a fost pentru mine mai mult decât un duhovnic, a fost cel care m-a ținut de mână pentru a da mărturie prin predici, conferințe, cărți și articole despre sfinții închisorilor. După trecerea la Domnul a părintelui Justin, am scris un text, care rezumă romanul de față, intitulat „Drumul spre Oscar”, pe care l-am tipărit în Revista „Atitudini”, editată de maicile de la Mănăstirea Paltin - Petru Vodă.

M-aș bucura ca acest roman să fie adaptat într-un scenariu de film. Un film care ar putea începe cu secvența în care Gheorghe Calciu-Dumitreasa își taie venele, pentru a-i da lui Costache Oprișan să bea limfă. Un film care să pună în valoare întâmplările din Patericul nescris al închisorilor prezentat aici. Sunt conștient de faptul că un astfel de proiect este ambițios, dar, dacă va fi voia lui Dumnezeu, voi găsi oameni care să mă ajute la îndeplinirea lui. Dacă în romanul acesta cea mai mare pondere o au sfaturile duhovnicești, în film cea mai mare pondere o vor avea întâmplările despre sfinții închisorilor relatate de părintele Maxim. După cum am mai precizat, toate aceste întâmplări sunt reale. Un astfel de proiect cinematografic este dificil de realizat, aproape utopic. Dar eu sper că voi găsi oameni dispuși să sprijine sau chiar să se implice financiar în ecranizarea romanului de față. Mai devreme sau mai târziu, după cum va vrea Dumnezeu. De aceea, cer sprijinul tuturor celor cărora mesajul acestei cărți le-a ajuns la suflet. Detalii despre modalitatea implicării în acest proiect pot fi găsite pe site-ul www.acuzatul1988.ro.

Cred că în vremurile care vin nu se va mai putea rezista cu arma în mână în fața atacurilor noilor invadatori, așa cum au rezistat Gogu Puiu și ceilalți partizani în fața comuniștilor. Cred că singura rezistență reală e cea în plan duhovnicesc. Cred că trebuie să luăm de la partizani curajul lor, să ne molipsim de el, dar să nu căutăm să copiem calea lor. Vremurile sunt altele, la fel și provocările. Singura certitudine rămâne că Dumnezeu ne cheamă la sfințenie și că ne ocrotește, cu toate neputințele noastre.

După ce am terminat de scris, pentru a treia și ultima oară, romanul de față, am plecat într-un pelerinaj în Sfântul Munte Athos, pentru a o ruga pe Maica Domnului să mă ajute ca mesajul transmis aici să ajungă la un număr cât mai mare de cititori și pentru a-i cere ajutorul pentru realizarea filmului „Drumul spre Oscar”. La una din mănăstiri am avut marea bucurie de a sta de vorbă cu una dintre persoanele care au trecut prin iadul sau mai bine zis „raiul” temnițelor comuniste. Am să îi spun părintele Gavriil, deși îl cheamă altfel. M-a rugat să nu pomenesc despre el nici în conferințele și nici în cărțile mele. La rândul meu, am primit însă ascultarea de la un duhovnic aghiorit de a scrie despre modul în care doctorul Rugului Aprins, doctorul Gheorghe Dabija, i-a marcat viața părintelui Gavriil. Acest duhovnic i-a cerut de mai multe ori părintelui să își scrie el însuși viața, pentru că, după ce va trece la Domnul, nu va mai avea cine să spună minunile pe care le-a trăit.

Ar fi meritat scrise și lucrurile minunate pe care părintele Gavriil mi le-a spus despre perioada de după intrarea sa în monahism, dar, întrucât nu au legătură directă cu doctorul Dabija, nu am îndrăzneala de a le scrie.

Ca să înțelegeți de ce am spus că acest părinte a trecut prin „raiul” temnițelor comuniste, am să vă dau un indiciu despre măsura de viațuire duhovnicească la care ajunsese. Nu, nu i-a fost ușor în închisoare, chiar a făcut TBC și a scuipat sânge, a trecut prin tot felul de necazuri. Dar Dumnezeu l-a ajutat.

Cred că vă aduceți aminte întâmplarea cu Ion Balamace, cumnatul lui Gogu Puiu, pomenit în prima parte a acestei cărți. El avusese un vis cum că va trăi până la 70 de ani, dar, întrucât dintre aceștia zece ani îi petrecuse în închisoare, i-a cerut lui Hristos să trăiască mai mult, pentru că anii petrecuți în închisoare nu îi considera a fi viață adevărată.

Când i-am povestit această întâmplare părintelui Gavriil (căci, spre surprinderea mea, îmi ceruse un cuvânt de folos, și nu mi-a venit altceva în minte pe loc), părintele

m-a întrerupt, brusc, și a spus: „Ba pentru mine a fost... Acolo a fost viața adevărată...” Nu îmi venea să cred cât de spontan m-a întrerupt și cât de smerit a simțit nevoia să mărturisească ce a însemnat pentru el perioada petrecută în temniță.

Mi-am adus atunci aminte de o întâmplare, care a avut loc cu ani în urmă, când țineam o conferință la Bacău și, la un moment dat, la partea de întrebări și răspunsuri, am pomenit faptul că pentru unii deținuți perioada de închisoare a fost cea mai frumoasă perioadă a vieții lor, pentru că au trăit-o cu Hristos. Când am spus acest fapt, am văzut în ochii unora dintre cei prezenți neîncredere în cuvintele mele. Ca vorbitor simți foarte bine pulsul sălii. Am mai trăit astfel de momente când povesteam diferite minuni din viețile sfinților sau ale cuvioșilor contemporani (mi-a rămas în mod special în minte privirea aproape disprețuitoare a unor oameni din public când vorbeam despre minunile și vindecările făcute de părintele Teofil Brașoveanu, și el mărturisitor în temnițele comuniste).

Dar, la acea conferință pe care am ținut-o la Bacău, exact când simțeam că neîncrederea pe care o citeam în ochii unor oameni din public îmi sufoca puterea de a continua mărturia pe care o dădeam, am primit un bilețel care m-a marcat. O femeie mi-a scris ceva gen: „Să știți că și pentru mine cea mai frumoasă perioadă a vieții a fost cea petrecută în temnițele comuniste...” Acel bilețel mi-a umplut inima de bucurie. La sfârșitul conferinței, un bătrânel a venit la mine și mi-a spus că se numea Mircea Andronic și că era soțul doamnei care scrisese bilețul (numele ei fiind Lucia Andronic), dar că ea nu a vrut să iasă în evidență, din smerenie. El mi-a dat și copia unui articol scris de jurnalistul Romeo Petrașciuc despre soția sa, intitulat sugestiv *Doamne, dacă vrei, sunt gata, mă poți lua*.

Pentru această femeie, ca și pentru cel care mai apoi a ajuns părintele Gavriil și pentru mulți alții ca ei Hristos a fost în temniță lumină, putere, mângâiere. E exact cum se spune în rugăciunea de la sfârșitul Acatistului Sfințelor și Mântuitoarelor Patimi: „Doamne, Iisuse Hristoase, ... bine

ai voit ca un om a purta toate ostenelile, nevoile, ispitele și chinurile, ca să fii nouă pildă întru toate. Tu ai purtat toate întristările și necazurile, fiind nouă ajutor, împreună pătimitor și Mântuitor.” Noi, când spunem aceste cuvinte, nu le înțelegem în toată adâncimea lor. Ei, în temnițe, le trăiau zi de zi, ceas de ceas. Pentru că Hristos era, cu adevărat, împreună pătimitor cu ei. Și, atunci când ajungeau la limita răbdării, îi întârea. Există mai multe mărturii despre oameni care erau hotărâți să se sinucidă, cum a fost și Gheorghe Calciu Dumitreasa, dar pe care Dumnezeu i-a ținut în viață și le-a dat puterea să depășească momentele de cădere.

Închei această lungă paranteză și revin la minunea trăită de părintele Gavriil, pe când era mirean în închisoare, cu doctorul Dabija. Într-o discuție, a venit vorba de Sfântul Munte Athos, un munte plin de mănăstiri și de călugări. Brusc, doctorul Dabija a exclamat: „Tu ești semnalat acolo. Tu ești semnalat acolo...” Convingerea cu care doctorul spunea aceste cuvinte l-a surprins pe interlocutor. Mai ales că în perioada respectivă nici nu știa dacă va supraviețui anilor de temniță. Dar harismele doctorului Dabija, care avusese dreptate în tot ceea ce spusese în alte ocazii luminat de Dumnezeu, l-au pus pe gânduri.

După ieșirea din închisoare, pentru că un cunoscut de-al lui făcuse cerere la Patriarhia Ecumenică pentru a-l chema în Athos, s-a trezit cu o scrisoare de la părintele Ioanichie Bălan, care l-a informat că trebuie să se pregătească să plece la Sfântul Munte. Când l-a întrebat: „Dar cum trebuie să merg, ca mirean sau călugăr?”, părintele Ioanichie i-a răspuns: „Călugăr.” Apoi l-a luat de la Mănăstirea Bistrița pe părintele Justin Pârvu, care a citit slujba de călugărie, și părintele Ioanichie a fost naș. În anul 1981, când o mulțime de călugări români își doreau să ajungă măcar ca pelerini la Sfântul Munte Athos, dar nu reușeau, din cauza condițiilor vitrege de atunci, un mirean a fost chemat să fie monah acolo, fără ca el să fi solicitat asta. Nu e aceasta o minune?

Părintele Gavriil mi-a povestit cum avea în temniță un duhovnic care își împărtășea ucenicii în fiecare zi. Asta e o altă minune. Sfânta Împărtășanie le-a dat putere și au biruit vremurile acelea de întuneric.

Eu mărturisesc că până acum nu știam aproape nimic despre doctorul Gheorghe Dabija. Nu îmi rămăsese în minte prin ceva deosebit. Fusesse apropiat de ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, inițiatorul Rugului Aprins, dar nu știam că avea harisme duhovnicești. (Am aflat recent că i-a profetit unui alt deținut că va trăi până după 90 de ani – deși în vremea în care fusese închis avea, parcă, în jur de patruzeci de ani. Și așa a fost...)

Mi se pare că scriu despre sfinți care au trăit în alte perioade ale istoriei, în alte părți ale lumii. Mă doare că sfinții închisorilor sunt atât de puțin cunoscuți în zilele noastre. Explicația e simplă. În perioada comunistă, în care ei pătimeau pentru Hristos, mulți oameni alegeau calea compromisului și se lepădau, formal sau nu, de Hristos. Vorbind despre Sfinții patruzeci de mucenici, Sfântul Ierarh mărturisitor Luca al Crimeei spunea într-o predică: „Iată cum și-au păzit sfinții mucenici credința lor în Hristos! Iată că nimic n-a putut să-i oprească să-L urmeze pe Hristos! Dar să ne punem în aceeași situație și noi, creștinii slabi de astăzi! Știți voi cât de mulți credincioși s-au lepădat de Hristos, atunci când nimeni nu-i chinuia, nici măcar nu-i amenința cu vreun fel de chinuri, când pur și simplu trebuiau să scrie în anchetă dacă cred sau nu cred în Dumnezeu? Și, făcându-li-se frică acolo unde nu era loc de frică, mulți dintre ei s-au declarat necredincioși, s-au lepădat de Hristos.

Știți cât de înfricoșătoare sunt cuvintele spuse de Domnul Iisus Hristos despre cei care se leapădă de Dânsul! Și El Se va lepăda de aceștia în fața Tatălui Său Ceresc. Ce fel de pocăință ne trebuie nouă, oamenilor nefericiți și mici la suflet, care ne-am lepădat de Hristos? Pocăință neîncetată până la groapă, o astfel de pocăință ca a unor sfinți. (...)

Cum vă veți pocăi voi, cei care v-ați lepădat de Hristos? Cum se vor pocăi aceia dintre voi care s-au făcut vinovați de păcatul greu al lepădării de Hristos și de credința proprie? Oare veți veni doar la mărturisire și veți spune preotului: «Am greșit, părinte, în toate am greșit!», apoi veți pleca, primind dezlegare? Nu, nu așa veți pleca! Pentru că Domnul Iisus Hristos, prin Sfinții Săi Apostoli și prin succesorii lor, ne-a dat putere nu doar să dezlegăm păcatele oamenilor, dar să și le legăm. El a spus un cuvânt înfricoșător: «Căroră veți dezlega păcatele pe pământ, vor fi dezlegate și în ceruri, și oricui veți lega pe pământ, vor fi legate și în viața veșnică». Oare noi nu suntem obligați să abordăm cu seriozitate Taina Mărturisirii, oare putem noi să dăm tuturor dezlegare și să le fixăm doar un post în zilele de miercuri și vineri? Nu, nu putem și nu trebuie s-o facem, fiindcă vom da un răspuns cumplit în fața lui Dumnezeu pentru sufletele voastre. (...) Este ușor de anticipat că se vor găsi printre voi oameni slabi, vicleni, care, primind oprire de la împărtășanie, în mod mincinos vor merge în altă biserică și, ascunzând canonul, se vor apropia de Sfântul Potir. Fie ca ei să știe că o astfel de împărtășire le va aduce o grea osândă, iar nu sfințire! (...)

O astfel de asprime din partea noastră neîndoielnic îi va îndepărta pe unii. Se vor găsi oameni pentru care este mai important doar să asculte cântările bisericesti și să miroasă fumul de tămâie în Biserica lui Dumnezeu, care totuși continuă să greșească cu păcate de moarte. Unii ca aceștia vor pleca de la noi. Și lasă să plece, pentru că noi știm că asprimea noastră și curăția pe care o vom cere de la creștinii din Tambov îi vor atrage pe mulți spre noi, pentru că oamenii vor vedea că a rămâne statornic în Biserica lui Hristos nu este un lucru ușor...”¹¹

Din păcate, astfel de creștini, pentru care e important „doar să asculte cântările bisericesti și să miroasă fumul de tămâie în Biserica lui Dumnezeu” lovesc și astăzi în sfinții

¹¹ Sfântul Luca al Crimeei, *Predici*, Editura Sophia, București, 2009, pp. 199-202 (n.a.).

închisorilor. Înainte de a trece la Domnul, părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa a spus un cuvânt profetic: „Or să se bată cu noi și morți, dar noi o să fim alături de voi, ca să ne apărați. Și morți vom izbândi.” Astăzi, cei care îi cinstesc pe sfinții închisorilor sunt acuzați că fac propagandă politică. Nimic mai fals. Doar Biserica te poate urca în ceata sfinților, nu un partid politic, orice principii religioase ar avea. Ne place sau nu să recunoaștem, „Dumnezeu o vrut să facă sfinți cu comunismul ista, mulți sfinți o făcut Dumnezeu printr-înșii...”¹², adică prin prigonitorii comuniști, cum bine spunea părintele Selafile de la Noul Neamț. Pe unii dintre acești sfinți îi cunoaștem, pe alții nu. Dar în Biserica cerească ei sunt încununați de Hristos, împreună cu sfinții mucenici din vechile Sinaxare.

Sfântul Nicolae Velimirovici, Noul Gură de Aur al poporului sârb, spunea: „Mucenicii pentru numele Lui și pentru Evanghelie se grăbeau către moarte ca și către un praznic. Eu nu vorbesc despre câteva sute sau câteva mii ale căror nume sunt scrise în calendar, ci despre nenumărate milioane de creștini din întreaga lume, de-a lungul a două mii de ani, ale căror nume sunt cunoscute și scrise în Ceruri; despre oastea lui Hristos, împotriva căreia este cu neputință a lupta și în fața căreia toate oștile cele potrivnice sunt precum «trestia în fața vântului» (Psalmi 82, 12); despre popoarele cele mântuite în Ceruri, al căror număr se apropie deja de numărul nisipului din mare și al stelelor de pe cer, precum a fost făgăduit lui Avraam. (...) Vechea credință ortodoxă în Învierea lui Hristos cel răstignit și în cei răstigniți îndeobște pentru dreptate a fost deseori întărită și înnoită de legiunile noilor și noilor mucenici pentru Hristos”¹³.

¹² Ieroschimonahul Selafile de la Noul Neamț, *Dragostea care nu cade niciodată - interviuri și relatări de ieromonahul Savatie Baștovoî*, Editura Cathisma, București, 2010, p. 87 (n.a.).

¹³ Sfântul Nicolae Velimirovici, *Cugetări și predici la Învierea Domnului*, Editura Predania, București, 2020, pp. 96-98 (n.a.).

Aceste mulțimi de noi și noi mucenici, care au strălucit în diferite Biserici Ortodoxe locale, dau mărturie că vremea muceniei nu a trecut. Ei dau mărturie că secolul XX a fost un secol de înaltă trăire creștină, de jertfelnicie și de sfințenie.

Până la canonizarea noilor mucenici și mărturisitori români, cunoscuți sau necunoscuți, aceștia sunt deja prăznuiți în țara noastră, în Duminica Tuturor Sfinților Români, după cum putem citi în Sinaxar: „Sfinții Părinți și Dascăli ai Bisericii Ortodoxe au înscris în calendar, prin secolul al cincilea, îndată după Duminica în care prăznuim Pogorârea Duhului Sfânt, amintirea și cinstirea Tuturor Sfinților, dând în acest fel mărturie peste timp despre evlavia credincioșilor față de sfinții Bisericii știuți și mai ales cei neștiuți, care au bineplăcut înaintea lui Dumnezeu. Duminica Tuturor Sfinților este așadar Duminica în care Atotțiitorul Dumnezeu, Cel ce cunoaște mulțimea stelelor cărora le-a dat nume, singur știe după nume și după neam pe toți cei care I-au făcut voia. Drept aceea, multe Biserici dreptmăritoare, ca să întărească mai mult amintirea și cinstirea sfinților știuți după numele lor, dar mai ales pe aceea a mulțimii fără de număr a sfinților neștiuți, au rânduit o anumită zi pentru prăznuirea sfinților din acele neamuri. Văzând că acest lucru este de mult folos pentru zidirea duhovnicească și întărirea în credință a dreptmăritorilor creștini, precum și spre slava Bisericii, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, cu puterea lui Dumnezeu Celui în Treime lăudat și închinat, a rânduit ca în a doua Duminică după Pogorârea Duhului Sfânt să prăznuim Duminica Sfinților Români, în care să cinstim pe aceia dintre fiii neamului nostru știuți numai de bunul Dumnezeu și care prin viețuirea, pătimirea și mărturia lor pentru Hristos, au ajuns prieteni și casnici ai lui Dumnezeu. În această Duminică, în chip evlavios cinstim cu cântări de laudă și cântări duhovnicești pe toți sfinții ierarhi, preoți și diaconi slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române care s-au săvârșit mucenicește sau au mărturisit și apărât cu jertfelnicie credința ortodoxă, neamul și țara. Chemăm în

ajutorul nostru pe toți sfinții cuvioși și cuvioase care cu rugăciune, post și lacrimi s-au nevoit, luând chip îngeresc și care, prin pilda vieții lor, hrănesc duhovnicește sufletele noastre. Vărsăm lacrimi de suferință pentru toți martirii noștri și pentru toți aceia care prin sângele și pătimirile lor au primit cununa sfințeniei. Ne întrarmăm cu rugăciunile tuturor sfinților români uciși de oștile păgâne sau ale altor asupritori și cu ale celor căzuți în amară robie pentru credința străbună, Biserică și neam. Învățăm și mărturisim dreapta credință din prisosul lucrării sfinților care, luptând cu arma cuvântului, au apărat Evanghelia lui Iisus și Biserica Sa...”¹⁴

În încheierea acestei lungi note editoriale, care sper că nu v-a plictisit, țin să mai precizez doar câteva lucruri legate de acest roman. Am introdus ca epilog fragmente din procesul lui Pavel Hagi, proces care va avea loc în viitor, un viitor deocamdată greu de estimat cât de îndepărtat. Intenționez să scriu mai multe volume care au legătură cu personajul Pavel Hagi. Primul este cel pe care îl țineți în mână, iar al doilea va conține corespondența sa cu părintele Hrisostom ulterioară întoarcerii în țară. Volumul al treilea va fi poate „Manualul de mucenicie”, pentru care Pavel Hagi va fi judecat în ultimul volum al seriei. Este greu să descrii prigoana care va urma, deși semnele începutului ei sunt clare. De aceea, poate că va dura mulți ani până când voi încheia această serie. Oricum, volumele vor fi de sine stătătoare, putând fi citite separat sau fără a se ține seama de ordinea cronologică. Vă rog să mă pomeniți la rugăciune, ca să îmi dea Dumnezeu spor la scris...

(Ultimele completări ale primei ediții ale acestui roman au fost făcute în dimineața zilei de 11 martie 2020. Aseară, când scriam despre Sfânta Teodora din Epir,

¹⁴ Din volumul *Viețile Sfinților pe tot anul – După Sinaxarele din Mineie, Triod și Penticostar*, Editura Biserica Ortodoxă, Alexandria, 2003, p. 574 (n. a.).

ocrotitoarea familiilor creștine, m-am bucurat să constat că voi termina de scris cartea chiar de praznicul ei.

Dar, în același timp, mă întristează faptul că o termin de scris într-o perioadă în care țara noastră și lumea întreagă trece prin tulburarea legată de epidemia de coronavirus. Am rămas surprins să aud discuții legate de închiderea bisericilor, de interzicerea împărtășirii credincioșilor și de alte aberații asemănătoare. Vremurile ne presează, vor să ne convingă să renunțăm la viața și credința în Hristos. La credința apostolilor și a mucenicilor. Sfinții închisorilor ne-au vorbit profetic despre aceste vremuri. Ei ne-au și pregătit pentru ele.

De aceea, avem datoria de a cunoaște predania pe care ne-au lăsat-o. De a le urma învățăturile, de a le citi cărțile. De fapt, fiecare dintre noi dă un examen tainic prin modul în care se raportează la ei. Dacă îi cinștim, vor fi ocrotitorii noștri. Dacă nu îi cinștim, nu ne vor lepăda, ci se vor ruga pentru noi, să putem ieși din labirintul întunecat în care diavolul vrea să ne arunce. Dar Hristos nu ne va lăsa.

Chiar dacă o nouă prigoană se întrevede la orizont, noi trebuie să știm că viitorul este în mâna Domnului. Care, prin pronia Sa, poate întoarce răul în bine. Și care poate amâna împlinirea profețiilor apocaliptice, după cum a amânat multă vreme distrugerea orașului Ninive, deși o vestise prin prorocul Iona. Hristos nu ne va părăsi, pentru că ne iubește și ne vrea ai Săi.

Cred că diavolul îi ponegrește pe noii mucenici și mărturisitori tocmai pentru că, dacă le-am citi viețile și învățăturile, noi am învăța să rezistăm altfel în fața ispitelor de tot felul. Înțeleg din ce în ce mai clar că evlavia pur declarativă față de sfinți nu are mare valoare. Trebuie să îi purtăm în sufletele noastre și să arătăm că trăim altfel decât vrea stăpânitorul acestui veac. Și, atunci, cu Hristos în inimi și cu ei în suflete vom birui toate calamitățile și încercările care ne vor ieși în cale...)

Nota autorului la ediția a doua

În prefața cărții *Întoarcerea la Hristos – document pentru o lume nouă*, părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa pune o întrebare grea: „Oare când va ieși Patriarhia Română de sub servitutea statului laic demonizat, orientat spre o Europă Unită plină de duhul antihristului, și va canoniza martirii neamului românesc și ai Bisericii? Biserica Rusă a făcut martiri din toți cei care au fost uciși în închisori, chiar dacă au dus o luptă politică, fiindcă toți au luptat împotriva imperiului satanic comunist. Iar la noi sfinții sunt renegați de Biserică din motive politice și din lășitate duhovnicească.”

La această întrebare un răspuns indirect a fost dat de un ierarh, PS. Sebastian Pașcanu, Episcopul Slatinei și Romanaiilor: „Trebuie să vă spun mai întâi că nu Biserica îi face pe sfinți. Nu noi, Sinodul Bisericii, îi facem pe sfinți. Ci pe sfinți îi face Dumnezeu și poporul. Dumnezeu - pentru că recunoaște sfințenia lor și poporul - pentru că păstrează în memoria sa faptele lor. (...) Am mai rămas datori, noi, oamenii Bisericii, să îi recunoaștem ca sfinți și pe cei ce au murit în temnițele comunismului, care au fost prizonieri, închiși, bătuți, ținuți în frig și foame, pentru că erau preoți sau credincioși care n-au înțeles să se lepede de credință și să adopte ideologia comunistă atee. Am rămas datori și va mai dura până când îi vom trece și pe aceștia în rândul sfinților. De ce? Pentru că le trăiesc călăii. Trăiesc cei care i-au maltratat, i-au pârlit, i-au închis sau i-au bătut în temnițe, și Biserica nu poate să zidească sfințenie pe cadavrele acestor rău-voitori sau rău-făcători. Canonizându-i pe martiri, ar trebui să-i arate cu degetul pe călăii lor, dintre care unii trăiesc încă. Biserica, însă, nu înțelege să arate vreodată cu degetul pe cel care a greșit, ci să-l povățuiască la pocăință și să-l aștepte la mărturisire și la îndreptare. Dar va veni și vremea sutelor și miilor de preoți și

credincioși care au fost închiși și bătuți pentru credința lor creștinească în închisorile comuniste...”¹⁵

Au fost voci care, de-a lungul anilor, m-au întrebat în ce calitate am făcut demersuri pentru canonizarea sfinților închisorilor. Cred că este bine să răspund și aici. În primul rând, am făcut-o ca o datorie față de sfinții închisorilor pe care i-am cunoscut și care mi-au marcat viața. În al doilea rând, am făcut-o pentru că așa m-a binecuvântat Cuviosul stareț Justin Pârvu de la Petru Vodă, care a sprijinit în mod special Campania *Din temnițe spre Sinaxare*, pe care am pornit-o în anul 2008. În al treilea rând, am făcut-o pentru că am fost încurajat în acest demers de unul dintre cei mai vrednici ierarhi români, ÎPS Justinian Chira¹⁶. Într-unul din interviurile pe care i le-am luat, la întrebarea: „Cum îi priviți pe cei care au pățimit în închisorile comuniste?”, el a răspuns: „Toți aceștia care au pățimit în închisori au fost *mielul de jertfă* pentru iertarea păcatelor poporului român. Ei au fost aruncați în gura celor fără de Dumnezeu, ca să ispășească păcatele noastre, ale tuturor. Ei s-au jertfit pentru noi. Și chiar dacă acum se pune problema ca să fie trecuți în rândul sfinților, ei nu trebuie să fie trecuți în rândul sfinților. Ei *sunt* sfinți, prin sacrificiul lor. Oficial, pe dumneavoastră, domnule Vasile, vă admir și vă binecuvântează și mă bucur că vă luptați să fie trecuți din pușcării în Sinaxare, în rândul sfinților. Adică să fie și oficial trecuți, recunoscuți, declarați sfinți. Dar ei *sunt*, de fapt, sfinți. Ei s-au sfințit, s-au sanctificat...”¹⁷ Această binecuvântare de la un arhiereu cu viață sfântă mă responsabilizează. Mă apasă.

¹⁵ Extras din cuvântul rostit la resfințirea parohiei Turia pe 21 iunie 2009, postat pe site-ul Episcopiei Slatinei și Romanaiilor, la adresa www.episcopiaslatinei.ro/2009/06/25/pe-sfinti-ii-face-dumnezeu-si-poporul/ (n. a).

¹⁶ De care m-am apropiat în mod deosebit și pentru că mă trag dintr-o veche familie preotească din zona pe care a păstorit-o. Un străbunic al meu din partea mamei și înaintașii săi au slujit sfintelor altare acolo, se pare încă din secolul al XVII-lea (n.a.).

¹⁷ Acest interviu a apărut sub titlul *Sfinții închisorilor*, în ziarul *Ziua*, 24 decembrie 2008 (n.a.).

Îmi dă curaj și putere. De aceea nu pot să tac văzând cum noii mucenici și mărturisitori sunt din nou prigoniți.

În luna noiembrie a anului 2020, unii preoți din diferite episcopii din țara noastră au primit *de sus* un comunicat amenințător. În articolul *Noua cenzură din B.O.R. – Preoții, amenințați cu pușcăria dacă îl omagiază pe Mircea Vulcănescu* este prezentat comunicatul respectiv, care a fost trimis în formă identică în mai multe părți ale țării: „Potrivit art. 6 din Legea nr. 217 din 23 iulie 2015 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid contra umanității și de crime de război, precum și fapte de a promova, în public, idei, concepții sau doctrine fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe» constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani și interzicerea unor drepturi. Prin urmare, se recomandă ca în activitatea instituțiilor bisericești din cadrul Arhiepiscopiei... să se țină cont de obligația legală ca eventualele referiri la Mircea Vulcănescu să nu promoveze un cult al personalității acestuia, ci, atunci când se face referire la persoana sa, să se scoată în relief valoarea operei sale filosofice și literare, în mod obiectiv și echilibrat.”¹⁸

Dacă aş răspunde la acest comunicat doar printr-o apologie a noilor mucenici¹⁹, mi s-ar putea spune că în Biserică trebuie să facem ascultare de ierarhi, că nu trebuie să avem poziții para-bisericești. Tocmai de aceea prefer să citez un fel de replică avant la lettre față de acest comunicat, poziție exprimată de ÎPS Justinian Chira tot în interviul din care am citat anterior. La întrebarea „Despre preoții

¹⁸ Articolul se poate citi pe www.indiscret.ro/2020/11/04/noua-cenzura-din-bor-preotii-amenintati-cu-puscaria-daca-il-omagiaza-pe-mircea-vulcanescu/?fbclid=IwAR2r8roAIKt6muFB-cE7T45V_ldxeQlZo7LyYgDL-lGVQEXRcTo7LefUiCs (n.a.).

¹⁹ Consider totuși că o astfel de apologie este necesară și am de gând să lucrez la ea, dar, din lipsă de spațiu, nu își are locul într-o notă adăugată la sfârșitul unui roman (n.a.).

care au ieșit din închisorile comuniste și astăzi sunt mari duhovnici, precum părintele Arsenie Papacioc sau părintele Justin Pârvu, există unii care spun că trebuie ignorați, întrucât au avut orientări politice, pentru asta au intrat în închisoare. Nu că L-au mărturisit pe Hristos, ci pentru o anumită orientare politică. Cum vedeți asta?”, ierarhul a răspuns:

„- Asta înseamnă lipsă totală de... Cei care spun lucrurile acestea, că nu au fost închiși pentru credință, și că au fost închiși din motive politice...

- ... că au fost legionari...

- ... sau au fost împotriva sistemului, împotriva popoului, cum se spunea... Asta o spun cei ignoranți, care nu știu ce spun. Nu din aceste motive au fost închiși toți. Primul motiv: au fost închiși că au fost români și creștini buni! Români și creștini adevărați, oameni adevărați! Au vrut să rămână oameni adevărați, n-au acceptat să fie simple păpuși, care să fie manipulate. Asta a fost păcatul lor, n-au vrut ca să fie... Or, în regimul, în sistemul marxist, acolo se desființează omul. Omul nu mai are niciun fel de drept, niciun drept, e desființat; el trebuie să facă ce-a poruncit Dumnezeu. Și Dumnezeu, în regimul marxist, este partidul. Regret foarte mult când stau de vorbă și cu colaboratori și cu voi, cu toți, când văd cât sunteți de proști. Proști sunteți toți! Ignoranți! Vorbiți prostii! Nu cunoașteți realitățile, nici istorice, nici... Ați învățat așa cum s-a făcut în școlile comuniste, care au falsificat total istoria. Și voi nu cunoașteți istoria. Asta este nenorocirea cea mare...” Da, vlădica Justinian avea dreptate - și bătea șaua să priceapă iapa: „Voi nu cunoașteți istoria. Asta este nenorocirea cea mare....”

Trebuie să ne fie clar că suntem și noi puși în fața ispitei de a ne lepăda de noii mucenici și mărturisitori. Vrem sau nu, avem doar patru posibilități. Una este de a-i cinsti și de a promova cinstirea lor, în cunoștință de cauză, asumându-ne riscul de a ajunge în temnițele sfințite de sângele lor. A doua este de a-i cinsti pe ascuns, cu frică, fără să ne dăm seama că lepădându-ne de mărturia și de icoanele

lor ne lepădăm și de ajutorul lor. A treia este de a fi *politically correct*, de a-i ignora, de a face abstracție de sfințenia și de mărturia lor, pentru a nu avea de suferit. Iar a patra este de a ne alătura prigonitorilor lor, așa cum, din păcate, o fac chiar și unii slujitori ai sfințelor altare, care spun de exemplu că trupul părintelui Ilie Lăcătușu e neputrezit din cauza cine știe cărui blestem sau căror păcate pe care le-a făcut în tinerețea lui, ca membru al Mișcării Legionare.

Dacă anul 2017 a fost declarat de Biserică „anul comemorativ al Patriarhului Justinian Marina și al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului în Patriarhia română”, s-ar putea ca anul 2020 să rămână în istoria bisericească un an al prigonirii acestor eroi, între care a strălucit în mod deosebit Mircea Vulcănescu. Patriarhul Justinian i-a spus la un moment dat unui mare mărturisitor, părintelui Ioan Negruțiu: „Părinte, nu știm cum să vă mulțumim că ne-ați salvat Biserica! Ortodoxia noastră a amuțit aici. Altarele românești s-au mutat în închisori!”²⁰ Ceea ce implică faptul că mulțumirea patriarhului se adresa de fapt tuturor preoților care au pățimit pentru Hristos în temnițele comuniste...

Canonul 63 al Sinodului V-VI Ecumenic de la Trullo spune: „Hotărâm ca istoriile martirilor plătuite mincinos de vrăjmașii adevărului, ca să îi necinstească pe martirii lui

²⁰ Cuvântul patriarhului Justinian către părintele Ioan este citat în articolul *Părintele Ioan Negruțiu – deținutul care a refuzat să fie scos din lagăr*, de Ionuț Băiaș și Costel Condurache (poate fi citit pe <http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1043334-serial-sfintii-inchisorilor-ioan-negrutiudetinutul-care-refuzat-fie-scos-din-lagar.htm>). Titlul articolului se referă la momentul în care părintele Ioan a refuzat propunerea patriarhului Justinian Marina de a fi scos din lagărul de la Canal, pentru a rămâne să îi întâlnească pe frații de suferință. Tot acolo putem citi un cuvânt al patriarhului Teoctist Arăpașu: „Mi-a dat Dumnezeu o dăruire: aceea de a clădi, de a construi, de a ridica ziduri, dar nu mi-a dat și puterea de a altoi spiritul zidului. Or, ție, Ioane, ți-a dat Dumnezeu acest dar din plin: să pui viața în ziduri.” (n. a.).

Hristos și ca să îi aducă la necredință pe cei care le ascultă, să nu se publice în biserici, ci să se arunce în foc. Iar pe cei ce le primesc sau le țin de adevărate îi anatematizăm.”²¹ Canonul ne arată clar că lupta împotriva mucenicilor din toate timpurile este o rătăcire, este o erezie. I se poate spune *martiroclastie*, luptă împotriva mucenicilor, care e de fapt *aghioclastie* – luptă împotriva sfințeniei și a sfinților. Nimeni nu s-ar mira dacă cei care ar contesta cultul sfinților din vechime, cum ar fi Sfântul Mucenic Nestor sau Sfânta Mare Muceniță Ecaterina, ar fi dați anatemei. Așa că nu ar trebui să ne mire nici faptul că, de fapt, și cei care îi prigonesc pe noii mucenici și mărturisitori au fost deja dați anatemei – chiar dacă nu sunt conștienți de acest lucru.

Tâlcuind canonul respectiv, prin care – atenție – sunt dați anatemei nu doar cei care falsifică, ci și cei care primesc ca adevărate scrierile mincinoase despre mucenici, dr. Nicodim Milaș scria: „Părinții Sinodului Trulan au observat în secolul al VII-lea că necredincioșii, cu intenția de a supune faptele creștine batjocurii, după cum spune Zonara în comentariul la acest canon, alcătuiau unele scrieri pline de absurdități și de ineptii, din care se părea că ar vorbi și ar lucra sfinții mucenici, ca, astfel, prin acestea credința noastră să fie expusă batjocurii, iar sfinții mucenici rușinii²². Canonul nu numai că interzice citirea acestor scrieri, ci poruncește să se ardă, dându-i anatemei fără nicio deosebire pe toți cei ce țin la ele și le privesc de veritabile.”²³

²¹ Dr. Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, Vol. I, Partea II, Tipografia Diecezană, Arad, 1931, p. 435. Chiar dacă am citat acest canon și în cuvântul pus în gura părintelui Hrisostom Enescu în capitolul *Lepădarea de sfinți* din acest roman, în traducerea din *Pidalion*, am considerat că este potrivită și includerea unei alte traduceri, tocmai pentru a vedea clar cât de importantă este problema abordată (n.a.).

²² Sint. At. II, p. 452 (nota dr. Nicodim Milaș).

²³ Dr. Nicodim Milaș, *idem*, pp. 435-336 (n.a.).

Prin acest canon sunt dați anatemei implicit toți cei care batjocoresc memoria noilor mucenici și mărturisitori, punând pe seama lor fapte pe care nu le-au făcut și denaturând faptele bune pe care le-au săvârșit. Dar sunt dați anatemei și cei care se lasă manipulați de minciunile lor, primind ca adevărate acuzațiile contra sfinților.

Sfântul Nicodim Aghioritul, în tâlcuirea canonului respectiv, menționa faptul că „suntem datori să mulțumim noi, răsăritenii, Sfântului Simeon Metafrastul (adică tălmăcitorului), care cu multă osteneală a scris viețile Sfinților mucenici și ale Cuvioșilor Părinți, curățindu-le de toată minciuna, singur mergând pe la multe locuri, și pe altele din însăși vederea, iar pe altele din încredințare sigură adunându-le.”²⁴ La fel suntem noi datori să mulțumim părintelui Justin Pârvu, părintelui Gheorghe Calciu-Dumitreasa, părintelui Arsenie Papacioc, lui Virgil Maxim, lui Ioan Ianolide, lui Octavian Anastasescu și tuturor celor care s-au ostenit să vorbească sau să scrie despre viața reală a noilor mucenici și mărturisitori, devenind implicit coautori de Sinaxare contemporane.

În anul 2008²⁵, Dan Puric a spus un cuvânt încurajator: „Pușcăria comunistă a dat numărul acesta de sfinți, pe care noi trebuie degrabă să-i recunoaștem. Recunoscându-i, vom fi întăriți de ei. Nerecunoscându-i, vom fi pedepsiți, pentru că Dumnezeu oricum îi dezgroapă. Tudor Greceanu este un sfânt, Valeriu Gafencu este un sfânt, Radu Gyr este un sfânt, iar lista este uriaș de mare, sunt femeile ale acestui neam care sunt sfinte, care ajutau să nu se piardă această credință. Țineți minte ce vă spun: în zece ani acești sfinți

²⁴ În traducerea românească din *Pidalion* a acestui canon nota Sfântului Nicodim Aghioritul despre Sfântul Simeon Metafrastul este inexactă – apare că „trebuie să mărturisim lui...” (*Pidalion – Cărma Bisericii Ortodoxe*, Editura Credința strămoșească, 2007, p. 289), în loc de „trebuie să îi mulțumim, ca și apusenii, precum mi s-a zis” (n.a.).

²⁵ În cuvântul pe care l-a ținut la prăznuirea Sfântului Dimitrie Basarabov, Mănăstirea Petru Vodă, 27 octombrie 2008 (din revista *Atitudini*, nr. 3/2008, pp. 97-98 (n. a.).

vor fi canonizați de Biserică, dar eu până atunci mă înclin în fața sfântului care a adus sfintele moaște de aici, pentru că în timp ce el își vedea sfinții, ceilalți își vedeau conducătorii care sunt reziduuri ale istoriei comuniste. În timp ce el a îngenuncheat ca un voievod în fața lui Iisus Hristos, ceilalți au îngenuncheat în fața stăpânilor vremelnici. De aceea închei astăzi, spunându-vă: să ne închinăm sfinților noștri!”

Au trecut însă mai mult de zece ani și niciunul dintre sfinții închisorilor nu a fost canonizat. Ba, dimpotrivă, vedem cum unii slujitori ai Bisericii se alătură prigonitorilor acestora, ceea ce face ca șansele canonizării să scadă considerabil. Dar, practic, deși canonizarea lor pare din ce în ce mai puțin probabilă, dacă nu chiar utopică, fiii și fiicele lor duhovnicești trebuie să aibă curajul de a-i cinsti și de a-i urma fără frică.

Trăim o perioadă în care frica pune stăpânire pe multe suflete. Dar trăim în vremuri mult mai ușoare decât cele prin care au trecut noii mucenici. Icoanele lor trebuie să ne lumineze sufletele, să ne dea putere și curaj.

În anul 1950, în plină prigoană comunistă, un ierarh mărturisitor, Nicolae Popovici, a spus niște cuvinte care par că ni se adresează nouă, celor din secolul XXI: „Astăzi conducătorii nu sunt alături de Dumnezeu și nici nu cred în El, acestor oameni nu le vor reuși planurile lor, căci fără Dumnezeu nu se poate face nimic... (...) Oamenii uită de Dumnezeu și din nimica se ridică în posturi de răspundere și caută să ajungă în posturi cât mai mari, fără să gândească că acele grade le pot pierde, dar pe Dumnezeu nu pot să-L piardă niciodată, deoarece credincioșii trebuie să lupte cu dușmanul care este contra lui Dumnezeu. Să mergem pe drumul pe care a mers Hristos, pe drumul presărat de sânge. Dovada sunt mucenicii care au fost arși de vii pe rug și omorâți în chinurile cele mai grele. De aceea, fiecare creștin, fiecare credincios, trebuie să lupte pentru credință...”²⁶ În urma poziției curajoase pe care a avut-o, Preasfințitul Nicolae Popovici a stârnit reacția liderilor co-

²⁶ A.C.N.S.A.S., fond informativ, dosar 2669, vol.1, f. 130 (n.a.).

muniști. Patriarhul Justinian Marina relatează despre o întâlnire pe care a avut-o cu Petru Groza (la care a participat și Gheorghe Gheorghiu-Dej) în care s-a pus problema prigonirii ierarhului mărturisitor: „Situația lui Popovici e mai gravă decât bănuiam. Niciodată nu l-am văzut pe premier atât de supărat; a zburat pur și simplu la mine. Mi-a spus limpede că, dacă Sinodul nu-l îndepărtează pe Popovici din fruntea eparhiei Oradea, îl va aresta. Dacă nu l-a arestat până acum, aceasta a făcut-o pentru a nu știrbi prestigiul Bisericii...”²⁷

Amenințările făcute de liderii comuniști de ieri sunt continuate de urmașii lor *duhovnicești* (ba uneori chiar și trupești). Lupta împotriva mărturisitorilor nu s-a domolit, ci, dimpotrivă, s-a amplificat. Singura diferență este că astăzi nu mai au aceeași putere de a dicta conducerea Bisericii ce și cum să facă. Acum ei pot doar amenința, pot șantaja, pot anunța că taie cine știe ce subvenții și fonduri care par esențiale pentru activitatea filantropică și misionară a Bisericii. Dar aceste fonduri nu trebuie să fie primite cu preț de sânge, ca Țarina Olarului. Biserica nu poate pune pe cântar cinstirea sfinților ei, nu o poate negocia pentru avantaje sau câștiguri lumești. Dacă unii slujitori ai ei o vor face (așa cum au făcut-o și alți prigonitori ai sfinților în trecut – de la cei care l-au caterisit pe Sfântul Ierarh Mucenic Antim Ivireanul până la cei care l-au caterisit pe părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa) este strict păcatul lor, nu păcatul Bisericii.

Nu contează însă compromisurile pe care le fac alții, contează doar ezitățile și fricile noastre. Sau evlavia și curajul nostru. Da, dacă îi vom cinsti cu evlavie, sfinții închisorilor vor veghea asupra noastră. Ne vor ține de mână pe calea mântuirii. Până la capăt...

(la praznicul Sfintei Mari Mucenițe Ecaterina,
25 noiembrie 2020)

²⁷ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar 67, f. 119-120; Cristina Păiușan, Radu Ciuceanu, *BOR*, LXVIII, nr. 10, p. 555 (n.a.).

Cuprins

În loc de prolog	5
Testamentul sfinților închisorilor	6
Drumul spre Oscar	112
„În ziua necazului”	258
Lepădarea de sfinți	276
Epilog	284
<i>Acatistul noilor mucenici și mărturisitori din temnițele comuniste</i>	<i>291</i>
Nota autorului	311
Nota autorului la ediția a doua	327